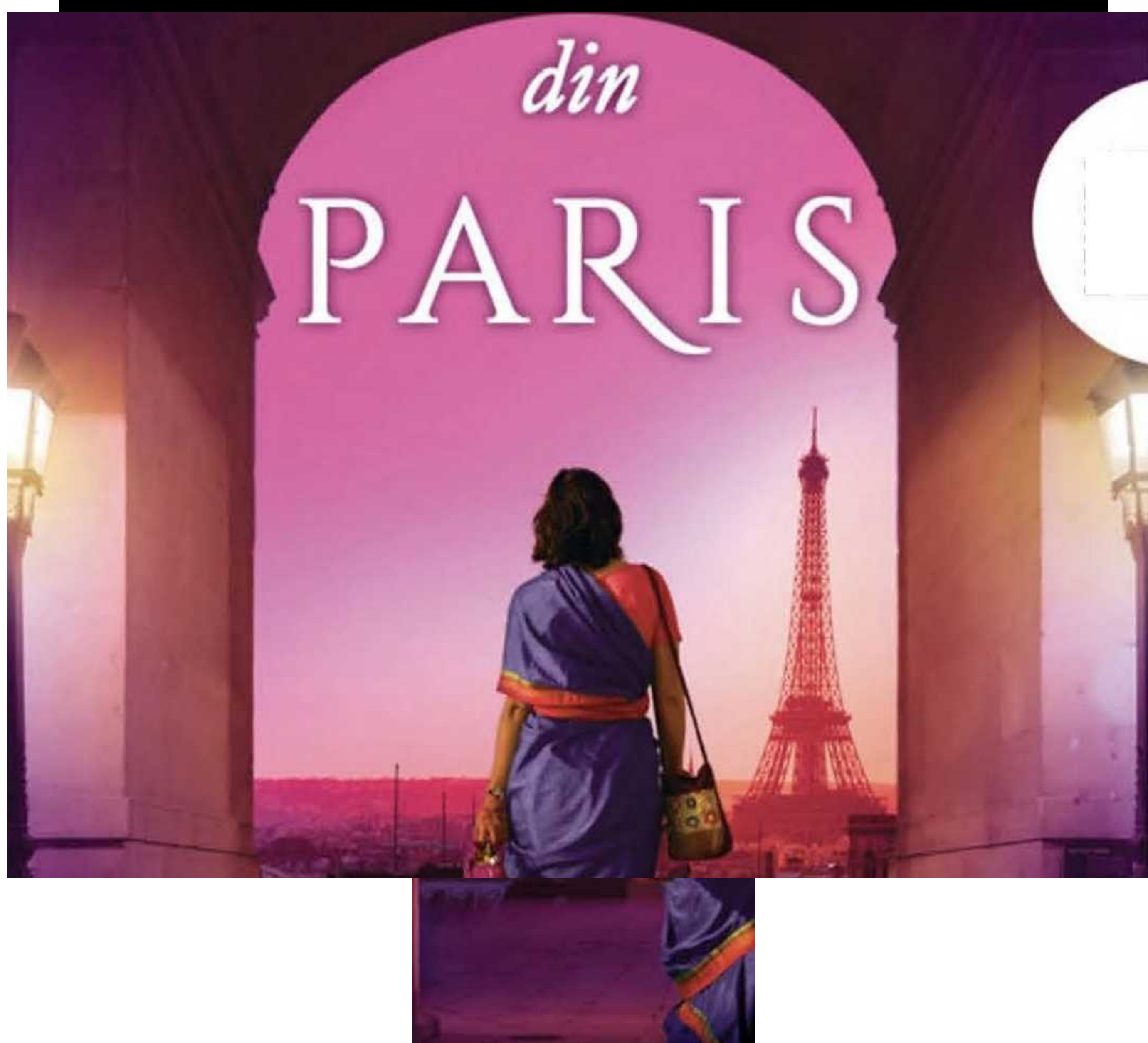
DE LA AUTOAREA BESTSELLERULU1 INTERNATIONAL

ARTISTA HENNA

ALKA JOSHI

PARFUMIERA

JOSHI s-a născut în Rajasthan, India, iar la vârsta de nouă ani s-a mutat în Statele Unite, împreună cu familia. A studiat istoria artei la Stanford University şi a urmat masteratul de scriere creativă la California College of the Arts, San Francisco. A lucrat în publicitate, ca producător, copywriter şi consultant de marketing, înainte să-şi deschidă propria agenţie. *Artista henna (The Henna Artist,* 2020) este romanul ei de debut, lansat chiar la începutul pandemiei şi devenit una dintre primele cărţi promovate exclusiv virtual. Seria a continuat cu *Secretele din Jaipur* (2021). în prezent, Alka Joshi trăieşte în California.

ALKA JOSHI

PARFUMIERA *din* PARIS

Traducere din limba engleză şi note de
ADRIANA VOICU

EDITURA NEMIRA

Pentru fraţii mei, Madhup şi Piyush Joshi, care m-au convins să merg mai departe decât aş fi putut visa.

Şi pentru toţi cei care cred că nu pot, şi cărora le spun: puteţi! Mirosul este un vrăjitor atotputernic, care te poartă peste mii şi mii de kilometri şi prin toţi anii pe care i-ai trăit.

HELEN KELLER

Învăţarea este singurul domeniu pe care mintea niciodată nu-l epuizează, singurul

lucru de care nu se teme şi pe care nu-l regretă niciodată.

Leonardo da Vinci

PERSONAJE CARE APAR ÎN ROMAN

în Paris:

Radha Fontaine: 32 de ani, mamă a două fiice, Asha şi Shanti; asistentă de laborator la Casa Yves, o firmă de parfumuri de nişă din Paris

Pierre Fontaine: 42 de ani, soţul Radhei; tatăl Ashei şi al lui Shanti; arhitect care lucrează la Centrul Pompidou din Paris

Florence Fontaine: 67 de ani, mama lui Pierre; provine dintr-o familie pariziană înstărită; în prezent, membră a mai multor consilii şi comisii

Shanti Fontaine: 9 ani, fiica Radhei şi a lui Pierre Asha Fontaine: aproape 7 ani, fiica Radhei şi a lui Pierre

Mathilde: 32 de ani, cea mai veche prietenă a Radhei de la Auckland House School; necăsătorită şi provenind dintr-o familie pariziană înstărită Delphine Silberman: 60 de ani, maestru parfumier la Casa Yves

Celeste: secretara lui Delphine

Michel LeGrand: asistent principal de laborator al lui Delphine la Casa Yves

Ferdie (Ferdinand): asistent de laborator al lui

Delphine la Casa Yves

Yves du Bois: proprietarul Casei Yves

Agnes: mama Mathildei; fostă hipiotă care a colindat India până când demenţa senilă a obligat-o să se întoarcă la Paris

Antoine: răposatul tată al lui Agnes şi bunicul Mathildei; fost proprietar al unei parfumerii exclusiviste din Paris

în Agra:

Hâzi şi Nasreen: 55, respectiv 54 de ani, surori, curtezane şi patroane ale unei *kotha.* o renumită casă de tolerantă

>

Domnul Metha: proprietarul unei fabrici indiene de *attar*

Hari Shastri: 51 de ani, fostul soţ al lui Lakshmi; la 17 ani s-a căsătorit cu Lakshmi, dar ea a părăsit căminul conjugal doi ani mai târziu; acum Hari deţine o fabrică de tămâie în Agra

Binu: adolescentă, ajutor de bucătar în casa de tolerantă deţinută de Hâzi şi Nasreen

în Jaipur:

Kanta Agarwal: 45 de ani, soţia lui Mânu Agarwal; mama adoptivă a lui Niki, fiul biologic al Radhei Mânu Agarwal: 45 de ani, soţul Kantei; tatăl adoptiv al lui Niki; director administrativ la Palatul Jaipur Niki Agarwal: 17 ani, fiul adoptiv al Kantei şi al lui Mânu; fiul biologic al Radhei

Baju: un vechi servitor al soţilor Agarwal

Sassuji: soacra Kantei; atunci când o femeie

se adresează direct soacrei, foloseşte apelativul respectuos „Saasuji”
Munchi: bătrân din micul sat Ajar, care a învăţat-o pe Lakshmi să deseneze şi pe Radha cum să amestece vopselele *în Shimla:*
Lakshmi Kumar: 49 de ani, sora mai mare a Radhei; directoare a Grădinii Tămăduirii *Lady Reading* din Shimla; lucrează cu jumătate de normă alături de soţul ei, doctorul Jay Kumar, la Clinica Comunitară din Shimla
Malik: 27 de ani, fost ucenic al lui Lakshmi în vremea când aceasta era artistă henna în Jaipur; în prezent administrează Grădina Tămăduirii din Shimla Jay Kumar: 61 de ani, soţul lui Lakshmi; medic la Spitalul *Lady Reading* din Shimla; fost prieten al lui Samir Singh pe când erau studenţi la Oxford
Nimmi: 29 de ani, căsătorită cu Malik; mama lui Chullu şi Rekha (dintr-o căsătorie anterioară); locuieşte cu familia în casa lui Lakshmi şi Jay Madho Singh: papagal vorbitor dăruit lui Malik acum 19 ani de Maharani Indira, regină a Jaipurului *în America:*
Parvati Singh: 54 de ani, soţia lui Samir Singh; mama lui Ravi şi Govind Singh; rudă îndepărtată a familiei regale din Jaipur; fostă doamnă de elită în înalta societate din Jaipur

Samir Singh: 61 de ani, soţul lui Parvati Singh şi tatăl lui Ravi şi Govind Singh; fost arhitect de renume în Jaipur, descendent al unei familii Rajput dintr-o clasă socială superioară; acum conduce o afacere imobiliară înfloritoare în Los Angeles

Ravi Singh: 36 de ani, fiul lui Parvati şi Samir Singh; căsătorit cu Sheela Sharma; tată a două fete; lucrează în Los Angeles, la firma de imobiliare a familiei

Sheela Singh: 34 de ani, căsătorită cu Ravi Singh; mamă a două fete; locuieşte cu familia în Los Angeles, împreună cu socrii ei

PROLOG

— Imaginează-ţi că alergi pe un câmp plin de tufe de lavandă împreună cu prietenii tăi. Că te joci De-a v-aţi ascunselea printre rânduri de iasomie căţărătoare. Zicând acestea, Antoine a închis ochii.
— Prietenul tău te gâdilă pe la nas cu un fir de iarbă şi, doar mirosindu-l, ştii că e de la ferma de la poalele dealului, nu de la cea de pe culme. Imaginează-ţi că rupi o roşie coaptă de pe vrej, din grădina mamei tale, doar ca să-i inhalezi mireasma înţepătoare. Asta însemna să copilăreşti în Grasse, a adăugat el oftând. Nu era nevoie să-mi imaginez. în satul meu, mirosul delicat al florilor de henna mă întâmpina în drum spre malul râului, unde spălam rufele. îmi lăsa gura apă de la parfumul de pepene copt al fructelor de mango cu care se ospăta Prem, în vreme ce boii lui măcinau grâu şi porumb, prefacându-le în faină. Şi cu o clipă înainte să-i ofer zeului Ganesh cea mai de preţ avuţie a mea, pictura pe frunză de *peepal* făcută de Munchi-yz, înfaţişându-i pe Radha şi pe Krishna, am tras adânc în piept mireasma de tămâie din lemn de santal, împreunându-mi mâinile ca să mă rog pentru noroc. Amintirile mele, ca şi cele ale

lui Antoine, erau pline de parfum. La fel şi secretele mele.

PARTEA I

Odinioară, europenii dădeau la schimb aur pentru cuişoarele cultivate în sudul Indiei, care, presărate pe podelele caselor, absorbeau mirosul de picioare.

Paris

2 septembrie 1974

Ridic receptorul de la primul apel, ştiu că ea e la telefon. întotdeauna sună de ziua lui. Nu ca să-mi amintească de ziua în care a venit pe această lume, ci ca să-mi semnaleze că nu sunt singura care ţine minte.

— Jiji?

Vorbesc încet. Nu vreau să-i trezesc pe Pierre şi pe fete.

— *Kaisa ho, choti behen?* spune sora mea. Aud zâmbetul din vocea ei şi îi răspund cu al meu. E minunat s-o ascult pe Lakshmi vorbindu-mi blând în hindi de aici, din apartamentul meu din Paris, la peste 6.000 de kilometri distanţă. Mereu îi spuneam *Jiji* – soră mai mare –, dar ea nu mi se adresase dintotdeauna cu *choti behen.* Malik a fost cel care mi-a zis „surioară” când l-am întâlnit pentru prima dată în Jaipur, în urmă cu optsprezece ani, şi nici măcar nu era rudă de sânge cu Jiji şi cu mine. Nu era decât ucenicul ei. Sora mea a început să-mi

spună *choti behen* mai târziu, după ce totul s-a dat peste cap în Jaipur, obligându-ne să ne facem un nou cămin în Shimla. Astăzi, sora mea o să vorbească despre orice, mai puţin despre motivul pentru care sună. E singura modalitate pe care a găsit-o ca să se asigure că mă dau jos din pat astăzi, ca să mă împiedice să mă afund în întuneric în fiecare an pe 2 septembrie, ziua în care s-a născut fiul meu, Niki.

A instaurat această tradiţie în primul an în care m-am despărţit de el, în 1957. Aveam doar paisprezece ani. Jiji a venit la mine la internat cu mâncare la pachet, după ce a aranjat ca directoarea să mă învoiască de la cursuri. Ne mutaserăm recent din Jaipur la Shimla şi încă nu mă obişnuisem cu noua noastră casă. Cred că Malik a fost singurul dintre noi care s-a adaptat cu uşurinţă la temperaturile mai coborâte şi la aerul mai rarefiat din munţii Himalaya, dar îl vedeam mai puţin acum că era ocupat cu activităţi la şcoală, la Bishop Cotton.

Eram la ora de istorie când Jiji a apărut la uşă şi m-a chemat cu un zâmbet. Când am ieşit din clasă, a spus: – E o zi tare frumoasă, Radha. Facem o drumeţie pe munte?

M-am uitat în jos la jacheta şi fusta mea de lână, la pantofii rigizi de lac şi m-am întrebat ce o apucase. Ea a râs şi mi-a spus că pot să mă schimb în hainele pe care le purtam în

zilele când ieşeam în natură, programate în fiecare lună de profesorul nostru de sport. Mă trezisem cu o greutate în piept în dimineaţa aceea şi am vrut să spun nu, dar văzându-i entuziasmul mi-am zis că nu o pot refuza. Gătise mâncărurile mele preferate pentru picnic. *Makki ki roti* scăldat în *ghee. Palak paneer,* atât de cremos încât întotdeauna era musai să mai mănânc o porţie. *Korma* de legume. Şi *chole,* un curry de năut cu mult coriandru proaspăt.
În acea zi am urcat pe muntele Jakhu. I-am povestit că uram matematica, dar o iubeam pe bătrâna mea profesoară, care era o scumpă. I-am povestit cum fluiera în somn colega mea de cameră, Mathilde. Jiji mi-a povestit că Madho Singh, papagalul vorbitor al lui Malik, începea să înveţe cuvinte în punjabi. începuse să-l ducă la Clinica Comunitară, ca să-i distreze pe pacienţii care aşteptau să fie consultaţi de ea şi de doctorul Jay.
— Oamenii de la munte l-au învăţat cuvintele pe care le folosesc ei ca să mâne oile, iar acum el le foloseşte pentru a-i aduna pe pacienţi în sala de aşteptare!
A râs şi m-a făcut să-mi simt inima mai uşoară, întotdeauna mi-a plăcut râsul ei; este precum clopoţeii din temple, din care sună credincioşii pentru a primi binecuvântări de la Bhagwan.

Când am ajuns în vârf, la templul de la capătul drumului, ne-am oprit să mâncăm şi ne-am uitat la maimuţele care se zbenguiau în copaci. De la numai câţiva metri depărtare, nişte macaci mai îndrăzneţi stăteau cu ochii pe prânzul nostru. Am început să-i povestesc despre repetiţiile la piesa de Shakespeare pe care le făceam după ore, dar m-am oprit brusc, amintindu-mi de piesele pe care Ravi şi cu mine le repetam împreună, preludiul amorului nostru. Văzând că am încremenit, şi-a dat seama că e timpul să îndrepte conversaţia spre un teren mai puţin periculos, aşa că a trecut uşor la numeroasele partide de table pe care le câştiga în faţa doctorului Jay.

— îl las pe Jay să creadă că o să câştige până când îşi dă seama de contrariu, a zâmbit ea ştrengăreşte. îmi plăcea de doctorul Kumar (doctorul Jay, cum îi spuneam eu şi Malik), medicul care a avut grijă de mine când eram însărcinată cu Niki – aici, în Shimla. Am fost prima care a observat că o sorbea din ochi, dar Lakshmi refuza să creadă; după ea, erau doar buni prieteni. Şi iată că el şi sora mea sunt căsătoriţi deja de zece ani! Era bărbatul care îi trebuia – mai mult decât fusese primul ei soţ. El a învăţat-o să călărească. La început, îi era frică să se ştie acolo, sus (eu, una, cred că o speria ideea că nu e stăpână

pe situaţie), dar acum nu-şi poate imagina viaţa fără căluţul ei preferat, Chandra. Sunt atât de cufundată în amintirea aromei pătrunzătoare a pinilor din Shimla, a fânului proaspăt de care se bucură Chandra, a efluviilor de antiseptic şi de aftershave cu miros de limetă din haina doctorului Jay, încât nu aud ce mă întreabă Lakshmi.
Repetă întrebarea. Sora mea poate da dovadă de o răbdare infinită – a fost nevoită să şi-o exerseze destul de des în vremea când petrecea ore întregi cu acele doamne din înalta societate din Jaipur, ale căror trupuri le picta cu pastă de henna.
Mă uit la ceasul de pe peretele din salon.
— Intr-o oră le scol pe fete şi le fac micul-dejun.
Mă îndrept spre ferestrele balconului ca să trag draperiile. Azi e înnorat, dar puţin mai cald decât ieri. Jos, o motoretă se strecoară printre maşinile parcate pe strada noastră. Un domn mai în vârstă, cu cheile zăngănind în palmă, îşi descuie prăvălia aflată la câţiva metri de intrarea în blocul nostru.
— S-ar putea să merg pe jos cu ele o bucată de drum până la metrou.
— Nu le duce bona la scoală?
întorcându-mă de la fereastră, îi explic lui Jiji că a trebuit să renunţăm la bonă cam pe neprevăzute şi că mi-a revenit mie sarcina de a duce fetele la Şcoala Internaţională.

— Dar ce s-a întâmplat?

Bine că Jiji nu are cum să vadă cum mi se urcă sângele în obraji. îmi e jenă să mărturisesc că Shanti, fiica mea de nouă ani, şi-a lovit bona peste mână, iar Yasmin a făcut ceea ce ar fi făcut cu un copil al ei acasă, în Algeria: a pălmuit-o pe Shanti. Chiar şi acum când povestesc simt nişte ghimpi de vinovăţie înţepându-mi pielea delicată de mai jos de buric. Ce fel de mamă creşte un copil care îi loveşte pe ceilalţi? Nu am învătat-o ce e bine şi ce e rău? Nu e cumva din cauză că o neglijez, preferând să mă refugiez în muncă mai degrabă decât să mă ocup de educaţia unei fiice care ridică probleme cărora nu sunt sigură că le pot face faţă? Nu asta a insinuat Pierre? Aproape că îl aud spunând: „Aşa se întâmplă când o mamă pune munca înaintea familiei”. îmi duc o mână la frunte. Of, de ce a concediat-o pe Yasmin înainte să discute cu mine? Nici n-am apucat să înţeleg ce s-a întâmplat, iar acum soţul meu se aşteaptă să găsesc pe cineva în locul ei. De ce sunt eu cea care trebuie să găsească soluţia la o problemă pe care nu eu am provocat-o?

Sora mea mă întreabă cum merg lucrurile la muncă. Aici sunt pe un teren mai sigur. Stânjeneala mea lasă loc entuziasmului.

— Lucrez la o formulă pentru Delphine, despre care crede că va fi parfumul preferat

al sezonului viitor.

Sunt în runda a treia a iteraţiei. Felul în care ştie cum să reducă doza unui ingredient şi să adauge doar o picătură din altul pentru a crea un parfum de succes este remarcabil, Jiji.

Aş putea să vorbesc la nesfârşit despre parfumuri. Când amestec o formulă, trec uneori ceasuri întregi până să mă opresc şi să privesc în jur, să-mi relaxez gâtul sau să ies din laborator pentru un pahar cu apă şi o discuţie cu Celeste, secretara lui Delphine. Celeste este cea care, de multe ori, îmi aduce aminte că e timpul să iau fetele de la şcoală atunci când nu avem bonă. Iar când am pe cineva care să aibă grijă de fete, Celeste întreabă în treacăt ce pregătesc pentru cină, amintindu-mi astfel că trebuie să mă opresc din muncă şi să ajung acasă la timp ca să le dau să mănânce. în zilele în care găteşte Pierre, sunt mai mult decât bucuroasă să stau o oră în plus înainte de a-mi termina munca pe ziua respectivă. E o atmosferă calmă în laborator. Şi e linişte. Iar aromele – miere şi cuisoare, şi vetiver, şi iasomie, şi cedru, şi smirnă, şi gardenie, şi mosc – sunt o companie cât se poate de reconfortantă. Nu-mi cer nimic altceva decât libertatea de a învălui o altă lume cu esenţa lor. Sora mea

J

înţelege. Mi-a spus odată că, atunci când lăsa să alunece condeiul din trestie înmuiat în pastă de henna peste palma, coapsa sau pântecele unei cliente pentru a desena o smochină turcească sau o frunză de *boteh* sau un bebeluş adormit, totul dispărea – timp, responsabilităţi, griji.

Se apropie ziua de naştere a fiicei mele Asha. împlineşte şapte ani, dar ştiu că Jiji n-o să aducă vorba despre asta. Astăzi, sora mea se va abţine de la orice referire la zile de naştere, bebeluşi sau femei gravide, pentru că ştie că aceste subiecte îmi vor răscoli amintirile dureroase. Lakshmi ştie cât de mult m-am

>

străduit să uit de existenţa primului meu născut, copilul de care a trebuit să mă despart, dându-l spre adopţie. Abia terminasem clasa a opta, când Jiji m-a lămurit de ce îmi erau sensibili sânii şi aveam o vagă senzaţie de greaţă. Am vrut să-i împărtăşesc vestea cea bună lui Ravi: urma să avem un copil! Eram atât de sigură că se va căsători cu mine când va afla că va fi tată. Dar până să apuc să-i spun, părinţii lui l-au trimis peste noapte în Anglia, să-şi termine acolo liceul. De atunci nu am mai dat ochii cu el. Ştia oare că avem un fiu împreună? Sau că pe copilul nostru îl cheamă Nikhil?

îmi doream nespus de mult să păstrez copilul, dar Jiji a zis că trebuie să termin şcoala. Eram prea tânără să fiu mamă la treisprezece ani. Ce uşurare a fost când cei mai apropiaţi prieteni ai surorii mele, Kanta şi Mânu, au acceptat să-l crească pe micuţ ca pe copilul lor şi apoi s-au oferit să mă păstreze şi pe mine ca *ayah,* dădacă a lui. Aveau mijloacele financiare, dorinţa şi o cameră de copil goală. Puteam să stau cu Niki toată ziua, să-l legăn, să-i cânt să adoarmă, să-i sărut degeţelele de la picioare, mici cât bobul de piper, să mă prefac că e numai al meu. Mi-a luat doar patru luni să- mi dau seama că făceam mai mult rău decât bine, rănindu-i pe Kanta şi Mânu din dorinţa ca Niki să mă iubească doar pe mine.

La început, după despărţirea de fiul meu, mă gândeam la el ceas de ceas, zi de zi. Bucla mereu rebelă de pe o parte a capului. Buricul ieşit în afară. Nerăbdarea cu care degeţelele lui grăsune apucau biberonul, cu care nu trebuia să-l obişnuiesc. întrucât îşi pierduse propriul copil, Kanta era fericită să-l hrănească pe Niki la sân. Şi asta mă făcea să mă simt geloasă şi furioasă. De ce să-i dea ea să sugă copilului meu şi să pretindă că e al ei? Ştiam că e mai bine ca el s-o accepte ca pe noua lui mamă, dar o uram pentru asta.

Ştiam că, atâta vreme cât voi rămâne în casa Kantei, îl voi împiedica pe Niki s-o iubească pe femeia care voia să-l crească şi era capabilă să aibă grijă de el multă vreme de acum înainte. Lakshmi şi-a dat şi ea seama. Dar m-a lăsat pe mine să iau decizia. Aşa că am făcut singura alegere posibilă. L-am părăsit. Şi m-am străduit din răsputeri să mă prefac că n-a existat niciodată. Dacă mă puteam convinge pe mine însămi că orele pe care le petrecusem cu Ravi Singh repetând din Shakespeare – încolăcindu-ne trupurile unul în jurul celuilalt ca Othello şi Desdemona, devorându-ne unul pe celălalt până la epuizare – fuseseră un vis, cu siguranţă mă puteam convinge că tot un vis fusese şi copilul nostru.

Şi a funcţionat. în fiecare zi, cu excepţia datei de 2 septembrie. De când am plecat din Jaipur, Kanta îmi tot trimite plicuri atât de groase, încât ştiu ce conţin fără să le deschid: fotografii cu Niki bebeluş, apoi făcând primii paşi, iar mai târziu devenit băieţel. Le trimit înapoi pe toate, nedeschise, şi mă simt în siguranţă ştiind că trecutul nu mă poate atinge, nu îmi poate frânge din nou inima şi nici nu mi-o poate răni. Ultima dată când am văzut-o pe Jiji în Shimla, mi-a arătat un plic asemănător adresat ei. Am recunoscut hârtia albastră,

scrisul elegant al Kantei – litere precum g şi y cu bucle graţioase – şi am refuzat clătinând din cap. „Când vei fi pregătită, ne vom putea uita împreună la fotografii”, a spus Jiji.
Dar ştiam că asta nu se va întâmpla niciodată.
Astăzi am să petrec cea de-a şaptesprezecea aniversare a lui Niki învăluită într-o pâclă, ca întotdeauna. Ştiu că mâine va fi mai bine. Mâine voi putea să fac ce nu am putut azi. Voi pune sub lacăt amintirea primului meu născut, închizând-o la fel de bine ca pe un sufertaş de metal în care pun mâncarea pentru prânz, asigurându- mă că din el n-o să curgă nicio picătură de *maşala dai.*
Ingredient prezent în aproape toate parfumurile occidentale, uleiul extras din rădăcinile ierbii de vetiver are o aromă de lemn, de fum şi de pământ – perfect pentru parfumurile bărbăteşti.
Paris
Octombrie 1974
Flutur blotterul pe sub nas, inhalând. Am amestecat formula de trei ori, dar ştiu că ceva nu este în regulă. Parcurg din nou brieful de creaţie. Clientul a cerut un parfum cu note de pământ, dar răcoros şi uşor, ca stratul mijlociu de frunze moarte al unei păduri, nu litiera umedă de dedesubt. în eşantionul pe care l-am amestecat acum

opt ore persistă mirosul înţepător al lemnului intrat în descompunere. Delphine nu va fi prea încântată.

Mă uit la ceasul de perete de la celălalt capăt al laboratorului de parfumuri. 13:50. Delphine va fi aici la 14:00. E mereu punctuală. Este singurul maestru parfümier al Casei Yves care insistă să-şi viziteze asistenţii în laboratorul de parfumuri pentru a vedea ce amestecuri au obţinut; ceilalţi doi maeştri parfumieri le cer asistenţilor să aducă eşantioane la ei în birou. în micul nostru laborator, se împletesc peste trei mii de arome, alcătuind un parfum propriu, şi cred că asta e ceea ce-i place. De fiecare dată când intră în laborator, o văd închizând ochii preţ de câteva clipe. îmi închipui că se supune unui test, încercând să identifice cât mai multe mirosuri distincte înainte să se apropie de unul dintre noi. După cinci ani de muncă în laborator, gama largă de mirosuri nu mai e pentru mine altceva decât un zgomot de fond. Mă concentrez doar asupra formulei pe care o amestec în acel moment.

Chiar vizavi de mine, Michel organizează tăviţa cu mostre de parfumuri pe care le-a amestecat pentru un alt proiect al lui Delphine. Spaţiul lui de lucru arată impecabil; ai zice că e mereu pregătit pentru

inspecţie. Are patruzeci şi ceva de ani, e cu vreo zece ani mai în vârstă ca mine şi e cel mai vechi asistent de laborator.

Delphine se va opri lângă el mai întâi. Sarcina principală a lui Michel este să dezvolte aromele deja aprobate de clienţi, creând apă de parfum, apă de toaletă, apă de colonie şi *eau fraîch^.*

Ferdie, al cărui nume este de fapt Ferdinand, lucrează în dreapta mea. Zona lui de lucru este ticsită şi dezordonată, ceea ce am văzut că observă şi Delphine, iară să comenteze însă. Prin peretele de sticlă care separă laboratorul nostru de recepţie, îl văd povestindu-i ceva secretarei lui Delphine; Ferdie e un povestitor excelent. Celeste începe să râdă chiar înainte să termine. Telefonul ei începe să sune, iar ea îl alungă, încă chicotind.

Spaţiul de lucru al fiecăruia dintre noi arată ca o orgă de biserică. în fata noastră sunt flacoane cu esenţe dispuse în semicerc pe trei niveluri – aproape trei sute la număr – lăsând Ioc pe masă doar pentru un cântar minuscul, o tavă cu pipete, un borcan cu blottere – fiecare de lăţimea unui creion – şi un caiet pe care să ne notăm încercările. Mi-am organizat orga de parfum pe familii de arome. Pe primul rând sunt aromele florale pudrate, narcotice – floare de portocal,

trandafir de Damasc, lavandă, mărgăritar. Următorul nivel de flacoane conţine arome de fructe dulci şi suculente precum lămâie, bergamotă, mango. Există şi un grup de buchete verzi aspre – printre care rozmarin şi ace de pin – şi, desigur, familia de arome gurmande, profunde şi persistente, precum ciocolata, vanilia şi cuişoarele. Esenţele lemnoase şi telurice ocupă rândul de sus: vetiver, lemn de santal, lemn de palisandru şi de cedru, printre altele.

în laborator, fiecăruia dintre noi i se atribuie briefuri de proiect. Brieful descrie ceea ce clientul – fie un brand important de parfumuri, fie un designer vestimentar sau o companie de produse cosmetice – doreşte să creeze. Pentru fiecare proiect, Delphine, maestrul parfumier al laboratorului nostru, elaborează mai multe formule potenţiale pe baza cunoştinţelor sale despre mii de arome. Poate folosi în creaţiile ei nenumărate ingrediente, zece sau cincizeci. Este treaba noastră ca asistenţi de laborator să-i amestecăm formulele, folosind o pipetă pentru a măsura cu precizie fiecare ingredient pe cântar, combinându-l apoi cu o cantitate mică de alcool. Dacă ingredientul este în stare solidă, cum ar fi spermanţetul, cu aspectul

lui de ceară şi miros de mosc (şi care, în mod surprinzător, este un produs secundar al digestiei casalotilor!) sau o răşină cu acorduri misterioase şi îmbălsămate, ca tămâia sau smirna, trebuie mai întâi so măcinăm sau s-o presăm până când devine o pulbere fină înainte de a o adăuga la amestec. Dacă un ulei esenţial, precum cel de trandafir sau fenicul, este păstrat în frigider pentru a-i menţine calităţile, trebuie să îl aducem la temperatura camerei înainte de a-l folosi.

Odată ce am amestecat formula Iui Delphine, înmuiem blotterele de mărimea unui creion în eşantionul nostru şi le adulmecăm pentru a ne asigura că am creat ceea ce ne-a indicat ea. Acest lucru necesită experienţă şi timp şi o capacitate înnăscută de a distinge arome. Mie mi-a luat cinci ani şi încă mai am de învătat.

Citesc pentru a zecea oară formula la care am lucrat, să văd dacă am omis ceva. Poate că preferinţa şefei mele pentru aromele lemnoase a determinat-o să prescrie o densitate mai mare de vetiver decât are nevoie parfumul? îmi mai verific o dată cântarul pentru a mă asigura că este calibrat corect. Chiar şi cea mai mică diferenţă în măsurarea unui ingredient brut ar putea schimba parfumul. îmi muşc buza

de jos. Ar trebui să livrez întocmai formula creată de Delphine? Sau să experimentez cu o formulă uşor diferită, care ar putea satisface aşteptările clientului? Nu am pus niciodată la îndoială formulele lui Delphine şi, în calitate de asistent de laborator cu cea mai mică experienţă, nu am dreptul s-o fac nici acum.
Arunc o privire spre Michel, şeful laboratorului nostru. Când Yves du Bois a ademenit-o pe Delphine să plece de la o altă casă de parfumuri din Paris pentru care lucra, i-a promis un laborator doar al ei, cu propriii asistenţi: Michel, pe care l-a adus cu ea de la fostul loc de muncă, şi Ferdie, care se întâmplă să fie nepotul lui Yves.
Michel e licenţiat în chimie. Lucrează cu Delphine de nouă ani. în cei cinci ani de când lucrez eu aici a păstrat distanţa, vorbindu-mi doar când e nevoie. Abia dacă mă priveşte în ochi când mi se adresează. M-am întrebat de multe ori dacă nu cumva îmi poartă ranchiună. Nu terminasem decât un an de chimie înainte ca Delphine să mă angajeze, pregătindu-mă ca asistent de laborator debutant. Am treizeci şi doi de ani şi sunt indiancă, nu de naţionalitate franceză, ca ceilalţi angajaţi ai companiei. Cei mai mulţi nu au fost niciodată în India, nici nu şi-au exprimat vreo dorinţă de a merge. Sunt o anomalie pentru ei, o figură

insolită, şi nu neapărat în sens pozitiv. Ferdie e cu câţiva ani mai tânăr decât mine. Şi el e licenţiat în chimie, dar mă îndoiesc că este visul lui să devină maestru parfümier. Nu lucrează peste program şi îşi ia toate zilele de concediu medical care îi sunt permise, dar contrastează bine cu seriozitatea lui Michel. Ferdie e întotdeauna binedispus. A părut încântat că m-am alăturat echipei din laboratorul lor. Michel nu râde la glumele Iui. Eu da. Lui Ferdie îi place mult să cânte, să fluiere şi să danseze. Când are emoţii (lucru care se întâmplă de fiecare dată când Delphine are program de vizită în laborator), fluieră una dintre melodiile disco de care e foarte pasionat. Astăzi fluieră „Lady Marmalade” şi întreabă esenţele pe care le amestecă: *„ Voulez-vous coucher avec moi ce*

' >£2 *soir: -*

Michel îşi drege glasul şi îi aminteşte lui Ferdie că laboratorul nu e locul potrivit pentru frivolităţi. Aruncându-i o privire vinovată, Ferdie şopteşte: *„DésoléV,* apoi îmi surprinde privirea de la celălalt capăt al încăperii; zâmbeşte şi îmi face cu ochiul. îi zâmbesc şi eu. E un tip inofensiv. Uneori, când luăm prânzul împreună, îmi arată ultimele lui mişcări de dans şi îmi povesteşte despre cel mai recent *crush* al său.

Săptămâna trecută a fost Sergio. Cu o săptămână înainte fusese Miguel.
— Radha!
Tresar, mai-mai să răstorn sticla deschisă cu ulei de vetiver, care costă mai mult decât câştig eu într-o săptămână. Mă întorc şi o văd pe Celeste aplecată peste umărul meu drept, cu mâinile strâns împreunate. Părul moale, castaniu deschis, îi ajunge până la umeri. Astăzi poartă o rochie maro tricotată, cu mâneci lungi, care nu se aşază prea bine pe corpul ei osos.
— *Zut alors,* Celeste! De câte ori trebuie să te rog să nu te mai furişezi în spatele meu când amestec esenţe? Tânăra roşeşte, colorându-şi obrajii în trandafiriu până la rădăcina părului deschis la culoare.
— Dar e a doua oară când sună. E Pierre.
Se apropie mai mult de urechea mea şi îmi şopteşte:
— E vorba despre Shanti.
Mă cuprinde o stare de nelinişte. Palmele încep să-mi transpire. Ce s-o mai fi întâmplat? Dintre cele două fiice ale mele, Shanti este cea care nu-mi acceptă niciodată pe deplin autoritatea maternă, întrebând mereu de ce trebuie să facă asta şi cine zice asta şi de ce să-i spun eu ce să facă? Când era mică şi-i alegeam o rochiţă galbenă, cerea să poarte

una albastră, pe care nu o avea în garderobă. Refuza să mănânce *kheer* – un aliment cu care sunt hrăniţi toţi copiii indieni, pentru că budinca dulce de orez, fiind moale, nu răneşte gingiile în dezvoltare – şi insista să primească Nutella, tot timpul Nutella. Zilele trecute mă uitam peste testul pe care l-a dat la vocabularul limbii engleze (merge la o şcoală internaţională). Deşi am corectat-o în mod repetat, tot a scris „frend” în loc de *„friend”.* Ştiu că ştie cum se scrie – e fată deşteaptă. Sunt convinsă că îi place s-o facă pe încăpăţânata doar ca să mă exaspereze. Oare aşa am fost şi eu cu sora mea? Prin minte îmi trece o frântură de amintire: eu împotrivindu-mă încercărilor lui Lakshmi de a mă învăţa cum merg lucrurile, sprâncenele încruntate ale lui Jiji, buzele ei strânse.
îmi întorc privirea de la Celeste şi murmur:
— *Merci! J’arrive!*
În momente ca acesta, mă trezesc pipăind după lănţişorul din buzunarul halatului meu de laborator. De el atârnă un pandantiv, o fiolă mică, în care se află un parfum personal – ceva ce am creat numai pentru mine. Deşurubând capacul, inspir adânc. În câteva secunde, bătăile inimii îmi încetinesc. Mai inhalez o dată şi las liniştea să mă învăluiască. înşurubez la loc

capacul şi dau drumul fiolei în buzunarul halatului. Lănţişorul îl am mereu cu mine: nu se ştie niciodată când aş putea avea nevoie de el. Dar nu îndrăznesc să-l port la gât. Pierre ar putea să mă întrebe ce se află în fiolă.

îmi împing scaunul în spate şi îmi şterg palmele umede pe halat. Michel se uită la mine, apoi la ceasul de perete. Dau din cap ca să-l asigur că mă întorc. Se întoarce la munca lui.

Celeste este din nou la biroul ei, bătând la maşină o scrisoare. Lucrează la recepţie în departamentul lui Delphine, se ocupă de apelurile telefonice, de corespondenţa şi de programul lui Delphine şi îi întâmpină pe clienţi. Celeste îşi cunoaşte meseria, e o fată de încredere şi foarte dulce. îmi pare rău că m-am repezit la ea mai devreme. E de o vârstă cu mine, dar mult mai timidă decât ar trebui să fie, lucru care mă irită. Când sunt în toane rele, mai ales după ce am avut de-a face cu Shanti, simt dorinţa să strig „BAU!” şi s-o văd pe Celeste sărind până în tavan. Din cauza firii ei neliniştite, este diametral opusă lui Delphine. Celeste are nevoie de o mână autoritară care s-o direcţioneze, iar Delphine îşi îndeplineşte cu brio misiunea.

Mă apropii de biroul lui Celeste, ridic receptorul şi apăs pe butonul care clipeşte

de pe telefonul ei gri, aşezat pe o margine a biroului. Dacă cineva dintre noi are un apel personal, acesta este telefonul pe care trebuie să-l folosim. Drept urmare, Celeste ştie tot ce se întâmplă în viaţa noastră. Dar parcă are de ales? Şi, din câte ştiu eu, ţine pentru ea detaliile despre treburile noastre personale. Nu am întrebat-o niciodată, dar poate că ar prefera să nu fie nevoită să mă asculte vorbind cu Pierre sau să-l audă pe Ferdie râzând cu prietenii care îl invită să bea ceva după serviciu.

Mă întorc într-o parte ca să am parte de puţină intimitate.

— *Chérie?*

Mă străduiesc să vorbesc încet şi calm.

Vocea panicată a Iui Pierre îmi răsună în ureche:

— N-ai primit primul meu mesaj?

Ochii mei se îndreaptă cu recunoştinţă spre Celeste. Am s-o invit să ia prânzul cu mine mâine ca să mă scuz pentru atitudinea ţâfnoasă de mai devreme.

— *Quest-ce quily a?* îl întreb pe Pierre.

— Au sunat de la şcoala lui Shanti. A îmbrâncit o

fată – efectiv a îmbrâncit-o! – şi apoi a fugit din clasă. Au găsit-o din nou lângă fântânile Trocadero. Nu are decât nouă ani, pentru Dumnezeu! Ce e în capul ei de o şterge aşa,

de una singură?

Hai Ram! Tare as vrea să ştiu! De un an încoace, Shanti se repede la ceilalţi copii, refuză să răspundă la întrebările învăţătoarei şi chiuleşte de la ore ca să se joace cu bărcuţele în Grădinile Luxembourg. Nu ne dă niciodată explicaţii. Doar se încruntă, strânge din buze şi dispare în dormitorul pe care îl împarte cu sora ei. Tare as vrea să mă înveţe cineva cum să fiu o mamă perfectă. Bine ar fi dacă aş putea s-o întreb pe cea mai apropiată prietenă a mea, Mathilde, sau pe sora mea, Lakshmi, dar niciuna dintre ele nu are copii. îmi spun să nu intru în panică; Shanti e în siguranţă – de data asta, cel puţin.

îmi masez cele două cute dintre sprâncene, care s-au adâncit în ultimii ani.

— Şi ce-ai vrea să fac eu? îl întreb pe Pierre.

— Cei de la scoală vor s-o trimită acasă. Poţi să te duci tu s-o iei?

Dau să întreb de ce nu se poate duce Yasmin. Apoi îmi amintesc că Pierre a concediat-o. Dacă mai trăiam în India, poate că şi eu aş fi pălmuit-o pe Shanti pentru purtarea ei, aşa cum a făcut Yasmin, aşa cum făcea şi Maa fără nicio reţinere de fiecare dată când ardeam orezul sau întârziam prea mult când mă duceam după apă la fântâna de la câmp. Am încercat să fiu o mamă mai bună, mai iubitoare cu fetele

mele. Totuşi, cu Shanti am dat greş.
Cu coada ochiului, o văd pe Delphine venind spre uşa laboratorului. Gândurile mi se întorc la parfumul pe care îl amestecam. Ce-ar fi dacă as folosi unul dintre acordurile mai blânde care conţin vetiver în locul uleiului esenţial care e asa intens? Ar rezolva oare
problema cu formula lui Delphine?
— Pierre, nu pot pleca acum de la muncă. Delphine – Cuvintele lui sunt un şuierat plin de năduf.
— Delphine, tot timpul Delphine! Crezi că munca mea este mai puţin importantă? Tu te joci cu aromele, pentru numele lui Dumnezeu! Eu proiectez clădiri de care oamenii au nevoie!
închid ochii şi clatin din cap.
— *Mais...*
Când îi deschid, o văd pe Delphine cu ochii pironiţi asupra mea de lângă uşile de sticlă ale laboratorului. Am facut-o să aştepte.
— *Ecoute, cherielEe* rog, ocupă-te tu doar de data asta! îţi explic diseară.
închid, dar zăbovesc cu mâna pe receptor, de parcă i-aş cere scuze soţului meu.
Celeste îmi oferă un zâmbet plin de înţelegere, lucru care mă face să vreau să mărturisesc cât de groaznic a fost la noi acasă în ultimul an: orele petrecute peste

program la serviciu, comportamentul lui Shanti, schimbarea pe bandă rulantă a bonelor. Mă îndepărtez de biroul lui Celeste şi deschid usa laboratorului.

Lui Delphine îi place să fim toţi trei prezenţi în timpul vizitelor ei în laborator şi să participăm la evaluarea fiecărui proiect. Mirosim blotterele de pe biroul lui Michel şi discutăm care dintre mostrele sale merg, care nu şi de ce. Delphine sugerează modificări ale formulelor pentru a le aduce mai aproape de brieful clientului. îi sorb fiecare cuvânt, cu admiraţie fată de cunoştinţele ei şi încrederea absolută în propria judecată.

Mai departe, ajunge la concluzia că proiectul lui Ferdie, care este în întârziere (lucrează la el de şase luni), este gata pentru o a doua prezentare în faţa designerului vestimentar care l-a comandat.

— *On se vend comme des pains!* exclamă ea către Ferdie. În ziua de azi, din ce în ce mai mulţi designeri renumiţi solicită parfumuri personalizate ca să-şi consolideze brandul de îmbrăcăminte. Parfumurile reprezintă o afacere la scară mare; chiar dacă ofertele în materie de modă ale sezonului sunt un fiasco, parfumul brandului menţine afacerea pe linia de plutire. Mi-ar plăcea să fiu prezentă la întâlnirea cu clientul ca să văd reacţia designerului şi modul în care

gestionează Delphine situaţia. Până acum nu am fost invitată la întâlnirile cu clientii.

3

Acum Delphine se întoarce spre mine şi ridică din sprâncene. Nu fac nicio mişcare către masa mea de lucru. Palmele mi s-au umezit din nou şi le şterg pe halat.

— *Désolé, madame!* încă nu sunt gata. Mă rog să nu-mi tremure vocea.

Delphine Silberman îşi lasă capul într-o parte şi ridică din sprâncenele subţiri, ca trasate cu creionul. Ca întotdeauna, e ca scoasă din cutie. Părul ei inelar şi închis la culoare, cu reflexe şaten deschis, e tuns

3

băieţeşte, diferit de gustul franţuzoaicelor pentru părul mai lung. Dacă ar fi să-mi dau cu părerea, aş spune că trebuie să aibă o coafeză care stăpâneşte perfect tehnica *balayage à coton,* fiindcă părul ei are acel aspect „sărutat” de soare în plină iarnă. Machiajul aproape că nu i se observă, cu excepţia rujului roz care îi acoperă întotdeauna buzele subţiri. Astăzi poartă un costum Chanel din stofa de lână, roşu cu alb şi maro. Delphine mi-a spus odată cât de recunoscătoare îi e lui Coco Chanel pentru că, datorită ei, femeile au ajuns să se îmbrace dimineaţa fără prea multă bătaie de cap. Pantofii Gucci cu toc înalt se asortează cu costumul taior.

Delphine mă priveşte în continuare,

aşteptând o explicaţie. Să-i spun de faţă cu Michel şi cu Ferdie că bănuiesc că e ceva în neregulă cu formula propusă de ea ar fi o imprudenţă. Mă chinui să nu-mi şterg iar palmele pe halat şi nu spun nimic.

Ea dă din cap.

— Vino să vorbim înainte să pleci acasă.

Le oferă un zâmbet plăcut lui Michel şi lui Ferdie.

— *Bien fait!*

Faţa lui Ferdie se îmbujorează de uşurare: Delphine nu are obiceiul să-l laude.

îşi şterge de pe faţă zâmbetul când se uită spre mine. Am dezamăgit-o.

întorcându-mă la spaţiul meu de lucru, aleg sticluţele de care am nevoie pentru a domoli intensitatea vetiverului, un parfum care îmi e la fel de familiar ca şi propria piele.

înainte, în India, Jiji şi cu mine obisnuiam să ne răcorim cu evantaie umezite făcute din *khus,* aşa cum se cheamă în hindi iarba de vetiver, când venea căldura dogoritoare a verilor din Jaipur. Doamnele din înalta societate, ale căror mâini Jiji le picta cu henna, angajau slujitori să stropească tot timpul cu apă rogojinile mari din *khus* atârnate peste uşi şi ferestre, făcând astfel parfumul răcoros şi lemnos al vetiverului să plutească în încăperi. îmi amintesc că Antoine, primul meu şef din Paris, mi-a spus că primul parfum pentru femei în care s-a

folosit vetiver a fost Chanel No. 5 în 1921, în condiţiile în care, aici, indienii îl foloseau şi exportau iarba parfumată în lume de mii de ani!
Nu-mi aduc aminte ca Michel să fi contestat vreodată o formulă a lui Delphine (poate că o face doar în particular), dar simt că, dacă un asistent pune la îndoială munca maestrului său parfumier, trebuie să-şi poată susţine afirmaţia. Amestec din nou formula, de data aceasta reducând vetiverul şi adăugând un strop de vanilie. îmi notez măsurătorile. Urmez aceeaşi procedură cu alte câteva combinaţii de arome care simulează aroma lemnoasă. încerc cu muşchi de stejar. Apoi cu lichen. Evit cu totul uleiul de vetiver.
Patru ore trec în zbor. Mă frec la ochi. Arunc o privire spre biroul lui Celeste prin fereastra interioară a laboratorului. Maşina de scris e acoperită. Şi-a terminat programul pe ziua de azi. Aproape că nici nam observat când a plecat Ferdie. Michel a murmurat şi el un *bonsoir,* trecând pe lângă masa mea în drum spre ieşire. Şi iată-mă pe mine, singura mamă din echipă, încă la serviciu, neglijându-mi fiicele şi soţul. Şarpele vinovăţiei îmi coboară pe şira spinării: *L-ai forţat pe Pierre să se ocupe de Shanti! Tocrmi* atunci, o altă voce – de unde o fi venit? – îmi reverberează prin creier: *Pierre*

nu a fost niciodată nevoit să plece de la serviciu ca să le ia pe fete. De fiecare dată m-am dus eu. N-ar trebui să poată face şi el asta uneori? Lakshmi mi-a spus că, atunci când ea şi Jay se ceartă din pricina treburilor casnice, au un proverb după care se călăuzesc: *Dacă suntem amândoi boieri, rufele cine le mai întinde?* Zâmbesc, respir, mă simt puţin mai calmă. Am să vorbesc cu Pierre când ajung acasă. Sunt sigură că totul va fi bine.

Yves du Bois, fondatorul Casei Yves, bagă capul pe uşa laboratorului. E un bărbat atrăgător, cu părul argintiu, la şaizeci şi ceva de ani. Cred că preferă costumele din trei piese ca să lase să-i atârne un lanţ de ceas victorian din buzunarul vestei. Totuşi, din respect pentru stilul vremurilor noastre, şi-a lăsat părul să crească atât cât să-i ajungă la gulerul cămăşii. Presupun că îl face să arate mai la modă. Am auzit alţi angajaţi întrebându-se dacă nu e ceva între el şi Delphine; se înţeleg atât de bine, iau adesea prânzul împreună. Dar niciunul dintre noi n-a avut vreo dovadă în acest sens. în ceea ce mă priveşte, mă îndoiesc că ştie măcar cum mă cheamă. N-am schimbat mai mult de cinci-sase vorbe în toti anii de când lucrez aici. De obicei, vorbeşte

> >

doar cu cei trei maeştri parfumieri ai săi.

— Ferdinand e pe-aici? întreabă el.

— A terminat munca.

Digeră informaţia clipind de câteva ori. Apoi îşi verifică ceasul.

— Credeam că ne întâlnim la cină în seara asta.

Mai zăboveşte o clipă.

— Hélène va fi dezamăgită.

Ştiu că aşa o cheamă pe soţia lui. Yves pare şi el destul de dezamăgit.

— *Alors... bonsoir!*

Bate cu nodurile degetelor în tocul uşii şi dispare.

Ferdie trebuie să fi uitat de cina cu mătuşa şi unchiul lui. Nu e de mirare. Are un calendar social încărcat, îmi amintesc când a promis că ne va scoate pe toţi în oraş de ziua lui Celeste şi în Ioc de asta s-a dus să se întâlnească cu noul lui prieten, Christophe. Celeste părea atât de amărâtă, încât Michel şi cu mine am duso la bistroul ei preferat. Nu ştiu dacă Ferdie i-a cerut măcar scuze lui Celeste; nouă nu ne-a spus nimic. Cum pleacă Yves, mă întorc la muncă. Dar grijile legate de fiica mea mai mare îmi umplu acum gândurile. Shanti a fost un copilaş dificil şi a devenit şi mai dificilă de la naşterea surorii ei, Asha – doar câţiva ani mai târziu –, când mi-am mutat atenţia de la ea. Pierre a încercat să compenseze, ducând-o pe Shanti în tot felul de locuri

deosebite în timp ce eu eram ocupată cu micuţa Asha, dar Shanti îşi dorea mai mult să stea cu mine decât cu el. Am ignorat-o pe fiica mea mai mare în favoarea surorii ei mai mici, cu care mă descurcam mai uşor? Se spune că o conştiinţă vinovată e un duşman nedomolit. Bătălia stă mereu să izbucnească înăuntrul meu.

Eu cum eram la vârsta lui Shanti? Tin minte cum mă zburleam la batjocurile femeilor din sat când treceam pe lângă ele în drum spre fântâna de la câmp. Nu aveam voie să folosesc fântâna satului şi nici să vorbesc cu nimeni din sat în afară de bătrânul Munchi, el însuşi un paria cu piciorul lui beteag. Chiar era vina mea că tatăl meu, care fusese cândva un profesor grozav, căzuse în patima băuturii? Sau că mama orbise? Sau că sora mea mai mare fugise de la bărbatul ei? Poate o fetiţă să provoace asemenea cataclisme?

Bineînţeles că nu. Dar noi trăim la Paris, nu într-un sat din India, iar Pierre şi cu mine suntem nişte părinţi care muncesc pe brânci. Shanti nu are niciun motiv să se poarte aşa cum se poartă.

Telefonul de pe biroul lui Celeste începe să sune şi mă întreb dacă nu cumva e Pierre. A simtit oare că tocmai mă gândeam la el? Plec de la masa de lucru ca să răspund.

— Iar lucrezi până târziu?

E Mathilde, cea mai veche prietenă a mea, cea cu care am împărţit camera de cămin la Auckland House School timp de patru ani în Shimla. De-a lungul anilor, ţigările i-au îngroşat vocea, facându-i-o guturală şi languroasă.

— Nu, beau vin şi mănânc stridii, îi răspund.

— Minunat! Regina m-a invitat la voi la cină, aşa că m-am gândit că eşti încă la serviciu. Mathilde îi zice Regina mamei lui Pierre, Florence, pentru că fiecare solicitare din gura soacrei mele sună ca porunca unei regine. Glumim pe seama încercărilor flagrante ale lui Florence de a-l cupla pe Pierre cu Mathilde atunci când nu sunt prin preajmă. Nu m-ar surprinde să-i fi sugerat lui Pierre să aibă o aventură cu cea mai bună prietenă a mea. Mathilde e superbă, o copie fidelă a lui Catherine Deneuve, cu breton blond, iar strungăreaţă aia a ei parcă o face şi mai atrăgătoare în ochii bărbaţilor. Soacra mea o adoră pe Mathilde; mai puţin faptul că fumează tot timpul. Mă întreb dacă nu cumva e din pricină că Mathilde nu merge la serviciu, ca mine. Dar nici nu are de ce: Mathilde trăieşte dintr-o moştenire, lucru pe care Florence nu-l recunoaşte niciodată. În schimb, când Mathilde e la noi acasă, o întreabă pe ea unde este spatula sau dacă fetele au făcut suficientă mişcare în weekend – ca şi

cum Mathilde ar fi soţia lui Pierre şi nu eu. Bănuiesc că face asta intenţionat, ca să mă enerveze.
— Deci Florence găteşte la mine acasă? o întreb.
— Exact.
O aud pe Mathilde suflând afară din piept fumul de ţigară. *Zuti* În loc să le ia el pe Shanti şi pe Asha de la şcoală, Pierre trebuia să-i fi pasat sarcina mamei sale, singura rudă pe care o avem aici, la Paris. Pierre e singur la părinţi; tatăl lui, Philippe, şi-a părăsit familia când Pierre avea opt ani. Soţul meu crede că Philippe locuieşte în Spania acum, dar nu e sigur. Florence e catolică convinsă şi nu a fost de acord să divorţeze. în ultimul an, întrucât Delphine m-a solicitat mai mult la serviciu, am fost nevoiţi să ne bazăm ocazional pe Florence să ne ajute cu fetele, lucru care îmi displace. Nu ezită să bage firile ca să mă facă să mă simt o mamă rea fiindcă mă duc la serviciu. Uneori mă întreb dacă iritarea lui Pierre legată de faptul că muncesc nu e alimentată de ideile lui Florence despre ce ar trebui sau nu să facă femeile în lumea bună.
îmi mişc gâtul înţepenit şi scot un oftat.
— Mulţumesc pentru avertisment, *chérie* Vii la cină, deci?
— *Non.* Am deja planuri.

Aproape că simt prin receptor gustul tutunului din ţigara ei Tigra atunci când îl trage în piept.

— Mă întâlnesc cu Jean-Luc la ora 20:00, la restaurantul La Petite Chaise.

Râd. Mathilde are un şir de pretendenţi care ar face-o de ruşine pe Cleopatra. De câte ori ne întâlnim la prânz, mă delectează cu poveşti despre bărbaţii care nu s-au ridicat la înălţimea aşteptărilor ei. Totuşi, cred că tipul ăsta ar putea fi acelaşi Jean-Luc cu care se întâlneşte de trei luni – o grămadă de timp pentru ea.

— Şi mama ta? Cine are grijă de ea în seara asta? o întreb pe prietena mea.

În urmă cu câţiva ani, Mathilde a fost sunată de o vecină de lângă blocul ei, care i-a spus că mama ei, Agnes, îşi caută fiica, dar nu-şi aminteşte adresa. Era bizar, pentru că mama ei trecea în mod constant pe la Mathilde fără s-o anunţe în prealabil. Intr-una din zile a dat buzna peste Mathilde în timp ce-i ţinea companie unui bărbat – în pat. Lui Mathilde îi venea să intre în pământ de jenă, dar mama ei a spus pe un ton firesc că rămăsese fără caviar şi a venit să întrebe

>

dacă are ea. Mai multe vizite la medic au dus la diagnosticul conform căruia Agnes începea să-şi piardă memoria. A devenit clar că Mathilde trebuia să-şi

J

aducă mama să locuiască cu ea. Acum Mathilde se vede cu bărbaţi doar la ei acasă sau la hotel şi plăteşte o îngrijitoare pentru mama ei două seri pe săptămână.

— Basira e deja aici. E preferata mamei. Urmăresc împreună Les Shadoks.

— Serialul de desene animate?

— Mama îl adoră. Este... oof, trebuie să mă duc să mă îmbrac!

Probabil că acum a văzut cât e ceasul.

— *A toute a l’heure, ma petite puce!* zice ea închizând telefonul.

Porecla pe care mi-a dat-o Mathilde din prima zi în care ne-am întâlnit la internat a fost Puricei.

Datorită lui Mathilde I-am cunoscut pe Pierre. în ultimul an la Auckland, încălcăm deseori tradiţia de duminică a scolii de a scrie scrisori familiei şi urcam

până la Cimitirul Călugăriţei Catolice din pădurea de cedri. Nu aveam nevoie să scriem scrisori familiilor noastre. Lakshmi şi Jay locuiau la doar câţiva kilometri distantă şi îi vedeam des. Mama Mathildei urma

mereu un guru diferit la Varinasi sau Cooch Behar sau Kerla, aşa că nu avea niciodată o adresă fixă.

într-o duminică, stăteam turceşte în fata unui

mormânt ales de Mathilde, fumând Gauloise-urile pe care verii ei i le trimiteau cu poşta locală. Mirosul de muşchi, de pământ rece şi de pietre străvechi era reconfortant. Salamandrele se iţeau la noi de după pietre, după care se ascundeau iute în pământ. O potârniche singuratică piuia printre greierii ascunşi în desis.

Cu un aer solemn, Mathilde şi-a făcut cruce şi a început:

— Soră Mărie, îţi mulţumim pentru osârdia ta şi te cinstim fumând această ţigară. Ţie, care poate nu ai simţit niciodată gustul tutunului pe buze, ţi-ar plăcea ameţeala pe care o aduce primul fum tras în piept. Poate că trăgeai la măsea din potirul de duminică, dar erai drăguţă şi lăsai îndeajuns şi celorlalţi credincioşi, îţi îndeplineai cu stricteţe sarcinile, dar te rugai pentru ei în timpul liber. Nu că aveai prea mult, ocupată fiind ba să lustruieşti sfeşnicele, ba să te prosternezi în faţa lui Isus şi să mănânci pâine uscată în tăcere împreună cu celelalte călugăriţe. Totuşi, aducem un omagiu ţie şi vieţii tale. Amin.

Mathilde voia să spun şi eu ceva, dar eu nu credeam în comunicarea cu morţii, aşa că am rostit doar: *‚Jai hinctr* Trăiască India.

Un icnet ne-a făcut să ne întoarcem. Un

tânăr de vreo douăzeci şi ceva de ani încerca să-şi stăpânească râsul, cu o mână apăsată pe piept. Când ne-a văzut că ne uităm, a făcut semnul crucii. Catolic.

— *Désolé,* a spus el. Vă era cumva rudă?

Mathilde şi-a dat ochii peste cap.

Tânărul s-a apropiat mai mult.

— Pot să trag şi eu dintr-una din ţigările voastre sacre? Aş dori să-i aduc la rândul meu un omagiu surorii Marie.

Asta ne-a făcut pe amândouă să râdem. Ne-a spus că îl cheamă Pierre Fontaine şi lucrează la planul de urbanism creat de Le Corbusier pentru oraşul Chandigarh, aflat la trei ore cu trenul de aici. îi plăcea să vină din când în când la Shimla în weekend, ca să scape de căldura şi vânturile aprige din oraşul ideal al premierului Nehru.

Din discuţiile ulterioare a reieşit că Pierre şi Mathilde erau amândoi din Paris. Au început să pălăvrăgească în franceză. Eram obişnuită cu atenţia pe care o atrăgeau de obicei părul blond al prietenei mele, buzele ei roz- sidefii şi rimelul negru (în stilul idolului ei, Sophia Loren). Dar, la sfârşit, Pierre a zâmbit către mine şi mi-a spus:

— Ai nişte ochi extraordinari. Nespus de frumoşi.

Ochii mei verzi-albăstrui stârneau

curiozitatea multora. Eram întrebată dacă am un părinte britanic, dacă sunt anglo-indiană. Trecuseră aproape doisprezece ani de când India îşi declarase independenţa şi nu voiam să fiu asociată cu niciuna din categoriile astea. M-am înroşit şi am întors privirea. Dar ochii Iui de culoarea chihlimbarului, adânciţi în orbite, buzele de aceeaşi culoare cu pielea roz-măslinie, felul în care părul lui castaniu deschis cădea pe o parte a frunţii largi – toate acestea mi s-au întipărit în creier de parcă tocmai i-aş fi făcut o fotografie.

A doua zi a sunat la scoală şi a cerut să vorbească cu

mine. Nu cu Mathilde, cu mine.

M-am îndrăgostit lulea.

Acum casc şi mă uit la ceasul de perete de deasupra staţiei de lucru a lui Michel. E aproape ora cinei. în sfârşit sunt gata să-i prezint lui Delphine rezultatele pe care le-am obţinut. Aş prefera să aştept până mâine, să dau timp amestecurilor să se echilibreze, dar nu am la dispoziţie acest lux. Scot lănţişorul din buzunar şi

inspir adânc din flaconul de sticlă. Recăpătându-mi calmul, adun blotterele impregnate cu aromele din diversele mele încercări şi le pun pe o tăviţă de oţel inoxidabil. Am scris ingredientele pe fiecare

blotter, folosind propriul meu sistem de prescurtări. Deschid uşa laboratorului şi mă îndrept spre biroul lui Delphine de la capătul coridorului. Bat la uşă.

— *Entrez!*

Biroul ei este o ilustrare a modernismului anilor ‘60. Pereţii sunt lambrisaţi cu lemn de nuc de la podea până la tavan. Ea stă pe un scaun de birou Eames, modelul Aluminum Group, în spatele unui birou elegant din nuc care pare să plutească pe podea, căci picioarele sunt aproape invizibile. Pe partea biroului aflată înspre ea sunt sertare lungi, care se deschid cu o apăsare de deget, lăsând la vedere porţiunea din mijloc – şi picioarele frumoase ale lui Delphine. Blatul biroului e din marmură albă de Carrara. Pe peretele din spate se află o bibliotecă Charlotte Perriand într-o combinaţie de galben, roşu cărămiziu şi bej. Pe latura stângă a încăperii se află vechea orgă de parfumuri pe care a mostenit-o de la mentorul ei şi o foloseşte şi astăzi. Pe peretele opus atârnă un tablou abstract în albastru, muştar şi negru, despre care mi-a spus odată că este un Joan Miró; nu există alte tablouri sau fotografii în cameră. Covorul industrial este de un galben intens. Bănuiesc că Delphine e puţin trecută de şaizeci de ani. E singura femeie maestru parfumier pe care am întâlnit-o vreodată,

acesta fiind, probabil, motivul pentru care asistenţii de laborator şi secretarele de la Casa Yves îi rostesc numele cu evlavie.

îşi ridică pentru o clipă privirea şi mă vede. Scutură scrumul ţigării Gitane în scrumiera mare, triunghiulară, şi încheie o scrisoare pe care trebuie să o fi scris de mână. Când termină, se lasă pe spate în scaun şi îmi face semn să mă apropii. Ca de obicei, scrumiera e plină de filtre cu urme de ruj, iar încăperea e învăluită într-o negură de fum. Când vin clienţi în vizită, aceştia sunt conduşi într-o cameră separată, vopsită în alb, cu o masă de conferinţă din cuarţ alb, scaune albe şi un covor alb. Nici urmă de fum de ţigară nicăieri.

La început fusesem şocată văzând-o pe Delphine cum fuma ţigară după ţigară. Nu avea să-i altereze simţul olfactiv? l-am întrebat pe Antoine. El a spus că maeştrii parfumieri, *Les Nez,* nu numai că au un talent înnăscut, dar au memorat mii şi mii de arome, asa cum un muzician memorează note, acorduri şi melodii. Mirosul e ca un muşchi pe care îl lucrează în mod constant. Antoine a mai spus că Delphine era cel mai extraordinar „nas” pe care îl cunoştea – în ciuda dependenţei ei de ţigări.

îmi aşez tava pe biroul lui Delphine, dar rămân în picioare cu mâinile împreunate.

— Nu face chestia asta, spune ea încet.

Dau să iau tava de pe birou.

— Lasă tava acolo. Nu-ti mai tine mâinile asa. Pare că ai ceva de ascuns sau că eşti pe cale să te rogi. Trage încet şi prelung din ţigară, mijind ochii împotriva fumului.

Ah. Am pus tava înapoi pe birou.

Ridică colţul gurii într-un mic zâmbet.

— Ai de gând să mă domini rămânând în picioare sau stai jos?

Mă aşez în grabă pe unul dintre scaunele din piele pluşată din faţa biroului ei.

— Asa e mai bine.

Scutură uşor ţigara în scrumieră.

— Acum spune-mi, ce e în neregulă cu formula mea.

Rămân cu gura căscată. A fost atât de evidentă atitudinea mea la întâlnirea de mai devreme?

Delphine flutură mâna spre tava mea ca să mă încurajeze să continui.

înghit greu.

— *Alors.* Am amestecat formula de sase ori. De fiecare dată, vetiverul domina amestecul.

îmi dreg glasul.

— Poate că am înţeles eu greşit brieful, dar...

Mă face să tresar, împingându-se înainte cu scaunul până când se lipeşte de birou şi îndreaptă ţigara spre mine.
— Nu. Nu-ţi cere scuze. Niciodată. Spune-mi ce crezi, îmi simt fata arzând. Subsuorile îmi sunt umede.
— *D'accord.* în brief se cere un parfum uşor ca aerul, dar al tău – formula lui este mult mai densă.
Mă grăbesc să termin ultima propoziţie înainte să-mi pierd curajul. îmi bate inima de parcă aş fi alergat un kilometru cu viteză maximă.
— Sunt sigură că ne vor pune să-l refacem.
— De ce crezi asta?
— Uleiul de vetiver – dezechilibrează formula.
îşi stinge ţigara, suflând un norişor de fum. Zecile de ani de fumat intens i-au lăsat o sută de riduri fine care se întind în formă de evantai pornind de pe marginea buzelor.
— Hai, acum trage aer în piept şi arată-mi cum ai modificat-o tu.
încă o dată, mă întreb de unde a ştiut că voi prezenta alternative. îi descriu procesul pe care l-am urmat, explicându-i ingredientele pe care le-am înlocuit, şi îi ofer blotterele. Delphine adulmecă fără grabă fiecare combinaţie, fluturând blotterele pe sub nas. Se încruntă, apoi o ia de la capăt. îşi pune coatele pe birou şi, împletindu-şi degetele

mâinilor, îşi sprijină bărbia pe ele. Nările îi freamătă când se plimbă peste cele zece combinaţii noi pe care le-am creat.
— Lasă-le aici.
Mă întorc spre uşă, mai arunc pe furiş o privire înainte să o închid. Delphine îşi mai aprinde o ţigară.
E aproape ora 21:00 când ies de la metrou şi mă îndrept către apartamentul nostru, la două străzi distanţă. Vreau să-mi văd fetele înainte să se culce, să le sărut de noapte bună pe obrajii netezi, să-mi trec degetele prin părul lor, dar groaza pe care o simt la gândul că va trebui să-i dau socoteală lui Pierre pentru că l-am lăsat să se descurce cu Shanti îmi apasă sufletul. înainte îmi făcea plăcere să mă întorc acasă, la Pierre. în primii ani de căsnicie, înainte să rămân însărcinată cu Shanti şi când începusem să lucrez pentru Antoine, abia aşteptam să-i încolăcesc gâtul cu braţele când venea acasă şi să inspir parfumul acela, numai al lui – atât de exotic pentru mine – o combinaţie de tutun Gauloises, lămâie înţepătoare, rozmarin proaspăt şi o notă de vetiver (folosea Dior Eau Sauvage, dar pe vremea aceea nu cunoşteam aromele). Ne lepădăm hainele înainte să ajungem pe canapea sau în pat. Uneori adormeam după ce faceam dragoste şi ne trezeam câteva ore mai târziu, rupţi de foame. Când s-au schimbat

oare toate astea?

Locuim în inima Parisului, în Saint-Germain-des-Prés, arondismentul VI, într-un apartament pe care Pierre l- a moştenit de la bunica Iui, o femeie înstărită. Am moştenit chiar şi mobilierul ei Le Corbusier – tot numai oţel tubular şi piele neagră. Suntem la trei străzi de Café de Flore, unde scriitori precum Jean-Paul Sartre şi Simone de Beauvoir (pe care a trebuit să-i citesc la Auckland School) şi-au conceput lucrările fundamentale şi unde poeţii şi scriitorii încă se amestecă printre celebrităţile Parisului la o cafea. Bunica lui Pierre lua parte adesea la discuţiile lor şi le făcea cinste artiştilor hămesiţi care frecventau cafeneaua.

În imobilul în stil Haussmann în care locuim, usa de

la intrare stă deschisă până la ora 22:00. îi fac semn cu mâna lui Jeanne, portăreasa noastră, care locuieşte la parter, chiar în stânga intrării. Când nu mătură intrarea principală sau scările, veghează de la fereastra apartamentului ei să nu intre persoane străine. Paşii mei răsună în casa scărilor, pe treptele vechi de piatră, pe când urc la etajul trei (la fel ca în India, primul etaj în Franţa este nivelul de deasupra parterului). Pe fiecare palier, în timp ce trec pe lângă un apartament sau altul, răzbat

până la mine frânturi de conversaţii nedesluşite ale soţilor Blanchet, mirosul de ceapă rumenită din bucătăria doamnei Reynaud, un pian cântând o melodie tristă în apartamentul de sub noi (Georges e o fire melancolică). Cheia uşii de la intrare face un clic distinctiv, dar agreabil. În hol, podelele calde din lemn de esenţă tare scârţâie sub paşii mei. Recunosc aromele de usturoi, peşte, unt, fumul ţigărilor Gauloises şi parfumul lui Florence, Miss Dior, un buchet floral pe care l-a purtat, se pare, toată viaţa. Geanta şi eşarfa ei Dior zac pe consola îngustă, închid ochii. Nu vreau decât să-mi îmbrăţişez copiii, să fac o baie şi să dorm puţin, dar mă aşteaptă masa şi Regina.
îmi agăţ haina în cuier fără grabă şi-mi scot pantofii (încă insist asupra obiceiului indian de a-i lăsa în hol înainte de a păşi mai departe în casă, o practică pe care Florence o consideră necivilizată). îi aşez lângă perechea de Pom d’Api roşii a lui Shanti, cei mai noi pantofi de lux de pe piaţă, pe care Florence a insistat să-i cumpere de ziua ei, când a împlinit nouă ani. Ca şi Kanta, în Jaipur, Florence are bani de cheltuit pe copii. Lui Niki îi era mai bine cu Kanta, pentru că ea şi Mânu aveau mijloacele necesare să-l crească. Asta înseamnă oare că mi-aş putea pierde copiii în favoarea lui Florence, aşa cum l-am pierdut pe Niki în

faţa lui Kanta? închid ochii şi mă sprijin de perete. Momentul de ameţeală trece. Apartamentul nostru e mare după standardele Parisului – aproximativ şaptezeci şi cinci de metri pătraţi – cu tavane înalte şi ferestre din podea până în tavan, fiecare deschizându-se către un mic balcon; prin acestea, lumina inundă apartamentul în timpul zilei şi îl face să pară mai mare. E mare şi după standardele mele, întrucât am crescut într-o colibă de mai puţin de zece metri pătraţi, într-un sătuc din India, înainte de a mă muta în locuinţa înghesuită unde stătea Lakshmi cu chirie în Jaipur şi, în sfârşit, de a împărţi cu Mathilde o cameră îngustă la internatul de la Auckland House School din Shimla. Uneori mă minunez cât de diferită e viata mea astăzi. Când trăiam în Ajar, dormeam pe o podea de pământ tare în loc de o saltea de puf. Trebuia să scot apă din fântână şi s-o încălzesc pe o vatră de lut. Aici, deschid un robinet şi, ca prin minune, curge apă fierbinte. După treisprezece ani, am ajuns să mă obişnuiesc cu acest confort zilnic. Soacra mea iese din bucătărie, cu un şorţ în jurul taliei şi o farfùrie goală în mână, păcănind cu tocurile înalte pe podea. Colţurile gurii ei rujate sunt îndreptate în jos. Sprâncenele lui Florence sunt veşnic

ridicate, aşa cum sunt şi ale lui Delphine când e nemulţumită. Şi zâmbetele sunt un lucru rar la Florence. îmi dau seama că e supărată că nu am strigat un *bonsoir* când am intrat în apartament.

Şterge vârtos farfuria cu o cârpă de vase, protejându-şi manichiura sub mănuşile galbene de cauciuc.

— Pierre mi-a cerut s-o iau pe Shanti de la şcoală. A trebuit să-mi anulez şedinţa de la Beaux-Arts. Florence face parte din mai multe consilii, inclusiv cel al celebrei facultăţi de artă, Ecole des Beaux-Arts.

— Le-am dat fetelor cod sauté şi salată. Parcă aud şi ce nu rosteşte: *copiii francezi au nevoie de hrană mai bună decât cea pe care le-o dai tu de obicei, Radha.* Lui Florence nu-i place mâncarea indiană; după părerea ei, condimentele dăunează sistemului digestiv delicat al nepoatelor. îmi înghit iritaţia stârnită de mustrarea nerostită.

— Termin eu cu vasele.

Nu-i mulţumesc că a venit.

Mâna lui Florence încremeneşte pe farfurie. Nările îi freamătă (are cele mai impresionante nări pe care le- am văzut vreodată). îşi strânge buzele ca şi cum ar vrea să spună mai multe. Dar apoi se întoarce brusc pe călcâie şi dispare în bucătărie. O aud trântind farfuria pe blat şi scotându-şi mănuşile. Iese desfacând

baierele 1> J > J legate la spate ale şorţului. îmi pune şorţul mototolit în mâini. îmi dau seama că nu m-am mişcat din hol şi mă trag într-o parte în timp ce îşi ia geanta de pe masa din vestibul. Nu mă sărută pe obraji, ca pe Pierre. înainte de a închide uşa după ea, mai zice:

— Dacă vrei să găsesc o bonă, trebuie doar să spui —

— *Non, merci!* Mathilde mi-a spus că ştie ea pe cineva, mint eu.

Dacă las treaba asta în seama lui Florence, bona va fi o matroană franţuzoaică, una care va pune stăpânire pe copiii şi pe gospodăria mea. în momentele de disperare, aproape că-mi vine s-o implor să se ocupe, dar de obicei îmi vin în fire la gândul că soacra mea mar putea rupe complet de Pierre şi de fete.

Paharul pe jumătate plin cu vin alb al lui Pierre e pe masă. *Kind ofBlue* al lui Miles Davis, unul dintre albumele lui preferate, se aude în surdină la pick-up. Asta îmi aduce aminte că Pierre ne duce pe toate, inclusiv pe Florence, la Festival d’Automne peste câteva săptămâni, ca să ajungem să-i apreciem şi noi pe marii interpreţi de jazz.

Uşa de la camera fetelor e pe jumătate deschisă, creând un triunghi blând de lumină pe podea. Aud vocea lui Pierre, adâncă şi liniştitoare.

Mă sprijin de peretele din dreapta uşii şi ascult zumzetul ritmic al poveştii lui.
— Nava are nişte pânze albe ca neaua. E o zi nespus de luminoasă. Şi aerul miroase atât de proaspăt şi de curat! Vântul e blând şi împinge barca cu pânze încet şi lin prin undele apei. Barca eşti tu. Aluneci peste acea mare calmă. *Doucement, doucement.* Pluteşti pur şi simplu pe apă, lăsând vântul să te mâne mai întâi într- o parte, apoi în alta. Eşti liniştită, cât se poate de liniştită.

Apoi se lasă tăcerea. Pesemne că Shanti a adormit. încă de când era mititică, Shanti avea crize de nervi care puteau dura ore întregi – plâns cu ţipete, faţa udă şi roşie, lovind orbeşte pe toată lumea cu pumnii ei mici, întindea mâinile spre mine, dar apoi mă respingea când mă apropiam. Obosea peste măsură şi avea mare nevoie să doarmă, însă refuza şi cea mai mică mângâiere. încercam să alung un gând, dar acesta mi se strecura înapoi în minte: oare Shanti era pedeapsa pentru că îl părăsisem pe micuţul Niki?
într-o după-amiază, când eram extenuată şi căutam cu disperare o soluţie la crizele de plâns ale lui Shanti, am sunat-o pe Jiji, în Shimla, fără să-mi pese de preţul unui apel internaţional. Ea mi-a povestit cum obişnuia să mă adoarmă cu cântecul de leagăn pe

care ni-l cânta mereu tata: *Rundo Răni, burri sayani. Peethi tundă, tundă pani. Lakin kurthi heh munmani. Micuţa regină, mare se mai crede. Bea doar apă rece-rece, dar face numai rele.* Asa că am încercat şi eu. Prima dată când i

>)

am cântat lui Shanti în timpul uneia dintre crizele ei, mi s-a împotrivit. Apoi mi-am amintit că Lakshmi obişnuia să recomande băi cu săruri clientelor ei ca o modalitate de a elibera anxietătile şi toxinele. Am pregătit în cadă apă caldă cu sare de baie, în timp ce Shanti zbiera întruna, apoi m-am cufundat în apă cu ea în braţe. A tresărit surprinsă. S-a oprit din plâns şi s-a încruntat, de parcă ar fi vrut să întrebe ce se întâmplă.

Mi-am ţintuit privirea într-a ei şi, în timp ce-i fredonam cântecul de leagăn, am încercat să ajung la acea parte ascunsă din ea care eram chiar eu, făptura dificilă care răspunsese la cântecul lui Jiji şi al tatălui meu înainte de asta. Shanti m-a privit atentă. A rămas cu ochii la mine atâta vreme, încât am început să adaug versuri noi, inventându-le pe măsură ce cântam. Zece minute mai târziu, pleoapele i s-au îngreunat. Am ieşit cu ea din baie, am înfăşurat-o într-un *rajai* şi am stat cu ea în balansoar până a adormit. Asta a funcţionat timp de doi ani, până a apărut Asha. Acum

pe Shanti nu o mai linişteau nici cântecul de leagăn, nici băile cu apă sărată. Atunci Pierre a pus-o să-şi imagineze că e o barcă cu pânze sau un balon cu aer cald sau o pasăre, care poate să controleze modul în care se mişcă în mediul ei. A mers. Încet-încet, adormea. Mi-am făcut griji că aceste şedinţe o vor ţine trează pe fiica mea mai mică, dar Asha intra în lumea viselor de cum îl asculta pe Pierre câteva minute. Pierre are o voce minunată, melodioasă. La început, obişnuia să-mi citească *Notre-Dame de Paris* în pat. O alegere ciudată, dar a avut un rol semnificativ în relaţia noastră. Prima noastră întâlnire a avut Ioc pe o promenadă pe Ridge, în Shimla. S-a oprit să admire arhitectura gotică a Bisericii lui Hristos, lăudând arcele ascuţite, vitraliile proiectate de tatăl lui Rudyard Kipling, bolţile ogivale.

— Dar nu e nici pe departe la fel de grandioasă precum Catedrala Notre-Dame din Paris. Ai văzut-o? m-a întrebat.

Când s-a întors spre mine, mi-am dat seama că mă uitam fix la el. Dar, în locul lui, îl vedeam pe Ravi lăudând virtuţile unei arhitecturi măreţe şi pe mine ascultându'l – pe vremea când aveam treisprezece ani, iar Ravi şaptesprezece. Fără să mă gândesc unde ne aflăm sau dacă ne privea cineva (manifestarea în public a afecţiunii se poate să fi fost acceptabilă în Franţa, dar era

descurajată în India), m-am ridicat pe vârfuri şi 1am sărutat pe Pierre. îl sărutam oare pe el sau amintirea lui Ravi?
Fără să se retragă, Pierre şi-a lipit uşor buzele de ale mele, şoptind:
— Bag de seamă că Notre-Dame te-a impresionat serios.
Cu răsuflarea întretăiată, am răspuns:
— Am citit *Cocoşatul de la Notre-Dame* al lui Hugo, versiunea în limba engleză, la ora de literatură, şi apoi am văzut filmul turnat de americani în 1939. Când s-a terminat, nu mă puteam opri din plâns. Mă îndrăgostisem de Quasimodo.
Pierre m-a sărutat mai apăsat. Voiam să nu se mai oprească.
Cinci luni mai târziu, când s-a întors din nou la Shimla, Pietre m-a cerut în căsătorie. în Ioc de inel de logodnă, mi-a oferit un exemplar vechi al romanului lui Victor Hugo.
Acum aud închizându-se usa de la dormitorul fetelor şi îmi dau seama că aproape am adormit sprijinită de perete.
Când deschid ochii, Pierre se află în faţa mea, dar faţa îi e umbrită; nu pot să-i citesc expresia, însă poziţia umerilor îmi arată că e supărat.
Se strecoară pe lângă mine, îndreptându-se spre bucătărie. Pornesc după el. în bucătărie e loc doar pentru o persoană, aşa că aştept în prag.

— Ti-e foame?
Dă la o parte şervetul de pe farfuria pe care mi-a lăsat- o Florence: porţia de cod şi o salată de fasole verde cu ardei copt în oţet. De obicei, Pierre şi cu mine gătim cu rândul. El se pricepe la omlete, peşte şi salate. Eu gătesc mâncare indiană, *subji* şi *chapati.* Din fericire, fetelor le place atât bucătăria indiană, cât şi cea franceză.
îmi lasă gura apă la vederea mâncării şi îmi chiorăie stomacul. Până să stau la internat nu mâncasem niciodată carne sau peşte. Dieta unora dintre elevii de la Auckland School – căci veneau din toată lumea – impunea să se servească de trei ori pe săptămână carne la cantină, iar intendenta permitea ca la cină să poţi alege între mâncare vegetariană şi nonvegetariană. Eu o prefer îndeosebi pe cea dintâi, dar am ajuns să agreez ocazional şi preparate din peşte şi ouă.
— Vrei şi tu? îl întreb.
îmi aduce farfuria pe masă şi o pune acolo unde mă aşez de obicei.
— Am mâncat deja cu *maman* şi cu fetele.
îşi mai toarnă vin. Pe masă e şi un pahar gol care mă aşteaptă. Pierre îl umple şi pe acela. Acum se aşază. Mă aşez şi eu.
Nu ştiu dacă ne certăm ca alte cupluri. Dar avem un tipar. începem politicos, apoi unul dintre noi începe să se încingă. Celălalt

ascultă până când e cuprins de nerăbdare, de mânie sau epuizare şi atunci pune capăt altercaţiei. Vreme de o săptămână după aceea ne concentrăm asupra fetelor. Treptat, intensitatea conflictului nostru scade şi ne întoarcem de unde am plecat, fără să rezolvăm nimic, dar putem fi din nou agreabili unul cu celălalt.

Aştept să înceapă Pierre; trebuie să se descarce. De când am început să lucrez pentru Casa Yves în urmă cu cinci ani, m-am bazat pe el să mă ajute cu fetele, curăţenia şi cumpărăturile şi ştiu că asta îl derutează şi îl frustrează. S-o crede el un franţuz emancipat, dar a fost crescut cu convingerea că bărbaţii şi femeile au roluri separate. încă nu s-a acomodat cu faptul că şi eu am o carieră cu normă întreagă, nu doar un serviciu cu jumătate de normă.

Mestec la bucata de cod. S-a răcit între timp şi untul sa sleit. îmi sorb vinul (mi-a luat câţiva ani să mă obişnuiesc cu gustul vinului alb sec şi încă mă prefac că îmi place doar de dragul lui Pierre). El îşi aprinde ţigara şi leagănă paharul, învârtind vinul din el.

— Nu prea te vedem la faţă în ultima vreme, începe

Cum să-i explic că, de când m-a angajat Delphine, nu ea este cea care îmi cere să demonstrez ce pot? Că eu sunt cea care se chinuie să se arate demnă de încrederea şi

de investiţia ei? Nu oricine a studiat un an chimia şi a lucrat patru ani într-o parfumerie de lux (cum am făcut eu la Antoine) primeşte o slujbă într- un laborator de parfumuri. în urmă cu câţiva ani, la Paris a fost înfiinţată o nouă şcoală de parfumerie, unde doar cursantii care au studiat doi ani de chimie sunt admişi şi instruiţi pentru a deveni în cele din urmă maeştri parfumieri – un proces care durează zece ani. O şcoală atât de specializată nu m-ar accepta niciodată fără studiile necesare de chimie. Dar am cunoscut-o pe Delphine prin bunicul lui Mathilde, Antoine. Cei doi erau prieteni buni, aşa că Delphine a plecat urechea la recomandarea lui.

în primii mei ani la Casa Yves, rămâneam după program ca să memorez miile de arome din laborator. Zi de zi, mă supuneam singură la teste. Devenise o obsesie. Puteam – şi chiar reuşeam – să le identific doar mirosindu-le. O picătură de galbanum mă purta înapoi în Ajar, pe malul râului, unde îmi spălam hainele. Lavanda mă făcea să mă gândesc la ziua în care am văzut-o prima oară pe Jiji în Jaipur: mâinile ei erau parfumate de la uleiul pe care îl folosea pe trupurile clientelor.

Când Michel şi Ferdie îsi luau vacantă sau concediu

medical, mă ofeream eu să-i înlocuiesc. Pierdeam noţiunea timpului în laborator, aşa cum mi se întâmpla când măcinam pasta de henna a Iui Jiji până căpăta o consistenţă mătăsoasă; experimentam cu diferite ingrediente, cum ar fi uleiul de muşcată, apa de trandafiri şi pasta de lemn de santal, până când textura şi mirosul erau aşa cum trebuie, iar Jiji declara că henna mea era mai fină decât orice preparase ea până atunci. Sau în Ajar, când eram mică şi îl ajutam pe bătrânul Munchi să adune frunzele de mango sau urina de vacă sau sucul de lămâie de care avea nevoie ca să le amestece cu vopselele lui până când era mulţumit de intensitatea culorii. Mă fascina faptul că un amestec de ingrediente fără legătură între ele putea produce ceva atât de atrăgător, de tentant, de îmbătător. Orele petrecute în laboratorul de parfumuri erau mai dulci datorită noii identităţi pe care mi-o ofereau. Bătrânul Munchi se împrietenise cu mine acolo, în sat, într-o vreme când nimeni altcineva nu o făcea, înainte s-o cunosc pe sora mea Lakshmi, pe când lumea mă ştia drept Piaza-Rea. Bârfitorii ziceau pe şleau că, de la venirea mea pe lume, sora mea îşi abandonase căsnicia, tatăl meu, fost învăţător, se înecase, iar mama orbise. Erau unii care susţineau că eu eram de vină pentru

lăcustele care devorau recoltele sau pentru seceta care persista câte trei ani sau pentru viţelul născut fără coadă – şi toate astea din cauză că Lakshmi ne făcuse de ruşine pe toţi, părăsindu-şi soţul. Toată viaţa auzisem zvonuri despre această soră neruşinată: se îmbrăca în haine bărbăteşti! Ba nu, fugise cu o trupă de dansatoare! Ba nu, se făcuse prostituată, afirmau unii. Când născocirile lor murdare îmi strângeau inima până la durere, fugeam la coliba Iui Munchi-yz de la marginea satului. Acolo, petreceam ore întregi ajutându-I să pregătească frunzele de *peepal* de care avea nevoie pentru picturile sale în miniatură cu Krishna şi lăptăreasa Radha, cea care purta acelaşi nume ca mine – picturi atât de meşteşugite, încât vedeam punctele minuscule de pe sariul lăptăresei şi fiecare deget al mâinii lui Krishna pe flautul său. îmi găseam refugiul în amestecatul vopselelor. în cele din urmă, după ce *Maa* şi *Pitaji* au murit, am găsit-o pe Lakshmi în Jaipur, câştigându-şi existenţa ca artistă henna – nu ca dansatoare sau târfa sau ce se mai zvonea. Am aflat că îşi dorea doar o viaţă a ei, pe care să fie stăpână. M-a primit fată ezitare. Acum, Pierre îmi întrerupe gândurile.

— Credeam că noi o să fim altfel, Radha. Toţi ceilalţi au probleme...

Se opreşte.

înfig furculiţa într-o păstaie de fasole verde, mestec încet, aştept. Ştiu ce urmează.

— Muriel l-a părăsit pe Guy pentru că zicea că e un capitalist iresponsabil. E bancher de cincisprezece ani şi ea abia acum a observat? Adică ar trebui să-şi schimbe cariera din pricina câtorva proteste ale studenţilor – studenti care nu au lucrat o zi în viata lor?

Radha cea de odinioară l-ar fi contrazis – *când am pierdut-o oare pe acea Radha? Aş* fi răspuns că au fost mai mult decât câteva proteste ale studenţilor. în urmă cu şase ani, aproape jumătate de milion de protestatari au contestat sistemul şi regulile lui, făcându-l pe preşedintele de Gaulle să părăsească Franţa pe ascuns. Dar nu vreau să las furia să pună stăpânire pe mine, aşa că nu spun nimic.

— Bertrand şi Mărie Laure se ceartă pentru că el nu vrea s-o lase să-şi găsească de muncă. Au trei copii. De ce şi-ar dori ea lucrul ăsta?

începe să-mi zvâcnească ochiul. De fapt, vorbeşte despre noi. Am doi copii şi îndrăznesc să vreau mai mult de la viaţa mea? E aceeaşi controversă pe care o avem deja de câţiva ani.

Clatină din cap.

— Simţi că nu te respect suficient? Nu-ţi dau eu voie să faci ce vrei? Mai întâi, te-ai dus să lucrezi pentru Antoine fără să-mi spui. în regulă, aveai nevoie să faci ceva. Apoi ai rămas însărcinată cu Shanti şi am crezut că vei sta acasă să ai grijă de ea, dar tu ai început s-o iei cu tine la muncă...

După ce am venit la Paris cu Pierre, mă plictiseam să tot stau acasă, aşa că Mathilde l-a convins pe bunicul ei să mă angajeze câteva ore pe zi, ca să dau o mână de ajutor la parfumeria lui. Ştiam că Pierre se mândrea că poate să mă întreţină financiar, aşa că nu am vrut să-i spun la început. Dar odată ce am ajuns la Antoine, mam trezit într-o lume familiară, din nou în compania miresmelor naturii, fiecare dintre ele având o identitate separată, dar care, amestecate în anumite combinaţii, produceau o experienţă sublimă.

Labdanum amestecat cu muşchi de stejar şi paciuli crea un buchet dulce şi vaporos – exact ca miresmele parcului din Shimla unde Pierre şi cu mine obişnuiam să mergem la picnic. Limeta dulce amestecată cu mentă şi mango îmi amintea de după-amiezele mele preferate cu Mathilde la *pani-walla,* în Shimla. Un amestec de floare de portocal, lemn de cedru şi salvie mi-o aducea în închipuire pe Lakshmi, rătăcind printre plantele grădinii ei vindecătoare, îmbrăcată

în sariul de culoarea piersicii. În magazinul lui Antoine eram înconjurată de miresmele Indiei mele. Abia atunci mi-am dat seama cât de mult îmi lipsiseră acele parfumuri care îmi evocau amintiri frumoase din tinereţea mea, din casa mea. Am fost captivată definitiv.

Am început să-i pun întrebări lui Antoine. De unde veneau ingredientele brute pentru aceste parfumuri? Mirosurile se schimbau în timp? Cum evocau celui care le purta sentimente precum bucurie, nostalgie şi pasiune – aşa cum trezeau în mine? Şi când Antoine mi-a spus câte parfumuri ar fi imposibil de creat fără uleiurile esenţiale care vin din India, am înţeles de ce mă simţeam în largul meu în magazinul lui.

După câteva luni, mi-am făcut curaj şi i-am spus lui Pierre de munca mea la parfumerie, dar am prezentat-o ca pe ceva ce făceam doar ca să am o preocupare până la venirea primului nostru copil.

îmi aşez furculiţa pe farfurie mai apăsat decât intenţionam.

— Pierre, Antoine mi-a zis s-o aduc pe Shanti când era mititică. Mă voia la magazin – mă pricepeam să lucrez cu clienţii. îţi aminteşti cât de mult plângea Shanti? Cu el era întotdeauna liniştită.

Mă abţin să spun că Shanti a fost un copil

dificil, unul pe care nu reuşeam niciodată să-l mulţumesc.
Parfumeria lui Antoine era la doar două străzi de apartamentul nostru, pe bulevardul Saint-Germain. Lui îi plăcea tare mult s-o ţină în braţe, să se afişeze cu ea, s-o plimbe în cărucior prin Grădinile Luxembourg, poate pentru că nu avea nepoţi. Şi ea era fascinată de barba lui albă, de ochelarii Iui negri, de pălărioara pe care o purta. Dacă n-ar fi fost Antoine mi-aş fi ieşit din minţi, atât de epuizată eram de insomnie şi de incapacitatea de a potoli plânsul necontenit al lui Shanti.
Pierre ridică mâinile în semn de capitulare.
— *Et bien.* Dar apoi ai început să studiezi chimia în acelaşi timp. Era... ca şi cum ai fi căutat o cale de scăpare. De la îndatorirea de mamă!
— Dar Shanti era destul de mare pentru *ecole maternelle.* îţi aduci aminte? Şi apoi am rămas însărcinată cu Asha. A fost foarte bine că am putut să fac un an de chimie înainte s-o nasc.
Am ridicat tonul. De ce trebuie să mă apăr? Eu îl întreb pe el de ce a ales să devină arhitect? De ce vrea să lucreze la Paris când ar putea lucra în India? îi ajuta pe arhitecţii indieni să proiecteze clădirile Le Corb uşier din Chandigarh când l-am cunoscut. Dacă Pierre ar decide să lucreze din nou în

Chandigarh, aş putea fi lângă oamenii de care mă simţeam cel mai apropiată: Jiji şi doctorul Jay şi Malik şi Nimmi. Şi fetele ar putea creşte cu copiii lui Malik.

Dar de fapt niciodată nu discutam despre asta. Era de la sine înţeles că aveam să merg la Paris cu Pierre după ce absolveam Auckland House School. îl aştepta o altă slujbă acolo. Şi m-am lăsat prinsă în această aventură.

Dar nu m-am gândit la cum îmi voi petrece zilele cât timp Pierre era la serviciu. Aşa că m-am simţit uşurată când Mathilde s-a întors acasă la Paris şi m-a prezentat lui Antoine. Ea nu avusese niciodată mai mult decât un interes trecător pentru parfumerie, iar bunicul ei a fost mai mult decât bucuros că cineva îi împărtăşeşte pasiunea. A început să mă înveţe tot ce ştia şi mi-a deschis o lume cu totul nouă. Era originar din Grasse, leagănul producătorilor de parfumuri şi al parfumeriei. A crescut înconjurat de miresme, ca şi mine, deşi diferite. A început ca vânzător într-o farmacie şi a dezvoltat relaţii cu vânzătorii de parfumuri care veneau să-şi prezinte cele mai recente oferte. în cele din urmă, şi-a înfiinţat mica lui parfumerie la Paris, oferind exclusivitate unor creatori de parfumuri, precum Casa Yves.

Antoine spunea mereu: „Dacă îţi plac

oamenii, Radha, te vei descurca bine în această afacere. Totul este să afli ce vor. întreabă-i şi îţi vor spune. Atât de uşor este.” Desigur, nu mi-a fost niciodată la fel de uşor să cunosc oameni noi, mai ales aici, în centrul Parisului, unde culoarea pielii îmi pecetluia statutul de outsider. Dar odată ce m-am familiarizat cu produsele din magazinul lui şi am căpătat mai multă fluenţă în limba franceză, am fost în stare să le vorbesc clientilor la nesfârşit despre ele. Cu turiştii conversam cu uşurinţă în engleză, o limbă care îl intimida pe Antoine. Când voia să-şi ia o vacanţă, preluam eu magazinul, punându-l la curent cu tot fluxul clienţilor săi la întoarcere.

De ce oare nu înţelegea Pierre că aveam nevoie de Antoine asa cum aveam nevoie de un tată? Tatăl meu
[3]
prefera o sticlă de *sharab* în locul companiei mele şi a murit înainte să împlinesc treisprezece ani. Shanti şi Asha nu aveau şi ele nevoie de un bunic *de facto,* bărbatul care petrecuse atât de mult timp cu ele în primii lor ani de viaţă? După ce am început să lucrez pentru Casa Yves, le duceam în continuare să-l vadă pe Antoine, căruia îi ziceau *Grand-pére.* Când a murit, acum patru ani, Shanti a fost de neconsolat, iar eu am simţit că mi-am pierdut tatăl încă o dată.

Pierre se răsuceşte pe scaun, întorcându-mi spatele. Bate darabana pe masă cu degetele cu care ţine ţigara. Hotărâsem să nu mă enervez, dar mi-am încălcat promisiunea. îmi împing cina pe jumătate mâncată şi îmi împreunez strâns mâinile sub masă ca să le opresc din tremurat. Vorbesc pe un ton scăzut, fiindcă nu vreau să trezesc fetele.

— Ce ai vrea să fac, Pierre? Să demisionez? Să vă aştept toată ziua acasă, pe tine şi pe fete?

îmi iubesc copilele, dar dacă ar fi să stau acasă toată ziua, m-aş sufoca.

Pierre împunge masa cu degetul arătător.

— Eu câştig suficient pentru noi toţi. Nu e nevoie să lucrezi şi tu! Nici măcar nu trebuie să plătim chirie ca toti ceilalţi.

Desigur. Bunica lui fusese proprietara acestui apartament. Familia lui are mulţi bani. Mama lui locuieşte în Neuilly-sur-Seine într-o casă cât un mausoleu. Pierre ar prefera să stau aici, gătind o cină caldă, în timp ce fetele sunt proaspăt îmbăiate şi hrănite. Şi-a dorit mereu să fiu mamă cu normă întreagă sau ideea asta a crescut odată cu venirea pe lume a doi copii? Nu credeam eu însămi la un moment dat că a avea copii şi a mă îngriji de ei era tot ce îmi doream de la viaţă? Apoi am cunoscut-o pe Jiji şi am înţeles ce înseamnă să creezi ceva

mai măreţ decât tine. Acel lucru care nu era la fel de uşor ca a face copii, dar venea dintr-o dorinţă mai profundă. Să dai substanţă unor idei ce plutesc într-o lume abstractă. Idei la care nimeni nu se gândise încă. *Ştiam* că pot face asta cu parfumurile.

Pierre se apleacă spre mine, cu răsuflarea mirosind puternic a vin.

— O mare parte din ce câştigi se duce oricum pe salariul bonelor, de care n-am avea nevoie dacă nu te-ai duce la muncă!

Simt că mi se urcă sângele la cap. Dacă următorul lucru care îi iese pe gură e sugestia de a o lăsa pe maică-sa să aibă grijă de fiicele noastre, arunc cu farfuria cu mâncare în el. Am atât de multe lucruri să-i spun. *Adică, a avea permisiunea lui să fac ce vreau e acelaşi lucru cu a lua propriile mele decizii? Şi de ce fetele sunt exclusiv responsabilitatea mea? El nu e tatăl lor? Şi de când am renunţat eu la dreptul de a hotărî ce să fac cu viata mea?*

\>

Dar mă simt epuizată. Nu am energie să încep, aşa că îmi ţin gura. în schimb, mă ridic şi iau de pe masă farfuria şi paharul. Pierre îşi ridică privirea spre mine. Paharul lui e gol. Mă întind după el.

— Promit să găsesc o altă bonă mâine.

Pornesc spre bucătărie să spăl restul vaselor.

Pierre şi cu mine ne împăcăm în pat. Un sărut pe umăr înseamnă „îmi pare rău". Unul pe spate înseamnă „mi-a fost dor de tine". Unul pe gât, chiar sub ureche, spune „am nevoie de tine". Călătoria de la marginea sânului până la şold se traduce prin „nu găsesc întotdeauna cuvintele ca să-ţi spun ce însemni pentru mine". Un sărut circular în jurul buricului vrea să spună că ne vom găsi calea înapoi unul către celălalt. Zona chiar de deasupra pubisului – şi dedesubt – spune „te iubesc, iubesc fiecare părticică din tine". Când buzele ni se întâlnesc simt scântei fiebinti şi

1 >

dorinţa imperioasă de a ierta şi de a uita. Şi săruturile mele spun: „Da, da şi încă o dată da şi mai vreau, mai

• <<

vreau, mai vreau.

Dacă ar fi după soacra mea, fetele ar merge la o şcoală catolică privată. Dar eu vreau să înveţe mai mult decât limba franceză. Engleza mea e mai bună decât a lui Pierre şi vreau ca fetele mele s-o vorbească fluent, astfel încât să poată merge oriunde în lume şi să lucreze oriunde îsi doresc. Mai vreau ca fetele mele să cunoască copii din diverse culturi, astfel încât să nu se simtă izolate, fiind jumătate indience şi jumătate franţuzoaice. Acesta este un alt mare

avantaj al şcolii internaţionale pe care o frecventează. La şcoala catolică, pe care Florence ar prefera s-o urmeze, majoritatea colegilor pe care i-ar întâlni ar fi francezi. În dimineaţa următoare, Pierre are o întâlnire importantă legată de Centrul Pompidou. O mulţime de arhitecţi lucrează la complexul cu şase etaje care promite să fie o Mecca a artelor. Pierre vorbeşte de obicei despre munca lui la cină, dar eu sunt doar parţial atentă. Mă face să nu mă simt în apele mele, din motive pe care nu le pot împărtăşi cu el. Nu-mi place să mă gândesc la prima mea iubire eşuată, dar îmi e greu să uit, când propriul meu soţ proiectează clădiri, aşa cum îmi imaginam că va face Ravi într-o zi. Ravi a ştiut întotdeauna că era de aşteptat ca el să preia biroul de arhitectură al tatălui său. Când m-am văzut cu Malik în Shimla, acum cinci ani, mi-a confirmat că Ravi a urmat calea care îi fusese trasată încă de la naştere. Se şi căsătorise cu fata pe care i-o aleseseră părinţii lui, Parvati şi Samir Singh. După ce pleacă Pierre la serviciu, verific cât e ceasul. Am suficient timp s-o întreb pe Shanti ce s-a întâmplat ieri la şcoală. Tai două felii groase dintr-o baghetă şi întind o cantitate generoasă de Nutella pe fiecare. Aşez felii de banană doar pe bucata lui Shanti. Lui Asha nu-i place să combine Nutella cu banane. Mă aşez la masă lângă

Shanti, cu ceaşca mea de *chai* (Jiji are grijă să-mi trimită o dată la câteva luni un pachet cu cardamom, cuişoare, scorţişoară şi boabe de piper ca să-mi prepar cu ele ceaiul).
— Shanti, poţi să-mi spui de ce ai lovit-o pe bonă? Shanti ia o muşcătură atât de mare din pâine, încât îi e imposibil să răspundă. Asha ne priveşte, legănându-şi picioarele sub scaun. O rog să se oprească. Când Shanti se întinde iar după felia de pâine, îi pun uşor o mână pe antebraţ pentru a o împiedica să mai muşte din ea.
— Shanti?
în locul ei răspunde Asha.
— Yasmin i-a spus să nu stea în soare, că o să se facă la fel de neagră ca tine.
— Pârâcioaso! strigă Shanti şi o ciupeşte pe Asha de antebraţ, facând-o să ţipe.
— Shanti!
O pun să-i ceară scuze lui Asha, care mijeşte ochii la sora ei. Dar ce am auzit mă întristează. îmi vine s-o iau pe Shanti în braţe şi să-i spun că îmi pare rău că a simţit că trebuie să mă apere.
Pentru mine nu e ceva nou să fiu criticată pentru culoarea pielii. Când mergeam la Şcoala de Fete Maharani din Jaipur, una dintre cele mai populare eleve, Sheela Sharma, profita de orice ocazie pentru ami şopti la ureche *Kala kaloota baingan loota.* „Eşti tuciurie ca o vanata.

în India, cu cât fata are pielea mai deschisă la culoare, cu atât sansele ei de a se mărita bine cresc. Eu am moştenit mai mult din tenul răposatului meu tată. Lakshmi are mai degrabă pielea mai deschisă a mamei noastre. Chiar dacă nuanţa pielii lui Shanti e undeva între cea a lui Pierre şi a mea, e totuşi un pic mai închisă decât cea a Ashei. Fiindcă am ochii de un albastru verzui, în Paris unii oameni cred că pielea mea măslinie e rezultatul unei vacante într-o staţiune însorită. Presupun că e de înţeles; aş putea fi de origine latină ca mulţi francezi, poate cu ceva mai mult sânge italian. Şi am mare grijă să port rochii şi pantaloni şi să-mi aranjez părul ca celebra Jane Birkin pentru a avea un aer mai franţuzesc. Chiar şi asa, sunt şi din cei care presupun că fac parte din valul de imigranţi indieni proaspăt sosiţi din fosta colonie franceză Pondicherry. La metrou, încerc să ignor privirile care par să mă avertizeze să nu cumva să fur locul de muncă al unui francez sau să profit de generoasele lor servicii sociale. Felul în care stau cu ochii pe mine proprietarii magazinelor de lux îmi aminteşte să mă asigur că nu ţin în mână sacoşe de cumpărături în care aş putea fi acuzată că am dosit produse pentru care nu

am plătit. Oare şi Shanti e supusă aceloraşi priviri circumspecte? Credeam că fiicele mele, cu franceza lor fluentă, sunt ferite de tipul de judecată îndreptată de obicei asupra mea. A fost ca un pumn în stomac când mi-am dat seama că eu am fost motivul comportamentului ei agresiv faţă de ceilalţi. Stăteam şi mă plângeam că am un copil dificil, ca să constat de fapt că încerca să mă protejeze *pe mine* de remarci răutăcioase! Privesc faţa frumoasă a fiicei mele, de culoarea cafelei cu lapte, fără pete, fată ridurile care vin odată cu ani de tristeţe, îngrijorare, boală şi trădare. îi dau după ureche câteva şuviţe de păr rebele (ea insistă să-şi aranjeze singură părul dimineaţa, dar nu prea s-a descurcat cu coada de cal).
— Vino cu mine!
Mă urmează până la marele glob pământesc, de modă veche, aflat pe un raft de bibliotecă din sufragerie. Arăt India cu degetul pe glob.
— Ştii că aici m-am născut eu, *nest-cepas?*
Ea se scarpină la nas şi dă din cap că da. Rotesc globul din nou şi pun degetul pe Franţa.
— Tatăl tău este de aici, mult mai la nord.
Asha vine după noi în sufragerie. îi fac semn să se apropie şi o aşez lângă glob.
— Asha este soarele, iar soarele e foarte

fierbinte.
Asha chicoteşte şi începe să se învârtă.
Arăt acum linia ecuatorului.
— Vezi cât de aproape sunt indienii de soare faţă de francezi? De aceea avem ceva special în pielea noastră care ne protejează de arsuri şi ne face pielea mai întunecată. Sunteti amândouă norocoase că aveţi o parte din acel ingredient special în piele. Aşa cum zeul Ganesh are în corpul său o putere supraomenească. Le-am crescut pe fete cu *Poveştile despre Krishna* şi legendele zeilor hinduşi, care au fost preferatele mele în copilărie.
Fiicele mele îşi examinează mâinile, întorcându-le mirate. Shanti se încruntă.
— Dar eu nu trăiesc în India. De ce nu sunt de aceeaşi culoare ca tata?
— Pentru că eu şi tata te-am făcut împreună, aşa că ai puţin din amândoi. *Qa vdt*
între sprâncenele ei se formează o cută subţire, încearcă să înţeleagă.
— Dacă cineva spune ceva uneia dintre voi, aşa cum a făcut Yasmin, vino să-mi spui mie. Dar nu lovi. Noi nu facem astfel de lucruri.
Fiicele mele se uită una la alta.
— Şi acum, Shanti, în legătură cu fata pe care ai împins-o ieri la şcoală. A fost acelaşi motiv sau altul? Asha, încă jucându-se de-a soarele, o împunge pe Shanti cu degetul în

stomac şi scoate un sunet ca un sfârâit. Râsul lor răsună prin casă când Shanti începe să o urmărească pe Asha. Mă uit la ceasul de perete.

Nu am primit un răspuns de la Shanti, dar trebuie să le duc la şcoală şi să mă apuc de muncă, aşa că o las baltă.

Michel e deja în laborator când ajung eu. îi dau bună ziua, îmi pun halatul şi mă aşez la staţia mea de lucru. Tava cu parfumurile pe care i le-am prezentat lui Delphine ieri stă acum pe masă, împreună cu un bilet scris de mână de ea: „Rafinează nr. 4 şi 6. întâlnire la amiază. *Bien fait?*

Inima îmi saltă nebuneşte în piept. încep să-mi tremure genunchii. Mă sprijin de birou şi mă aşez pe scaun ca să mă calmez. I-au plăcut sugestiile mele pentru parfum!

Delphine nu împarte laude cu uşurinţă şi noi toti aşteptăm cu sufletul la gură câte un *bienfait.* în multe privinţe, tânjesc după aprobarea ei cu aceeaşi disperare – sau chiar cu şi mai multă – decât tânjeam după cea a lui Lakshmi. O validare din partea lui Jiji era cumva de aşteptat, pentru că aveam acelaşi sânge, dar Delphine nu-mi datorează o asemenea favoare. Probabil că radiez de fericire, fiindcă tocmai în clipa asta Ferdie intră în laborator şi remarcă:

— Arăţi de parcă tocmai ai câştigat Turul

Franţei!
îşi lasă geanta jos şi se grăbeşte spre mine, mă saltă din scaun şi mă învârte într-o piruetă. Râd până când zăresc chipul lui Michel. Buzele îi sunt lipite într-o linie dreaptă, aceeaşi grimasă pe care o făcea directoarea de la Auckland House School dacă râdeam în timpul adunării de dimineaţă.
— *Arrête!*
îl împing uşurel pe Ferdie, dar continui să zâmbesc.
— *Alors?* întreabă el, vrând să ştie motivul bucuriei mele.
Scutur din cap ca şi cum nu ar fi nimic şi mă aşez la masa mea. Vreau să mă apuc să rafinez parfumurile. Ferdie mă mustră jucăuş cu degetul şi merge la staţia lui de lucru.
încep prin a citi din nou brieful ca să mă axez pe ceea ce îşi doreşte clientul. Unul dintre primele lucruri învăţate de la Delphine e să mă întorc mereu la punctul de plecare. închid ochii şi înmoi blottere în sticlele numerotate cu 4 şi 6. Dar… stai… Astea nu sunt aceleaşi arome pe care le-am creat ieri. Deschid ochii şi adulmec încă o dată. Iarăşi e mai mult vetiver în ele – acelaşi ingredient pe care încercasem să-l atenuez. Mirosurile au, ce-i drept, nevoie de ceva timp pentru a se matura (Antoine

obişnuia să spună: „Ca şi parfumurile, ghiveciul are gust mai bun a doua zi”), dar diferenţa n-ar trebui să fie atât de sesizabilă. Mă uit

prin laborator. Michel cotrobăie în frigorifer. Ferdie măsoară o formulă.

Ies din laborator şi o abordez pe Celeste.

— A fost cineva în afară de tine la masa mea de lucru? Celeste se uită la mine cu ochi mari. Astăzi e fardată cu albastru de la rădăcina genelor până la sprâncene. Ridică din umeri.

— Când am ajuns aici, Michel era deja în laborator – el soseşte întotdeauna primul. Şi, bineînţeles, Delphine a fost aici înaintea mea.

Se uită în stânga şi în dreapta înainte de a şopti:

— Cred că nu doarme niciodată!

Dau să mă întorc în laborator când Celeste adaugă:

— Aa, Radha! Delphine doreşte să vă întâlniţi azi la ora 17:00 la Jeu de Paume.

Mă încrunt, căzând pe gânduri.

— Dar nu la 17:00 se închide muzeul?

Celeste rosteşte cu evlavie:

— *Madame* are prieteni sus-puşi.

De ce ar vrea Delphine să merg cu ea la un muzeu? Dau din cap spre Celeste şi mă întorc la masa mea de lucru.

Privind tava cu mostre distruse, mă ruşinez că i-am bănuit pe cei cu care lucrez. Cunoştinţele mele insuficiente de chimie trebuie să fie de vină. Cum altfel s-ar fi putut schimba parfumurile peste noapte? Mă înfior la gândul că aş putea fi nevoită să mărturisesc în faţa lui Delphine că abilităţile mele nu sunt suficient de bune. Un an de chimie nu a fost suficient – ar fi trebuit să termin cursul de doi ani. Dar Asha a venit pe lume înainte să încep al doilea an şi, trezindu-mă cu doi copii mici, a trebuit să iau o pauză de la studii. Mă forţez să mă concentrez asupra mostrelor mele. în fine, le pot recrea oricând, fiindcă am mereu grijă să- mi înregistrez încercările. Deschid sertarul în care îmi ţin caietul. Nu e acolo. Trag sertarul mai mult şi scotocesc prin el. Poate l-am pus în alt sertar? Deschid altul, apoi altul. A dispărut! Bătăile inimii mi se înteţesc, palmele îmi sunt umede. Cum aş putea s-o dezamăgesc pe Delphine acum? Ferdie se apropie de biroul meu, cu caietul cel roşu în mână.

— Radha, ăsta nu e al tău?

Ridic privirea spre el. Poartă o pereche nouă de pantaloni evazaţi din catifea reiată şi o maletă neagră, strânsă pe corp. Ochii lui căprui au o privire nevinovată. Când îmi vede expresia, pare alarmat.

— Eşti ok? Cu doar câteva minute în urmă

erai foarte

bine dispusă.

Deodată, se apleacă şi şopteşte:

— Eşti cumva însărcinată?

Sunt atât de uşurată că nu sunt nici însărcinată şi că nici nu mi-am pierdut caietul, încât izbucnesc într-un râs nervos.

— Unde l-ai găsit?

îşi bagă mâinile în buzunarele halatului de laborator şi arată cu capul spre un colţ al încăperii.

— Pe podea... acolo.

Cum o fî aterizat în coltul camerei? Nu as fi observat dacă mi-ar fi căzut din mână?

— *Merci!* zic zâmbind către Ferdie.

— Acum chiar că îmi datorezi un dans. Eu şi prietenii mei mergem în club vinerea. Chiar şi mamele au voie să se distreze, nu?

îi arunc o privire care spune „când o zbura porcul”. Izbucnim în râs. Odată chiar m-am dus cu el la un club de dans. I-am spus lui Pierre dinainte că e un eveniment legat de muncă şi l-am întrebat dacă ar vrea

să se ocupe el de fete. Discoteca era plină de bărbaţi şi femei de vârsta mea şi mai tineri, înghesuiţi în acel mic spaţiu dreptunghiular. Ringul de dans era puternic luminat de jos, cu lumini roşii, albe şi albastre intermitente. Ferdie a adus de băut. Era un dansator grozav şi, deşi totul era nou pentru mine, am

făcut faţă onorabil. Dar, după douăzeci de minute, Ferdie a dispărut. Nu cunoşteam pe nimeni altcineva acolo şi mă simţeam ridicolă stând pe ringul de dans, împinsă de toată lumea, aşa că m-am lipit de perete. Era teribil de cald înăuntru, trupurile a o sută de oameni trimiteau efluvii de sudoare, sex şi Pernod. Am aşteptat o jumătate de oră şi aproape că mă hotărâsem să plec când m-am auzit strigată pe nume.

— Radha! Ţi-l prezint pe Silvano.

Ferdie avea braţul petrecut în jurul taliei unui bărbat zvelt, cu piele măslinie şi dinţi foarte albi, purtând pantaloni albi strâmţi şi o cămaşă în dungi. Cămaşa era atât de subţire încât îi vedeam sfârcurile.

Am dat mâna cu tânărul.

Ferdie s-a uitat cu afecţiune la noul său partener de dans.

— M-am gândit că o să fie aici. Săptămâna trecută ma fentat, nu-i asa, răutate mică?

Silvano l-a sărutat pe obraz pe Ferdie şi l-a tras înapoi pe ringul de dans. I-am lăsat în pace. Abia în metrou, în drum spre casă, mi-a dat prin minte că Ferdie mă folosise drept scuză pentru a-l găsi pe Silvano. *Pas grave,* am reflectat, toţi merităm să fim fericiţi. Dar nu am mai acceptat nicio invitaţie din partea lui.

Cu un sentiment de uşurare, mă întorc la pagina din caiet ca să trec în revistă

rezultatele ultimelor mele încercări şi să mă apuc de treabă.
Ajung la Jeu de Paume cu câteva minute întârziere. Am sărit peste prânz, vrând să termin rafinarea mostrelor cerute de Delphine, apoi am plecat devreme ca să le iau pe fete de la şcoală şi să mergem împreună acasă cu metroul. (încă o dată, nu mi-am putut rupe din timp ca să dau telefoane să mă interesez de o bonă). Asha dorea să se oprească în Grădinile Luxembourg ca să se uite la raţe, dar le-am dus repede acasă. Shanti mă ţinea strâns de mână, de parcă i-ar fi fost teamă că voi pleca. Le-am dat fetelor nişte iaurt şi am aşteptat cu nerăbdare să Ie preia Mathilde până când se întorcea Pierre acasă. Nu avea cine să stea cu Agnes în seara asta, aşa că şi-a adus şi mama cu ea. Am parcurs cât de repede m-au ţinut picioarele cele şapte străzi de la casa mea până la muzeu (francezii nu aleargă niciodată – Pierre făcea adesea comentarii despre oribila privelişte pe care o alcătuiesc americanii care fac jogging de-a lungul Senei). Parizienii merg repede şi hotărât, şi am adoptat şi eu acest obicei. Invidiam motoretele care treceau pe lângă mine pe bulevardul Saint-Germain. Am virat la dreapta pe Rue de Bellechasse, am trecut în grabă pe lângă fosta gară Beaux-Arts, despre care se zvoneşte că va fi

transformată într-un muzeu. Am trecut Sena, am intrat în Jardin des Tuileries şi am ajuns în cele din urmă la Jeu de Paume. Ultimii vizitatori ai muzeului ies din clădire. Un agent de securitate de la intrare îmi cere cartea de identitate înainte de a mă lăsa să intru. Delphine aşteaptă chiar după intrare.
— *Désolé, madamei* rostesc eu şuierat.
Atât pot să fac ca să nu mă audă gâfâind. Am nevoie de apă, dar nu îndrăznesc să cer. Fără să vorbească, Delphine se întoarce pe călcâie. O urmez. Muzeul e mic. O singură sală lungă, dreptunghiulară. Miroase a piatră, fier, bronz şi ulei de în. Se simte şi o uşoară notă de vârf provenind de la cei câţiva vizitatori care plecau când am intrat eu.
Construită iniţial pentru partidele de tenis disputate în sală, clădirea e la fel de frumoasă în exterior ca şi în interior. Trei caturi de ferestre din sticlă şi fier lasă lumina naturală să inunde interiorul. îmi amintesc că am venit aici cu soacra mea acum treisprezece ani, când am ajuns prima dată la Paris şi Pierre a rugat-o să mă ducă la muzee. S-a gândit că asta ne putea ajuta să ne împrietenim. Am citit în broşura muzeului Jeu de Paume că multe dintre picturi aparţinuseră iniţial unor familii evreieşti, dar nu fuseseră niciodată returnate proprietarilor lor de drept.

Florence nu a fost mulţumită când i-am citit asta din broşură şi ieşirile noastre împreună au încetat brusc.
Acum, tocurile lui Delphine ţăcăne pe pardoseala de piatră în timp ce ne plimbăm pe lângă picturi de Monet, Degas şi Cezanne, oprindu-ne în cele din urmă în faţa unui tablou mare, reprezentând un nud întins pe un divan. Pe eticheta de lângă pictură scrie *„Olympia,* 1863. Ulei pe pânză. Edouard Manet.” îmi amintesc de nefericita vizită făcută cu Florence cu ani de zile în urmă.
Delphine spune:
— Suntem aici pentru un nou proiect. îţi explic după ce îmi spui ce vezi.
— în tablou?
— Da. Ce-ţi spune?
Nu am idee ce se aşteaptă să spun, dar nu vreau să înţeleg greşit. Privesc rătăcită dintr-un colt în altul al j *O O* > j
tabloului. Ce ar trebui să observ? Ce legătură are cu parfumurile? Sau cu Casa Yves?
Cum nu spun nimic, Delphine adaugă:
— Nu te grăbi.
Aud ecoul tocurilor pe când se depărtează de mine. Mă apropii de tablou. Tânăra înfăţişată în el pare a avea douăzeci şi ceva de ani; e goală, acoperindu-şi doar zona pelviană cu o mână – sau artistul a zugrăvit-o acolo din pudoare? Recunosc papucii de

mătase bej ai Olympiei: seamănă cu cei pe care îi poartă doamnele din Jaipur pentru a se potrivi cu sariurile lor din mătase şi satin. Condurii sunt brodaţi şi au

J J }

căptuşeală de catifea, exact aşa cum purtau, probabil, nobilii bogati din India cu secole în urmă. Şi salul acela brodat pe care stă întinsă Olympia? Cred că Jiji are unul exact la fel. Luciul ţesăturii şi al ciucurilor îmi spune că este din satin. Dar Olympia nu arată a indiancă. Mă uit din nou la data picturii: 1863. Poate că un negustor francez, olandez, portughez sau britanic adusese salul din călătoriile sale şi i-l dăruise. Sau poate făcea parte din recuzita de studio, pe care pictorul – Manet – o folosea adesea? în dreapta Olympiei se află o servitoare de culoare, care îi întinde un buchet mare stăpânei ei. Un dar de la un admirator? E greu să identifici florile, fiindcă tuşa e una impresionistă, în mod deliberat vagă. Recunosc o dalie, bujori şi poate violete? Şi aceea e oare o orhidee? Mă uit prin muzeu după Delphine, neştiind încă sigur ce facem aici. Şefa mea stă în faţa unei pânze cu nuferi

de Monet şi vorbeşte încet cu paznicul muzeului, care a rămas pe loc să încuie în urma noastră. Ea îi pune o mână pe braţ. Şi zâmbeşte! Ce-o avea Delphine de discutat cu

un paznic de muzeu? Tocmai atunci, îmi aruncă o privire şi mă întorc iute înapoi la Olympia, spăşită, amintindu-mi că mi s-a dat o sarcină. Modelul se uită distant la mine, cântărindu-mă din priviri, aşa cum fac şi eu cu ea. E atrăgătoare, dar nu frumoasă. Părul ei castaniu-roşcat e prins modest la ceafa şi împodobit cu o floare de... hibiscus? Cerceii ei sunt simpli, în formă de lacrimă, la fel şi pandantivul prins de un şnur de catifea pe care îl poartă la gât. Brăţara de aur de care atârnă o amuletă din onix e mult mai elaborată. Nu poartă machiaj. Femeia din tablou nu vrea nimic de la mine. Nu e nici jenată de goliciunea ei şi nici nu mă duşmăneşte fiindcă sunt O > I j îmbrăcată.

Am oare în fata ochilor o sotie al cărei iubit tocmai i-a părăsit aşternutul, un om pe care nu regretă să-l vadă plecat? Sau o femeie obişnuită să-i desfete pe bărbaţi? Dacă da, de ce nu se foloseşte de talentele sale în ale amorului ca să ne subjuge cu senzualitatea ei? Privirea Olympiei pare să spună: *ştiu cine sunt. Nu contează ce crezi tu.* îmi aminteşte de o expresie franţuzească – *Ça m’est égal* – şi cred că asta spune Olympia. Mă întreb dacă a fost iubita pictorului. Dacă da, atunci de ce privirea ei este atât de lipsită de erotism?

Cine eşti tu, Olympia? Ce cauţi în tabloul ăsta? Dacă ar fi reală, simt că mi-ar

răspunde la toate întrebările fără rezerve, sincer şi complet. Sau mi-ar răspunde la întrebări cu şarade? Dacă ar fi să întreb: *Pictorul ti-a*

aşezat mâna acolo sau ai hotărât tu să te acoperi? ea miar putea răspunde: Tu ce crezi? întreaga atitudine a acestei femei debordează de o indiferenţă exasperantă. Vreau să-mi spună ceva – orice – despre ea, să-mi dea un semn.

— Captivantă, nu-i aşa?

întreruptă din gânduri, tresar. Eram atât de absorbită încercând s-o aduc pe Olympia la viaţă, încât am uitat unde mă aflu. Delphine stă lângă mine, în frumoasa ei jachetă de caşmir cu guler rulat şi fusta asortată, cu un colier din două şiraguri de perle la gât, cu braţele încrucişate la piept. E învăluită ca într-o mantie în aroma ţigărilor pe care le fumează şi în parfumul ei personal, de mimoză şi limetă (nu a împărtăşit nimănui vreodată formula ei secretă).

Privirea Olympiei mă atrage înapoi. Abia atunci observ tristetea din ochii ei.

— E neînţeleasă, spun deodată.

Nu ştiu ce mă face să afirm asta, dar sunt convinsă că e adevărat. Dacă Jiji ar fi cu mine, am vorbi despre remediile pe bază de plante pe care i le-ar putea aplica Olympiei pentru a-i risipi melancolia. Lămâi confiate? Un desert făcut din lapte şi presărat cu

cardamom şi cuişoare? Poate un desen cu henna pe mâinile şi picioarele ei micuţe, care ar face-o să-şi curbeze buzele într-un zâmbet tainic?

Oftez.

— Ar putea fi muza unui parfum incredibil.

Când Delphine se întoarce spre mine, o face cu surâsul acela ştrengăresc, atât de rar, pe care îl păstrează pentru lucruri pe care le consideră cu adevărat încântătoare.

Mă ia de braţ.

— Speram că vei spune asta.

în timp ce ieşim de la Jeu de Paume, Delphine mă lămureşte că a preluat un nou client, unul care doreşte să rămână anonim deocamdată, dar care vrea un parfum creat de Casa Yves, care să surprindă esenţa Olympiei. Clientul empatizează cu Olympia, o găseşte de neuitat.

De când mi-a căzut privirea pentru prima dată pe tablou, tot felul de miresme mi se învârt prin minte. Note de bază întunecate. Note de mijloc picante. Dar şi note de vârf luminoase. La urma urmei, corpul ei e singurul obiect care radiază în pictura altfel întunecată. Dar buchetul de flori? Dezvăluie narcisism în personalitatea ei sau e doar un şiretlic, un capriciu de artist, menit să deruteze privitorul?

Chiar şi când ne aşezăm la ceai la Laduree, pe Rue Royale (Delphine nu bea cafea, doar

ceai), iar ea îşi aprinde o ţigară Gitanes, prin minte îmi trec texturi şi culori, la fel ca atunci când preparam pasta de henna a lui Jiji sau vopselurile lui Munchi-yz. Degetele mele nau linişte. Abia aştept să mă întorc în laborator şi să explorez toate posibilităţile de arome care îmi joacă prin minte. îmi dau silinţa să mă concentrez la ce-mi spune Delphine.

— Cred că e timpul să preiei conducerea unui proiect. Michel poate ajuta la extinderea formulelor pe care le creaţi, ca să obţinem apă de colonie şi *eau fraîche.*

îşi scutură ţigara în ceaşca de ceai, nevăzând scrumieră pe masă.

— Qz *va? Radha?*

Clipesc cu repeziciune. A spus că voi fi asistentul principal în proiectul Olympia? Toate acele zile lungi de muncă şi seri târzii şi absente de la cina în familie, toate acele ore petrecute memorând parfumuri şi amestecând şi măsurând formulele altcuiva – a meritat totul! Delphine crede că sunt capabilă să-mi creez propriile formule acum, în loc să le amestec doar pe ale ei! îmi amintesc că Antoine mi-a spus că s-ar putea să devin parfumier într-un timp mai scurt decât i-a trebuit ei. Să vezi când o să-i spun lui Pierre! Poate că vom râde de toate certurile legate de serviciul meu, ca cea pe care am avut-o aseară. Va recunoaşte în

sfârşit că munca mea ar putea fi la fel de valoroasă ca a Iui? Oare cât de curând aş putea apoi să ocup o poziţie de maestru parfumier, ca Delphine? Na, că m-a luat valul! *Hai Bhagwan,* sunt doar asistent de laborator. Dar stai aşa: cum va reacţiona Michel la vestea asta? Nu aştepta şi el să devină ucenic parfumier? N-o să vrea să lucreze sub conducerea mea...

Delphine pocneşte din degete:

— Radha!

Tresar în scaun, ca şi cum Delphine ar fi o hipnotizatoare care tocmai m-a trezit din transă.

— Sper că n-o să faci aşa de fiecare dată când ţi se încredinţează un proiect mare.

Colţul gurii i se ridică într-un zâmbet. Caută în poşetă după ruj şi îi face semn chelneriţei.

— Nota, te rog.

Au trecut doisprezece ani de când bunicul Mathildei mi-a povestit pentru prima oară despre Delphine Silberman şi despre faima ei de maestru parfumier.

Parfumeria lui Antoine era de multă vreme sub contract cu Casa Yves pentru a-i vinde parfumurile. Ori de câte ori Delphine trecea pe acolo, ieşeau împreună la prânz şi, presupun, la o mică bârfa despre industrie şi despre cât de bine se vindeau parfumurile Casei Yves fată de cele ale concurentei.

Apoi, într-o bună zi, a venit însoţită de o

femeie elegantă şi l-a întrebat pe Antoine dacă pot s-o ajut eu. Am făcut un pas înainte şi m-am adresat tinerei femei. – *Bien sur, madame,* preferaţi să purtaţi parfum ziua, seara sau doar la ocazii speciale?
Antoine fusese surprins că puneam mereu această întrebare clienţilor înainte de a întreba ce parfumuri preferă. I-am spus că oamenii pot cere un parfum popular, dar s-ar putea să nu fie cel potrivit pentru ei. Odată ce aflam dacă un client îşi dorea să-l poarte din plăcere (toată ziua), pentru seducţie (doar seara) sau pentru că aşa erau uzanţele (ocazii speciale), puteam să trec apoi la întrebări despre parfumurile pe care le prefera şi apoi să recomand câteva (cel mult trei) pe care le-ar putea încerca.
Prietena lui Delphine părea să aibă vreo treizeci şi cinci de ani. Avea părul castaniu, strâns la spate într-o coadă de cal elegantă. Pielea ei avea aceeaşi culoare ca a Ashei. Nu-i vedeam ochii pentru că purta ochelari de soare Chanel de culoare închisă. Era vară şi era îmbrăcată într-o rochie scurtă de în, fără mâneci, care se mula pe corpul ei suplu. Muşchii braţelor şi gambelor erau bine definiţi, ca ai cuiva care juca în mod regulat tenis sau squash, sau poate că practica înotul. Ţinuta îi era foarte dreaptă, cu omoplaţii aproape atingându-se.
A râs uşor.

— Nu port parfum decât seara. Vin mulţi oameni pe la noi.
Vorbea o franceză frumoasă, dar mi-am dat seama că nu era limba ei maternă. Accentul era asemănător cu al meu. Putea fi indiancă.
— îl purtaţi şi la culcare?
A părut surprinsă.
— Da, bineînţeles.
Am zâmbit. Bănuisem, din momentul în care a intrat pe uşă, că această femeie se menţine în formă pentru soţul ei, căruia probabil îi fugeau ochii după altele. Purta parfum seara ca să-i amintească de prezenţa ei. Căuta un parfum care să stimuleze pasiunea. Dar nimic copleşitor. Pielea îi era curată, stilul, minimalist şi tocurile de o înălţime rezonabilă.
— Descrie-mi mirosul mamei dumitale, am rugat-o. Pentru mine, mirosurile declanşau întotdeauna amintiri, iar primele mele amintiri erau legate de felul în care mirosea Maa. Orice femeie care lăsa în urma ei mireasmă de limetă îmi amintea mereu de Maa; îi plăcea foarte tare *nimbu pani* şi rupea limete din toţi pomii întâlniţi în cale. îmi dădeam pe păr cu ulei de cocos în fiecare săptămână (fac acelaşi lucru acum cu părul lui Shanti şi Asha) pentru că îmi amintea cât de bine era, când eram mică, s-o am pe mama lângă mine, masându-mi uşor scalpul cu degetele. Desigur, asta a fost

înainte ca mama să ajungă să miroasă în fiecare zi a amărăciune şi regrete.

La întrebarea mea, prietena lui Delphine şi-a scos ochelarii de soare. Conturaţi puternic cu creion dermatograf, ochii ei căprui aveau o expresie îndepărtată. Privea în sus, cu capul întors spre stânga; evoca amintiri. Am rămas tăcută.

— Mama mesteca pătrunjel după masă. îi plăcea tare mult să se îmbăieze în apă parfumată cu flori de portocal.

S-a oprit o clipă.

— îmi amintesc de ea stând lângă aragaz şi fierbând lapte. Ştii mirosul? E ca o alinare. Ca şi cum ti-ai simţi

corpul cald peste tot. Când facea budincă de orez, turna puţin lapte fierbinte într-un pahar şi adăuga zahăr. înainte de a mi-l da, sufla în pahar ca să răcească laptele. Zâmbetul ei era bucurie pură.

— Migdale. îmi amintesc că mama mirosea mereu a migdale.

Mă întrebam dacă ar putea fi libaneză sau eventual turcoaică. Sau poate afgană? Mirosurile pe care le prefera nu erau atât de diferite de cele din India mea. Dar oamenii din neamul ei poate că foloseau miere în deserturi, poate mâncau mai multă carne şi beau cafea în loc de ceai. Ce înţelesesem lucrând cu Antoine, ai cărui părinţi

proveneau din Maroc, e că o bună parte din preferinţele legate de parfum se afla chiar în structura individului, la fel de proprie lui ca şi culoarea pielii.
După aproximativ patruzeci şi cinci de minute, prietena lui Delphine a plecat cu o achiziţie de care era mulţumiră, lăsând în urma ei o dâră de esenţe de bergamotă, garoafa, lavandă, rădăcină de iris, mosc, ambră şi cedru. Era una dintre creaţiile lui Delphine, dar nu de aceea i-o recomandasem. înainte de a ieşi cu ea pe uşă, Delphine s-a întors şi mi-a oferit primul dintre zâmbetele ei orbitoare.
O săptămână mai târziu, am primit o invitaţie la prânz din partea lui Delphine. Când i-am arătat-o lui Antoine, a spus: *„Bien sûr.* Ai să te duci.” Două săptămâni mai târziu, lucram la Casa Yves ca al treilea asistent de laborator al lui Delphine. La o lună după aceea, Antoine mi-a spus că e pe moarte.
După ce Delphine pleacă de la Ladurée, cumpăr o cutie de macarons cu zmeură (favoritele lui Shanti), lămâie (preferatele lui Asha) şi vanilie (slăbiciunea lui Pierre), pentru a sărbători prima mea misiune de a crea singură un parfum. îmi amintesc că atunci când Pierre a primit cea dintâi promovare importantă ne-am răsfăţat cu o sticlă de Veuve Clicquot, dar azi nu am timp

să mă opresc în altă parte. E aproape ora 19:00 şi deja e târziu să mă apuc de pregătitul cinei.
Când descui uşa, mă întâmpină hohote de râs şi aromă de turmeric, usturoi, chimen şi ceapă. Din antreu, văd că e o grămadă de lume la masă.
— *Maman!* ţipă încântată Asha.
Aleargă spre mine, cuprinzându-mă strâns pe după mijloc, mai-mai să-mi zboare din mână cutia de la Ladurée.
Apoi se repede şi Mathilde în antreu, cu braţele larg deschise ca să mă îmbrăţişeze, şi mă sărută pe amândoi obrajii.
— *Ma petite puce!*
Mă ajută să-mi scot haina şi îmi ia cutia din mâini.
— Macarons! *Génial!*
Mă ia de braţ şi mă conduce prin hol până la masa din sufragerie.
— Sărbătorim! Ai zis că în seara asta găteşti o cină indiană, aşa că m-am dus în Passage Brady şi le-am cerut celor de la Pondichéry să gătească mâncărurile preferate ale fiecăruia.
îmi şopteşte apoi la ureche:
— Poate că va trebui să mă culc cu domnul Ponnoussamy într-o bună zi pentru toate favorurile pe care mi le-a făcut!
Râde veselă. *Chère Mathilde!* Şi-a amintit că era rândul meu să gătesc şi m-a scutit de

corvoadă! Dar cum a aflat despre noul meu proiect?

Dau din cap entuziasmată.

— Da, pictura lui Manet -

încep să-i spun despre proiectul Olympia, dar când ajungem la masă, Shanti sare de pe scaun ca să mă sărute de bun-venit. Pierre stă în capul mesei, locul lui obişnuit, reumplându-i paharul cu vin mamei sale. Se ridică să mă sărute pe obraji şi să-mi întindă un pahar. Florence toarnă în pahare apă minerală pentru toată lumea. Mama Mathildei, Agnes, îi cere lui Pierre vin, dar el ştie că nu trebuie să-i dea. O sărut pe Agnes, iar ea îmi zâmbeşte vag, întrebând parcă: „Ne cunoaştem?”

— Hai, spune, Pierre! Radha nu ştie încă, zice Mathilde, zâmbind larg către mine.

Şi eu care credeam că sărbătorim vestea mea! Deci

Pierre are şi el noutăţi?

— *Chérie,* despre ce e vorba? îl întreb pe soţul meu. Cutele din jurul ochilor îi sunt încordate, chiar dacă îşi arcuieşte buzele într-un zâmbet.

— O promovare. Voi răspunde de cincisprezece oameni în loc de şase. La urma urmei, se pare că sunt făcut pentru un post administrativ.

Ştiu că visul lui Pierre a fost întotdeauna să-

şi

proiecteze propriile clădiri, nu să gestioneze proiecte pentru o firmă mare, aşa cum a făcut în ultimii nouă ani. O promovare va însemna invariabil mai mulţi bani, dar îl va face pe Pierre mai fericit? Ochii lui îmi spun că nu. Oare eu l-am împins să accepte această poziţie, insistând să mă duc la muncă? încearcă să-mi spună astfel că nu va mai fi niciodată nevoie să-mi câştig propriul venit. Ah, dacă aş fi fost deja maestru parfümier! Aş fi putut să fac de două ori mai mulţi bani decât face Pierre şi să-i iau povara asta de pe umeri. Vreau să-l ajut să-şi înfiinţeze propria firmă de arhitectură. Mi-ar plăcea să-l văd mai fericit, făcând ceea ce-i place. Dar nu putem avea această discuţie cu toată lumea de faţă, aşa că îmi ridic paharul, sorb şi-l rog să ne spună ce va face la noul său post. El ridică din umeri.

— Cam aceleaşi lucruri.

Nu vrea să vorbească despre asta.

— Hai, nu mâncăm ce ne-a adus *mademoiselle Mathilde''*

Mathilde scoate capacele de pe fiecare dintre holurile aburinde din oţel inoxidabil trimise de Jiji din India ca dar de nuntă. Probabil că a transferat mâncarea din vasele restaurantului în ale mele. Anunţă fiecare fel de mâncare de parcă l-ar fi făcut ea: *baingan*

burta, rogan josh zemos, *biryani* cu caju şi stafide, *korma* cremoasă de pui, *saagpaneer, puri* şi *aloo parantha.* Mă uit la Mathilde, superba Mathilde, cea mai veche prietenă a mea, căreia îi place să celebreze succesele tuturor. Sunt copleşită de recunoştinţă şi îi mulţumesc. îmi trimite un sărut.
îmi dau seama că stau încă în picioare, cu anunţul despre proiectul Olympia stingându-mi-se în gâtlej.
— *Maman, ici,* porunceşte Asha şi bate cu palma pe scaunul de lângă ea.
Cred că atunci când va creşte va fi genul dominator, încă de când învăţase să meargă, în loc s-o ţină pe păpuşica Bella în braţe cum ţii un bebeluş, o ţâra mereu de păr, ca un om al cavernelor.
— Asha, ăla e scaunul meu!
Shanti, căreia Florence îi aranjează coada de cal, fuge din mâinile bunicii ei ca să-şi recupereze locul. Florence se pregăteşte să-i facă observaţie când, din spatele scaunului, îmi încrucişez braţele peste pieptul lui Shanti ca s-o îmbrăţişez. Mă aplec să-i şoptesc la ureche:
— De ce n-o întrebi pe Mathilde dacă poţi să te aşezi în locul ei şi să stai de cealaltă parte a mea?
Shanti se uită cu speranţă la Mathilde, care spune:
— Cum vrei, *cherie*\ Acum pot să stau lângă

Pierre şi să-i fur porţia de *papadum.*
— Numai dacă pot şi eu să-ţi fur *samosa^,* hoţomanco! o tachinează Pierre şi începe să împartă farfuriile.
îmi iau locul între fete şi le pun cremă de spanac şi *paneeF* în farfurii.
— Acum că ne-am aşezat cu toţii, povesteşte-ne despre ceaiul cu Delphine, mă îndeamnă Mathilde.
Aş fi preferat să-i povestesc numai lui Pierre. Strecor o privire spre el. Nu zâmbeşte. Dar îmi e greu să-mi stăpânesc entuziasmul. Le povestesc despre pictura Iui Manet, despre rolul meu principal în noul proiect de parfum.
Mathilde ţipă încântată, apoi bate din palme.
— *Félicitations! À ton santé aussi, ma puce! h* curând numele tău va fi pe o sticlă de parfum!
Ridică paharul. Agnes zâmbeşte şovăitor, nu ştie ce sărbătorim. Fetele bat din palme. Entuziasmul lui Mathilde e molipsitor, aşa că îşi dau seama că e o ocazie importantă. Pierre le-a pus un strop de vin în apă, cât să-i dea o culoare roz, şi ridică şi ele paharele. Mi-e frică să mă uit din nou la Pierre. Când o fac, expresia de pe chipul lui îmi spune că tocmai am ajuns la alt nivel. Pierre şi mama Iui sunt ultimii care ridică
J
paharul.

— Pentru femeia pentru care nimic nu e imposibil! toastează Mathilde.

Florence se uită la mine.

— Nimic, cu excepţia angajării unei bone.

Mă uit cu o privire vinovată spre Pierre, care îşi umple din nou paharul, evitându-mi în mod deliberat privirea. Are o înfăţişare sumbră.

Florence bagă mai adânc cuţitul în rană.

— Mathilde nici măcar nu ştia că eşti în căutarea unei

j >

bone.

Soacra mea nva prins cu minciuna. Rămân cu un zâmbet încremenit pe buze.

— Nu ştia?

Arunc o privire spre Mathilde, care ridică din umeri şi îşi dă ochii peste cap.

Mama lui Pierre clatină din cap.

— Pierre, ştii că poţi oricând să mă chemi...

— Mathilde are o bonă foarte bună, intervine Agnes, şi se uită spre fiica ei. Cum ziceai că o cheamă, *cherieî* Mathilde roşeşte de jenă.

— Nu mai am bonă de la vârsta de opt ani, *maman.*

— Zău? zice Agnes încruntându-se. Atunci probabil că mă gândeam la bona fiicei mele. Mathilde e singurul ei copil. Arunc spre ea o privire compătimitoare; mama ei devine din ce în ce mai confuză pe zi ce trece.

Mathilde e hotărâtă să se distreze. Ridică

din nou paharul şi le îndeamnă pe fete s-o imite.

— Pentru bone!

Fetele chicotesc. Cei mari râd şi ei pe înfundate. Eu abia reuşesc să-mi înghit mâncarea. O promovare pentru Pierre înseamnă mai multe călătorii de afaceri. Va fi acasă mai puţin decât este acum. Şi cu mine cum rămâne? Mă uit la Florence, care îi explică lui Agnes cum face ea clătite. Le ascult pe fete povestindu-mi despre calendarul de Advent pe care Florence li-l va dărui anul acesta.

Noaptea târziu, după ce Mathilde, Agnes şi Florence pleacă şi le culc pe fete, mă strecor în pat şi mă întorc spre Pierre ca să vorbim despre cariera lui şi despre a mea şi despre ce urmează să facem, dar el sforăie deja, în timpul cinei, am observat că a deschis două sticle de vin. El şi Mathilde au băut cea mai mare parte din a doua. Mathilde ţine la băutură; Pierre însă nu. încep să mă împac cu ceea ce am sperat să nu fie adevărat: căsnicia mea are limite, soţul meu nu e fericit şi momentul meu de triumf nu e împărtăşit.

Uleiul de citrice folosit la parfumuri provine din stropii aceia fini care fac să ne usture ochii atunci când curăţăm coaja fructului, nu din sucul fructelor.

Paris

Noiembrie 1974

— Ce bine ar fi dacă ar putea să vorbească, spune o voce în spatele meu.

Mă întorc de la Olympia lui Manet şi văd un *gardien de musée* de la Jeu de Paume îndreptându-se şchiopătând spre mine.

— Şi ea a fost pictoriţă, să ştii, spune paznicul zâmbind.

De câteva săptămâni îmi împart timpul de lucru între laborator, bibliotecă şi muzeu. Vreau să ştiu cât mai multe despre pictorul Manet şi muza lui, care mă fascinează tot mai tare pe zi ce trece. Ajung la muzeu cât mai devreme posibil, înainte ca turiştii să umple galeriile. Astăzi stau chiar în faţa Olympiei, ţinând o mână în sus pentru a-i acoperi jumătatea dreaptă a feţei. Am făcut acelaşi lucru cu jumătatea stângă cu doar câteva minute în urmă. în hinduism, partea stângă şi cea dreaptă a corpului au semnificaţii diferite. Stânga este principiul feminin, dreapta este cel masculin. Stânga este vremelnică şi pământească, dreapta pură şi sacră.

Nu băgasem de seamă că paznicul mă urmărea din priviri.

— *Bonjour..*

Mă uit la ecusonul lui. Nu e acelaşi paznic al muzeului cu care vorbea Delphine când m-a

adus aici să mă uit la Olympia, acum trei săptămâni?
îmi surprinde privirea şi face o mică plecăciune.
— Gérard. Nu sunt multi cei care vin să se uite la

acelaşi tablou la fel de des ca dumneavoastră, *madame.* E mai scund decât mine, poate doar puţin peste un metru cincizeci înălţime, şi puţintel la trup. Are o barbă îngrijită, tunsă scurt, şi părul aspru şi cărunt. Are pantofii atât de lustruiri, că lucesc. Ochii îi scânteiază de plăcere.
Zâmbesc.
— Staţi cu ochii pe mine?
— Pe ea – pe Victorine Meurent, răspunde el, arătând cu capul spre Olympia. Acum o sută de ani, era modelul preferat al multor pictori impresionişti. Poza pentru hrană şi materiale pentru pictură.
— Şi era prostituată?
Nu fac decât să repet prosteşte ce am aflat citind despre ea.
Faţa i se strâmbă într-o grimasă.
— *Pah!* Asta e răutatea pe care o răspândeau pe seama ei. Să n-o crezi.
Mă măsoară cu privirea.
— Şi eu sunt pictor. Ce n-am fi în stare să facem ca să putem cumpăra următorul tub de indigo sau o bucată nouă de pânză pe

care să pictăm!
Ochii îi scânteiază din nou.
— Chiar şi eu am făcut pentru asta unele lucruri de care nu sunt prea mândru.
Chiar atunci observ că are vopsea în jurul cuticulelor de la mâna stângă. Când vede că mă uit, îşi duce mâinile la spate.
— Cel mai probabil ceilalţi pictori impresionişti erau invidioşi pe ea. Manet sigur era. Victorine expunea la Salonul de la Paris cu ani înainte ca lucrările lui să fie primite acolo.
Mi se face pielea de găină şi mă întorc s-o privesc din nou pe Olympia. *Manet n-a fost în stare să te vadă? Era gelos pe talentul tău?* îi acopăr partea dreaptă a feţei cu mâna. Apoi stânga. Acum văd. Jumătatea stângă recunoştea ce i-a făcut Manet. Pe cea dreaptă se putea citi ce îi făcuse. Trădare. Era tristete acolo. Şi resemnare.
Gérard a adăugat:
— O femeie sărmană, care făcea ce artiştii aceia aveau bani şi mijloace să facă. Ei nu erau nevoiţi să pozeze ca model. Ea, da.
— Adică Manet provenea dintr-o familie bogată? Paznicul dă din cap că da.
— La fel şi Monet. Cézanne. Pissarro. Sisley. întind mâna gardianului.
— Eu sunt Radha.
El întinde mâna stângă. Atunci observ că dreapta îi e ca o gheară şi că braţul drept îi

atârnă într-un unghi ciudat.
— O cunoşti pe şefa mea, Delphine Silberman? Te-am văzut vorbind cu ea deunăzi.
Gérard zâmbeşte şi dă din cap.
— Prieteni vechi. Mergem la aceeaşi sinagogă. Madame Delphine patronează multe muzee, inclusiv pe acesta.
Acum îl caut pe Gérard de fiecare dată când vin la Jeu de Paume. îmi povesteşte despre ultimii douăzeci de ani ai Victorinei, când a locuit împreună cu o altă femeie. A trăit mai mult de optzeci de ani, ceea ce era neobişnuit pentru vremea aceea. Nu mă mai satur. Parcă aş vrea să mă târăsc în interiorul tabloului, să stau întinsă pe divan ca şi cum aş poza pentru acea pânză, simţind dezolarea lui Victorine, cariera ei zădărnicită, invidiile care îi criticau talentul.
La primul prânz luat împreună, în urmă cu cinci ani, Delphine a spus:
— Când inspiri mirosul persoanei iubite, îi consumi esenţa. Vrei să absorbi o parte din ea. Asta creez eu. Parfumuri care îi fac pe oameni să-şi dorească să consume o parte din persoana care îl poartă.
Apoi şi-a ridicat ceaşca de ceai şi a legănat-o înspre mine:
— Iar tu mă vei ajuta să fac asta.
Era sigură că voi accepta jobul pe care mi-l oferea. La fel şi Antoine. Când m-am întors

la serviciu în acea după-amiază, Antoine s-a uitat la mine şi m-a îndemnat:

— Spune da.

Mi se umpluseră ochii de lacrimi. Chiar voia să plec? Nu avea să-i fie dor de fete?

— Dar... eu nu vreau să plec. îmi place aici.

Antoine a venit spre mine şi şi-a pus mâinile pe umerii mei.

— Majoritatea muncesc timp de zece ani ca să devină maeştri parfumieri. Delphine a ajuns în şapte. învaţă de la ea şi cred că tu o s-o poţi face în cinci.

— Dar eu nici măcar nu am spus că vreau să fiu parfumier.

— Nu era nevoie.

Ridurile din jurul ochilor i s-au adâncit şi mi-a dăruit un zâmbet pentru care am simţit nevoia să-l îmbrăţişez. Şi am facut-o.

Mă doare braţul de când mă tot întind după flacoanele cu esenţe de magnolie, portocală amară, scorţişoară, pere, vanilie, ambră şi violetă de pe orga mea de parfumuri. Mâna mi-a înţepenit de la sutele de formule posibile pe care le-am scris în ultima lună. Când am început să lucrez la Casa Yves, Delphine mia inculcat principiul că, pe măsură ce începe să lucreze la o creaţie nouă, parfumierul ar trebui să-şi uite propriile preferinţe şi s-o ia de la capăt.

Chiar şi cei mai buni creatori de parfumuri se pot ataşa de anumite palete şi astfel se pot limita fără să-şi dea seama. încă nu am avut ocazia să dezvolt preferinţe. Dar experimentez, creând arome pentru mine, de ceva vreme. în al doilea an la Casa Yves, am venit într-o dimineaţă foarte devreme să testez o formulă pe care o creasem. Foloseam o pipetă pentru a măsura un ulei esenţial, când deodată m-a izbit mirosul de fum al unei ţigări Gitanes. Am încremenit, cu mâinile în aer, neştiind dacă Delphine putea să-şi dea seama că amestecam o formulă personală, nu una specificată de ea. Nu am îndrăznit să mă uit la ea, dar i-am simţit ochii trecând în revistă sticluţele cu arome de pe masa mea. Stătea nemişcată. Mi-am imaginat că avea un al şaselea simţ: îi putea prinde pe asistenţii de laborator care îşi creau propriile parfumuri. Mi-am ţinut respiraţia. După un minut lung, a zis: „Spune-i lui Michel când vine că vreau să vorbesc cu el „. Mi s-a părut că detectez un zâmbet în vocea ei. Apoi i-am auzit păcănitul tocurilor şi uşa laboratorului deschizându-se şi închizându-se în urma ei. Când mirosul de ţigară s-a risipit, am expirat în sfârşit. Nu a menţionat niciodată incidentul; nici eu. în ziua aceea, am terminat de creat primul meu parfum, cel pe care l-am pus într-o fiolă şi l-am atârnat de un lanţ de aur. Acelaşi pe

care îl port cu mine în buzunar peste tot. Brieful de creaţie care mi-a fost înmânat sună vag: *Dezvoltaţi un parfum pentru Olympia.* încep cu o paletă largă. Ştiu că Olympia are nevoie de note cremoase, luminiscente; pielea ei efectiv străluceşte în tablou. Dar goliciunea ei frustă? Cere note animalice, ca Jicky de la Guerlain – mosc şi ambră? Sau particule grele precum tămâia şi smirna? Ignor notele verzi precum eucaliptul, salvia şi cedrul; Olympia este o creaţie de interior, nu una de exterior. în schimb, uitându-mă la salul ei brodat şi la condurii din satin, prefer parfumurile Indiei mele: cardamom, scorţişoară, ghimbir, paciuli. Nu ar fi Maa oare surprinsă să afle că frunzele de paciuli, pe care le strecura în pliurile celui mai bun sari al ei pentru a împiedica insectele să mănânce mătasea, ajunseseră să fie un ingredient atât de preferat în parfumurile franţuzeşti? Gândul la Maa mă face să mă întreb: oare ea şi Pitaji ar fi mulţumiţi de cât de departe am ajuns Jiji şi cu mine, plecând din satul nostru prăfuit? S-ar fi lăsat Pitaji de băutură dacă ar fi putut vedea ce le rezervă viitorul fiicelor sale? Parcă mi se opreşte răsuflarea gândindu-mă. Tatăl meu avea o vorbă: *Casa unui om arde pentru ca altul să se încălzească.* Poate că viaţa lui Pitaji nu a fost în zadar; lupta lui pentru independenţa

Indiei nu a însemnat oare prosperitate pentru indieni ca mine şi sora mea?

îmi dau seama că stau perfect nemişcată de câteva minute, cu mâna apăsându-mi pieptul. Mă uit prin laborator: Michel este ocupat la masa lui de lucru, preparând formulele lui Delphine. Peste umărul drept, prin peretele interior de sticlă, îl văd pe Ferdie vorbind la telefon la biroul lui Celeste. Sigur e un apel personal. Ferdie se încruntă şi gesticulează frenetic cu un braţ. Să fie un iubit care anulează întâlnirea pentru diseară? Nu aud ce spune, dar ştiu că Celeste aude. Degetele ei bat de zor la maşina de scris, dar ea pare îngrijorată. Trage întruna cu ochiul către Ferdie, a cărui fată devine trandafirie.

încerc să-mi destind gâtul. Sunt tentată să-l vizitez din nou pe Gérard la muzeu – prezenţa lui mă linişteşte –, dar mă abţin. Trebuie să mă concentrez. Delphine vrea să vadă ceva progrese şi vine mai târziu la laborator ca să verifice ultimele rezultate. Am găsit eu o modalitate prin care reuşesc să mă adun: recit aromele de pe orga mea de parfumuri în ordine alfabetică, fără să le privesc. Când ajung la uleiul de cuişoare zâmbesc, gândindu-mă la Jiji. Este uleiul calmant cu care masa mâinile clientelor ei după ce pasta de henna se usca şi se

desprindea. Era nevoie doar de o picătură sau două pentru a calma o clientă anxioasă, la fel cum este nevoie doar de un singur cuişor în ceaşca de *chai* pe care o beau de dimineaţă ca să mă trezesc uşor. Sora mea mă punea şi să adaug ingrediente parfumate la delicatesele pe care le pregăteam împreună pentru fiecare dintre clientele fidele – coajă de lămâie în *pakora* sau nucă de cocos în *burfi* – ingrediente care incitau dorinţa, calmau nervii zdruncinaţi sau întăreau forţa interioară. Datorită lui Jiji, nu mă mai pot gândi la un parfum fără să mă gândesc şi la efectul pe care îl va avea asupra persoanei care îl poartă.

D'accord… ce-ar fi să încep cu note de vârf proaspete de floare de portocal, lavandă şi bergamotă? Acestea vor fi primele arome pe care le va detecta persoana care va purta parfumul, dar notele de vârf durează doar primul sfert de oră. Pentru notele de mijloc, mi-o imaginez pe Olympia mirosind a tuberoză, piper roz şi cardamom, acele arome ameţitoare care ne ademenesc şi ne prind în mrejele celei care le poartă. Esenţa de lemn de santal, o moleculă importantă şi densă, e nota de bază a aproape fiecărui parfum, aşa cum va fi şi în parfumul Olympiei. Va persista ziua şi noaptea. Oare goliciunea radiantă a modelului cere vanilie,

iar indiferenţa şi sexul ei, ambră şi paciuli? Sau să folosesc ghimbir, redând privirea ei insolentă? Dar pe când îmi reprezint aceste combinaţii în minte, îmi dau seama că lipseşte un ingredient major. Unul lichid, venind din natura ei fluidă, adaptabilă. Nu asta a facut-o pe Victorine atât de uşor de trădat? Sau poate vine din feminitatea ei iertătoare? Din vulnerabilitatea ei nudă? Unde să caut senzaţia aceea de umed? Ce aromă ar trebui să adaug pentru a o aduce în prim-plan?

— Să vedem ce ai pentru noi, Radha.

Ridic privirea. Delphine e chiar lângă mine. Michel e chiar în spatele ei. Ferdie închide telefonul de pe biroul lui Celeste şi se întoarce în laborator ca să ni se alăture; faţa îi e încă aprinsă. Astăzi, munca mea e singura care va fi examinată. Adun repede blotterele celor trei variante cu cel mai mare potenţial de până acum. Toată lumea adulmecă, fluturând blotterele pe sub nas. Le urmăresc cu lăcomie reacţiile. Michel ridică brieful de pe masă şi îşi plimbă privirea peste el. Adulmecă din nou blotterele. Ochii lui albaştri îi întâlnesc pe ai mei parcă cerând subtil scuze. Ochelarii îi sclipesc în luminile fluorescente când clatină din cap o singură dată, abia vizibil, către

Delphine, care aşteaptă reacţia lui. Delphine se întoarce apoi către Ferdie, care urmăreşte şi el reacţia lui Michel, ca şi cum ar vrea să capete un indiciu de la cel mai experimentat tehnician de laborator. Ferdie se forţează să-mi zâmbească şi dă din cap încurajator, în semn de apreciere a eforturilor mele. Dar pare absent, suferind încă, probabil, din pricina acelui telefon.

— Mai încearcă, spune Delphine, după care se răsuceşte pe călcâie şi iese din laborator.

încerc să nu arăt cât de învinsă mă simt. E prima oară când mi se încredinţează crearea unei formule şi deja am dat greş. N-ar fi trebuit să prezint măcar o mostră pe care Delphine s-o considere promiţătoare? Mă întreb dacă regretă că mi-a atribuit proiectul. Oare Michel ar fi făcut o treabă mai bună, cu pregătirea lui în domeniul chimiei?

Vreau să-mi continui lucrul, dar sunt furioasă pe mine pentru că nu sunt nici măcar cu un pas mai aproape de a descoperi esenţa Olympiei. Şi nasul mi-a obosit. Antoine spunea că maeştrii parfumieri nu încetează să- şi antreneze nasul; ei învaţă tot timpul arome noi. E întotdeauna mai uşor să faci asta în prima parte a zilei decât în ultima; la sfârşitul zilei, mintea mea e prea impregnată de parfum. îmi agăţ în cuier halatul de laborator, îndes caietul în geantă

şi îmi iau rămas-bun de la Michel şi Ferdie. Neavând bonă, trebuie să plec de la serviciu mai devreme decât aş vrea, ca să iau fetele de la scoală.
După cum bănuiam, Pierre va călători mai mult în noua sa funcţie. Am tot încercat să-l întreb ce crede despre această creştere a responsabilităţilor de conducere, care îi fură din timpul dedicat proiectelor, dar mereu e fie pe punctul de a ieşi pe uşă, fie prea obosit ca să discute despre asta. Acum e la Nisa pentru două zile într-o călătorie de afaceri. Abia ne-am mai vorbit de când am făcut anunţul despre proiectul Olympia. Ne-am concentrat pe fete, iar el a fost ocupat să-şi pregătească prezentarea. Mi-e ruşine să recunosc că simt o uşurare de fiecare dată când amână discuţia, pentru că mă tem că nu va duce decât la o altă ceartă.
Fetele şi cu mine pregătim cina împreună. Le arăt cum las seminţele de chimen să sfârâie în ulei înainte de a adăuga ceapa. Când ceapa s-a rumenit frumos, o rog pe Shanti să adauge câte două linguriţe de turmeric, pulbere de chimen şi sare, câte o linguriţă de *garam maşala* şi piper negru, cei patru căţei de usturoi pe care i-am tocat, o cană de coriandru proaspăt şi doar un praf de boia de ardei. Asha mănâncă picant, dar Shanti nu. Asha învârte în tigaie ceapa amestecată cu condimente. Scurg năutul,

acum umflat după ce a stat în apă peste noapte, şi îl adaug în tigaie. O rog pe Shanti să amestece în curry, apoi să scadă flacăra şi să acopere tigaia. Când orezul e gata, pun deasupra cu polonicul din mâncarea aburindă, aduc la masă bucăţi picante de mango murat pentru Asha şi pentru mine, felii de roşii proaspăt tăiate şi suntem gata de masă. Shanti ne povesteşte despre aventura lui Tintin, pe care o va juca mâine cu colegii săi la şcoală. E nerăbdătoare s-o prezinte în faţa noastră, dar eu o pun să-şi termine cina mai întâi. Interpretarea ei e plină de vioiciune, iar eu şi Asha râdem de gesturile ei teatrale, aplaudând frenetic când termină.

Curăţ prin bucătărie şi le pregătesc pe fete de culcare. Mi-e dor de casă, aşa că le citesc din *Povestirile despre Krishna.* Ce bine ar fi să fie Jiji aici! Nu am mai vorbit cu ea de când m-a sunat la începutul lui septembrie. Şi au trecut luni de zile de când nu i-am mai scris; parcă nu am niciodată timp. Sora mea ia foarte în serios treaba asta cu scrisul; eu nu. Dar îmi place să citesc relatările ei hazlii despre Malik şi Nimmi şi copiii lor, regretând că Shanti şi Asha nu pot creşte împreună cu ei. Deşi nu sunt rude de sânge, îi consider pe Rekha şi Chullu verii fiicelor mele. Malik mi-a fost ca un frate de când l-am întâlnit prima oară (oare chiar au trecut

aproape douăzeci de ani?), aşa că mă gândesc la copiii lui ca la nepoţii mei. După ce sting lumina în camera lui Shanti şi Asha, îmi fac o ceaşcă de *chai* şi îmi scot caietul din geantă. Cu un oftat, citesc formulele pe care le-am creat azi. Jiji ar şti exact ce să sugereze pentru ingredientul care ştiu sigur că lipseşte, dar pe care nu reuşesc să-l identific. Mă uit la ceas. Apelurile internaţionale sunt exorbitante. Dar este aproape miezul nopţii, când tarifele sunt cele mai mici. Cred că e aproape 04:30 în India. Ştiu că toată lumea din casă doarme, cu excepţia lui Jiji, care se trezeşte adesea devreme ca să citească.

Ridică receptorul de la primul apel.

— Radha?

Zâmbesc. Pare că ştie întotdeauna când urmează să sun.

— *Namaste,* Jiji!

— *Theek hai?* Shanti şi Asha sunt sănătoase? Pierre e bine?

— Sunt bine. Toţi suntem bine.

[3]

Nu vreau să vorbesc cu Jiji despre tensiunile dintre mine şi Pierre.

— Am noutăţi. Mi s-a încredinţat prima mea misiune de a crea un parfum!

— *Shabash,* Radha!

Reacţia ei entuziastă concurează cu cea a lui Mathilde.

Mândria pe care o simt e ca o pătură caldă.

După ce a condus singură o afacere de succes ca artistă henna, Lakshmi înţelege satisfacţia pe care o simte o femeie atunci când e recunoscută şi apreciată pentru abilităţile pe care a avut grijă să şi le dezvolte. Mi-aş fi dorit ca soţul meu să reacţioneze la fel. Dar îmi las dezamăgirea deoparte şi mă concentrez pe ceea ce vreau s-o întreb despre ingredientul care lipseşte din formula mea. Când îi explic proiectul Olympia, abia îşi poate stăpâni entuziasmul.
— Curtezanele din Agra ar şti exact cum să te ajute!
— Curtezane? Adică... fete care dansează?
— *Arre*[1]. Sunt mult mai rafinate de atât. Ştiu să creeze orice dispoziţie îţi doreşti cu ajutorul aromelor. Au petrecut o viaţă întreagă perfecţionând această artă. Dar nu vor vorbi cu tine la telefon. Va trebui să te duci tu la ele.
— în Agra?
— *Hahn.* Când poţi să vii?
Am scos un oftat.
— Jiji, eu nu sunt decât un asistent de laborator care a primit primul proiect de parfum. Ar fi prea mult să-i cer lui Delphine să cheltuiască atâţia bani pe mine.
Ii aud zâmbetul în glas – şi provocarea.
— Pitaji obişnuia să spună: *cine nu urcă n-are nici cum să cadă.*
Nu am reuşit niciodată să rezist unei

provocări. Nu ştiu sigur cum va reacţiona Pierre, dar merită să vorbesc cu el. în plus, să pun puţină distanţă între mine şi dezaprobarea lui Pierre ar fi o uşurare binevenită. Şi poate că grijile mele despre un posibil sabotaj în laborator înseamnă că pun prea multă presiune pe mine însămi. Să mă îndepărtez de toate astea nu poate fi decât benefic.

Delphine e la orga ei de arome când o abordez în legătură cu ideea mea a doua zi. Ii ia un moment să se concentreze asupra cererii mele.

— Adică vrei să te duci în India?

— *Oui.*

îmi bag adânc mâinile în buzunare, ca să nu fiu tentată să le şterg de halatul de laborator. încerc să vorbesc cu mai multă încredere decât simt că am.

— Voi putea găsi ingrediente care nu cred că există aici. Sunt atât de multe arome pe care mi le amintesc din India şi care nu sunt folosite în parfumeria franceză. Iar parfumurile orientale care au devenit populare în ultimii ani nu au făcut decât să zgârie suprafaţa a ceea ce cred că putem crea. Sunt convinsă că Olympia are nevoie de ceva umed, fluid. Dar nu găsesc asta în biblioteca noastră de parfumuri.

Gura lui Delphine încearcă să ascundă un zâmbet. Am spus oare ceva amuzant?

— Ştii de ce te-am angajat, Radha?

Clipesc des.

— Pentru că m-a recomandat Antoine?

— Pentru că ai trăit înconjurată de parfumuri mai mult decât mine. îti aminteşti când te-am întrebat care

J >

sunt primele tale amintiri? încă ţin minte ce ai răspuns. Mirosul colibei de noroi unde a născut mama ta, respiraţia ei cu iz de grâu, sariul în care zăcuse o săptămână şi tămâia aprinsă de moaşă. Radha, tu te-ai născut din miresme. Sunt în sângele tău, în oase, în păr, în respiraţie. Mănânci miresme odată cu hrana ta. Le porţi dinăuntru în afară. Le înţelegi aşa cum Michel, cu diploma lui în chimie, sau Ferdinand, cu averea familiei lui, nu o vor face niciodată. Lucrezi la proiectul Olympia pentru că eşti singura persoană care poate crea un miros cu totul unic pentru ea.

Se întoarce spre orga ei ca să ia un flacon şi îşi reia munca.

Sunt prea uluită de cuvintele ei ca să mă mai mişc. Chiar a spus că voi fi un parfumier mai bun decât Michel sau Ferdie, care sunt aici de mai mult timp? Tocmai mi-a aprobat călătoria în India? Va plăti Casa Yves pentru asta sau se aşteaptă s-o fac eu? *Hai Ram,* dacă trebuie să suport eu costurile, o să fie Pierre de acord să mă lase să plec?

Ca şi când ar fi auzit întrebările mele, murmură concentrată pe pipeta din mână şi pe flaconul de alcool din fata ei:

— *Bon voyage!* Celeste se va ocupa de detalii. Dau din cap – chiar dacă ea nu se uită în direcţia mea – şi ies din birou.

Mă pregătesc să plec acasă când Celeste îmi aruncă un plic pe masă. Ridic privirea spre ea. Obrajii îi sunt îmbujoraţi şi parcă stă să explodeze, ca atunci când nu mai poţi ţine un secret. Se apropie de mine şi îmi şopteşte la ureche:

— Biletul tău spre India.

De la masa lui de lucru, Michel ridică o privire tăioasă. A auzit cuvintele sau doar entuziasmul din vocea ei? Celeste îmi aruncă un zâmbet radios.

— Pleci marţea viitoare şi te întorci vineri. Să faci poze!

Mai sunt patru zile până marţi.

Pierre a sosit de la Nisa cu trenul de după-amiază. M-a sunat la serviciu şi s-a oferit să aducă fetele acasă de la şcoală, ca să nu fiu nevoită s-o fac eu. Asta îmi dă timp să merg pe jos până acasă în loc să iau metroul după muncă. Trebuie să mă gândesc cum să-l abordez pe Pierre ca să-i dau vestea.

Cum fac să-i spun soţului meu că plec în India într-o călătorie de cercetare peste numai patru zile? Cine o să aibă grijă de

fete? Ah, de ce nu am angajat deja o altă bonă? Pentru că nu am avut timp să caut ca lumea! Nu le pot lăsa pe fiicele mele în grija oricui. Poate mai reuşesc să văd câteva candidate în weekend şi să găsesc pe cineva potrivit.

Dacă aş ruga-o pe Mathilde să le ia? *Pentru aproape o săptămână?* Cum de mi-a dat măcar prin gând aşa ceva? Mathilde e suficient de ocupată cu mama ei în perioada asta. Până acum îşi lua zborul pe nepusă masă către Londra sau Cipru sau oriunde o ducea ultimul iubit, dar în ultima vreme e oarecum legată de casă de când mama ei îi solicită din ce în ce mai mult timp. Va trebui să apelez la ajutorul lui Florence. Probabil că va dori ca fetele să stea la ea, în Neuilly. Să fie chiar atât de rău? Florence poate că are probleme cu mine, dar pe fete le iubeşte. întotdeauna se face disponibilă în scurt timp – chiar dacă declară că a trebuit să anuleze o şedinţă a consiliului de administraţie al vreuneia dintre organizaţiile artistice pe care le sprijină. Pentru zilele de naştere ale fetelor pune întotdeauna la cale o ieşire specială. La Palatul Versailles, când a împlinit Shanti şapte ani. Urcatul scărilor de la Catedrala Notre-Dame, ca să-i arate Ashei, la cei cinci ai ei, ce văd garguii de sus, de pe ziduri. La aniversarea a şase ani,

Florence le-a dus, şi pe una şi pe cealaltă, la Musée Jacquemart-André, apoi la o ciocolată caldă la cafeneaua din fosta sufragerie a conacului.

Dar de fiecare dată când las fetele în grija soacrei mele, îmi fac griji că va pune stăpânire pe ele şi le va transforma, le va devora şi va scuipa afară nişte micuţe franţuzoaice catolice pe care nici n-am să le mai recunosc. în capul meu e o voce care răcneşte, avertizându-mă: Ai pierdut deja un copil! Nu poţi lăsa să ţi se întâmple asta iar! Florence are bani şi mijloace şi timp de petrecut cu Shanti şi Asha. Dar dacă le întoarce împotriva mea, împotriva Indiei? Nu pot să permit asta! Vreau ca fetele mele să-şi cunoască originile. Vreau să cunoască India. Vreau să le duc din nou la Shimla să se joace cu verii lor şi să-şi cunoască mai bine mătuşa şi unchiul. Florence nu le-ar duce

niciodată în India. Ea crede despre ţara mea natală că e un loc fierbinte şi murdar, chiar dezgustător. Cum să- mi încredinţez fetele unei asemenea fiinţe?

Drumul pe jos spre casă îmi ia mai mult de o oră, dar tot mai zăbovesc la intrarea în bloc, în afara razei vizuale a portăresei. Deşi port o haină groasă în această noapte răcoroasă de noiembrie, subsuorile îmi sunt ude şi

fruntea fierbinte. Inima parcă dă să-mi sară din piept. Respir adânc şi încerc să-mi domolesc pulsul. Nu sunt gata încă. Mă întorc până la colţul dintre Rue de Sèvres şi Bulevardul Saint-Germain. Mintea mea porneşte pe altă pistă. Aceasta va fi prima călătorie de afaceri pe care am facut-o vreodată. Când Pierre pleacă într-o călătorie de afaceri, aşa cum a făcut săptămâna asta, se aşteaptă să înţeleg şi să mă adaptez. Face un simplu anunţ, nu-mi cere să-l înţeleg sau să-i dau voie. Cât timp e plecat, trebuie să mă asigur că fetele mănâncă o cină sănătoasă, îsi fac temele, ies la aer curat, fac mişcare şi îmi povestesc despre cum şi-au petrecut ziua. Desigur, asta vreau şi eu de la ele. Acum sunt suficient de mari ca să facă şi singure multe lucruri; chiar săptămâna trecută, Shanti şi-a adunat hainele murdare şi m-a întrebat cum funcţionează maşina de spălat. Ce bine ar fi să facă şi Pierre la fel! Dar cum aş putea să-i cer să-şi asume sarcini despre care crede că sunt sub demnitatea unui sot? Mă

J gândesc la câte femei care muncesc cunosc: Lakshmi, Delphine, Celeste. Cum se descurcă ele cu serviciul şi cu treburile gospodăreşti? Tresar dându-mi seama că niciuna dintre ele nu are copii! Deci, la cine să apelez? Pornesc încet înapoi spre blocul

nostru. Mă gândesc la bunica lui Pierre – mama lui Florence –, femeia pe care nu am întâlnit-o niciodată, dar pe care mi-ar fi plăcut s-o cunosc. Mărturiile perindărilor ei prin lume sunt prezente peste tot în apartamentul nostru. Acel *berimbau* pe care l-a adus din Recife, din Brazilia, e aşezat pe raftul de cărţi din sufragerie; în vestibul atârnă o fotografie cu ea în Kenya, alături de prietena ei Beryl Markham, lângă monoplanul cu un singur motor al lui Markham; o miniatură din Rajasthan, făcută de un pictor al curţii regale, un dar de la Maharani din Udaipur, împodobeşte holul de la intrare. Pierre mi-a spus că poveştile ei pline de viaţă despre India l-au inspirat să meargă să lucreze în Chandigarh. Desenul lui alb- negru, reprezentând Curtea Supremă din Punjab şi Haryana din Chandigarh, m-a impresionant atât de tare, încât l-am înrămat şi l-am pus pe un perete în sufragerie. Având în vedere gustul pentru călătorii al bunicii sale, poate că Pierre va fi încântat de oportunitatea pe care mi-o oferă această călătorie în India. Ar fi minunat dacă aş putea lua toată familia cu mine, sau cel puţin fetele, dar e prea din scurt, stau prea puţin acolo şi am multe de făcut. în plus, recenta promovare a lui Pierre face oricum puţin probabilă o evadare tocmai acum.

Mă dezmeticesc; sunt încă în faţa blocului. Ridic privirea spre etajul trei. Luminile sunt aprinse. Probabil că fetele îşi fac temele şi îi povestesc lui Pierre tot ce au făcut astăzi. Sunt, de bună seamă, gata să ia cina.
Trag aer în piept şi intru.
Apartamentul e învăluit într-o lumină blândă. La pickup se aude melodia „Ne me quitte pas”, a Ninei Simone. îmi lasă gura apă simţind mirosul plăcut al puiului tăvălit prin rozmarin şi ierburi de Provence, una dintre specialităţile lui Pierre. La această oră, chiar înainte de cină, fetele sunt în camera lor.
îmi agăţ haina în hol şi îmi scot pantofii. Lipăi doar în ciorapi până la bucătărie şi mă opresc în uşă. Pierre e cu spatele la mine. Sotează puiul. Grăsimea sfârâie când întoarce un copan. Dragostea lui pentru gătit e unul dintre lucrurile pe care le-am adorat la el de la început. M-a învăţat cum să fac sufleu franţuzesc de brânză, tajine marocan şi ceviche peruvian – reţete pe care le-a cules din călătoriile cu *grand-mère.* Mă gândesc la lecţiile de gătit din bucătăria asta: Pierre stătea în spatele meu, lipit de mine şi, cu braţele întinse pe după mijlocul meu, amesteca sos într-un castron, oprindu-se să-mi ronţăie urechea, iar eu râdeam. Mă uit la spatele lui zvelt. E îmbrăcat cu puloverul de caşmir azuriu pe care i l-am

cumpărat de ziua lui de naştere. Mă copleşeşte dintr-odată dragostea pentru el. De ce eram atât de îngrozită la gândul de a vorbi cu bărbatul care m-a cucerit acum treisprezece ani?
îmi încolăcesc uşor braţele în jurul pieptului lui şi îl sărut între omoplaţi. Se încordează – l-am luat prin surprindere –, dar se destinde repede, lăsându-se îmbrăţişat. Stăm aşa un minut fără să ne mişcăm, până când Pierre spune:
— Trebuie să întorc puiul.
îşi întinde însă gâtul spre mine, ca să pot să mă înalţ şi să-l sărut pe buze.
— Mă duc să le salut pe fete.
Shanti sare de la biroul pe care îl împarte cu Asha.
— *Maman, regarde!*
Ridică un desen pe care l-a făcut pentru şcoală. E o replică făcută de mâna ei de copil de nouă ani a tabloului din vestibul, care aparţinuse bunicii lui Pierre, reprezentând palatul din Rajasthan.
O sărut pe ambii obraji şi ocolesc biroul s-o sărut şi pe Asha.
— *Génial, ma chou-chou!* Care era tema?
— Trebuia să ducem la şcoală ceva important pentru noi.
Shanti îşi prinde mai strâns coada de cal cu elasticul de păr. Asta mă surprinde.
— Şi de ce era pictura aceea importantă

pentru tine? Plescăie din buze, un obicei căpătat de curând.
— Pentru că ne-ai explicat, mie şi lui Asha, despre India.
Mi se umezesc ochii. O îmbrăţişez atât de tare pe Shanti, că o salt de la pământ. Uneori, ca mamă, n-am idee dacă ceea ce le învăţ pe fete se lipeşte de ele. Simt nevoia să le povestesc despre călătoria mea.
— Veniţi cu mine, vreau să vă arăt ceva.
Le duc la globul pământesc din sufragerie.
— Ghiciţi unde se duce *maman* săptămâna viitoare! Rotesc globul până când apare India în centru şi pun degetul pe Agra.
Ochii de chihlimbar ai Ashei se fac uriaşi.
— *înde!*
Dau din cap că da.
— Mergem şi noi? întreabă Shanti.
— De data asta nu, *chérie.* Mă duc în interes de serviciu.
— Ne aduci un elefant, te rog? zice Asha.
— Ce prostie! sare Shanti. Tot ce aduce *maman* de acolo trebuie să încapă într-o valiză.
Fiica mea mai mică roteşte globul pământesc.
— S-ar putea măcar un elefant foarte mic?
Shanti îşi dă ochii peste cap. îmi ascund un zâmbet.
Fetita mea cea mare, de numai nouă ani, crede că ştie

? 5 cum
merg treburile pe lumea asta. Le îmbrăţişez cu putere pe amândouă. Abia dacă am ce strânge în braţe, dar trupurile lor sunt calde şi moi, iar părul le miroase a ulei de cocos. Şi sunt ale mele.

Asha se zbate să scape.

— Şi ce o să faci acolo?

— Am să găsesc nişte arome uimitoare.

Asha se bosumflă.

— Nu trebuie să mergi atât de departe ca să le găseşti. Băieţii de la şcoală miros. Şi toboganul de metal de pe terenul de joacă miroase ciudat.

Shanti reflectează.

— Asha are dreptate, *maman.* Creta are şi ea un miros al ei. Ai observat vreodată?

Se uită apoi la Asha.

— Totuşi, doamna LaCroix miroase bine, nu-i asa? Asha dă din cap:

— Da, ca fluturii.

— Şi mama voastră miroase bine, intervine Pierre. N-am auzit când a intrat în cameră. Stă chiar în spatele meu. îşi pune mâinile pe şoldurile mele şi mă sărută pe gât. Toţi nervii din corpul meu prind viaţă. Nu m-a atins aşa de săptămâni întregi. Vreau să-l ating şi să-i împing buzele mai jos pe ceafa, apoi pe umăr, pe

ª *

gat...

Ţinând încă mâinile pe şoldurile mele, Pierre le zâmbeşte fetelor.

— E timpul să vă spălaţi pe mâini pentru

cină. Fetele pornesc repejor spre baie. Asha încearcă să ajungă la chiuvetă înaintea lui Shanti. Pierre mă întoarce cu faţa spre el ca să mă sărute cum trebuie. Limba îi e caldă şi umedă. Simt gust de ierburi aromatice şi de vin alb. E excitat. Şi eu la fel.

— E meritul puiului sau al faptului că sunt eu pur şi simplu irezistibil? întreabă el.

— Al puiului, bineînţeles, murmur eu.

Shanti strigă din baie:

— *Maman,* nu mai avem săpun!

Scot un oftat. Pierre mă lasă să merg la fete.

Shanti şi Asha sunt în pat acum. Pierre şi cu mine suntem în sufragerie, încercând să ne menţinem tonul scăzut, cu o sticlă de vin între noi pe măsuţă. Un disc se învârte pe platanul pick-up-ului – Dinah Washington, „What a Difference a Day Makes”.

Miresmele cinei stăruie în aer.

în timpul mesei, Ashei i-a scăpat că vrea să meargă cu mine în India, ca să poată mângâia puii de elefant. Pierre, care tocmai dădea să ia o înghiţitură de vin, ma privit cu un zâmbet nesigur.

— Nu ne ducem prea curând în India.

— Noi nu, dar *maman* se duce, i-a explicat cu răbdare fiica mea mai mică. Ne-a arătat pe glob. O să aducă mirosuri de acolo.

Când soţul meu s-a încruntat la mine, inima a început să-mi bubuie în piept. Mi-am

mestecat pe îndelete puiul, încercând în timpul ăsta să-mi potolesc bătăile inimii. Shanti, care parcă a simţit dezaprobarea tatălui ei, s-a uitat de la mine la el, apoi a ciupit-o pe Asha de braţ.

— E vorba de numai patru zile. Pentru... Olympia. Muncă de teren pentru noul meu proiect.

Mai-mai să zic că e pentru Delphine, ceea ce ştiam că i-ar provoca imediat nemulţumirea.

— Putem vorbi despre asta după cină.

M-am uitat la fete, evitând privirea tăioasă a lui Pierre şi gestul hotărât cu care şi-a pus furculiţa în farfurie.

— Promit să aduc câte ceva de acolo pentru amândouă, am spus. Ceva mult mai mic decât un elefant. Ce credeţi că ar trebui să aduc pentru *papal* Cât a durat cina, fetele au tot venit cu sugestii, oferindu-mi un mic răgaz înainte de discuţia cu Pierre. Acum, în timp ce stăm la măsuţa de cafea, cu vinul între noi, Pierre spune:

— Sunt pur şi simplu surprins.

Suntem singuri. E târziu şi sunt obosită.

— Surprins plăcut sau neplăcut?

Pierre strânge din buze.

— Surprins că poţi să pui munca înaintea familiei tale, a fetelor... şi a mea, Radha.

Soarbe din paharul cu vin. Parcă mi-a luat capul foc.

— Cum poţi să spui asta, Pierre? Aproape în fiecare zi a vieţii lor, eu m-am ocupat de ele. Mă ocup de toate nevoile lor. Le ajut cu temele atunci când au nevoie. Le ajut să înţeleagă ce e important şi ce nu. Ai văzut desenul făcut de Shanti după tabloul din Rajasthan? Ţi-a povestit despre fetele de la şcoală care se iau de ea fiindcă are pielea mai neagră decât a lor?

îmi dau seama după figura lui încurcată că nu ştie nici de desen, nici de episodul de la şcoală.

— Dar tu? Tu eşti ocupat cu munca şi călătoreşti în interes de serviciu în noua ta funcţie. Tocmai te-ai întors după o deplasare de două zile. Tu nu-ţi pui slujba pe primul plan?

îşi trage capul înapoi şi se uită de parcă nu-i vine să creadă.

— Asta e altceva!

— Altceva?

Am ridicat vocea acum, iar mâinile îmi tremură. Trag aer în piept.

— Cum adică altceva?

— Tu eşti cea care zicea că vrea copii. Mai ţii minte? Voiai să fii mamă.

— Voiam. Şi vreau. Asta şi sunt, mamă. Lucrurile stau la fel în continuare.

Se uită la mine, neîncrezător.

— Cât de des le-ai luat de la scoală în ultimul an? Cât de des te duci la serviciu în weekend? îţi iei mai mult de lucru decât îţi dă Delphine! Faci şi treaba lui Michel şi a lui Ferdinand, când sunt plecaţi în vacanţă. Are dreptate. Dar ce legătură are asta cu cât de bine îmi fac datoria de mamă? îmi frec fruntea şi mă rog la zei să-mi dea răbdare pentru că acum nu-mi vine decât să urlu.

Cât e de nedrept! De ce există un set de reguli pentru Pierre şi un alt set de reguli pentru mine! Trebuie să mă calmez.

— *Chérie,* vreau să fiu la fel de bună în munca mea aşa cum eşti tu în a ta. Ştii că asta necesită timp suplimentar, efort suplimentar. Angajez bone ca să dea o mână de ajutor când sunt supraîncărcată. Fetele se descurcă bine...

— Fetele *nu* se descurcă bine.

Şoaptele lui Pierre se aud suficient de tare ca să le trezească. Arată cu degetul spre uşa închisă a dormitorului lor.

— Shanti loveşte copiii şi scapă de bone cu aceeaşi viteză cu care le angajezi tu. Pare că nu bagi de seamă ce se întâmplă în propria ta familie.

— Trece printr-o perioadă. Am vorbit cu ea. Mă gândesc la conversaţia cu fetele despre culoarea pielii noastre. Shanti nu era un copil dificil, aşa cum crezuserăm Pierre şi cu

mine; pur şi simplu mi-a luat apărarea mie, nouă ca familie. Vom ieşi mereu în evidentă din cauză că suntem diferiţi de alte familii franceze.

îmi îndulcesc tonul.

— Nu va fi întotdeauna aşa, Pierre. Va veni o vreme când nu va trebui să muncesc atât de mult ca să arăt ce pot.

— Dar nici atunci nu se va sfârsi. Vei consuma tot mai multă energie ca să ajungi la nivelul următor şi apoi la celălalt. Ca o americancă!

Francezii întotdeauna i-au compătimit pe americani pentru că lucrează peste program şi au vacanţe foarte scurte.

Strâng din dinţi. Furia dezlănţuită în mine ameninţă să izbucnească.

— Şi care ar fi problema, Pierre? Tu nu avansezi în carieră? Dacă încep să câştig mai mult, vom putea să ne luăm mai multe vacante în străinătate cu toată familia. Fetele vor putea merge la facultate în altă ţară dacă vor dori.

Soţul meu se holbează la mine. Am mers prea departe. Vorbele mele au sunat ca şi când nu mă pot baza pe el pentru a întreţine familia. Dar nu asta vreau să spun, închid ochii. Simt că pierd firul argumentului. Nu vorbeam despre prima mea călătorie de afaceri? De ce n-ar fi un motiv de

sărbătoare? De ce trebuie să mă disculp pentru mândria pe care o simt faţă de munca mea, faţă de mine însămi şi de capacitatea mea de a contribui la întreţinerea familiei?
Pierre împunge măsuţa de cafea cu degetul.
— Nu vreau să meargă în altă ţară, nici măcar în alt oraş. Eu am fost dat la o scoală cu internat când aveam opt ani. Nu vreau asta pentru copiii mei. Vreau să aibă o mamă cu normă întreagă, vreau o viaţă normală.
îşi termină vinul şi îşi umple din nou paharul.
— Vreau să stai mai mult acasă.
— Ce rost are să mă ţii degeaba acasă în timp ce ele sunt la scoală?
Deşi nu ţip, vocea mea emană dispreţ.
— Poţi lucra part-time.
— Part-time? Ce fac eu nu e o slujbă cu jumătate de normă. E o carieră! Şi fac treabă bună. Am avut norocul să găsesc ceva care mă pasionează şi vreau să continui. Şi să devin din ce în ce mai bună. Asta numi răpeşte din calitatea de mamă sau soţie.
Ştiu că furia nu ajută. Simt că pierd controlul asupra acestei conversaţii, dar nu ştiu cum s-o întorc în favoarea mea.
— Care e problema dacă preiei *tu* din responsabilităţi atunci când e rândul meu să

plec într-o călătorie de afaceri?
— Fac multe ca să te ajut, Radha. Gătesc de câteva ori pe săptămână.
— Iar eu mă duc la serviciu, gătesc, fac curăţenie şi spăl rufele. Angajez bonele şi le supraveghez. Mă asigur că fetele îşi fac temele. Le înscriu la diverse activităţi, la şcoală şi în afara ei. Mă asigur că facturile sunt plătite la timp şi că portăriţa noastră primeşte un bonus de Crăciun. Şi le duc pe fete la doctor. Şi planific ce să facem în weekend.
Pierre îsi zvârle braţele în sus.
— O spui de parcă ar fi o competiţie, Radha.
Asta pare a fi, Pierre, zic în sinea mea, cu tâmplele zvâcnind. Vreau să-i spun că femeile au evoluat în alte părţi ale lumii. Cel mai bine vândut parfum de pe piaţă în acest moment e Charlie. E americănesc şi e despre femei care au încredere în ele însele, femei dinamice, care se îmbracă în costume cu pantaloni, fac muncă de birou, poartă genţi diplomat. Şi eventual chiar ciupesc ele un bărbat de fund, nu invers. Dar dacă pomenesc cuvintele „parfum” sau „America”, Pierre o să-şi dea ochii peste cap.
În discuţiile noastre despre munca mea, ăsta este punctul în care mă opresc de obicei. Pierre parcă nu vrea să înţeleagă. Nici măcar nu încearcă. La ce ar folosi să insist?

În loc de asta, mă ridic şi îmi iau paharul de vin.

— O voi suna pe mama ta să văd dacă le poate lua pe fete la ea cât lipsesc. Sunt doar câteva zile şi oricum stă mai aproape de şcoala lor. Plec marţi şi voi fi acasă vineri seară. Florence va fi încântată şi nu va fi nevoie să pleci tu devreme de la serviciu ca să le aduci acasă. Imediat după aceea am s-o sun pe Lakshmi, s-o anunţ că până la urmă mă duc la Agra, aşa cum a sugerat ea iniţial. Şi s-o întreb dacă vrea să vină cu mine ca să mă prezinte curtezanelor şi să mă introducă în tainele parfumurilor care îi fac pe clienţii fideli să revină de fiecare dată.

Fetele au doar o jumătate de zi de şcoală sâmbăta, aşa că le duc cu metroul şi decid să lucrez câteva ore până îşi termină cursurile. Casa Yves se află la doar douăzeci de minute de mers pe jos de şcoala lor de pe Avenue Victor Hugo. Am neglijat celelalte formule pe care trebuie să le compun pentru Delphine; parfumul Olympiei nu e singura mea responsabilitate. Şi prefer să-l evit pe Pierre o bucată de vreme. Azi-noapte a venit la culcare mult după ce m-am retras eu. Când am întins mâna spre el, era culcat chiar la marginea patului. De dimineaţă am găsit sticla de vin goală pe măsuţă. Eu nici măcar nu-mi terminasem primul pahar.

Copacii care străjuiesc bulevardul Victor Hugo şi-au pierdut mai toate frunzele, dar tot e plăcut să te plimbi pe lângă cafenelele, magazinele şi elegantele blocuri Haussmann. în ciuda frigului, parizienii stau la coadă să cumpere baghete proaspete. Şi măcelarul face vânzare serioasă. Parisul are mai mulţi porumbei decât am văzut eu vreodată în India; mişună pe trotuare, căutând vreun dumicat rătăcit. O bătrânică îmbrăcată într-o haină în carouri îşi împinge căruciorul de cumpărături, în timp ce terrierül ei păşeşte răbdător alături. Stă pe loc de fiecare dată când stăpâna lui se opreşte să se uite în câte o vitrină. Femeia clatină din cap când vede o pereche de încălţări expusă într-una din ele. Curioasă, mă opresc şi eu. încălţările sunt nişte cizme roşii cu platformă, din piele lăcuită, cu tocuri transparente de vreo opt centimetri. în interiorul fiecărui toc e un caras auriu viu, care înoată în apă. Imaginându-mi-l pe Ferdie pe ringul de dans în pantofii aceia, izbucnesc în râs. Femeia se întoarce spre mine, zâmbeşte şi spune:
— *Exactement.*
încă zâmbind, îi urez o zi bună şi merg mai departe. Când ajung, în laborator e frig bocnă. Căldura e oprită de aseară. Uşa laboratorului e descuiată şi prin peretele de sticlă văd că uşa camerei frigorifice e

deschisă şi luminile sunt aprinse. Curios lucru.

— Michel? Ferdie?

Dinăuntru, se uită la mine Celeste.

— Celeste? Ce faci?

Are nasul şi obrajii roşii când iese din camera frigorifică, unde păstrăm materii prime care se strică dacă sunt expuse la temperaturi mai ridicate.

— Delphine mi-a spus că flacoanele nu sunt în ordine. Pur şi simplu nu am avut timp să termin ieri, iar luni avem un grup mare care vine pentru proiectul Rivanche, aşa că nici atunci nu voi avea timp de ele. *Alors...*

Dispare în cameră şi la fel de repede iese din nou.

— De ce esti *tu* aici într-o zi de sâmbătă?

— Mai am treburi de pus la punct înainte să plec.

— Ah, Radha! Suntem cu totii atât de încântaţi că te duci!

Ridic din sprânceană.

— Chiar şi Michel?

— Ştii cum e Michel! Nimeni nu ştie niciodată ce gândeşte. Vrei, te rog, să-mi aduci şi mie o eşarfa din alea frumoase din India?

Vorbeşte despre cele care se vopsesc legate din loc în loc, de care Jiji îmi spunea mereu să stau departe, aşa cum m-a sfătuit să evit

sariurile cu oglinjoare cusute pe ele. „De prost gust”, aşa zicea. „Rămâi la broderie – de mână, nu de maşină.” Dar Celeste pare atât de fericită în clipa asta, şi, cine ştie, poate că eşarfa o să-i înveselească ţinutele.

— *Avec plaisir,* Celeste!

Când mă întorc împreună cu fetele în apartament, o sun în sfârşit pe Florence. Abia îşi poate stăpâni încântarea când acceptă să le ia pe fete cât sunt eu plecată. Mâine, duminică, le voi împacheta uniformele de scoală şi hainele. Oare trebuie să le lustruiesc pantofii? Sau să le calc ceva? Pun rufe la spălat şi le atârn la uscat pe cele ude pe sârma de rufe din atriumul clădirii. E iarnă, aşa că va dura mai mult până se usucă. Pierre va trebui să le strângă în lipsa mea. Acum e la piaţă cu fetele să ia legume pentru cină.

Sună telefonul. E Mathilde.

— *Maman* a căzut pe scări azi.

— Vai de mine! Ce s-a întâmplat? o întreb, sprijinindu-mă de maşina de spălat.

— Nu şi-a rupt nimic. A găsit-o portarul. Era năucă, dar teafară. Zicea întruna că trebuie să se ducă acasă. Când i s-a spus că locuieşte acolo cu mine şi că e acasă, s-a enervat foarte tare pe portar că o minte. Of, Radha, nu ştiu cât mai pot să suport toate astea.

De obicei plină de vervă şi râsete, Mathilde pare că stă să izbucnească în plâns. Aş vrea să pot face ceva ca să-i uşurez povara. Nici când se desparte de un *mec* care prezintă interes nu e atât de descurajată.

— Unde e acum? o întreb.

— Doarme. în ultima vreme doarme mult, dar se trezeşte brusc la orice oră şi o ia din loc.

— Nu poţi să chemi pe cineva să te ajute în seara asta? Şi să ieşi să te distrezi puţin?

— Poţi să ieşi cu mine? Am putea merge să vedem filmul *Emmanuelle* – a intrat de ieri în cinematografe.

— Tare aş vrea să pot, Mathilde, dar le pregătesc pe fete să stea la Florence câteva zile săptămâna viitoare şi am o mulţime de lucruri de făcut înainte să plec.

îi povestesc despre deplasarea în India. Aş invita-o pe Mathilde să mă însoţească, dar cu demenţa mamei ei, i-ar fi imposibil să plece aşa din scurt.

— Da, bineînţeles.

Mathilde e dezamăgită. Şi simt că e şi puţin iritată. O aud aprinzându-şi o ţigară. Aştept să continue.

— Totul era mult mai simplu când eram mici, nu-i asa? zice ea în cele din urmă.

îmi închipui că expir odată cu ea norul lung de fum, amintindu-mi cât de delicios era

primul fum din ţigară.
— Mai tii minte, Radha, când ne-am dus să ne întâlnim cu Agnes în Goa?
Mi-o imaginez pe Mathilde răsucind şi dezrăsucind cablul spiralat al telefonului, cu un zâmbet viclean pe care amintirea i-l aşterne pe faţă.
— Era cu nebunul ăla de guru care îşi bea urina, aşa că a încercat să ne pună şi pe noi să facem la fel. Am refuzat şi ne-am ascuns până când a încetat să ne mai bată la cap.
Chicotesc. Când mama Mathildei îşi băga ceva în cap, nu-i mai ieşea curând.
— Toţi acei guru. Oare ce căuta Agnes?
— Cine ştie?
Mathilde pare exasperată.
— Tot ce ştiu e că trebuie să îngrijesc o femeie care nu s-a obosit să aibă grijă de mine. Nici o secundă, Radha. De când mă ştiu, am fost lăsată în grija lui *grand-pere* Antoine sau la vreo *amie foile* sau într-un internat. Ce mamă face asa ceva? Şi eu sunt datoare să am grijă de ea acum că are nevoie de mine, nu?
îmi dau seama că lucrurile stăteau altfel în ceea ce mă privea atunci când eram internă la Auckland. Lakshmi şi Jay locuiau în apropiere. Sora mea venea des în vizită sau mergeam eu la ei acasă în weekend, luând-o adesea şi pe Mathilde cu mine. Sora mea şi-a dat seama că fusesem suficient de izolată

în copilărie acolo, în Ajar, şi că mi-ar plăcea să locuiesc la cămin. Aveam nevoie de camaraderia şi de eticheta socială pe care le dezvoltă convieţuirea strânsă cu alti elevi. Mathilde, care era la

Auckland de mai mult timp, m-a luat în primire. Ea mi-a spus cine era Matca şi de cine să mă feresc. Avea un talent înnăscut pentru hochei pe iarbă şi tenis. Eu nu. Dar aranja să fiu repartizată în echipa ei, lucru care le împiedica pe fetele mai competitive să se plângă de prestaţia mea mediocră.

Mathilde a avut grijă de mine, de ea însăşi, iar acum trebuie să aibă grijă de Agnes. Nu pare corect.

— Mathilde, de ce m-ai adoptat când eram eleve?

— Cineva trebuia s-o facă. Arătai atât de tristă şi de rătăcită, *ma. puce.* îmi amintesc că aveam convingerea că ţi s-a întâmplat ceva îngrozitor, dar nu voiam să par băgăcioasă.

îşi face de lucru cu ţigara.

în acele momente de tăcere aş fi putut să-i spun ceea ce nu i-am împărtăşit niciodată. Despre Ravi, despre sarcina mea, despre Niki. Ruşinea, tristeţea, pierderea. Când am cunoscut-o pe Mathilde, încă sufeream cumplit că Ravi mă părăsise, că fusesem nevoită să renunţ la Niki. Fusesem o

proastă, o caraghioasă, o fraieră. Cum puteam să recunosc toate astea în faţa unei fete pe care abia o cunoscusem? Mai ales în faţa uneia atât de deştepte. Acum, după şaptesprezece ani, e prea târziu să mărturisesc că am ascuns cel mai important secret al vieţii mele de cea mai bună prietenă. Nu scot o vorbă.

Mathilde oftează.

— Erai singura fată care nu avea mamă, Radha. Nici eu nu simţeam că am. Sau, în orice caz, nu o mamă adevărată. Şi cine ştie cine a fost tatăl meu – Agnes, cel puţin, nu ştia. Cred că noi două ne-am adoptat reciproc.

Rămânem tăcute câteva clipe, ascultându-ne respiraţia una celeilalte. Mathilde fumează în linişte.

Mă gândesc la mama ei, care nu stătea locului o clipă, în starea ei actuală, petrece ore în şir uitându-se în gol, frământându-şi mâinile, şi apoi o ia din loc brusc, ca o pasăre agitată care habar nu are încotro se îndreaptă.

— Crezi că Agnes şi-a găsit vreodată liniştea? Mathilde nu răspunde imediat.

— Dar cine şi-o găseşte? o aud zicând înainte să închidă telefonul.

în India, toţi – mamă, tată, mătuşi, unchi, veri, chiar şi vecini – se îngrămădesc într-o maşină, stând unul în poala celuilalt sau pe

bagaje ca să însoţească persoana dragă la aeroport. La Paris, sunăm după un taxi. Marţi dimineaţa devreme, Pierre coboară bagajele pe scări şi aşteaptă cu mine taxiul la intrarea din bloc. Mă asigur că are numele şi numărul de telefon unde sunt cazată în Agra, pentru situaţii de urgenţă. Şi îi amintesc să adune rufele de la uscat. Apoi taxiul trage la scară, iar în timp ce şoferul îmi pune gemantanul în portbagaj, Pierre se apleacă şi mă sărută de rămas-bun. Fetele sunt cu Florence de luni seară, de ieri, când a venit să le ia, cu bagaje cu tot, în Peugeot-ul ei. Va fi prima oară când sunt despărţită de ele atât de mult timp. Când se urcau în maşina ei, am simţit un impuls disperat să le trag afară, să le strâng la piept şi să nu le mai dau drumul. în loc să fac asta, mi-am aplecat capul pe geamul maşinii ca să le sărut de zece ori pe obraji, în timp ce ele ne faceau semne de rămas-bun mie şi lui Pierre.

Era linişte în casă fără fetele noastre. Când am ajuns sus, Pierre s-a instalat în sufragerie cu discurile lui şi o carte. Eu am intrat în dormitor ca să-mi termin de făcut bagajul pentru zborul de a doua zi dimineaţă. Nu ne împăcaserăm de vineri seara. în schimb, ne concentraserăm asupra fetelor în weekend, ducându-le în Grădinile Luxembourg, oprindu-ne pe drum pentru

clătite cu Nutella şi pentru un film cu Catherine Deneuve, *Piele de măgar.*
Când eram gata să închid valiza, Pierre a intrat în dormitor. S-a oprit în mijlocul camerei, privindu-mă, până când am ridicat ochii spre el. Auzeam plutind din sufragerie notele mângâietoare ale melodiei „You Made Me Love You”, a lui Nat King Cole. Pierre s-a îndreptat apoi spre mine, m-a luat de mână şi m-a cuprins pe după mijloc cu braţul stâng. Atingerea lui m-a străfulgerat. Mirosea bine, familiar, liniştitor. Am dansat într-un cerc lent prin dormitor până când melodia s-a terminat şi a început alta. Simţeam în ureche ritmul viguros şi constant al bătăilor inimii lui. Şi-a lipit obrazul de fruntea mea.
— Mama mă sufoca pe când eram copil. Nu mă lăsa să respir. Aşa că am întrebat-o pe *grand-mère* dacă nu vrea să mă trimită la internat.
S-a oprit pe când ne mişcăm lipiţi unul de altul.
— Vreau ca fiicele noastre să aibă parte de grija mamei lor, Radha. Nu vreau să plece de acasă mai devreme decât trebuie, aşa ca mine, care abia aşteptam să scap. Cuvintele lui au descătuşat ceva în mine. Mi-1
) imaginam tânăr – în pantaloni până la genunchi şi cravată de scoală –, intrând în căminul băieţilor cu o

valiză mică în mână. Cât de speriat trebuie să fi fost! Nu-mi povestise niciodată că fusese alegerea lui să meargă la internat. Florence vorbise despre asta ca despre ceva ce făceau toţi băieţii din clasa lui socială. Mi-am lăsat trupul moale, topindu-se într-al lui. S-a desprins de mine şi s-a dus la noptieră. A scos din sertar *Notre-Dame de Paris,* cartea din care îmi citea ore întregi înainte să se nască fetele. Cred că n-o scoseserăm din acel sertar de ani de zile. Doar văzând- o, mi-am amintit de primele noastre zile împreună. Nu mi-am putut stăpâni un zâmbet.
Pierre a pus cartea deasupra hainelor împăturite din valiza mea. Apoi a închis valiza şi a ridicat-o de pe pat. îsi cerea scuze fără să rostească vreun cuvânt. Poate că era tot ce se simţea în stare să facă.
S-a întors şi s-a oprit în faţa mea, ţintuindu-mă cu privirea. Eram încă îmbrăcată în hainele de serviciu: dres negru, pulover roşu pe gât şi fustă neagră de lână. Mi-a pus mâinile pe fund, strângându-mă de fese, apoi mi-a desfăcut fermoarul de la spate. Fusta a alunecat pe podea. Respiraţia mi s-a precipitat. Gura mi s-a deschis şi mi-am coborât privirea spre buzele lui, dorind să le gust. Dar Pierre s-a ferit. Mi-a tras în jos ciorapii până pe coapse şi mi-a încercat umezeala cu un deget. Mulţumit, şi-a strecurat mâinile sub puloverul meu şi mi-a

împins sutienul în sus peste sâni, frecându-mi sfârcurile cu degetele mari. Respira la fel de greu ca mine, dar tot nu voia să mă sărute. I- am îndepărtat mâinile ca să-mi pot scoate singură dresul. Apoi m-am întins pe spate în pat, cu genunchii ridicaţi, ca să-i arăt că sunt pregătită. A gemut, şi-a desfăcut fermoarul pantalonilor şi m-a pătruns. Fetele nu erau aici. Nu-mi păsa dacă Georges sau madame Blanchet ne auzeau. în clipa aceea nu-l doream decât pe Pierre, gustul lui, mirosul lui, atingerea mâinilor lui. Pe el cu totul.

Totuşi, oricât mi-am dorit să ajung la orgasm, nu am putut. Apoi am rămas întinsă pe o parte, nereuşind să închid ochii.

[1] Cea mai subtilă formă de parfum, cu o concentraţie de l-3% ulei de parfum; este mai răcoroasă decât apa de colonie şi mai accesibilă ca preţ (n. red.).

- Refrenul celebru al melodiei „Lady Marmalade”: „Vreţi să vă culcaţi cu mine în seara asta?” în 1b. franceză, în original (n. red.).

[3] Foitaje picante cu legume sau carne, prăjite în unt (n. red.).

[42] Tip de brânză mai uscată şi puţin sărată (n. red.).

PARTEA A II-A

în anul 400 î.Hr., Kama Sutra le îndemna pe soţii să creeze atmosfera perfectă pentru dragoste cultivând trandafiri şi parfumându-şi casele cu ei.

Agra Decembrie 1974 Sunt acasă.

Opt ore de zbor de la Paris la Delhi. Călătoria lui Jiji de la Shimla – mai întâi cu un taxi, apoi cu trenul – a durat aproape la fel de mult. A sosit în Delhi înaintea mea şi a aranjat să ne aştepte o maşină închiriată. L-am văzut pe şofer ridicând o pancartă cu numele meu când am ieşit pe porţile aeroportului în iureşul de la ora 16:00. Trei fete în *salwar kameez* în culori aprinse – portocaliu intens, ciclamen, verde-papagal – şi cu cozi strâns împletite le fac cu mâna rudelor care ies din terminalul internaţional. Dintr-o cratită cu coadă pe care o ţine în aer, un *chai-walla* toarnă cu pricepere ceai în pahare minuscule, pentru a potoli setea nou-veniţilor. Sunt înconjurată de mirosul de ulei de nucă de cocos pentru păr, de *paan* dulce de nucă de betel, de gaz de eşapament, combinate cu izul copleşitor de transpiraţie, nerăbdare şi fericire de a-i regăsi pe cei dragi. Inspir adânc, umplându-mi plămânii.

India, ce dor mi-a fost de tine!

Până s-o văd pe Jiji coborând de pe bancheta din spate a automobilului Standard, nu mi-am dat seama cât de dor îmi era s-o văd şi pe sora mea. O vizitasem ultima oară în Shimla acum cinci ani. Am simtit mirosul crizantemelor din părul ei, mirosul de henna de pe mâini şi pe cel de limetă şi antiseptic al soţului ei. Am îmbrăţişat-o mult mai prelung decât o fac de obicei şi ea m-a lăsat. Am senzaţia că Lakshmi este acea bucată de India care îmi lipseşte cel mai mult în tot felul de momente ale vieţii mele la Paris – când cerul e cenuşiu şi tânjesc după culoarea strălucitoare a sariului unei femei sau când mănânc o salată de sparanghel, dorind să savurez o gustare cu *pani puri* picant sau când Pierre ascultă jazz melancolic şi eu tânjesc după ritmul mai vioi al melodiei „Aaja aaja main hoon pyar tera”[5] a Iui Asha Bhosle.

Lakshmi arată, ca întotdeauna, foarte îngrijit. Poartă un sari verde pal, brodat manual cu floricele albe. Sunt sigură că trebuie să-şi fi tricotat singură bluza delicată pe care o poartă pe dedesubt. Părul lung şi negru al surorii mele, spicat cu mai mult argint decât acum cinci ani, e pieptănat cu cărare într-o parte şi adunat într-un coc la ceafă. Dis-de-dimineaţă, înainte de a pleca de acasă, trebuie să fi cules acele flori de un

roz pal ca să le înfigă de jur împrejurul cocului. Ochii îi par cam roşii – probabil din cauză că se trezise atât de devreme în dimineaţa asta – şi colturile gurii îi sunt mult mai ridate acum când zâmbeşte, dar pare mulţumită. Anul ăsta a împlinit patruzeci şi nouă de ani. Doctorul Jay a ademenit-o la Shimla cu ani în urmă pentru că a văzut că are înclinaţie pentru practicarea fitoterapiei – aşa cum avusese şi soacra ei. Nu numai că o practică de atunci în Shimla, dar e căsătorită cu un bărbat care o încurajează să se perfecţioneze. Simt o împunsătură de invidie, dorindu-mi ca Pierre să semene mai mult cu doctorul Jay. Pe drumul cu maşina până la Agra, care durează o oră, o strâng de mână pe Jiji de fiecare dată când văd ceva care mă încântă. Un bărbat slăbănog, cu capul plecat înfăşurat într-un fular galben, trăgând o ricşă plină cu saci de grâu. Nişte eleve gureşe duse acasă de la scoală într-o ricsă cu motor. O *MemSahib*
) ■)
ciorovăindu-se pentru preţul guavelor scoase la vânzare într-un cărucior pe stradă. Un băiat zdrenţăros care îndeasă fructe în buzunar când nu-l vede nimeni (ar fi putut fi Malik, aşa cum I-am întâlnit prima dată!). Negustorul de fructe strigând *Badmaash!* după hoţ. Un vânzător care desprinde un sari turcoaz dintr-un şir de straie de

culoarea nestematelor, atârnate în taraba Iui. Pe marginea drumului, moţul-curcanului înfloreşte spectaculos, în tonuri purpurii, în ciuda secetei, în ciuda sărăciei, în ciuda hoardelor de oameni care se îmbrâncesc pentru spaţiul lor legitim într-o naţiune supraaglomerată.
E a doua oară când păşesc pe pământ indian de când m-am măritat cu Pierre, acum treisprezece ani. Am mai fost o singură dată, în 1969, când s-au căsătorit Malik şi Nimmi, iar Pierre şi cu mine ne-am dus împreună cu fetele la Shimla. N-am reuşit să vedem mai multe locuri atunci, pentru că tocmai începusem să lucrez la Casa Yves, iar Delphine mă aştepta înapoi. De data asta mă aflu în statul Uttar Pradesh (UP, aşa cum îl numim noi), în nordul Indiei, lângă Rajasthan. Eu şi Lakshmi ne-am născut în UP, în Ajar, un cătun
pe care nu-mi doresc câtuşi de puţin să-l revăd. Nu vreau şi nu trebuie să las să reînvie amintirile amare de
>
pe vremea când eram Piaza-Rea din Ajar.
Sora mea mă asigură încă o dată că marile curtezane din Agra îmi vor îmbogăţi negreşit cunoştinţele despre materiile prime de care am nevoie pentru parfumul Olympiei.
— Ele ştiu care arome alină, care ademenesc, care stimulează apetitul şi care

oglindesc starea de spirit a clientilor lor fideli. Te vor îndruma în direcţia corectă pentru Olympia.

E vorba de aceleaşi curtezane care au luat-o la ele pe Lakshmi când a apărut în pragul uşii lor la şaptesprezece ani, desculţă, murdară, cu câteva rupii şi o mână de coajă de rădăcină de bumbac înnodată într- un colt al sariului. Dacă nu ar fi fost ele, nu ar fi învăţat niciodată arta complicată a tatuajelor cu henna. Veneau din oraşe cu stiluri de *mehndi* complet diferite: Bangkok, Cairo, Isfahan, Istanbul, Calcutta, Kuala Lumpur. Lakshmi a combinat talentul ei artistic înnăscut cu ce a învăţat de la ele, devenind cea mai renumită artistă henna din Jaipur.

Azi, Jiji a avut grijă să închirieze un Standard, un automobil modest fabricat în India, ca să ne facem cât mai puţin remarcate pe drum. A adus şi un văl, un *chunni* de mătase, şi un şal ca să-mi acopăr părul şi hainele. De îndată ce a coborât din maşină să mă întâmpine la aeroport, mi-a pus vălul pe cap ca să se vadă că sunt indiancă. Cu bretonul meu franţuzesc, blugii evazaţi şi bluza mulată din poliester – ca să nu mai vorbim de aceiaşi ochi verzi-albăstrui pe care i-am moştenit de la mama noastră – a considerat

că aş putea fi identificată drept INR – indian nerezident, potenţială victimă a hoţilor de buzunare şi a jecmănelii la cumpărături şi întâmpinată cu ostilitate. Ea îmi spune că indignarea crescândă, provocată de penuria de alimente, de preţurile astronomice la grâu, orez, zahăr şi ulei şi lipsa medicamentelor, antibioticelor şi articolelor de îngrijire de bază au dus la resentimente faţă de cei mai avuţi, precum şi la încăierări, înjunghieri şi furturi.
— Uneori deturnează maşini, cerând bani. Molestează şoferii şi pasagerii. Trebuie să fim atente.
Fac semn către o piaţă de fructe şi legume pe lângă care trecem. Mărfurile îmi par puţine şi îi împărtăşesc impresia mea.
Sora mea aprobă, dând din cap.
— Au fost câţiva ani grei. îmi amintesc cât de entuziasmaţi am fost cu toţii când guvernul a început proiectele de irigaţii imediat după independenţă. Dar atunci nu ştiam că erau destinate doar fermelor
>
comerciale, iar India e o naţiune de mici fermieri. Acum acei fermieri cer să ştie de ce s-au cheltuit atâtia bani pe ceva care nu-i ajută câtuşi de puţin. Când ne apropiem de Agra, Fortul Roşu pare şters, mohorât. O întreb de ce clădirile istorice au un aspect aşa de neîngrijit.

— E secetă mare, Radha, răspunde ea. Sunt doi ani de când musonii nu mai aduc suficientă apă pentru a se produce electricitate. Fermierii nu pot cultiva nimic. Nu e destulă apă nici măcar pentru a transforma pasta de lemn în hârtie. Suntem norocoşi în Shimla. Avem umezeală de la zăpezile din Himalaya, nu de la musoni.
Clatină din cap.
— Dar aici... săracii suferă cel mai mult, iar cei din clasa de mijloc resimt şi ei criza.
Respiră adânc şi îşi mută atenţia asupra mea cu un zâmbet radios.
— Dar noi suntem aici pentru a te ajuta să devii un parfumier de succes. Prima ta îndatorire importantă! îmi îndepărtează uşor bretonul din ochi.
— Când te privesc, sunt întotdeauna uimită că eşti aceeaşi fată pe care am cunoscut-o cu atâţia ani în urmă. Eşti atât de... sofisticată.
— Adică atât de franţuzoaică? râd eu.
— Atât de... genială, răspunde ea zâmbind.
Simt mândrie în vocea ei şi mi se umezesc ochii.
Lucrurile nu au fost întotdeauna uşoare între noi; mi-a luat mult timp să realizez că, chiar şi atunci când nu cădeam de acord, sora mea punea pe primul plan interesele mele. S-a străduit mereu să scoată la lumină ce era mai bun din mine.

în urmă cu nouăsprezece ani, eram fata pe care Hari, soţul înstrăinat al lui Jiji, o aducea cu el din Ajar, după moartea lui Maa. La vremea aceea, Lakshmi nici măcar nu ştia că Maa şi Pitaji nu mai erau. Cum ar fi putut să ştie? La şaptesprezece ani, a părăsit căminul conjugal, pe soacra şi soţul ei, pentru a începe o viaţă despre care niciunul dintre ei nu ştia nimic. Era în acelaşi an în care m-am născut eu. Nici măcar nu ştia

că exist. Când Hari şi cu mine am găsit-o mulţi ani mai târziu în Jaipur, era cu totul altfel decât mi-o închipuisem. Clevetitoarele din sat obişnuiau să susotească între ele că Lakshmi îsi câştigă existenta pe străzi sau că ar fi căzut în patima băuturii. Dar acea Lakshmi pe care am întâlnit-o era sofisticată, încrezătoare, demnă – şi lipsită de ostentaţie –, o femeie care purta sariuri scumpe, dar nu îşi eclipsa niciodată clientele. Câştiga foarte bine ca artistă henna în lumea bună. A divorţat de Hari, dar m-a luat la ea fără să ezite. A avut grijă să fiu curată şi îmbrăcată cum se cuvine şi a găsit o cale de a mă înscrie la Şcoala Maharani pentru Fete, o instituţie creată pentru tinerele privilegiate. într-o zi, am însoţit-o pe Jiji la casa celei mai bogate cliente a ei, Parvati Singh; trebuia s-o ajut pe Lakshmi la o petrecere cu henna pentru fetele pe care această clientă le considera candidate potrivite pentru a se căsători cu fiul ei, Ravi. Acolo 1am văzut pentru prima dată pe Ravi. El s-a ţinut după mine. Iar eu m-am îndrăgostit.
După ce mama lui a aflat despre sarcina mea

şi l-a trimis pe Ravi în Anglia, a azvârlit-o pe Lakshmi ca pe *xxnjalebi* fierbinte şi s-a apucat să-i distrugă afacerea. A vrut să ne alunge cât mai departe ca să împiedice un potenţial scandal, un scandal care simţea că îi va discredita pentru totdeauna familia şi pe fiul ei. Acesta a fost motivul pentru care Jiji şi cu mine am părăsit oraşul Jaipur, luând-o de la capăt în Shimla.

Sora mea mă strânge de mână, aducându-mă înapoi în prezent.

— Mai spune-mi despre Olympia ta.

Ii explic din nou misiunea mea. Scot din geantă o carte poştală pe care am cumpărat-o de la Jeu de Paume: *Olympia* lui Manet.

— Vezi cum ne priveşte? Sigură pe ea, dar şi cu tristeţe, cu suferinţă. Asta vreau să surprind. Am toate notele de bază ale formulei şi mai am puţin până o finalizez. Dar încă îi lipseşte ceva... vital. Aproape că simt mirosul, Jiji, dar nu-l pot identifica. Şi când am să-l întâlnesc aici în UP, am să-l recunosc.

— Sigur îl vei găsi. Hâzi şi Nasreen ne vor fi de mare ajutor. încă îmi amintesc cât de mult ulei de lemn de santal şi de vetiver cumpărau ca să parfumeze camerele din *kotha.* Şi, desigur, nu se zgârceau la bani când venea vorba de arome florale. în Himalaya nu prea întâlnim frangipani sau lavandă sau trandafir de damasc, dar Hâzi şi

Nasreen le găsesc aici, în Agra.
Se răsuceşte în scaun ca să mă privească.
— Apropo, mi-ai spus că soacra ta are grijă de fete. Ce părere are Pierre despre faptul că lipseşti câteva zile? E încântat de noul tău proiect?
Mă uit afară pe geamul maşinii ca să-i evit privirea scrutătoare.
— începe să se obişnuiască cu ideea.
Mă întorc apoi din nou spre ea şi zâmbesc:
— Care sunt fructele de sezon acum? Mi-a fost dor tot timpul de lych.ee şi de loquat, care sunt greu de găsit în Franţa.
Lakshmi ştie când evit să răspund. Iar eu ştiu că vom reveni la subiectul căsniciei mele până să se încheie şederea mea aici.
N-am mai fost niciodată în casa unei curtezane, deşi Lakshmi mi-a spus multe despre ele de-a lungul anilor. Le laudă pe cele două femei remarcabile, Hâzi şi Nasreen, curtezanele care i-au oferit mâncare şi adăpost când a sosit prima dată în Agra.
— N-aveam nici cea mai mică intenţie să-mi vând trupul, ci numai talentul, mi-a mărturisit Jiji.
Soacra lui Lakshmi era vindecătoarea pe care se bizuiau femeile din satele din jur să-i lecuiască cu ajutorul plantelor pe copiii lor de dureri de urechi şi de pântecăraie şi pe

ele de vânătăi şi arsuri. Multe se rugau de ea: Cum să aducă pe lume încă un copil pe care nu-l puteau hrăni? Acestor femei, soacra lui Lakshmi le dădea coajă de rădăcină de bumbac măcinată într-un pacheţel de hârtie. Trebuia să facă un ceai din el şi să bea fiertura amară ca să dea afară sămânţa nedorită a soţilor lor.

în noaptea în care am descoperit afacerea clandestină a surorii mele mai mari, aceea de a livra ceai din coajă de rădăcină de bumbac femeilor din Jaipur, am fost şocată şi dezamăgită. Adică pe mine mă punea tot timpul la punct din pricina purtărilor mele de la ţară, facându- mi reproşuri pentru felul în care mă îmbrăcam, vorbeam şi interactionam cu ceilalţi! Când am luat-o la întrebări, a mărturisit: ceaiurile contraceptive o ajutaseră să se întreţină în primii ani în Agra, după ce fugise de un soţ care o abuza. Datorită pliculeţelor ei, curtezanele nu făceau copii. „Femeile din casele plăcerilor făceau doar ce erau nevoite să facă pentru a supravieţui, la fel ca şi mine”, mi-a spus ea. Cu timpul s-a apropiat de ele – aceste femei venite din ţări îndepărtate, tocmai din Maroc, Afganistan sau Thailanda. Se simţea în siguranţă în preajma lor.

— Dacă nu m-ar fi primit, cine ştie unde aş fi sfârşit? Le sunt datoare lui Hâzi şi lui

Nasreen, şi nu doar pentru bunătatea pe care mi-au arătat-o, Radha, mi-a spus Lakshmi odată. Le datorez viaţa mea.

Când ajungem în Agra, se lasă seara. Ne oprim în faţa unei case cu trei etaje de pe o stradă comercială aglomerată.

La parter e un atelier de reparat biciclete. Un băiat de şapte-opt ani îşi sprijină braţul pe şaua unei biciclete care pare prea mare pentru el. Se uită la un bărbat cu părul vopsit cu henna, care stă ghemuit jos, pe pământ, reparând o roată care e pe jantă. Băiatul e desculţ; bărbatul poartă sandale roşii de cauciuc. O corcitură de câine cu blana crem motăie într-un colt al atelierului.

Un bărbat mai în vârstă, cu un turban roşu pe cap, stă în spatele unui banc de lucru din piatră de talc, mai în fundul încăperii, şi îşi face vânt cu evantaiul în timp ce citeşte o carte la lumina unui singur bec chior. Pe banc zac zece biciclete, una mai rablagită ca alta.

Lângă casa cea înaltă e o prăvălie de mirodenii. Boia de ardei iute roşu, piper negru măcinat, praf de turmeric portocaliu şi sare roz, aranjate în conuri mari şi acoperite cu capace argintii pentru a-şi păstra forma. Gospodinele se tocmesc cu vânzătorul, care pare enervat.

O femeie robustă, într-un sari albastru azuriu, cu salul prins pe după urechi, zice:
— Ieri am plătit cu opt rupii şi acum ceri cincisprezece?
Vânzătorul scuipă sucul roşu din ^¿¿¿z^-ul pe care îl mestecă înainte de a răspunde:
— Crezi că putem să dăm pe degeaba aici? Găseşte-mi pe cineva care dă cu mai puţin şi îţi las dumitale prăvălia, MemSahib.
— *Bakwas!* exclamă femeia, fluturând din mână de parcă ar fi vrut să plesnească o muscă sâcâitoare, şi pleacă mai departe, cu sacoşa goală.
Pe când coborâm din maşină, cercetez din priviri casa cu vopseaua ei scorojită şi prăvăliile sărăcăcioase de la parter. Sper că nu mi se citeşte pe chip dezamăgirea. Jiji îmi povestea mereu despre bogăţia pe care o acumulaseră aceste curtezane: case, obiecte de lux, livezi, magazine de bijuterii, sariuri scumpe, şaluri de caşmir, piepteni de fildeş, ochelari cu rame de jad, papuci de brocart. Unele curtezane erau, zice-se, atât de bogate, încât sprijineau cu bani afacerile clienţilor lor fideli.
înalţ privirea spre al doilea etaj, care arată mai promiţător: numai arcade în stil Mughal şi zăbrele de piatră. în spatele zăbrelelor în formă de fagure se mişcă o umbră. Mă jenez să fiu surprinsă zgâindu-mă şi îmi mut privirea în altă parte.

Copilul şi bărbatul care lucrează la bicicletă îşi întorc privirea către noi. Cel din spatele tejghelei din piatră de talc lasă jos evantaiul din *khus* şi ne iese în întâmpinare. întinde un braţ, indicându-ne astfel să-l urmăm pe scara laterală care duce în clădire. Nu mă pot stăpâni să nu mă uit la mustaţa lui, care trebuie să fie cea mai elaborată pe care am văzut-o vreodată. Se întinde de deasupra buzei de sus până la obraji, se înfoaie şi apoi urcă până în pliurile turbanului. Scoate un fluierat şi băiatul aleargă să ne ia valizele. Au aproape jumătate din înălţimea băiatului, dar chiar şi aşa, se descurcă cu ele. Schimb o privire cu Jiji. Zâmbim. Ştiu că amândouă ne gândim la Malik cel de opt ani, vârsta pe care o avea când l-am cunoscut. Şi el căra sufertaşele grele şi sacoşele de vinilin ale lui Jiji prin Jaipur, dintr-un loc în altul, la clientele pe care le picta cu henna. Micul Malik era cel care îmi strecura în palmă o bomboană de tamarind sau îmi aducea un *besan laddu* ori de câte ori Lakshmi era prea adâncită în lucru ca să se mai gândească la mâncare.
Ajunse la etaj, dăm într-un coridor întunecat care se deschide spre un atrium ce se înalţă pe trei niveluri. Privind în jos, la curtea de la parter, văd zidul din spatele a ceea ce trebuie să fie atelierul de reparat biciclete. Se opreşte brusc unde începe curtea. O

femeie cu părul cărunt mătură în jurul coloanelor elegante ale colonadei de la parter; alta udă tufele de *tulsi* plantate în jardiniere mari de piatră. Colonadele sunt în stil islamic, iar balustradele balconului sunt mult mai elaborate decât ar sugera exteriorul clădirii. Ne descălţăm în locul în care vedem un şir întreg de *padukas* cu paiete, papuci din piele, pantofi închişi la vârf şi conduri de mătase (la fel ca ai Olympiei!). Pe latura opusă atriumului se află o sală mare, deschisă, cu o pardoseală de marmură cu un model minunat. Intr-un capăt al sălii, o femeie robustă, care poartă un sari roşu şi coliere de perle şi aur, stă pe un covor persan gros, fumând dintr-o narghilea şi jucând cărţi cu o altă femeie, care stă cu spatele la noi. Călăuza noastră ne face semn să ocolim pe balcon până în sală, îşi împreunează mâinile într-un *namaste-,* iar noi îi întoarcem salutul. Mormăie ceva către băiat, care ne lasă valizele lângă perete. Amândoi se răsucesc pe călcâie şi coboară scările. Nu am schimbat niciun
>
cuvânt cu ei. Aroma de lemn de santal umple atriumul şi îmi pătrunde în nări. Mirosul e atât de intens, încât corpul meu vibrează de la această extraordinară senzaţie. îmi revin brusc în minte episoade de mult uitate. O

puja pentru zeiţa Lakshmi în ziua de Diwali; Malik aprinde conuri de tămâie din lemn de santal în locuinţa unde stătea Jiji cu chirie în Jaipur. O altă imagine îi ia locul: ceremonia de inaugurare a casei lui Lakshmi, pentru care muncise atât de mult ca să şi-o poată permite – când acel *pundit* punea ingrediente unul după altul în vasul cu *ghee* care fumega. îmi făceam griji că flacăra o să ajungă la *dhoti-\A* lui alb. încă un episod de care prefer să nu-mi amintesc îşi face drum în mintea mea: o însoţeam la templu pe Kanta, cea mai apropiată prietenă a lui Jiji, cea care a avut grijă de mine pe perioada sarcinii; era şi ea gravidă şi mergea să aprindă tămâie şi să se roage să-i fie pruncul sănătos. Rugăciunile nu au ajutat; copilul ei s-a născut mort şi ea a ajuns să-l adopte pe Niki al meu.
Am palmele umede şi le şterg pe pantaloni. Sunt amintiri pe care aş prefera să le păstrez îngropate. Mam chinuit mult să-mi împart viaţa în două părţi distincte: cea dinainte de a-I naşte pe Niki şi cea de după înfierea lui de către Kanta şi Mânu. Dacă mă gândesc la prima, îmi amintesc de trădarea Iui Ravi şi de naivitatea mea. Cum am putut să mă las păcălită într-atât încât să cred că un băiat din lumea bună ca el s-ar căsători cu o amărâtă de Piază-Rea ca mine? Şi cât de proastă am fost să cred că voi putea să-l

cresc singură pe copilul nostru – fără şcoală, fără un loc de muncă, fără părinţi care să mă sprijine? Aflându-mă acum în această parte a Indiei, atât de aproape de locul în care s-a întâmplat totul, parcă amintirile pe care le- am ţinut departe atât de mult timp cer să fie eliberate din închisoarea lor. Simt că m-am înroşit la fată.

> >

Strâng tare din ochi. *Nu vreau să mă gândesc la toate astea!*

— Radha!

Eram atât de absorbită de propriile mele gânduri, încât nu mi-am dat seama că tocmai eram prezentată curtezanei care conducea această *kotha,* casa plăcerilor. Când deschid ochii, văd o femeie cu capul acoperit cu un *pallu* elaborat. E aceeaşi femeie pe care am văzut-o jucând cărţi când am păşit în această casă. Are un nas lung, cu un diamant mare prins pe o nară, obraji cărnoşi şi ochi depărtaţi, conturaţi puternic cu *kohl.* Acum treizeci de ani trebuie să fi fost o frumuseţe. Jiji o prezintă drept Hâzi şi întinde mâna spre picioarele femeii. Mă surprinde ca sora mea să facă acest gest de respect faţă de o curtezană, dar decid să-i urmez exemplul, încredinţată că Lakshmi ar vrea s-o fac. Hâzi se uită la mine îngrijorată.

— *Beţi,* ai obrajii aprinşi. Te simţi bine? Să-ţi dăm nişte apă?

Fără să aştepte răspuns, porunceşte rapid în urdu unei femei aflate în celălalt capăt al încăperii să ne aducă băuturi răcoritoare.
în continuare, sunt prezentată surorii ei, Nasreen, partenera lui Hâzi la jocul de cărţi.
încreţiturile din jurul ochilor Iui Nasreen şi gropiţele din obraji îmi spun că Nasreen zâmbeşte uşor şi des. E puţin mai mică de statură decât sora ei şi îmbrăcată la fel de elegant. Frumuseţea cu care se putea lăuda odinioară se vede bine după nasul cât un nasture şi după ochii mari şi rotunzi. Flutură din mână, îndemnându-ne să renunţăm la *pranama.*
— Bine ati venit, bine ati venit! Am fost foarte entuziasmate să auzim că ne vizitează Lakshmi a noastră. Şi ce soră frumoasă a adus cu ea, *haih-nah,* Hâzi? Uită-te la ochii ei verzi!
Hâzi leagănă din cap şi cele două femei schimbă o privire. Hâzi ne invită cu un gest să ne aşezăm pe covor. Se sprijină de o pernă mare de mătase şi trage un fum din narghilea.
— De cât timp nu te-am văzut noi două, *beţii* întreabă ea uitându-se la Lakshmi. De când ne-ai părăsit plecând la Jaipur, *nahi*
Nasreen zâmbeşte larg.
— Sunt douăzeci şi şapte de ani, cred! Şi dă-mi voie să spun că arăţi minunat, Lakshmi!
O prinde pe Jiji de mâini cu mâinile ei

plinuţe. Atunci observ toate brăţările din aur masiv care îi împodobesc antebraţele de la încheietura pumnului până la coate. Jiji râde.

— Asta fiindcă te uiţi în oglindă, *Ji,* nu la mine.

Bătrânele curtezane înclină capetele în semn de mulţumire pentru compliment.

Pe sora mea nu o deranjează înaintarea în vârstă. E încă zveltă; merge călare şi lucrează la Grădina Tămăduirii Lady Reading alături de Malik şi Nimmi şi cu soţul ei la Clinica Comunitară. Dar fruntea îi e brăzdată de riduri fine şi are cute adânci între sprâncene. Sub ochi i s-au format nişte pungi moi. Nu a avut niciodată somnul bun; ştiu că se trezeşte de mai multe ori pe noapte să scrie o scrisoare, să citească sau să vorbească cu Madho Singh, papagalul care aude toate conversaţiile şi le repetă, spre încântarea sau stânjeneala familiei lui Jiji.

Am venit aici să vorbim despre parfumuri, dar Jiji m-a prevenit să mă aştept la cel puţin o jumătate de oră de politeţuri înainte de a trece la subiect. *Ramura răbdării dă roade dulci,* mi-a amintit ea. în India, trebuie să-i permiţi persoanei căreia îi ceri o favoare să decidă ordinea de zi. La fel e şi în Paris,

unde se începe cu cafea şi ceai şi conversaţii lejere, dar durează mai puţin să treci la lucrurile serioase. Eu am stat întotdeauna prost cu răbdarea, iar amintirile nefericite din trecut nu prea mă ajută să-mi păstrez calmul.

Sunt trezită din gânduri de clinchetul unor clopoţei purtaţi la glezne. Văd o femeie tânără (care presupun că e tot curtezană), intrând pe o uşă aflată în spatele nostru; duce o tavă de alamă cu pahare din cristal, care conţin o băutură groasă, de culoare trandafirie. Se apleacă elegant din talie pentru a ne oferi fiecăreia dintre noi câte un pahar. *Falooda-* N-am mai gustat această delicatesă din vremea când mergeam la Şcoala Auckland şi când Mathilde şi cu mine ne duceam pe furiş la vânzătorul *<\efalooda* din Shimla. Un pahar de lapte rece, stropit cu sirop de trandafiri, peste care se presărau nuci zdrobite şi vermicelli, era recompensa perfectă după o săptămână de extemporale la ortografie, teste-fulger la matematică, lecţii de conduită şi, deseori, pedepse din partea intendentelor. Mathilde şi cu mine sorbeam încet din pahare, savurând fiecare înghiţitură. Când încep să sorb, mă întorc în timp în Shimla, alături de o Mathilde foarte tânără, având în spatele nostru munţii Himalaya, valea cu miros de pini ce se întinde sub noi, în timp ce ne

minunăm de imaginea Sophiei Loren de pe coperta revistei *LIFE,* întrebându-ne dacă aluniţa ei e adevărată.
— Mă bucur să văd cât de bine arătati amândouă, spune Jiji.
Hâzi face o grimasă.
— Dar nu sunt zilele noastre cele mai bune, Lakshmi. Nu mai sunt maharajahi. Ne vizitează tot mai puţini nababi. Chiar şi occidentalii, care erau atât de fermecări de fetele noastre talentate, se tin acum departe. *Katham.*
îşi adună în mănunchi degetele mâinii drepte, apoi le depărtează de parcă ne stropeşte cu apă.
— Din cauza jafurilor şi a incertitudinii care pluteşte în aer, negustorii şi cămătarii bogaţi nu mai vin. Vedem o clientelă de calitate inferioară celei cu care eram obişnuite acum treizeci de ani.
Trage câteva fumuri scurte din narghilea. Un fuior de fum cu aromă de melasă şi trandafiri umple aerul.
Nasreen încuviinţează, dând din cap.
— Bine că pe paznicii noştri îi avem de mult timp. Nu poţi să ai încredere în servitorii din ziua de azi, care se pot întoarce împotriva ta.
Atunci îmi dau seama că bărbaţii care lucrează în magazinul de biciclete şi vânzătorul de mirodenii de la parter sunt

gărzile lor de corp. Nu e de mirare că vânzătorul de condimente nu şi-a făcut griji că pierde o clientă!
Hâzi ridică privirea să se adreseze cuiva din spatele nostru.
— Da, *beta,* ce este?
Mă întorc şi văd un tânăr slab, cu ochelari, care stă la o oarecare distanţă. Purtările lui sunt respectuoase, arătând că nu ar vrea să ne întrerupă.
Nasreen radiază de mândrie când ni-l prezintă:
— Fiul meu, Ahmed.
Ahmed înaintează şi, cu mâna liberă, ne salută cu un *salaam.* în cealaltă mână ţine un biblioraft negru mare.
1-l întinde lui Hâzi, îl deschide la o pagină anume şi arată ceva.
Ea leagănă din cap.
— *Theek hai.* Dar asigură-te că plăteşte pe loc. Ahmed ne zâmbeşte şi pleacă.
Hâzi se întoarce către Lakshmi.
— în toţi aceşti ani, ne-ai aprovizionat cu pliculeţele tale, dar din când în când – arată ea către Nasreen – câte o fată se îndrăgosteşte şi vrea să păstreze copilul celui drag.
Nasreen râde.
— *Zuroorl* Nababul meu era atât de frumos! A fost singurul meu iubit vreme de...
Se uită spre Hâzi, aşteptând o confirmare.

— Nouă ani ai fost cu el, zice bătrâna *begum.*

— Nouă ani buni!

Nasreen şi Hâzi râd cu poftă.

— L-am avut întâi pe Ahmed. Apoi pe Sophia. Nasreen arată spre aceeaşi femeie care ne-a servit *falooda* şi a venit acum să strângă paharele goale.

— E studentă la universitate. Va fi medic. Medicul *nostru.*

Deci tânăra *nu* e curtezană. Acum văd asemănarea dintre Nasreen şi Sophia, când cea din urmă zâmbeşte timid, arătându-şi gropiţele din obraji. Poartă un minunat sari de şifon galben cu broderie verde.

— Ce păcat că Ahmed n-a fost fată, zice Hâzi, scărpinându-se gânditoare pe gât.

Ne explică apoi că naşterea unei fete într-o *kotha* e sărbătorită cu pompă, pe când naşterea unui băiat nu. Ce poate oferi el, la urma urmei? Fiicele vor moşteni averea mamei lor, sunt instruite şi educate în particular şi pot alege să-i urmeze sau nu profesia. Băieţii născuţi în *kotha* au puţine opţiuni şi nu moştenesc nimic. Cu economia în declin, Ahmed nu are perspective de carieră în afara casei, aşa că e angajat de *kotha* pentru a tine contabilitatea.

Sophia ne invită politicos să ne aşezăm lângă Hâzi, cu faţa spre celălalt capăt al

încăperii, cât se serveşte masa. O altă femeie ne aduce fiecăreia dintre noi câte un platou cu *roti, rajma maşala,* pui *tandoori* cu *chutney* de mango şi *toor dai* presărate generos cu coriandru proaspăt. Aromele de ceapă, usturoi, ghimbir şi *ajwain* sunt ispititoare şi îmi dau seama că sunt flămândă. Nasreen bate de trei ori din palme. Cinci femei îmbrăcate în *lehengas* brodate intră una după alta în cameră şi îşi ocupă locul. Toate poartă aceste fuste bogat ornamentate în culori intense împreună cu bluze asortate. O *dupatta* din şifon cu bordură aurie e drapată cuviincios în partea din faţă a corpului şi prinsă în fustă. Braţele le sunt împodobite cu brăţări de toate culorile. în jurul gâtului poartă coliere bătute cu pietre preţioase. Au degetele şi mâinile acoperite cu *haath phool* strălucitoare, iar pe lângă cărarea din păr au prinsă câte o *tikka* aurie.
Aud primele acorduri ale unui armoniu. Sunt surprinsă să o văd pe Sophia stând în spatele instrumentului şi mânuind burduful. Bărbatul care stă lângă ea cu o *tabla* e nimeni altul decât vânzătorul de mirodenii pe care l-am văzut la parter. Nasreen acompaniază vocal melodia cu o *raga,* ademenind notele armoniului să urce mai sus. Sunt încântată de sonorităţile clare, ca de flaut. Nu am mai auzit asemenea muzică

clasică indiană de la petrecerea aceea de sărbători de la familia Singh, în Jaipur, când l-am cunoscut pe Ravi. Mă uit la Lakshmi să văd dacă îmi împărtăşeşte amintirea despre petrecere, dar pare complet absorbită de spectacol. S-a oprit din mâncat şi bate cu mâna pe coapsă ritmul cântecului lui Nasreen. Ah, cât de mult as vrea să fie Shanti şi Asha aici cu noi, să privească, să asculte, să danseze! Ştiu că bunicii lui Pierre i-ar fi plăcut să le aducă la *kotha* şi să se întâlnească cu curtezanele, dar nu cred că Pierre sau Florence ar fi fost de acord. Ritmul armoniului se înteţeşte când degetele vânzătorului şi latul palmei lui încep să mângâie *tabla.* Nasreen începe să dicteze răspicat paşii dansatoarelor, care se grăbesc să-i execute. De fiecare dată când fac o piruetă sau o săritură, pantalonii stacojii li se zăresc de sub *lehenga* care se roteşte. Mă minunez de paşii ameţitori ai dansului lor. Cât de diferit e de valsul sau foxtrotul pe care le-am învăţat la Auckland House School (şi la Şcoala de Fete Maharani Girls înainte de asta), când India încă îşi scutura jugul colonial! Şcolile precum Auckland au fost construite pentru fetele şi băieţii britanici ale căror familii făceau parte din aparatul administrativ. Când dobândirea independenţei a devenit inevitabilă, britanicii au început să plece în masă şi au

fost înlocuiţi cu elevi din Thailanda, Etiopia, Turcia, Australia, Noua Zeelandă, Franţa şi, bineînţeles, din India. Asa a venit Mathilde să studieze la Auckland. Mama ei a adus-o de la Paris şi a lăsat-o la Auckland, luând-o imediat din Ioc spre un *ashram* condus de yoghinul Maharishi Mahesh. Uneori, Agnes trimitea dintr-un capriciu după Mathilde (şi Mathilde mă invita şi pe mine), aducând- o oriunde s-ar fi aflat: într-un *ashram* de practicare a îmbrăţişării din Kerala, la un curs de trezire a conştiinţei în Goa sau într-o tabără de terapie prin râs în Dehradun. După cum spunea Mathilde acum câteva zile, amândouă eram orfane de mamă, împreună, ne simţeam mai puţin izolate.
Când îşi termină numărul de *kathak,* curtezanele respiră greu. Aclamăm şi batem din palme. Hâzi glumeşte pe seama lui Lakshmi, de care pictura cu henna s-a prins, dar nu şi dansul. Ochii Iui Nasreen sclipesc atunci când îmi destăinuie:
— Lakshmi punea multă energie în dans, dar oricât de mult se străduia, greşea paşii mereu.
O prinde de bărbie pe sora mea şi o sărută pe obraz. Jiji se înroşeşte la faţă de stânjeneală, dar îmi dau seama că e încântată de primirea fastuoasă care i se face. Am văzut-o dansând pe sora mea. În noaptea în care am venit să-i spun că am

decis să-mi las copilul cu Kanta şi să merg cu ea la Shimla, Jiji dansa pe podeaua casei ei, aceeaşi în care ţinuserăm ceremonia de inaugurare. Lakshmi proiectase modelul mozaicului, la fel de complicat ca desenele cu henna de pe trupurile clientelor ei. în acea noapte, aşezase lumânări de-a lungul pereţilor. O surprinsesem într-un moment intim: îşi lua rămas-bun de la viaţa ei din Jaipur, sărbătorindu-şi împlinirile, pentru a putea trece la următoarea fază a vieţii ei. Nu i-am spus niciodată asta, dar atunci am privit-o ca pe Zeiţa Lakshmi. Rând pe rând, dansatoarele vin la Jiji şi îi ating picioarele înainte de a se retrage. Chiar şi Sophia îi face o *pranama* surorii mele. Chiar dacă şi-a petrecut aici doar trei ani din viaţă, după ce şi-a părăsit căminul conjugal, Jiji nu a fost dată uitării. Nu ştiam că le trimisese celor de la *kotha* pliculeţele ei contraceptive în toti aceşti ani. Are logică, totuşi. Femeile care îsi

J T 0 J J

câştigă existenţa cu trupurile lor aveau nevoie de ele. Sigur aveam şi eu nevoie la treisprezece ani, când Jiji a încercat să mi le dea, dar m-am opus; credeam prosteşte că Ravi se va căsători cu mine. Şi uite ce s-a întâmplat: am ajuns să am un copil pe care nu-l puteam întreţine.

Capul începe să-mi zvâcnească. Amintirile ca

acestea sunt motivul pentru care nu mă întorc mai des în India. Mâncarea pe care abia am digerat-o ameninţă să urce înapoi. Stomacul mi se frământă zgomotos. Am gâtul uscat. Mă întind după paharul cu apă, dar e gol. Ca să uit de greaţă, o întreb pe Hâzi:

— Mătuşă, câte fete lucrează pentru dumneata? Zâmbetul i se şterge de pe buze. Nasreen arată de parcă ar fi fost lovită peste obraz.

îmi dau seama imediat că am făcut o gafa. Bătrâna *begum* aruncă o privire severă către sora mea de parcă ar spune: „N-ai învăţat-o bunele maniere?” Mă grăbesc să-mi cer iertare pentru grosolănie. Nu îndrăznesc să mă uit la Jiji, care m-a avertizat întotdeauna să gândesc înainte de a vorbi. Impulsul meu firesc este să fiu directă, neprefacută. Când eram mai mică, încerca să mă facă să înţeleg că a cere ceva pe şleau nu era la fel de eficient ca a o lua pe ocolite. Dar întotdeauna îmi fusese greu să-mi ascund furia, tristeţea sau repulsia. Acum mă pricep mai bine. După treisprezece ani ca soţie şi mamă, am devenit mai adaptabilă, ştiu mai bine să-mi maschez adevăratele sentimente. îl las pe Pierre să creadă că sunt de acord cu el în majoritatea chestiunilor. Pur şi simplu e mai uşor aşa. Fac la fel şi cu Florence. îmi înăbuş replicile, îmi înghit furia, pentru că

mi-e teamă de ce aş putea spune dacă aş rosti ce simt cu adevărat.

Hâzi dă uşor din cap spre mine în semn de iertare.

— Sunt douăsprezece fete care *locuiesc* aici. De toate vârstele. Trei dintre ele au rămas văduve înainte de a împlini cincisprezece ani. Două aveau soţi care le băteau. Patru sunt fiicele unor foste fete de aici. Una din femei şi-a dorit întotdeauna să cânte şi să danseze, dar familia ei de brahmani tradiţionalişti nu i-a permis. Iar alte două şi-au părăsit slujbele unde nu câştigau mai nimic pentru un loc de muncă aici, unde pot câştiga mai mulţi bani decât au visat vreodată. Zâmbeşte din nou către Lakshmi.

— Iti aminteşti când aveam treizeci de fete aici?

Maharajahii se rugau să fie primiţi la noi la *kotha.* Era o plăcere să le oferim genul de distracţie pe care nu-l puteau găsi altundeva.

Rămâne tăcută un moment, cu ochii scânteind de plăcerea acestei amintiri.

Apoi subliniază anume pentru mine:

— Fetele noastre cântă la instrumente muzicale, recită poezii, dansează în stil clasic şi pun bani deoparte.

Când au suficient pentru o casă sau pur şi

simplu simt că a venit timpul să plece, pleacă.

Pusă la punct, îmi plec spăşită ochii. Sunt surprinsă că Jiji nu a intervenit. De fiecare dată când făceam o gafă de genul ăsta cu clientele ei din Jaipur, se grăbea să risipească stinghereala. Poate că nu simte nevoia să mă mai corecteze, acum că am înaintat în vârstă. Sau poate anii de căsnicie cu doctorul Jay au mai înmuiat- o. Dă mai puţină atenţie micilor fricţiuni. Lakshmi îmi atinge uşor braţul ca să-mi transmită că observaţia OII Î mea nu a provocat niciun dezastru. încet, stomacul mi se destinde.

— Radha noastră, spune ea, şi-a clădit o carieră. Acum lucrează pentru o mare casă de parfumuri. Aşa că, i-am spus eu, cine ar putea mai bine decât prietenele mele Hâzi şi Nasreen s-o îndrume în cea mai recentă misiune a ei? Nu-i aşa, Radha?

Sora mea îmi oferă o şansă să-mi îndrept gafa. îmi legăn capul dintr-o parte în alta.

— *Hahn.* Jiji a spus că nu există o călăuză mai bună când vine vorba de parfumuri, Hazi-yz.

Hâzi se mai îmblânzeşte puţin.

— Noi, curtezanele, folosim cu prisosinţă parfumurile de sute de ani.

Se uită spre Nasreen.

— îti aminteşti de acel bătrân care a venit să

ne sfătuiască ce *attar e* benefic pentru fiecare tip de corp? Nasreen râde.
— *Hahn.* Mie mi-a spus să port întotdeauna *shamama attar,* şi aşa şi fac de peste patruzeci de ani. Susţinea că toate acele ierburi, esenţe lemnoase, mirodenii şi flori amestecate într-un singur parfum îmi vor aduce noroc.
— Şi ti-au adus? întreb eu, curioasă.
Ca răspuns, Nasreen îşi ridică braţele îmbrăcate în aur şi pocneşte din degete. Scoate un chicot fermecător.
— Dar de ce aţi avea nevoie de un consilier pentru *attar* când cunoştinţele voastre sunt atât de vaste? se miră Lakshmi.
Hâzi se apleacă în faţă, expunându-şi decolteul generos:
— *Beţi,* noi ştim să ademenim. Bătrânul doar ne-a furnizat un mic stimulent.
Ea şi Nasreen izbucnesc în râs.
Nasreen face gropiţe în obraji de încântare.
— Lakshmi, de îndată ce ne-ai anuntat că veţi veni, am luat legătura cu negustorul nostru preferat de parfumuri. Soseşte mâine să vă prezinte cele mai bune mostre ale lui.
Hâzi îşi aprinde iar narghileaua. Trage din pipă de câteva ori.
— Vine s-o vadă pe Nasreen, înainte de toate.
Ii face cu ochiul lui Nasreen şi cele două femei se pun pe chicotit. Lakshmi le

zâmbeşte cu afecţiune vechilor ei prietene. Cred că înţeleg ce s-a spus adineauri, dar nu vreau să mai gafez o dată, aşa că nu zic nimic. Camera în care vom dormi la noapte e la ultimul etaj. Jiji spune că e acelaşi etaj unde a stat ea când locuia aici. Aici locuiesc copiii curtezanelor – băieţii într-o cameră, fetele în alta, mult mai mare. Au profesori particulari la citire, matematică, muzică şi etichetă. Joacă diverse jocuri sus, pe acoperiş: badminton, *kabaddiy* sar coarda. Acest nivel e cel mai îndepărtat de sala de oaspeţi de la parter, dar tot aud înălţându-se din atrium sonorităţile slabe ale unui sitar şi ale

armoniului care îl însoţeşte jeluitor. Mă întreb dacă Sophia cântă pentru ospeţi seara târziu. Poate că nu. Probabil că trebuie să studieze ca să-şi ia diploma în medicină.

Eu şi sora mea împărţim acelaşi pat, genul de somieră îngustă pe care dormeam pe vremuri împreună, în locuinţa ei din Jaipur. La Paris m-am obişnuit să dorm pe o saltea îmbrăcată în pluş. Când, mă întorc pe o parte spre Lakshmi, osul şoldului mi se loveşte deodată de iuta solidă. Mâine-dimineaţă vom face o baie pe acoperiş, unde cineva ne va aduce apa fierbinte. în seara asta dormim în hainele pe care le-am purtat pe drum.

Lakshmi stă întinsă pe spate, cu braţul sub cap.

— A fost o vreme când acele doamne ar fi servit cinci feluri de dulciuri şi zece feluri de gustări sărate.

— Mi s-a părut destul de multă mâncare.

Sora mea se întoarce pe o parte, cu faţa spre mine. Ochii îi sunt plini de tristeţe.

— Nu asta e ideea.

Faţa ei îmi aminteşte de a lui *Maa* – aceiaşi ochi, acelaşi păr lung răsucit într-un coc, bărbia ascuţită.

Ştiu că şi ochii mei îi amintesc de Maa. Dar nu vorbim niciodată despre mama noastră.

— în *kotha* se trăieşte altfel acum, continuă Jiji. Femeile îşi petreceau ani de zile perfecţionându-şi dansurile clasice, memorând poezii. îşi antrenau corzile vocale. Familiile nobile îsi trimiteau fiii la *kotha* ca să înveţe bunele maniere în societate. Şi acum...

puţini sunt cei care apreciază ceea ce ştiu Hâzi şi Nasreen. Iar celor care o fac le e frică să fie văzuti aici.

— De ce?

— A durat ceva, dar britanicii au descoperit în cele din urmă că acele *kotha* bogate susţineau lupta Indiei pentru independenţă. După aceea, *Angreji* au început să se refere

la curtezane ca la nişte prostituate de rând. Ce modalitate mai bună de a le distruge reputaţia?

După ce britanicii au plecat, nobilii care Ie umpleau sipetele celor din *kotha* şi-au pierdut titlurile sau averile şi nu le-au mai putut susţine pe curtezane. Ne depănăm gândurile în tăcere pentru o vreme.

Cu cea mai uşoară atingere, sora mea mă mângâie pe braţ.

— Radha!

Hmm?

— Nu vrei să-mi povesteşti ce se întâmplă acasă? închid ochii, mă întorc pe partea dreaptă, cu spatele la ea. Dacă încep să vorbesc, mi-e teamă că nu mă voi mai opri. Toată ziua mi s-au învârtit prin minte gânduri contradictorii. *Vreau mai mult de la viaţa mea. Sunt o soţie rea pentru că vreau mai mult. II iubesc pe Pierre şi vreau să fim fericiţi. Mi-e ciudă pe Pierre că nu mă înţelege sau că nici măcar nu încearcă să mă înţeleagă. Ador să-mi petrec timpul cu fiicele mele. Se dă o luptă în mine cănd trebuie să stau cu ele în detrimentul lucrului la proiectul Olympia. îmi place când suntem cu toţii împreună ca o familie. Uneori îmi doresc să trăiesc singură şi să nu am de cine să am grijă.*

Lakshmi aşteaptă cu răbdare să încep.

— îţi aduci aminte când aveam treisprezece

ani şi m-ai avertizat că rolul de mamă nu e atât de uşor pe cât credeam eu? Aveai dreptate – la vremea aceea. Dar acum am mai înaintat în vârstă şi de fapt e în regulă. Nu perfect, dar bine. Fetele pot face multe lucruri singure. Doar că eu îmi doresc mai mult – mai mult decât să fiu doar mamă. Acum că sunt în India, ai zice că aş putea să uit de fiicele mele, ca şi când aş răsuci un comutator, dar nu pot. Am trecut pe lângă o fată pe stradă, cu panglici roşii împletite în păr, şi m-am întrebat dacă părul lui Shanti e suficient de lung ca să încercăm şi noi asta. Când l-am văzut pe băiat uitându-se cum se repară bicicleta aia, m-am întrebat dacă ar trebui să-i iau Ashei bicicleta pe care o tot cere sau e încă prea mică. Apoi îmi fac griji dacă Florence le hrăneşte cu mâncarea care le place sau doar cu cea care îi place ei.
îmi întind gâtul ca s-o privesc.
— îmi iubesc fetele. Şi îmi iubesc şi munca. Se pare că Pierre îmi cere să aleg între cele două.
Jiji îşi trece braţul în jurul pântecelui meu şi mă îmbrăţişează din spate. îmi întorc capul spre ea şi scot un oftat.
— Nu vreau să recunosc, dar de când au intrat fetele în viaţa noastră, Pierre nu mai e persoana la care mă gândesc cel mai mult. îl iubesc, nu se pune problema. Dar cred că trec prin nişte schimbări, iar Pierre rămâne

la fel.

— Cum adică?

îi prind mâna cu braţul liber şi mi-o lipesc de piept.

— La Auckland, când mai aveam puţin până la absolvire, îmi doream o aventură. Şi Pierre era dispus să mă ia într-o astfel de aventură. Până la Paris. Asa că l-am urmat. Şi ce aventură a fost! îmi plăcea să mă plimb pe străzile fiecărui arondisment, să gust falafelul din Marais, clătitele proaspete de la vânzătorii ambulanţi, croasantele din fiecare brutărie. Să admir arhitectura, clădirile străvechi – atât de diferite de ale noastre de aici, Jiji. Franceza mea s-a îmbunătăţit. Puteam să port conversaţii. Apoi Mathilde mi-a făcut cunoştinţa cu bunicul ei, Antoine, şi aşa am descoperit parfumul. Nu îţi poţi imagina ce bucurie a fost să mă afund din nou în toate acele mirosuri minunate! Evocau India şi o aduceau din nou în viata mea într-

un mod tangibil. Până atunci, nu-mi dădusem seama cât de dor îmi era de casă. îmi plăcea să merg la parfüméria lui Antoine, cu aroma ei de iasomie arabă la intrare, de *ruh gulab* când mă îndreptam spre partea din spate şi de şofran lângă vitrinele laterale. Nu aveam idee că multe dintre ingredientele acelor parfumuri îmi vor părea atât de familiare! îmi era dor de

toate, Jiji. Mă opresc un moment, amintindu-mi cum mă copleşea acea euforie dată de mirosuri, dorul de casă şi sentimentul de apartenenţă. Parisul are farmecul lui, unic şi seducător, dar îi lipseşte mulţimea de sariuri în toate culorile curcubeului, mirodeniile viu colorate şi miile de mirosuri pe care India le produce în mod natural. Eram atât de entuziasmată anul ăsta când s-a deschis primul magazin indian în La Passage Brady, dar a fost ca şi cum ai găsi o mică părticică dintr-un diamant în loc de toată piatra. Nu era acelaşi lucru. Mă răsucesc în pat, iar acum stau din nou întinsă pe spate. în întuneric, îmi întorc faţa şi îi caut privirea.
— De ce să mă simt vinovată că am găsit ceva ce îmi place să fac, un domeniu în care vreau să devin din ce în ce mai bună? Vreau să fiu cel mai bun parfumier – de talia lui Delphine. Ea crede că pot. De ce e un lucru atât de rău să vreau asta, Jiji?
Lacrimile vin de la sine. îmi alunecă pe obraji. îmi picură în urechi şi îmi udă părul. Jiji se foloseşte de capătul sariului ca să-mi şteargă faţa. Scoate murmure de alint. Mă aşez mai bine ca să-mi pot îngropa faţa între umărul şi gâtul ei, iar ea mă cuprinde cu braţul. Pielea îi miroase a ulei de cocos. Pentru a suta oară mă întreb de ce nu a făcut copii. Are un fel de a mă face să mă simt protejată, iubită – aşa cum trebuie să se

simtă fetele mele atunci când le alin durerile. Jiji mi-a fost mai mult mamă decât propria mamă. Maa a fost profund dezamăgită de căsnicia ei cu Pitaji, care promisese familiei ei că îi va oferi acelaşi mod de viaţă citadin de care avusese parte încă de la naştere. în loc de asta, pedeapsa lui pentru că susţinuse întoarcerea britanicilor în propria lor patrie a fost să fie trimis într- un cătun uitat de lume, ca să-i înveţe carte pe copiii săraci care, de cele mai multe ori, nici nu veneau la scoală. A vândut aurul lui Maa ca să se cufunde în *sharab* şi autocompătimire, şi pentru asta ea nu l-a putut ierta.

Ca să-mi mai aline tristeţea, sora mea îmi fredonează cântecul de leagăn pe care îmi sugerase să i-l cânt lui Shanti la culcare.

— *Rundo Răni, burri sayani. Peethee tundha tundha pani* —

— *Lakin kurthi hai manmani,* închei eu în locul ei, bălmăjind cuvintele printre suspine. Asta mă linişteşte.

— Spune-mi ce ţi-ai dori să se întâmple, îmi trag nasul.

— Suntem în 1974, Jiji! Revoluţia femeilor a început acum un deceniu. Dar se pare că schimbările s-au petrecut doar în ziare, nu şi în casele noastre.

Mă dau jos din pat să pescuiesc o batistă din geantă ca să-mi suflu nasul.

— Vreau ca Pierre să mă înţeleagă, nu să-l irite faptul că dedic timp carierei mele. Vreau să facă şi el câte fac eu. Nu vreau să mă cert cu el pe tema asta – vreau doar să mă vadă ca pe un partener egal. Ştiu că acum câştig doar pe jumătate faţă de el, dar voi câştiga mult mai mult când voi fi parfumier. Dar nici măcar asta nu ar trebui să conteze. Pentru că eu fac o mare parte din muncă atunci când vine vorba de fete şi de spălat, curăţenie şi cumpărături.
Mă aşez din nou pe pat, cu picioarele încrucişate.
— Crede că dacă face oricare dintre aceste treburi va deveni *un mari américain.*
îmi îngroş vocea pentru a-l imita pe Pierre:
— *Un homme qui est mené par le bout du nezé-.* Un bărbat purtat în lesă.
Jiji rămâne tăcută o clipă.
— Şi Florence? S-a schimbat ceva între voi două?
— Hehe! exclam, înăbuşindu'mi râsul. Eventual în mai rău. în fiecare an, aceeaşi luptă. Ea vrea ca fetele să meargă la Marymount, la şcoala catolică. Cum să-mi cresc fetele într-o religie cu un singur Dumnezeu când eu am crescut cu Swaraswati şi Vishnu, cu Durga şi Lakshmi şi Ganesh şi Hanuman? Prefer să las fetele să

decidă în ce vor să creadă când vor fi mai mari.
— Şi asta e şi părerea lui Pierre?
— Pierre nu i se împotriveşte niciodată mamei sale. Mă lasă pe mine.
Lakshmi ridică din sprâncene.
— Acum cine e cel purtat în lesă?
Scot un chicot. Ştiu că e o lipsă de loialitate faţă de Pierre, dar îmi face bine să fiu puţin răutăcioasă aşa, între patru ochi.
— îmi făceam griji pentru tine înainte, zice ea zâmbind, dar cu fiecare pas pe care îl faci, e evident că evoluezi şi te depăşeşti în diverse moduri.
Simt lacrimile fierbinţi de vinovăţie adunându-se din nou. De atâtea ori m-am împotrivit sugestiilor şi rugăminţilor Iui Lakshmi când eram mai tânără! Ea e sora mea mai mare. M-a crescut de la vârsta de treisprezece ani. Şi eu ce am făcut în schimb? M-am culcat cu fiul celei mai importante cliente a ei şi i-am ruinat afacerea! Poate că Jiji a dat uitării trecutul, dar eu încă simt arsura ruşinii gândindu-mă la trădarea mea. Aproape că iertarea ei mă face să mă simt şi mai vinovată.
Lakshmi mă bate uşurel pe genunchi.
— Ai găsit comoara. Acel lucru pe care vrei să-l faci, care te obligă să te trezeşti dimineaţa şi să te perfecţionezi continuu. Nimic nu se compară cu sentimentul ăsta,

nu?

îmi ia mâinile în ale ei şi le sărută.

— Mâine facem planuri. în noaptea asta însă dormim puţin. *Acchal*

Dau din cap că da şi mă întind din nou în pat, trăgând cuvertura peste amândouă.

Ştiu că va dormi doar câteva ore. Probabil că va sta trează gândindu-se la ceea ce i-am spus adineauri. După ce i-am împărtăşit în sfârşit ce mă sâcâie de atâta timp, sunt mai relaxată decât am fost ani de zile. în câteva minute adorm.

Patru ore mai târziu, eu sunt cea complet trează. Mă uit la ceasul de mână. Aici, în Agra, e miercuri, ora 03:00. în mod normal, la Paris tocmai m-aş duce la culcare. Corpul meu nu ştie dacă să doarmă sau să se scoale din pat. Cobor uşurel din *charpoy.* Poate îmi pot face nişte *chai* în bucătărie. Cobor treptele de piatră până la parter. în bucătărie luminile sunt aprinse. O fată cu o coadă lungă împletită, atârnându-i pe spate, spală vase în chiuveta adâncă de piatră. Când îmi dreg glasul ca să-i atrag atenţia, tresare. înţeleg că nu e obişnuită ca cei de la etaj să coboare în zonele în care se munceşte.

Se întoarce să vadă cine a intrat.

— Pot să vă ofer ceva, doamnă?

îşi şterge mâinile pe un prosop de bucătărie. Are pielea şi părul închise la culoare şi o

purtare servilă. Dar zâmbetul ei exprimă o fericire neprefacută.

— *Chai? SubjP.* Bucătarul a lăsat nişte *atta* pentru *chappati.*

Pare dornică să servească. Cred că are în jur de doisprezece sau paisprezece ani. Dacă nu a fost suficient hrănită când era copil, probabil că e micuţă pentru vârsta ei.

— *Chai,* te rog.

— Imediat.

încuviinţează din cap şi se apucă de treabă. Scapără un chibrit ca să aprindă arzătorul, scoate o crăticioară de pe un raft pe care sunt înşirate o mulţime de oale sub presiune, adaugă lapte din recipientul din frigider (doar gospodăriile mai bogate au frigider) şi apă de la robinet. De-a lungul pereţilor, farfuriile din oţel inoxidabil, holurile, sufertasele şi ustensilele de bucătărie sunt încă o dovadă a bogăţiei din această *haveli.* Pe o latură a camerei e o vatră cu un cuptor de lut unde presupun că se găteşte *chappati,* pui şi miel *tandoori.* Nu există mobilier în cameră. Tind să cred că majoritatea angajaţilor din bucătărie, fie că decojesc mazărea sau curăţă cartofi sau fac *atta,* îşi fac treburile

aşezaţi pe pardoseala de piatră curată lună.

— Puteţi să vă întoarceţi în camera dumneavoastră, doamnă. Vid aduc eu, spune

fata, văzând că mă uit în jur după un scaun. Dar nu vreau s-o trezesc pe Jiji întorcându-mă acolo, aşa că mă sprijin cu spatele de blatul din bucătărie.

— Cum te cheamă?

Zâmbeşte, încântată că o întreb.

— Binu, doamnă.

— De cât timp lucrezi aici, Binu?

Fără să se întrerupă, îmi răspunde în timp ce adaugă condimente întregi în *chai*\

— De patru ani, doamnă. Mama a lucrat aici înaintea mea. Dar acum o dor picioarele.

Binu e nefardată şi poartă un *salwar kameez* din bumbac ieftin. Puloverul roşu tras peste *kameez* are găuri la subraţ. Nici ea, nici mama ei nu sunt curtezane. De asta sunt sigură.

— Mergi la şcoală?

Râde pe înfundate, de parcă aş fi spus ceva amuzant.

— Nu, doamnă. Lucrez aici toată noaptea. De la miezul nopţii până la 10:00. N-aş fi în stare să stau trează la scoală.

Asta ar fi putut fi şi soarta mea dacă aş fi rămas în Ajar după ce au murit părinţii mei. Aş fi fost căsătorită cu un văduv mai în vârstă sau cu un ţăran tânăr şi mi-as fi umplut zilele scoţând apă din fântână, gătind, bătând rufele de pietrele de pe malul râului şi îngrijindu-mi numeroşii copii – unii

încă mergând de-a buşilea, alţii jucând şotron sau sărind coarda. Mă cutremur în sinea mea.

— Iţi place munca asta? o întreb.

Fata nu ridică privirea din cratiţă. Ridică din umeri.

— Ce ţi-ar plăcea să faci?

Se întoarce spre mine cu un zâmbet plin de bucurie.

— Cosmonaut! Vreau să fiu ca oamenii ăia care merg pe lună. Fratele meu mi-a povestit – el merge la şcoală. În *Amreeka* se face asta. Şi în Uniunea Sovietică.

Se ridică pe vârfuri ca să ajungă la coşul cu frunze de ceai de pe raftul de sus şi pune două linguri în cratiţă. Mirosul familiar al ceaiului negru infuzat cu condimente calde şi parfumate îmi mângâie nările şi îmi lasă gura apă.

— Ţi-ar plăcea să fii astronaut?

Cuvântul englezesc o face să şovăie puţin. în cele din urmă, dă din cap că da.

Ceaiul e gata. îl strecoară din cratiţă deasupra unei ceşti de porţelan, fără a vărsa o picătură.

— *Le lo,* doamnă.

îmi întinde ceaşca şi aşteaptă comentariul meu. Ceaiul e foarte bun şi o laud.

— Ce-ar fi să torni unul şi pentru tine?

Binu îşi ridică palmele, sugerând că îi cer prea mult; zâmbeşte şi se întoarce la spălat

vase.
Mă sprijin de blat şi sorb din *chai.*
— Binu, nu ai câştiga mai mulţi bani lucrând într-o fabrică?
Chicoteşte din nou.
— Cine[3] să mă angajeze? Slujbele din fabrică sunt pentru bărbaţi. Ar râde de mine dacă m-as înfăţişa acolo să caut de lucru, doamnă.
E plină de zel fatuca asta. Şi câtă exuberanţă! Oare viata ei se va limita la a munci în bucătăria unei curtezane pentru tot restul vieţii – până când or s-o lase şi pe ea picioarele?
Astăzi îl aşteptăm pe negustorul de parfumuri din Kannauj. E la aproximativ patru ore de mers cu maşina de Agra, aşa că ar trebui să ajungă aici până la prânz.
Din punctul meu de observaţie aflat la fereastra cu zăbrele a salonului pentru oaspeţi, mă uit după un bărbat îmbrăcat cu *dhoti,* care să sosească pe motoretă. Văd în schimb un indian chipeş, cam de cincizeci de ani, coborând dintr-un Mercedes negru. Poartă un costum de în închis la culoare şi o cămaşă crem. E proaspăt ras, cu un maxilar pătrat şi puternic, cu părul rărit la tâmple. Dă din cap în semn de salut către cineva de la parter, probabil proprietarul magazinului de biciclete, care ne-a condus ieri în *kotha.* Şoferul Iui scoate o cutie mare de lemn din portbagaj şi îşi urmează şeful spre scări.

Ne aşezăm în salonul principal unde sunt întreţinuţi oaspeţii. Nasreen conduce discuţiile de data aceasta. Ea ni-I prezintă pe negustor drept Rajkumar Mehta. E evident că domnul Mehta nu îşi poate lua ochii de la minunata Nasreen. Trebuie să aibă cu cel puţin zece ani mai mult decât el, dar cochetăria ei transcende barierele vârstei. Ii scoate haina şi îi face semn să stea pe o pernă de catifea cu ciucuri. Atât el, cât şi şoferul lui şi-au scos pantofii la intrare. Şoferul a pus cutia dreptunghiulară lângă şeful său înainte de a fi condus în altă aripă a casei, ca să mănânce cu bucătarul. Prânzul e acum adus pe *thalis,* la fel ca la masa noastră de ieri. Nasreen nu mănâncă. Stă lângă domnul Mehta şi îi face vânt cu un evantai de *khus,* iar camera se umple cu parfumul de vetiver natural.
În timp ce mâncăm, Hâzi se interesează de sănătatea lui şi a familiei şi de mersul afacerii. El ne desfată cu poveşti, unele dramatice, altele amuzante.
— Vă vine să credeţi că, dacă vrei să trimiţi o scrisoare astăzi, trebuie să stai la o coadă ca să plăteşti timbrul, la a doua ca să-l primeşti şi la a treia ca să fii sigur că funcţionarul poştal pune ştampila pe timbru ca nu cumva ticălosul să-l pună în buzunar ca să-l folosescă el?
După o jumătate de oră, Hâzi dă din cap

către Jiji, care se întoarce spre mine să-mi spună că acum pot pune întrebări.
Mă întorc spre domnul Mehta.
—*Ji,* sunt foarte onorată să te cunosc. Eu lucrez la Paris pentru Casa Yves.
— O ştiu, spune el pe un ton plăcut, luând o înghiţitură de apă din pahar.
Remarc inelul de aur cu un opal mare şi învăpăiat de pe degetul lui mic.
— Folosim multe uleiuri esenţiale – voi le numiţi *attars* – care îmi amintesc de India. Dar eu caut ceva ce nu am găsit în laboratorul nostru. Ai putea, te rog, să-mi vorbeşti despre unele dintre cele pe care le faceţi şi pe care nici măcar francezii s-ar putea să nu le cunoască?
Mă simt de parcă bâjbâi după ceva în întuneric şi nu sunt sigură după ce.
Mă cercetează din priviri preţ de o clipă, în timp ce termină de mestecat. Pare amuzat.
— Ştii că în India facem *attars* de mii de ani? Observ că pronunţă *ittirs.*
— Cu mult înainte ca Grasse al vostru să devină cunoscut drept capitala mondială a parfumurilor. Mă bagă în categoria parfumierilor francezi care combină uleiurile esenţiale cu alcool pentru a dilua parfumul.
— Clientii noştri din India şi Orientul Mijlociu nu siar pune alcool pe corp nici în ruptul capului. Ei merg pe frecarea uleiurilor direct pe piele pentru cel mai

benefic efect.
Se întoarce spre Nasreen cu un zâmbet viclean.
— Nu-i aşa, /z?
Nasreen îşi duce o mână la gât şi se uită sfioasă la covor. Mi-i imaginez pe cei doi în patul ei, ea cu pielea sclipind de la uleiul din cutia lui magică de parfumuri. Domnul Mehta amestecă cu degetele un pumn de orez şi *dai* pe *thali* şi-l bagă în gură.
— Am adus unele dintre cele mai bune *attars* ale noastre – mirosuri pe care Occidentul nu le-ar putea reproduce niciodată.
Vreau să-I grăbesc, pentru că sunt nerăbdătoare să-i încerc parfumurile, dar nu aşa se face în India. îmi domolesc nerăbdarea. Iau o muşcătură din *parantha* şi întreb:
De ce spuneţi asta?
— Noi folosim vase groase de cupru. Folosim ţevi de bambus. Sigilăm ermetic recipientele cu lut şi lână pentru a distila esenţa de trandafiri sau de care o fi. Totul manual. în aer liber. Avem oameni care lucrează zi şi noapte, păzind alambicurile, întreţinând focul cu bălegar de vacă, nu cu kerosen. Vaporii parfumaţi merg direct în uleiul de lemn de santal, santal care e cultivat chiar aici, în India!
Arată cu mâinile spre pământ pentru a-şi

întări spusele.

— Uleiurile le depozităm în flacoane din piele de cămilă, nu din sticlă. Voi folosiţi cuve enorme, uneori de cupru, alteori de oţel, foc de gaz, supape de cauciuc – *bakwas*\

Dă din mână într-o parte ca şi când s-ar lepăda de ceva.

— Nu e acelaşi lucru.

■>
Mi-as dori să nu se mai refere la mine folosind acest
■>
voi, adică ăştia din străinătate. Dar e vina mea. Jiji mia adus un *salwar kameez* să-l port în India, dar, fără să mă gândesc, după ce m-am îmbăiat sus pe acoperiş, am tras pe mine aceiaşi jeanşi strânşi pe şolduri şi evazaţi de ieri şi o bluză cu mâneci lungi cu imprimeu floral. Acum observ că Hâzi şi Nasreen – şi Jiji, de altfel – au o ţinută mult mai ceremonioasă decât mine, fiind îmbrăcate în sari. îmi dau seama că mi-am făcut de ruşine gazdele îmbrăcându-mă în haine atât de neprotocolare şi indecente. Am dat dovadă de lipsă de respect şi faţă de oaspetele nostru? Trupurile lui Hâzi şi Nasreen pot fi înfăşurate lejer în cinci metri de mătase, cu doar o fâşie de piele brună la vedere, dar acestea îngăduie unui bărbat suficientă libertate să-şi imagineze ce se află dedesubt. Mi-am petrecut aproape jumătate

din viaţă în Franţa şi fac aceeaşi greşeală pe care o fac străinii când vizitează India. M-am schimbat oare atât de mult? Mă învinuiesc că am mai comis o
gafă.
Se strânge masa. Ni se aduce tuturor un castron cu apă caldă şi un prosop curat ca să ne spălăm mâinile şi să Ie uscăm. îmi plac nespus toate acestea – ritmul fastuos al mesei, covorul de mătase pe care stăm, fumul blând dintr-un *bakhoor* aflat într-un colţ al camerei, care împrăştie parfumul dulce de *oud.*
Domnul Mehta scoate acum o cheie din buzunar şi descuie cutia cea lungă. Scoate din ea o casetă dreptunghiulară, bogat sculptată. La început mă gândesc că e din marmură dar, dacă ar fi, s-ar vădi altfel greutatea. Această cutie pare mai uşoară. Mă aplec ca să văd mai bine. Cutia e făcută din bucăţi de os, care au fost şlefuite, tăiate şi lipite împreună. Arunc o privire spre Lakshmi, care sunt sigură că a observat şi ea florile, căprioarele şi copacii ciopliţi de pe capac. E un model pe care ar fi putut să-l picteze cu henna pe trupul unei femei.
Domnul Mehta saltă capacul. în interior, opt flacoane de sticlă, înalte de cel mult opt centimetri, bogat ornamentate, sunt aşezate în opt găuri rotunde. A noua gaură conţine beţişoare înfăşurate cu vată la un capăt.

Fiecare flacon e umplut cu un lichid de culoarea chihlimbarului – câteva sunt mai mult verzi decât aurii, câteva sunt aurii-roşiatice. Fiecare sticlă e etichetată în hindi. Scot testerele pe care le-am adus de la Paris. Domnul Mehta se încruntă. Face cu degetul semn că nu, apoi mă cheamă să mă aşez lângă el. îmi pun testerele înapoi în poşetă şi fac ce îmi cere. îmi împinge mâneca, dezgolindu-mi tot antebraţul. Face acelaşi lucru şi la celălalt braţ. E ceva ciudat de intim. Mă uit

i

la Lakshmi, întrebând din priviri: *Oare e un lucru nepotrivit?* Ea îmi zâmbeşte calmă.

— Parfumul trebuie mirosit pe piele. îl miroşi azi, apoi mâine. Observi diferenţa în timp.

Se uită prin cameră la feţele noastre nerăbdătoare şi ridică prima sticlă din cutie.

— în *Cartea Desfătărilor,* împăratul recomanda ca parfumul să fie masat separat pe piele la fiecare încheietură. La subraţ. în spatele genunchiului. Pe toate articulaţiile trupului unei femei.

Ţine flaconul cu veneraţie cu ambele mâini, de parcă ar aduce o ofrandă zeilor.

— *Gulab.* Trandafirii sunt cultivaţi pe câmpurile din jurul oraşului Kannauj. Sunt culeşi dis-de-dimineaţă, apoi aduşi rapid la distileria noastră.

Scoate din casetă un beţişor cu vată.

Desface capacul sticlei, înmoaie capătul cu vată înăuntru şi mi-l dă. îl frec de încheietura mâinii.

— Evită să-ti freci încheieturile una de cealaltă. Asta diluează esenţa.

Mă pune să închid ochii şi să aştept o clipă înainte de a mirosi.

Când inspir, parcă mă îmbată mirosul. E puternic şi mă simt înconjurată de un câmp de trandafiri de Damasc. îmi vine să tot adulmec – e irezistibil. Dar negustorul îmi trage mâna în jos. E pregătit cu următorul eşantion.

— Vezi dacă poţi să-mi spui ce este ăsta.

îmi tamponează pielea puţin mai sus pe antebraţ.

E vetiver! Dar nu ca cel diluat cu care lucram acum o săptămână la formula lui Delphine. Acesta e curat, verde şi proaspăt. Şi îmbătător.

Domnul Mehta e încântat de răspunsul meu. Testăm următoarele patru sticle, pe care le identific uşor: smochin, *kewra,* şofran şi henna. îi dau surorii mele beţişorul îmbibat în henna să încerce. Ea trebuie să fie cea mai familiarizată cu mireasma floricelelor albe ale plantei *mehndi.*

Negustorul scoate penultima sticlă din cutie.

— Acesta se numeşte *shamama.* Ce arome

simţi? Arunc o privire către Nasreen, care zâmbeşte larg, ea, care se parfumează cu *shamama* de patruzeci de ani. închid ochii şi inhalez uleiul de pe braţ.
— Cuişoare. Cardamom. Vetiver... boabe de ienupăr, *chameli,* sambac şi... poate iasomie?
Vânzătorul râde.
— *Shabash*\ Chiar te pricepi să recunoşti aromele, îmi simt obrajii înroşindu-se de plăcere şi arunc o privire către Hâzi şi Nasreen, care îmi zâmbesc. Nu vreau să creadă că îşi irosesc timpul cu mine.
— L-am lăsat pe acesta la urmă. Spune-mi ce crezi.
Desface ultimul flacon şi îmi întinde beţişorul.
Închid ochii. Inspir.
Deschid larg ochii. Patru perechi de ochi aşteaptă reacţia mea. Mă uit la Jiji. Aveam mari speranţe ca acesta să fie ingredientul pe care îl căutam. Nu vreau so dezamăgesc spunându-le tuturor că nu e.
Domnul Mehta pare triumfător, crezând că în sfârşit m-a încuiat.
Privirea ascuţită a lui Hâzi se întoarce spre mine, înghit greu.
— Geranium. Frangipani. Şi salvie?
Negustorului îi cade faţa. Se încruntă. îmi dau seama că l-am înfuriat nefacând pe sfioasa, aşa cum face Nasreen. Poate că îşi

închipuie că e într-adevăr la fel de blândă pe cât se preface că e – în preajma lui.
Hâzi salvează situaţia, întrebând:
— Cât ceri pentru o jumătate de kilogram de *gulab* şi de *khusi*
Domnul Mehta îi întinde cele două sticle lui Nasreen, care i le dă mai departe lui Hâzi. Sora mai mare cercetează teatral sticlele, ridicându-le în lumină. Vânzătorul pronunţă o sumă care face trupul lui Hâzi să se zguduie de râs. îşi şterge delicat ochii ca să nu i se întindă *kohl-\x\.*
— *Bhai Saab,* te rog să nu mă pui într-o situaţie jenantă în faţa celor mai vechi şi dragi prietene ale mele. Fata asta – zice ea arătând spre mine – îmi e ca o fiică. Acum spune, cât?
Ca o fiică? îmi păstrez zâmbetul pentru mine. Aşa negociază ea de obicei?
Domnul Mehta protestează moale, apelează la Nasreen să intervină, se plânge că nu va câştiga mai nimic şi oare ne dăm seama câte ore de muncă au intrat în acele sticle? Cei care trudesc la ele ştiu exact momentul potrivit pentru a aduna florile şi rădăcinile, ce temperatură e necesară pentru a fierbe amestecul. Nasreen zâmbeşte şi clatină din cap compătimitor către el.
Hâzi declară atunci că nu-i mai trebuie esenţele de *gulab* şi *khus.*
— E prea scump.

După încă o rundă de negocieri, negustorul îşi azvârle braţele în sus şi înjumătăţeşte preţul iniţial.
încerc să-i fac semn din priviri surorii mele că acestea nu sunt parfumurile pe care le caut. Dar ea nu mă bagă în seamă.
Convertesc cu furie rupii în franci, dându-mi seama cât de scumpe sunt (asta e India, la urma urmei). Dar cifra e pe placul lui Hâzi şi, aparent, şi pe placul lui Jiji.
— Dar, Jiji, eu nu...
Sora mea îmi pune palma ei răcoroasă pe braţ ca să mă liniştească. Scoate de la brâu o punguţă de pânză, pe care o ţine încopciată de jupa sariului. De când o ştiu, acolo îsi tine banii. Se uită la Hâzi şi zâmbeşte larg.
—*Ji,* putem să-ţi dăruim noi esenţa de *gulab'i Begum* îi mulţumeşte surorii mele cu un *salaam,* arcuindu-şi buzele într-un zâmbet leneş. îi face semn
unei fete care stă în spatele nostru (parcă ies din pământ ori de câte ori are nevoie de ceva). Fata aduce o carafa de argint cu nişte pahare minuscule şi toarnă vin de rodie pentru toţi.
Domnul Mehta ne asigură că unchiul său va aduce cantităţile mai mari mâine. Nimănui în afară de
familie nu i se încredinţează livrarea

preţioaselor uleiuri. Nasreen se retrage cu domnul Mehta în camera ei; Hâzi pleacă în odaia ei, Jiji şi cu mine într-a noastră. Prânzul greu şi vinul mi-au făcut somn şi casc.

— Jiji, de unde iei toţi banii ăştia? o întreb când ajungem în camera noastră.

îşi scoate acele din păr înainte de a se întinde în pat să tragă un pui de somn.

— Malik a transformat afacerea noastră cu remedii pe bază de plante în ceva mult mai mare. Ţi-am spus că Nimmi şi cu mine înmulţim plantele şi că Malik vinde produsele pe care le facem către fitoterapeuţi? Ei bine, a fost o întreprindere modestă până acum câteva luni, când un distribuitor ne-a transmis cea mai mare comandă de până acum.

Scot un chiot de bucurie şi o îmbrăţişez.

— *Félicitations,* Jiji! exclam apoi amestecând limbile, asa cum fac adesea cu fetele mele.

— Nimmi şi Malik muncesc foarte mult, Radha. Ea îl pune pe Malik să se ocupe de Grădina Tămăduirii în zilele în care noi două mergem la călărie cu copiii. îţi vine să crezi că lui îi e frică de cai?

Dau drumul unui hohot de râs. Nu-mi pot imagina că Malik, băiatul care se lua bucuros la bătaie cu *goondas* ca s-o apere pe

Lakshmi, se teme de ceva pe lumea asta. Va trebui să-l tachinez pe tema asta data viitoare când îl văd.

Lakshmi stă pe *charpoy,* cu părul desfăcut căzându-i pe umeri. Dintr-odată, arată cu douăzeci de ani mai tânără, sora pe care am întâlnit-o pentru prima dată în Jaipur.

— Radha, întreabă ea deodată, te gândeşti vreodată la Maa?

Ridic din umeri. Nu-mi place niciodată să vorbesc cu Lakshmi despre mama noastră. Mulţi ani la rând, sora mea nutrise speranţa că Maa şi Pitaji o vor ierta că şi-a părăsit căminul conjugal – până într-acolo încât îşi construise acea casă în Jaipur, sperând că îi va putea aduce să locuiască împreună cu ea. Ce nu ştia ea era că au ajuns pe rugurile funerare încă ruşinându-se că fiica lor îşi încălcase datoria conjugală. O fiică ce adusese umilinţă unei familii deja cufundate în ruşine. Jiji nu a primit niciodată iertarea pe care o căuta. Cred că există mereu o parte din ea care suferă că nu şi-a luat un ultim rămas-bun de la ei.

Mă cercetează cu privirea, urmăreşte gândurile care mi se rostogolesc pe faţă.

— Nu-i nimic, Radha. Eu m-am împăcat cu toate. Şi m-am împăcat şi cu Hari. Eram amândoi tineri. Nu fuseserăm învătati cum să vorbim unul cu altul, cum să ne ascultăm reciproc. Şi lui şi mie ne e mai bine alături

de altcineva.
Mă gândesc la spusele ei o vreme, dar altceva mă sâcâie. Mă aşez pe pat lângă ea.
— Jiji, în legătură cu acele uleiuri esenţiale pe care le- ai cumpărat de la domnul Mehta. Ca cel de *gulab* pentru Hâzi. Sunt tare scumpe. De ce le-ai cumpărat, când eu nu am nevoie de ele?
— Trebuia să-i arătăm domnului Mehta că Hâzi era cea mai importantă persoană din încăpere. Noi plecăm, dar ea şi Nasreen trăiesc aici. Trebuie să ne arătăm respectul faţă de ele.
îşi plimbă degetele prin păr ca să-şi descurce şuviţele încâlcite.
— Aveam doar şaptesprezece ani şi eram singură pe lume când am ajuns aici. Ele m-au salvat. Mici gesturi ca acesta sunt cel mai neînsemnat lucru pe care pot să- 1 fac ca să le mulţumesc.
Asta mă întrebam şi eu aseară în bucătărie, stând cu Binu. Ce s-ar fi întâmplat dacă Jiji nu ar fi apărut în viata mea?
— înţeleg de ce ai cumpărat uleiul de trandafiri, zic eu oftând. Dar de ce şi vetiverul?
Fata ei se luminează.
— E cel mai bun *khus* pe care l-am mirosit vreodată. Mă aştept să creaţi ceva fenomenal cu el.

De ce oare mai crede în mine când n-am făcut niciodată altceva decât s-o sfidez? Am refuzat să beau ceaiul din coajă de rădăcină de bumbac când mi-a zis. M-a sfătuit să nu mă ataşez de Niki după ce am născut pentru că ea aranjase o adopţie; nu am ascultat. M-a implorat să mai aştept până să mă căsătoresc cu Pierre, pentru că îl cunoşteam doar de şapte luni. Nu voiam să merg la facultate? m-a întrebat. Din nou, nu am ascultat.
întotdeauna am crezut că încearcă să mă controleze, aşa că, în cele din urmă, am fugit la Paris. încercam oare să-i demonstrez ei – sau mie – că pot lua singură deciziile corecte? Când avea şaptesprezece ani, nu se hotărâse ea, de una singură, să-şi părăsească soţul? Prin ce era ea atât de diferită de mine? Se pare că nu pot scăpa de acea urmă de ciudă, vâna care pătează o placă perfectă de steatit, care mă face să vreau să proiectez în faţa ei imaginea unei persoane capabile. Vreau să mă vadă nu ca pe sora mai mică care are nevoie de îndrumarea ei, ci ca pe o femeie care poate să facă faţă oricăror încercări, aşa cum a făcut ea tot timpul.
îmi trec palma peste iuta vălurită a somierei. Vreau să-i mărturisesc sentimentele contradictorii pe care le am legate de viaţa mea, dar nu-mi vine să recunosc că s-ar

putea să fi făcut o greşeală căsătorindu-mă cu Pierre. Nu vreau să-i spun că, oricât de mult îl iubesc, nu ştiu sigur ce simt în legătură cu căsătoria mea. Când m-a sărutat de rămas-bun la Paris, chiar înainte de a urca în taxi, am avut senzaţia ciudată că pornesc într-o călătorie care va dura mult mai mult de o jumătate de săptămână. Şi mai bizar era că aşteptam cu nerăbdare despărţirea de cei apropiaţi. Acum, când mă aflu în Agra, acasă la Hâzi şi Nasreen, simt entuziasm, acelaşi entuziasm pe care l-am simţit când am fugit la Paris cu Pierre. De parcă aş fi pe cale să încep o nouă aventură, una care promite să lepede pielea cea veche, ca o cobră regală. Poate că Jiji are dreptate. Poate că această călătorie va avea ca rezultat ceva remarcabil, ceva magnific. îmi ridic privirea spre sora mea şi îmi dau seama că se uita la mine în tot acest timp. Ochii ei verzi-albaştri-cenuşii sunt gânditori. Parcă ar fi părtaşă la gândurile care îmi trec prin minte, facându-mă să mă întreb dacă nu cumva le-am rostit cu voce tare. Mă uit în altă parte, ferindu-mă de privirea ei.

Mă bate uşurel cu palma pe genunchi.

— Ştii, Radha, eu nu ştiu întotdeauna ce fac. încerc ceva. Dacă nu funcţionează, încerc altceva. Niciunul dintre noi nu e perfect, nu-i aşa? Dar trebuie să încercăm în continuare să dăm tot ce avem mai bun. Tu îţi faci drum

spre vârf. Vei face nişte paşi greşiţi, e normal. Dar mai ales, vei face lucruri de care nici nu ştiai că eşti capabilă.
îmi dau seama cu uşurare că îşi închipuie că sunt îngrijorată din pricina proiectului meu, a carierei mele în industria parfumurilor. Zâmbesc şi încuviinţez din cap.
Ne întindem să ne facem somnul de după-amiază. Visez o tufa de trandafiri care creşte până la cer. Trebuie să ajung la florile din vârf, unde se află Shanti şi Asha, care mă strigă, dar de fiecare dată când încerc, un ghimpe iese să mă înţepe. Tot cad în gol, unde mă întorc să-mi lipesc nasul de pământul ud.
Ceaiul de la ora 16:00 e servit în sala de banchete. Toate curtezanele sunt prezente. Hâzi le sugerează femeilor să joace o piesă pe care o repetau pentru clienţii bordelului. Nasreen, coregrafa casei, ne spune mie şi lui Lakshmi că e o scenă din *Cotiga de lut,* piesa sanscrită veche de două mii de ani. Cea mai înaltă dintre ele joacă rolul personajului masculin, Charudatta, care, împreună cu un nobil de la curte, îşi dispută afecţiunea unei curtezane bogate. în costume elaborate, femeile din *kotha* sunt de nerecunoscut. îsi joacă rolurile, dansează, cântă. Râdem în hohote de confuziile privind identitatea personajelor şi de stângăcia acelor *pierde-vară* din piesă, aşa cum ştim că vor face

diseară şi clientii fideli ai stabilimentului. Nu e prima oară când mă întreb dacă Shakespeare văzuse o piesă sanscrită înainte să-şi scrie propriile piese. Noaptea constat din nou că nu pot dormi. Mi-au plăcut eşantioanele domnului Mehta, dar nu am găsit aroma umedă pe care o caut. De ce credeam eu oare că va fi atât de uşor s-o găsesc în India? Doar pentru că îmi sunt familiare miresmele patriei mele? Dacă mă întorc la Paris cu mâna goală? O să mă fac de râs la prima mea însărcinare importantă. O s-o dezamăgesc pe Delphine. Şi o să se dovedească astfel că Pierre are dreptate: munca mea nu are nicio valoare; e o frivolitate. Şi apoi, timpul petrecut departe de casă, orele în care eram prezentă la serviciu în loc să stau cu fiicele mele – va fi fost totul o pierdere de vreme? Le- am lipsit pe Shanti şi pe Asha de atenţia care li se cuvenea fără un motiv serios, la fel cum a făcut mama mea cu mine? Au să crească duşmănindu-mă pentru că le-am neglijat? Sau vor căuta să primească atenţie de la cine nu trebuie, aşa cum am procedat eu îndreptându- mă spre Kanta şi spre Ravi, atunci când m-am simţit ignorată?
Mă uit la Jiji cum doarme liniştită lângă mine în sariul ei. Mă hotărăsc să mă dau jos din pat, dar nu vreau săi deranjez pe locuitorii din *haveli.* Nu vreau s-o sâcâi din

nou pe Binu mergând în bucătărie, aşa că îmi înfăşor un şal peste pulover şi mă îndrept spre terasă. Când urc pe acoperiş, zorii îşi trimit primele panglici palide de lumină peste orizont.

Kotha lui Hâzi şi Nasreen e situată la mai puţin de doi kilometri de Taj Mahal. Au una dintre cele mai înalte case şi mă uit peste alte patruzeci de acoperişuri ca să zăresc celebrul cavou de marmură la primele raze de soare. Tot ce pot vedea acum e silueta graţioasă a palatului, profilată pe cerul smolit.

Când ochii mi se obişnuiesc cu întunericul, tresar zărind nişte siluete cocoşate care se mişcă pe acoperişurile aflate mai jos de mine. în depărtare aud prima chemare la rugăciune, intonată de muezin. Trupurile încovoiate se înclină acum în ritmul incantaţiei. Cerul devine indigo, apoi violet. Fâşiile de culoare crem lasă loc rozului pal, chihlimbariului, unui galben ca turmericul. Taj Mahal începe să strălucească precum o perlă. în prim-plan, intrarea enormă de gresie către cavoul de marmură oglindeşte cele două rânduri de nişe, intrarea cu cupolă şi cele patru minarete ale majestuosului monument. Chemarea la rugăciune se termină şi femeile încep să adune rufele pe care le-au lăsat la uscat cu o zi înainte. Fumul de lemne de la primele focuri din

vetre parfumează aerul.
— Impresionant, când te gândeşti că împărăteasa şi-a dat viaţa pentru asta.
Vocea răguşită nu poate fi decât a lui Hâzi. Având în vedere că stă trează până târziu ca să primească oaspeţii şi să stea de vorbă cu ei, mă surprinde să o văd în picioare atât de devreme.
— La cine te referi?
— La Mumtaj, soţia împăratului Shah Jahan. Ştii, desigur, că Taj Mahal a fost ridicat în memoria ei. Zâmbetul lui Hâzi e crispat. O preocupă ceva. Vine lângă mine la marginea acoperişului. Pentru cât e de corpolentă, se mişcă uşor, aproape diafan. Acum văd că îşi curăţă dinţii cu o crenguţă de *neem.* Scuipă peste marginea acoperişului.
— Mumtaj a murit dând naştere celui de-al paisprezecelea copil. Au fost căsătoriţi doar nouăsprezece ani, ceea ce înseamnă că uneori nu a avut nici măcar un an între bebeluşi!
Hâzi priveşte cu ochii mijiţi cerul care se luminează. Stând atât de aproape, observ că ochii ei sunt aurii, ca ai lui Pierre şi Asha.
— Corpul bietei femei a cedat pur şi simplu. Ridicarea acelui monument a fost cel mai neînsemnat lucru pe care îl putea face împăratul pentru viaţa la care a supus-o!
Scuipă din nou, apoi râde, facându-şi burta – şi sariul – să tresalte.

Zâmbesc.
— Ai fost la Taj Mahal? mă întreabă ea.
Clatin din cap, întorcându-mi iar privirea spre monument. îmi închipui că Lakshmi a mers acolo de multe ori când locuia aici. Poate că împreună am putea merge acolo cu fetele mele într-o bună zi. Hâzi pare gânditoare.
— Mulţi m-ar contrazice, dar eu m-am întrebat adesea dacă nu cumva Mumtaj a trăit într-un cavou încă din timpul vieţii.
— *Mutlufrl*
Vorbele ei îmi stârnesc interesul.
— Vreau să spun că era o femeie preţuită doar pentru eligibilitatea ei ca soţie, vândută celui mai bun ofertant, iară control asupra corpului sau a banilor ei. A trebuit să-şi compromită demnitatea în fiecare minut al fiecărei zile. Mama şi bunica mea ne-au învăţat pe Nasreen şi pe mine, iar noi le învăţăm pe toate fetele noastre să se dezvete de obiceiurile vechi de sute de ani. Să-şi perfecţioneze talentul pentru dans clasic, poezie şi literatură pentru dezvoltarea lor personală. Să-şi satisfacă propriile dorinţe fizice în timp ce le satisfac pe ale altora. Să fie stăpâne în egală măsură pe demnitatea şi pe banii lor.
Tonul glasului ei nu e nici defensiv, nici ipocrit.
— Dar vor rămâne întotdeauna curtezane.

Nu vor fi acceptate în lumea bună.

— Cu toate acestea, cei din lumea bună încă îşi doresc ca fiii lor să poată fi educaţi în arta conduitei, a muzicii şi a poeziei de către noi. Dacă aş avea de ales, aş prefera să fiu temnicerul, nu prizonierul.

Avem aceeaşi înălţime, Hâzi şi cu mine, dar există o anume mândrie în ţinuta ei, care o face să pară mai înaltă. Decid că o plac mai mult decât mi-aş fi putut imagina. înţeleg de ce Lakshmi s-a simţit în siguranţă aici, în *kotha.* Curtezanele au un simţ profund al valorii lor. O mândrie aprigă pentru capacitatea de a-şi purta de grijă. Nu sunt legate de roluri convenţionale precum cel de soţie, mamă, dădacă. Trăiesc după propriile reguli.

Hâzi se trage mai aproape de mine.

— Vreau să-ti arăt ceva. Vino cu mine.

Aruncă beţişorul de *neem* de sus de pe terasă şi se întoarce, agilă ca o pisică.

— *Abhee?* întreb eu.

Abia dacă s-a luminat de ziuă. Femeile care mătură pe străzi abia îşi încep treaba.

Fără să se întoarcă, arată poruncitor cu degetul încovoiat în direcţia uşii pe care am ieşit pe acoperiş. Pornesc după ea.

Când ieşim din *haveli,* o luăm la stânga. Hâzi schiţează din cap un salut sau îşi împreunează mâinile într-un *namaste* către diverşii negustori care tocmai îşi deschid

tarabele.
îl întreabă de sănătate pe vânzătorul de mături care îşi agaţă *jharus-\A* cu fire lungi de tavanul prăvăliei. Pe musulmanul cu tichie albă, care încearcă să-şi împiedice capra pătată să se urce pe o motocicletă, îl salută cu un *Salaam alaikum,* la care acesta răspunde zâmbind: *Walaikum salaam.* Capra Iui behăie la noi. Două femei care merg înaintea noastră se ceartă pe reteta de *kheer* cu fidea. Cea în sari de bumbac mov cu
>
dungi galbene crede că ar trebui să adaugi puţin unt la sfârşit, dar femeia în sari verde gălbui spune: ,^4rrel Cum îmi pot permite *ghee* pentru *kheer* când lui îi trebuie pentru *chappati?.* Se referă la soţul ei, desigur, dar nu îi foloseşte numele din respect, aşa cum Maa nu s-a referit niciodată la Pitaji pronunţându-i prenumele. Amândouă se opresc să examineze bananele pe care un vânzător ambulant le întinde pe tarabă. Trecând pe lângă ele, le văd pe frunte urmele de turmeric care confirmă faptul că au făcut o vizită matinală la un templu hindus.
Un banner colorat întins peste stradă promovează filmul *Prem Nagafi.* Imaginea înfăţişează un bărbat indian în costum occidental flirtând cu o femeie frumoasă,

îmbrăcată în sari, care pare încântată de atenţia lui. Când trecem pe sub banner, Hâzi o ia la dreapta. Un bărbat în cămaşă roz, întors cu spatele spre noi, urinează pe un zid pătat de atâţia alţii care sau uşurat acolo. Hâzi şi cu mine ne acoperim nasul cu salurile ca să ne ferim de duhoare. Trecem de *doodh-*
■>
walla, a cărui motocicletă e lăsată sub povara a patru canistre grele de oţel pline cu lapte proaspăt, precum şi a fiului său adolescent, îmbrăcat în uniformă şcolară; o luăm apoi imediat la stânga şi ajungem la un depozit plin de fum.

Centrul depozitului e sub cerul liber. Bărbaţi desculţi, în tricouri şi pantaloni scurţi sau *dhoti,* cu pielea mult mai închisă la culoare decât a lui Hâzi sau a mea, s-au apucat deja de lucru. Ne aruncă o privire scurtă şi se întorc la munca lor. Unul stă ghemuit pe podea, aruncând bălegar de vacă întărit în două cuptoare de lut, care sunt deja aprinse. Oare oamenii ăştia au întreţinut focurile toată noaptea? În partea de sus a fiecărui cuptor e o gaură. în fiecare gaură e fixat un vas de cupru înalt cât un om. Alte două cuptoare identice stau nefolosite. Capacul unuia dintre vasele de cupru aflate în funcţiune a fost sigilat cu ceea ce pare a fi un amestec de lut şi pânză. Un tub de

bambus se ridică din fiecare capac, apoi se înclină în jos, spre un burduf de piele. Un lichid gros, de culoarea uleiului de măsline, curge prin tub în burduf. Unul dintre lucrători se aşază pe vine în faţa burdufului şi toarnă cu grijă amestecul în recipiente mai mici de sticlă. Acum ştiu unde sunt! Asta e o fabrică de parfumuri, dar diferită de oricare dintre cele pe care le-am văzut în Franţa. în Grasse, apa e distilată în alambicuri uriaşe de cupru aşezate pe suprafeţe de ciment curat; nici vorbă de pământ tare, ca cel pe care stăm noi acum. în fabricile din Grasse nu există fum, doar abur curat. Dar rezultatul pare acelaşi atât în India, cât şi în Franţa: un ulei esenţial atât de pur încât oamenii vor plăti sume enorme ca să-l amestece în parfumurile pe care le creează.

Probabil că arăt şocată sau dezamăgită, fiindcă Hâzi râde:

— îţi place?

— *Bilkul!*

Mă plimb prin perimetrul încăperii, studiind fiecare alambic, fiecare componentă, conştientă de prezenţa unui miros slab, familiar, care e delicat, umed, apos şi dulce. Toate simţurile mele sunt treze. Simt furnicături[3] pe şira spinării.

Deodată, uşa care dă în străduţa din spate

se deschide şi intră un bărbat, împingând o roabă plină cu… balegă de vacă? Răstoarnă conţinutul roabei într-un colţ al încăperii, lângă o movilă mai mare, tot de balegi. Tocmai când sunt pe cale să-mi îndrept atenţia către uleiul esenţial, văd doi dintre lucrători folosind găleţi mari pline cu balegă, pe care le golesc în vasul de cupru fără capac. Lucrătorul de la vatră stă în picioare şi îşi pune ambele mâini pe oala de metal. Pare că încearcă temperatura apei din interiorul vasului cu palmele? în Grasse, muncitorii ar folosi un termometru. Privesc, fascinată, cum omul mai pune balegă în foc. De parcă mi-ar fi citit gândurile, Hâzi spune:

– Nu e bălegar de vacă. Sunt turte de pământ, adunate după prima ploaie musonică.

Turte de pământ? Mă apropii de găleata cu ulei esenţial şi îl bat pe lucrător pe umăr. Se dă deoparte ca să mă lase să adulmec. *Hai Bhagwan*\ Deodată, mă întorc în Ajar, am şapte ani, părul îmi atârnă într-o împletitură dezordonată pe spate. Au venit musonii şi au lăsat pământul mustind de apă. Ies în zona deschisă din fundul colibei noastre ca să privesc cerul. Petice de albastru îşi fac loc printre norii grei. Pe pământ, în faţa mea, cele trei găleţi de metal pe care le-am lăsat peste noapte s-au umplut cu apă de ploaie, ceea ce înseamnă că încă câteva zile de

acum înainte nu va trebui să aduc apă de la fântâna de la câmp. Din pământ se ridică aburi. Aerul e încărcat cu particule minuscule de apă care nu au fost încă uscate de soarele slab. în jurul meu se simte mirosul făgăduinţei şi al nesfârşitelor posibilităţi. Mă învârt în cerc, las picăturile să se reverse asupra mea. Câte n-am putea cultiva, Maa şi cu mine, înainte ca soarele să încingă pământul! Hainele pe care le voi spăla astăzi şi le voi agăţa la uscat vor folosi această energie, acest potenţial de a face ceva nou. Maa e în spatele meu, frământând aluat pentru *chappati.* Ochii nu i s-au tulburat încă. Mirosul de *atta* se împleteşte cu miresmele din jurul meu, creând ceva umed şi dulce. Un parfum teluric.

Hâzi zâmbeşte larg văzându-mi reacţia.

— Acesta, Radha, e parfumul ploii. *Mitti attar.*

în urmă cu zece ani, spune ea, nişte australieni i-au dat acestui parfum un nou nume – *petrichor* – dar indienii îl cunosc de veacuri ca *mitti attar.* Ţărâna e colectată, coaptă în cuptor şi în cele din urmă distilată pentru a se extrage uleiul esenţial al pământului.

închid ochii, gândindu-mă la Olympia. Cât de indescifrabilă a fost în tot acest timp! Singurul ingredient care îmi lipsea: apa, ploaia, ceaţa. Tocmai acel văl care nu te lasă

s-o vezi clar. De aceea nu a fost niciodată apreciată, de aceea a fost înţeleasă greşit. Amestec în minte notele de vârf, notele de mijloc şi notele de bază pe care le-am izolat. Şi apoi adaug acest preţios – şi nou pentru mine – ingredient: *mitti attar.* Mirosul ploii. De pe divanul ei, o Victorine strălucitoare şi goală zâmbeşte către mine.

Deschid ochii brusc.
— De ce nu mi-ai spus despre asta ieri, Hazi-y7, când a fost domnul Mehta aici?
Bătrâna *begum* îşi înclină capul şi mă cercetează o clipă din priviri.
— încă nu te cunoşteam destul de bine, Radha. Tu şi Lakshmi sunteti foarte diferite.
Culege ceva de pe unghia degetului mic.
— Ea era fragilă când a venit la noi. Nasreen şi cu mine am văzut că are nevoie de ajutor. Era toată numai vânătăi. Avea nevoie de noi.
Ochii ei de culoarea chihlimbarului se uită drept la mine.
— Tu eşti o fiinţă mai dură.
îmi pune palma deschisă pe piept, lângă inimă.
— Ţi s-a purtat de grijă. Lakshmi ţi-a deschis calea. în ea avem încredere. în lumea mea, facem afaceri doar cu cei în care avem încredere.
Mă cântărise la prima întâlnire şi nu fusese

mulţumită. Simt un junghi ascuţit în inimă. Vreau să-i povestesc despre anii pe care i-am petrecut singură în Ajar. Anii cât am trăit ferindu-mă de înţepăturile răutăcioase ale lui Maa, găsind scuze pentru patima pentru băutură a lui Pitaji, ignorându-le pe clevetitoare şi insultele lor – toate din cauza lui Lakshmi! Pentru că făcuse ceva de neconceput: ne părăsise pe toţi. Ea nu a trebuit să îndure consecinţele, privirile critice ale sătenilor, mamele care îşi ţineau copiii departe de şcoala lui Pitaji. Cum treceau pe celalaltă parte a uliţei când ne vedeau, cum mi-au interzis să folosesc fântâna din sat, obligându-mă să merg aproape patru kilometri în plus până la fântâna de la câmp cu *mutki*-|*A* gol.
Jiji nu a trebuit să-şi ascundă afecţiunea ceas de ceas şi zi de zi, aşa cum am fost nevoiţi s-o facem noi, Maa, Pitaji şi cu mine. Dacă i-aş spune toate astea, Hâzi mar vedea altfel? Ar fi mai înţelegătoare? Dar de ce vreau compătimirea ei?
Sau vreau de fapt să mă admire şi să mă respecte ca pe Jiji, hoinara de şaptesprezece ani care a apărut în pragul bordelului, cerând adăpost şi masă în schimbul căutatelor ei pliculeţe cu coajă de rădăcină de bumbac? *Eu* sunt cea care a avut de suferit când Lakshmi şi-a părăsit soţul. Ea e motivul pentru care mi-am spus mereu că

nu-mi voi părăsi niciodată căminul conjugal, orice s-ar întâmpla. Adesea am această dorinţă, dar o suprim. Când Pierre şi cu mine ne certăm. Când nu am chef să mă împac, dar nu am nici energia să mă cert. Când aş prefera să combin formulele lui Delphine decât să mă descurc cu crizele lui Shanti. Când as vrea să mă târăsc sub cuvertură şi să dorm în loc să gătesc cina. Când simt că nu pot respira decât dacă ies, ies, ies din casă...

Urechile îmi ţiuie. Nu mai aud zgomotul bărbaţilor umblând prin fabrică, trosnetul şi sfârâitul focului sau zgomotul propriei respiraţii. Ţiuitul devine mai puternic, tonalitatea mai înaltă. Hâzi mă priveşte îngrijorată. Nu aud ce zice. Şi-a pus mâna pe braţul meu.

Ţiuitul se opreşte la fel de iute cum a început. Scutur din cap ca să-l limpezesc, de parcă ar putea reîncepe în orice moment. Dau din cap ca s-o încredinţez pe Hâzi că sunt bine. Cutele de pe fruntea ei se destind. Inspiră adânc înainte să-şi retragă mâna de pe braţul meu. îmi bag mâinile în buzunarele pantalonilor ca să nu vadă cum îmi tremură. Mă întorc cu spatele la ea. încerc să găsesc ceva, orice, ca să schimb subiectul. *—Ji,* o întreb, ai încercat vreodată s-o convingi pe Lakshmi să se alăture fetelor din *kotha?.*

Hâzi scoate un mic sunet dezaprobator.

— Crezi că Lakshmi nu ştia deja că viaţa pe care societatea o dictează femeilor nu e dreaptă? Ea a venit la noi pe deplin conştientă. A evitat intenţionat să aibă copii. Nu voia să-şi vândă trupul pentru mâncare. Ceea ce voia era să aibă propria ei afacere. Deci nu. Nu a existat niciodată vreun motiv pentru care să vrea să ni se alăture.
Mă întorc din nou spre ea. Ochii îi sunt plini de durere.
— Unele dintre celelalte femei pe care le-ai întâlnit aici lucrau pentru alţii – găteau, faceau curăţenie sau cărau pământul şi molozul de pe şantierele de construcţii. Erau nevoite să se culce cu angajatorii sau şefii lor doar pentru a-şi păstra locurile de muncă. La noi, câştigă mai mult în câteva ore dansând într-o companie civilizată decât câştigau înainte într-o lună. Şi nu trebuie să se culce cu cineva de care nu le place. Nu ştiu de ce sunt sceptică sau de ce simt nevoia s-o provoc.
— Dar sunt sigură că nu toţi oamenii de afaceri şi înalţii funcţionari sunt simpatici, nu?
îmi aruncă un zâmbet ironic.
— „Sunt bărbaţi şi bărbaţi şi nu toate pietrele sunt preţioase.” Simpatia depinde de cine e dispus să simpatizeze.
Asta mă face să râd.
— Ai văzut destul? mă întreabă ea.

— *Hahn.* Dar de unde pot cumpăra parfumul ăsta? Hâzi tace o clipă.

— Fabrica asta e a noastră. A mea şi a lui Nasreen. Ne amintim de acest parfum de *mitti* din copilăria noastră, petrecută în Lucknow. La *haveli,* la mama. Era şi ea curtezană. Am fost fericite acolo.

De bună seamă că mi se citeşte pe chip surprinderea. Hâzi arcuieşte spre mine o sprânceană desenată cu creionul...

— Chiar şi curtezanelor le este îngăduită o copilărie fericită*, beţi.* Când ploua, dansam în curte şi apoi lipăiam prin noroi. Dacă mama mi-ar fi dat voie să mă tăvălesc în noroiul ăla, aş fi făcut-o.

Zâmbeşte larv, dezvelind nişte dinţi mărunţi şi

> CV) j *j* >

uniformi.

— Acum mă scald în apă parfumată cu *mitti attar.* De la adăpostul şalului ei de lână, întinde un braţ plinuţ şi împinge înapoi mâneca lungă a bluzei tricotate. îşi flutură antebraţul pe sub nasul meu.

— Vezi?

Adulmec. E aroma pe care o simţeam din când în când, dar nu reuşeam s-o identific. Şi în tot acest timp, nu observasem că e parfumul lui Hâzi!

Face din nou semn spre mine cu arătătorul încovoiat, se întoarce şi mă conduce afară

din fabrică.
— De ce cantitate o să ai nevoie?
Nu m-am gândit la asta până acum. Am studiat brieful de creaţie, dar nu am întrebat-o pe Delphine ce se va întâmpla odată ce clientul aprobă formula finală a parfumului.
Hâzi înţelege, probabil, ce e în mintea mea. Zâmbeşte blând.
— îţi vom face o ofertă bună, draga mea.
Pe drumul de întoarcere, ne oprim, la iniţiativa lui Hâzi, să bem un *chai* la o tarabă stradală. Nu am mâncat nimic şi nici n-am băut *chai* de când m-am trezit, iar acum mi-e foame. Băiatul din spatele tarabei toarnă dintr-o crăticioară *chai* de culoarea caramelului în pahare mici, reuşind să nu verse nicio picătură.
— De cât timp aveţi fabrica? o întreb pe Hâzi.
Ea îsi încreţeşte nasul, socotind.
— De vreo zece ani. Omul care o deţinea – împreună cu alte câteva afaceri – a dat faliment.
îsi arată din nou zâmbetul şiret.
J i
— Era dator la *kotha* noastră cu o sumă destul de mare de bani. Distracţia nu e gratuită, *beţi.* Şi nici nu e ieftină.
încuviinţez din cap.
— în cele din urmă, am ajuns în posesia a

tot ce avea el.
îmi beau ceaiul, reflectând.
— Hazi-jz, de ce fabrica angajează doar bărbaţi? Ea ridică din umeri, uitându-se spre cer.
— Aşa a fost dintotdeauna. Bărbaţii au grijă de foc, toarnă materia primă în oale, strecoară uleiul din cuve. Este o muncă murdară.
— Dar nu ar putea şi femeile să înveţe s-o facă? Ea îşi înclină capul într-o parte şi clipeşte des.
— Presupun că da. Nu m-am gândit niciodată la asta. Punem paharele goale pe blatul tarabei. încep să scot nişte rupii să-l plătesc pe băiat, dar Hâzi îmi pune o mână pe braţ. Face semn din cap, sugerând s-o luăm din loc. Pe când ne îndepărtăm, mă tot uit înapoi la *chai-walla,* care acum serveşte un alt client. Hâzi îmi observă nedumerirea (nu există francez care să te lase să pleci fără să plăteşti). Ea scoate un hohot zgomotos, aplecându-se să se sprijine cu palmele pe genunchi. Când se îndreaptă de şale, îşi şterge lacrimile din colţul ochilor. Arată înapoi spre tarabă cu degetul mare.
— *Beţi,* aia era una din afacerile pe care le deţinea clientul nostru.
Acum râd şi eu cu ea şi pornim mai departe spre *kotha.* Două femei în *salivar kameez* şi şaluri, care sporovăiesc aşezate pe o prispă,

se opresc din vorbă ca să se zgâiască la noi. Alcătuim, pesemne, un tablou ciudat: o curtezană – sulemenită, în sari şi împodobită cu bijuterii la ora 09:00 – şi o femeie suficient de tânără ca să-i fie fiică, purtând breton franţuzesc şi pantaloni evazaţi şi fără pic de machiaj.
în timp ce ne scoatem încălţările în prag, una dintre slujnicele mai în vârstă vine în grabă spre Hâzi.
— Un oaspete, doamnă, şopteşte ea.
Hâzi ridică din sprâncene. Probabil că nu aştepta pe nimeni.
— Adu-ne un mic-dejun, Shalini.
Femeia coboară spre bucătărie. Mă întreb dacă Binu e cea care îl ajută pe bucătarul-şef să gătească micul- dejun. Ocolim curtea interioară, îndreptându-ne spre sala mare în care două femei în sari stau aşezate pe perne una lângă cealaltă, adâncite în conversaţie. Una dintre ele este Jiji.
Lângă ea stă o femeie pe care nu am mai văzut-o de aproape şaptesprezece ani.
Mă opresc, încremenită, de parcă mi-ar fi crescut brusc rădăcini în marmura de sub tălpi.
Părul ei e mai închis la culoare decât înainte; probabil că şi—1 vopseşte negru, aşa cum o fac multe indience când încep să încărunţească. Atunci când ne-am cunoscut, avea părul tuns într-un bob scurt, dar acum

îl poartă mai lung, prins într-un coc, la fel ca Jiji. Au dispărut şi pantalonii până la genunchi şi bluzele până în talie pe care le purta când era mai tânără. în locul lor, un sari de mătase brodată şi o bluză asortată o fac acum să pară o doamnă cu stare din clasa de mijloc. Cutele adânci de la baza nasului până la colţurile gurii şi ridurile din jurul gâtului o trădează ca având în jur de patruzeci şi cinci de ani.

Hâzi intră în cameră cu mâinile împreunate într-un *namaste* pentru a saluta oaspetele, în acelaşi timp în care Lakshmi îşi ridică ochii pentru a-i întâlni pe ai mei.

Mă holbez la sora mea. încerc să mă stăpânesc, dar izbucnesc înainte să mă gândesc măcar ce de spus.

— Cum îndrăzneşti?

îmi simt faţa dogorind. împroşc salivă când vorbesc. Lakshmi se repede să se ridice şi vine spre mine.

— Nu, Radha. Nu e ceea ce crezi.

Hâzi se uită la noi consternată. De data asta pare că nu ştie ce să facă. Fără îndoială că nu e obişnuită cu astfel de izbucniri. Nu în *kotha* ei elegantă.

Kanta, fosta mea prietenă din Jaipur, cea care mi-a luat băieţelul, se ridică şi stă în faţa noastră într-un sari roşu cu auriu.

>

— Bună, Radha.

Are ochii umezi. îşi frânge mâinile.
Mă dau înapoi, opunându-mă încercărilor surorii mele de a mă tine în cameră.
— Nu înţeleg de ce-ai făcut asta! strig la Jiji.
— N-am făcut nimic, *choti behen*
Kanta e nevoită să ridice vocea ca să se facă auzită peste toată zarva.
— Nu e vina lui Lakshmi. Ea nu ştia că vin. A trebuit să te găsesc ca să-ţi spun chiar eu, Radha. E vorba de Niki.
— Nu! ţip eu.
De când aveam paisprezece ani nu i-am mai rostit numele cu voce tare. Să i-l aud rostit acum, pe buzele altcuiva, e la fel de dureros ca atunci.
Dau să fug din încăpere, dar Lakshmi mă apucă de braţ, se trage spre mine şi îşi înfăşoară braţele în jurul membrelor mele tremurânde. îmi pune mâna pe ceafa şi mă mângâie ca pe un copilaş. Nu mi-am dat seama până în acel moment că plâng; lacrimile mari şi grele picură de pe obrajii mei pe umărul ei. Gâfâi de atâta efort, tresăltând din tot corpul. Am din nou treisprezece ani şi vreau ca sora mea mai mare să mă ocrotească.
— Fă ceva, Jiji. Te rog, nu mai vreau!
Kanta îşi înfăşoară pe mână capătul şalului şi îl desfăşoară la loc.
— N-am vrut să dau buzna...
Sora mea întinde o mână în spate ca s-o

potolească pe Kanta, care tace de-ndată.
Jiji îmi masează spatele cu mişcări circulare.
— Puiule, nu ştiam că o să vină Kanta aici. Nu am chemat-o eu. M-a sunat la Shimla şi Jay i-a spus unde sunt. A venit din cauza lui Niki, care lipseşte de acasă de două nopţi. L-au căutat în tot Jaipurul.
Când dau să vorbesc, glasul îmi sună ud şi gâlgâit.
— Ce-ce legătură are asta cu mine?
îmi ridică blând capul de pe umărul ei şi îmi şterge obrajii cu degetele mari.
— Ieri a trimis o telegramă ca să-i anunţe pe Kanta şi Mânu unde se află.
Ochii lui Jiji sunt plini de îngrijorare.
— E în drum spre Paris. Rămân cu gura căscată.
Lakshmi aruncă o privire spre Kanta, apoi se întoarce spre mine.
— Se duce la tine acasă.
Acasă la mine? La Paris? Mi-l închipui pe Pierre deschizând uşa de la intrare, un tânăr explicând cine este, confuzia de pe faţa lui Pierre! Scotocesc în buzunarul pantalonilor după lănţişorul meu cu fiola magică. Mâinile îmi tremură atât de tare, încât nu reuşesc să ajung la el suficient de repede. Aproape că-l scap, apucând lanţul la timp pentru a împiedica fiola de sticlă să se spargă pe podeaua de marmură. N-am deschis-o niciodată în faţa altor oameni, dar simplul

fapt de a ţine în mâini micul recipient şi a-l rostogoli între palme mă linişteşte. Jiji îl vede, dar nu scoate o vorbă.
Acum Hâzi e lângă mine cu un pahar de vin de rodie.
— Bea, îmi porunceşte ea.
Dau pe gât tot vinul dintr-o înghiţitură. îmi unge limba, gâtlejul şi stomacul cu căldura şi dulceaţa lui. Urmează o amorţeală blândă.
>
Mă las condusă către o pernă, pe care mă aşez.
Lakshmi şi Kanta se aşază lângă mine, de o parte şi de alta. Hâzi dă instrucţiuni să ni se aducă *chai* cu zahăr, împreună cu tot ce s-a pregătit pentru micul-dejun. Stau mută în timp ce în faţa noastră sunt aşezate din belşug *puri* fierbinţi, *toor dai* picant, *okra subji*[1] cu curry *şijalebi* îmbibat în sirop dulce. În mod normal, m-aş repezi la bucate cu fervoare, dar, deocamdată, nu am poftă de mâncare. Nasreen, care supraveghează zilnic pregătirea micul ui-dej un împreună cu bucătarul- şef, ni se alătură, umplându-mi un *thali* şi aşezându-l în faţa pernei pe care stau.
Lakshmi aruncă o privire către Kanta.
— Cred că ar fi cel mai bine dacă i-ai povesti totul. Ochii Kantei sunt tulburări. Isi desfăşoară şi îsi
î > J > >
răsuceşte iar capătul şalului în jurul mâinii.

Cred că a nutrit tot timpul speranţa că ea şi cu mine ne-am putea împăca într-o bună zi şi am putea redeveni prietenele apropiate care eram cândva. Nu e vina ei că nu mai suntem. Ea nu a făcut nimic pentru a produce această ruptură, în afară de faptul că mi-a adoptat copilul. Eu sunt cea care a întrerupt orice contact pentru a fi sigură că voi rămâne departe de viaţa Iui Niki în sânul noii lui familii. Dacă am fi păstrat legătura, as fi făcut în asa fel încât Niki să mă iubească pe mine mai mult; i-aş fi acaparat atenţia, aş fi pretins- o insistent şi i-aş fi păstrat dragostea numai pentru mine.
Kanta plânge. Zăboveşte câteva clipe ca să-şi şteargă ochii pe *pallu.*
— Totul a început cu cererile de admitere la facultate. Ah, Radha, ai fi atât de mândră de cât e de inteligent! Trece cu brio toate testele – e pe locul al doilea în clasa lui de patruzeci de elevi!
Ridică o palmă de parcă şi-ar cere scuze pentru digresiune.
— Mi-a cerut rezultatele de la examenul de absolvire – i le luasem pentru că voiam să i le arăt lui Saasuji. Dar am uitat să i le înapoiez. A decis să le caute singur. în sertarul măsuţei mele de toaletă.
Aruncă o privire neliniştită către Jiji, care o încurajează cu un zâmbet.
— A găsit alte lucruri – scrisori pe care le

păstram. Una dintre ele era o scrisoare pe care eu şi Mânu am primit-o de la un avocat din Marea Britanie. Kanta îşi ia de jos geanta şi scotoceşte prin ea până găseşte un plic alb velin. Mi-l întinde.

E o hârtie scumpă, grea. Plicul e deschis. Sunt patru pagini înăuntru. Mă uit încruntată la Jiji. Ea dă din cap. încep să citesc.

— Cu glas tare, te rog! porunceşte Hâzi.

Cu o tresărire, îmi amintesc că bătrâna *begum* e şi ea în cameră. Cine poate s-o refuze?

îi dau ascultare.

4 aprilie 1974 Hazelton & Dunnwitty Esq.

Stimate domnule Mânu Agarwal, stimata doamnă Kanta Devi Agarwal,

Vă informăm prin prezenta cu privire la un fond de studii constituit în beneficiul unui minor, Nikhil Agarwal (denumit în continuare Beneficiar), cetăţean indian născut în Shimla, statul Himachal Pradesh, la 2 septembrie 1956. Firma noastră a fost angajată prin contract, în numele unui sponsor anonim, pentru a administra acest fond şi a stabili termenii şi condiţiile utilizării lui. Acestea sunt după cum urmează:

1. Beneficiarul trebuie să facă dovada identităţii sale;
2. Beneficiarul trebuie să frecventeze o

instituţie de învăţământ de patru ani, la alegerea sa, din Statele Unite ale Americii;

3. Beneficiarul trebuie să prezinte dovada admiterii la respectiva instituţie de învăţământ superior. Deoarece procesul de admitere este lung şi complicat, se sugerează ca el să fie iniţiat imediat. Listele instituţiilor acceptabile sunt incluse în această comunicare;
4. Pe perioada verii, trustul îi va asigura Beneficiarului o angajare temporară în Statele Unite ale Americii;
5. Beneficiarul va avea obligaţia să lucreze în Statele Unite timp de doi ani după finalizarea studiilor de licenţă. Detaliile privind angajarea vor fi trimise după absolvire. Vom depune documentele oficiale pentru obţinerea unui paşaport american pe numele acestuia. Pentru ca noi să administrăm acest fond, va trebui să semnaţi şi să legalizaţi prezentul contract în termen de şaizeci de zile. Dacă vă mai pot fi de ajutor sau aveţi alte întrebări, cu excepţia celor legate de sponsor, nu ezitati să mă contactări.

Al dumneavoastră cu sinceritate,
Jonathan Westerlin

Arunc o privire peste contractul întins pe paginile următoare şi i-l dau mai departe lui Jiji. Are mai multă experienţă în citirea contractelor, acum că ea şi Malik au propria

afacere. Cu coada ochiului, le văd pe Hâzi şi Nasreen schimbând o privire, aranjând în minte piesele poveştii.

— Dar ce legătură au toate astea cu mine? o întreb pe Kanta.

Chiar şi acum, îmi e greu să mă uit drept în ochii ei, fixându-mi în schimb privirea pe fruntea ei sau pe mâini sau pe brăţările de sticlă purpurie pe care le poartă pe braţ. Mă simt vinovată că am abandonat-o ca prietenă? Că o urăsc în secret fiindcă ea a fost cea care mi-a crescut copilul şi nu eu? Pentru că i-am ignorat rugăminţile de a relua fosta noastră prietenie? Kanta oftează.

— A mai găsit şi altceva lângă scrisoare.

Ochii ei căprui închis, goi de tristeţe şi regret, se îndreaptă spre mine.

— Toate scrisorile pe care le-ai trimis înapoi – nedeschise. Toate fotografiile lui Niki pe care ţi le-am trimis în ultimii şaptesprezece ani.

Scrisorile alea! De ce insista să-mi trimită fotografii cu un bebeluş a cărui existentă trebuia s-o uit? Le-am returnat nedeschise, ca să înţeleagă mesajul. De ce să fiu obligată să mă uit la ceva ce nici măcar nu am cerut vreodată?

Numai Lakshmi înţelege. Kanta i-a trimis şi ei fotografii cu Niki. Ultima dată când am fost la Shimla, sora mea m-a întrebat dacă sunt gata să mă uit la ele. Am dat din cap că

nu. Acum îşi petrece un braţ pe după umerii mei şi mă strânge uşor.

Kanta oftează, cu respiraţia sacadată, de parcă ar fi pe cale să plângă din nou.

— A vrut să ştie de ce nu i-am arătat scrisoarea legată de bursă. Termenul-limită pentru răspunsul la scrisoare trecuse. A vrut să ştie şi de ce i-am trimis fotografii cu el unei femei din Paris în toti aceşti ani. Şi de ce aceasta le returnase fără să le deschidă. Era tulburat — şi am înţeles de ce. Dar eu şi Mânu nu ştiam cât de mult să-i spunem, aşa că nu am spus nimic. Atunci s-a supărat. Ştia că îi ascundem ceva. Dar după şaptesprezece ani, cum îi spui unui tânăr că mama şi tata nu sunt adevăraţii lui părinţi? Sau că ar fi trebuit să fie următorul prinţ moştenitor al Jaipurului, dar nu a avut ocazia?

Mă înec trăgând aer în piept.

— Ce? Ce-ai zis?

Nimeni nu scoate niciun sunet. încăperea e cufundată în tăcere.

Mă răsucesc spre Lakshmi, care stă cu ochii închişi. Culoarea i-a dispărut din obraji.

— Jiji, ce spune acolo?

Sora mea deschide ochii. întinde mâna spre braţul meu, dar mă feresc. Vorbeşte rar şi măsurat:

— Niki trebuia să fie adoptat de Palatul din Jaipur. Aveam un contract cu ei. Maharajahul era în căutarea unui prinţ moştenitor care să-i succeadă în cele din urmă la tron. Şi Niki corespundea din toate punctele de vedere. Avea sânge regal din partea lui Ravi. Dar tu nu ai vrut să renunţi la el, Radha.
îmi amintesc certurile pe care Jiji şi cu mine le-am avut în spital înainte şi după ce l-am născut pe Niki. Aveam treisprezece ani şi eram necăsătorită. Lakshmi a încercat să mă convingă să dau copilul spre adopţie, dar nu mi-a spus că ştie deja cine vor fi părinţii. I-am spus că nu am de gând să renunţ la copilul meu şi, cu siguranţă, nu-l voi da unor străini. în schimb, visam la tot felul de scenarii nebuneşti: să-l înfăşor pe Niki într-o boccea şi să fug; să mă urc într-un tren cu destinaţia Chandigarh cu Niki adormit lângă mine; să mă angajez ca *ayah* la o femeie al cărei copil să aibă aceeaşi vârstă cu Niki. în cele din urmă, însă, vocea lui Jiji îmi întrerupea fanteziile: Unde ar putea merge neînsoţită o fată de treisprezece ani? Oamenii s-ar întreba ce căuta o fată atât de tânără cu un copil după ea. Putea crede că l-am furat. Cine ar oferi adăpost unei copile de treisprezece ani cu un bebeluş după ea? Călugăriţele? Dacă aş merge la o mănăstire, mi s-ar cere să intru în ordinul lor. Familiile

respectabile mi-ar întoarce spatele. Oriunde m-aş întoarce, aş fi evitată. La fel şi copilul meu. Nu am avut altă soluţie decât să accept o adopţie.

Acum, sunt uluită să aud că Palatul plănuia să-l adopte pe Niki.

— Vrei să spui că Niki ar fi putut fi prinţ moştenitor? Ar fi fost crescut de cele două Maharani ale Jaipurului? Jiji lasă ochii în jos, privindu-şi mâinile.

— Da şi nu. Ar fi fost crescut de guvernante şi doici şi profesori particulari. Impărătesele nu prea ar fi fost implicate. Ai luat cea mai bună decizie ca Mânu şi Kanta să-l adopte pe Niki. Eu sunt cea care le-a interzis tuturor să-ţi spună despre adopţia de către Palat. Inclusiv lui Mânu şi Kanta. Chiar şi Iui Jay.

— Adică şi doctorul Jay ştia despre asta? Dar Samir şi Parvati Singh? Eu sunt singura care nu ştia?

îmi urcă un fior rece pe şira spinării.

— Urma să capeţi bani pentru el, Jiji? Plănuiai să-mi vinzi copilul celui care oferea mai mult?

— *Nahee-nahee!* Nu a fost aşa. Urma să fii plătită, dar intenţia mea era ca banii să fie folosiţi pentru studiile tale universitare. N-aş fi oprit niciun ban pentru mine. Jiji pare distrusă, dar eu sunt prea supărată ca s-o las să scape aşa uşor.

— la zi, cât? Pe câţi bani îl vindeai?
— Nu ştiam că aveau de gând să plătească până nu am citit contractul de adopţie.
— Cât? Spune!
— Treizeci de mii de rupii.
Sora mea aruncă o privire către Hâzi şi Nasreen, implorându-le parcă să înţeleagă. Chiar şi ele ştiu că, deşi acum nu pare mult, având în vedere cât de jos a ajuns rupia, în 1956 erau mulţi bani.
îmi vine un alt gând:
— Stai aşa, cum ai scăpat de contract?
Lakshmi oftează. îşi trage genunchii la bărbie, îşi cuprinde picioarele cu braţele.
— L-am convins pe Jay să modifice evaluarea fizică a copilului. Orice diferenţă – oricât de mică – faţă de cerinţele Palatului rupea contractul. Dar, Radha, am făcut toate astea pentru că ai refuzat să renunţi la copil. Nu e vina lui Jay. El a făcut doar ce i-am cerut eu.
Iată, din nou. Totul se întoarce la alegerile pe care le- am făcut – să mă culc cu Ravi, să aleg să păstrez copilul, să-l încredinţez Kantei să-l crească. E vina mea că Niki nu a devenit noul Maharajah al Jaipurului? Că altul stă pe tron în locul lui? E vina mea că Jiji a fost silită să înşele Palatul şi că doctorul Jay a trebuit să se compromită profesional? îmi pun mâinile în cap.
Sora mea se repede spre mine, aducând cu

ea parfumul ei liniştitor. îmi îndepărtează mâinile de pe cap. Glasul îi e la fel de catifelat ca petalele florilor de magnolie.
— Ai luat decizia corectă. Să-i laşi pe Kanta şi Mânu să-l crească. Palatul ar fi angajat bone şi guvernante care nu ar fi tinut la el la fel de mult. Nu l-ar fi răsfăţat asa cum au făcut-o Kanta şi Mânu. Niki a avut o viată > > ? tare bună. N-a dus lipsă de nimic. E inteligent. E sănătos. Joacă cricket, desenează peisaje, iubeşte sărbătorile şi dansează pe cântecele din filme, îmi coboară braţele pe lângă corp.
— Ai făcut ce a fost mai bine pentru copilaşul tău. Mă simt cuprinsă de încă o pereche de braţe. Simt mirosul de lapte de trandafir al Kantei. E cea mai mare apropiere dintre trupurile noastre – al ei şi al meu – din ultimii şaptesprezece ani. Gura ei e aproape de urechea mea.
— îţi mulţumim că l-ai lăsat pe Niki la noi, Radha, îmi şopteşte ea. Mereu mi-am dorit să-ţi spun lucrul ăsta. Şi l-aş repeta de o mie de ori dacă te-ar face să te simţi mai bine. Aud cuvintele, dar nu prea le înregistrez. Mă uit la scrisoarea de pe covorul din faţa mea.
— De ce nu i-ai spus lui Niki despre bursă? Sună ca o oportunitate care ţi se oferă o dată în viaţă.
— Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba, intervine Lakshmi.

— *Bilkul,* răspunde Kanta. Mânu şi cu mine am bănuit cine era în spatele acelei scrisori, şi ne îndoim că s-au schimbat: aceiaşi oameni care au refuzat să recunoască sângele lui Niki ca fiind al lor – Parvati şi Samir Singh. Au plecat în America acum cinci-şase ani. îţi aminteşti scandalul legat de prăbuşirea cinematografului Royal Jewel din Jaipur? Au fugit cu coada între picioare, dar acum...
Kanta face o grimasă.
— Se pare că tot ce ating se transformă în aur. Au construit o afacere imobiliară în State. Chiar şi în condiţiile în care economia merge atât de prost în toată lumea, în America oamenii încă mai cumpără case. Eu şi Mânu suntem convinşi că-l vor pe Niki înapoi în ograda lor nu pentru că îl iubesc, ci pentru că au nevoie de un moştenitor de parte bărbătească. Ravi şi Sheela au doar fete.
Ravi Singh. Gândul la el nu mai e aşa de dureros ca înainte. Odată ce a apărut Pierre în viaţa mea, am putut să mă mut la Paris şi să las în urmă amintirile mele nefericite despre Ravi.
Mă întorc către Lakshmi, ignorând-o pe Kanta.
— Dar nu putem şti cu siguranţă că familia Singh La angajat pe acel avocat. Adresa este una din...

Mă uit la plic.
— Din Marea Britanie. Dacă nu sunt ei?
Kanta vine să se aşeze lângă Lakshmi, aşa că nu mai pot evita să mă uit la ea. Cele două femei se consultă din priviri. Mă uit cu coada ochiului către Hâzi şi Nasreen, care mănâncă în linişte, prefacându-se că nu aud ce vorbim.
— Noi avem prieteni în Anglia, oameni pe care îi cunoaştem din facultate, ne lămureşte Kanta. Sunt avocaţi. Au fost de acord să facă nişte cercetări pentru noi. Şi suntem aproape siguri că sponsorii sunt cei din familia Singh. Cine altcineva ar rămâne anonim? Dacă scrisoarea ar fi venit direct de la ei, am fi rupt-o fără ezitare. Aşa că au pus un intermediar să se ocupe. Aţi citit scrisoarea. Stiti acum că vor ca Niki să lucreze în SUA vreme de doi ani după absolvire. Eu şi Mânu ne facem griji că, odată ce vor pune gheara pe el, nu-i vor mai da drumul.
Mijesc ochii, gândindu-mă.
— Bine, dar Ravi? Nu preia el afacerea? Şi Ravi are şi un frate. Govind, parcă. De ce nu el? De ce ar avea soţii Singh nevoie de Niki dacă au doi fii?
Kanta îşi umflă obrajii şi apoi suflă aerul afară.
— Cei doi băieţi Singh au fost o dezamăgire pentru ei. Din câte am auzit, lui Ravi îi place

să bea şi să-şi facă de cap. Tinerele americance îl consideră atrăgător.

îşi dă ochii peste cap şi înţeleg ce vrea să spună. Cocktailul acela curios de încredere în sine şi modestie şi felul lui de a se concentra ca un far asupra persoanei care e cu el m-a atras şi pe mine la Ravi chiar şi atunci când eram foarte tineri. Nu mă miră că şi pe americance le atrage.

Kanta continuă.

— Fratele lui, Govind, a decis deja că nu vrea să fie implicat în afacerea familiei. Acum lucrează în cinematografie în Los Angeles, lucru la fel de supărător pentru Samir şi Parvati ca şi când s-ar fi transformat într-o *hijra.*

— De unde ştii toate astea? o întreb.

— Reţeaua indiană de zvonuri şi informaţii se întinde

pe tot globul, *beţi.*

Hâzi e cea care a vorbit. Ne întoarcem toate spre ea.

— Nepoţii mei din Dubai vă pot spune inclusiv care e treaba cu colonul vecinului meu de alături de aici, din Agra!

Hohotele ei o molipsesc şi pe Nasreen, ai cărei umeri se zgâlţâie de râs.

Ceaiul mi s-a răcit, dar îl beau oricum. Hâzi îi cere uneia dintre fete să-mi aducă o ceaşcă cu ceai proaspăt, dar refuz, clătinând

din cap.
— Şi ce vrea Niki de la mine?
Vreau şi nu vreau să aflu. Şi una şi alta.
Kanta se scarpină pe frunte. Brăţările ei de sticlă scot clinchete delicate.
— Bănuiala noastră e că în mintea lui s-au combinat cumva două idei şi a tras concluzia că ai putea fi tu în spatele acelei burse. Că ai putea să fii binefăcătorul anonim. Noi nu i-am spus niciodată că a fost adoptat. Nu ştie nimic despre asta. Poate că vrea doar să afle cine eşti şi de ce ai contat atât de mult pentru mine. Mă înroşesc la auzul vorbelor ei. Mai contez încă pentru Kanta? în ochii ei nu e nici urmă de ranchiună. Spre deosebire de mine, ea nu se agaţă de trecut. Kanta întinde mână s-o atingă pe a mea, dar ceva o reţine. îşi retrage mâna.
— Ai devenit o femeie fermecătoare. întotdeauna am ştiut că eşti o fiinţă deosebită. Ai făcut mai mult cu viaţa ta decât majoritatea femeilor.
Zâmbeşte cu drag spre Lakshmi.
— Sora ta ne-a tinut la curent cu realizările tale. Ne faci pe toţi foarte mândri, Radha.
Simt o arsură în străfundul ochilor. Mă încearcă brusc dorinţa de a-mi cere iertare pentru toate momentele în care l-am hrănit intenţionat pe Niki cu biberonul în primele luni ale vieţii lui, ca să fie prea sătul când

Kanta îi oferea sânul ei, laptele care îi era destinat copilului pe care îl născuse mort. Vreau să-i spun că îmi pare rău că am ignorat toate acele scrisori pe care probabil petrecuse ore întregi să le scrie, alegând cu grijă acele detalii din viaţa Iui Niki pe care aş fi fost interesată să le aflu. Vreau să stau pe patul ei, aşa cum făceam când aveam treisprezece ani, să beau lapte de trandafiri, să-i citesc din *Doamna Dalloway* şi să-i vorbesc despre *Naţional Velvet,* filmul cu Elizabeth Taylor pe care l-am văzut împreună. Ce bine ar fi dacă m-aş putea întoarce la acea perioadă mai nevinovată pe care am trăit-o înainte de Ravi, înainte de sarcină, înainte să fug la Paris.
— Când soseste Niki la Paris? întreb eu.
Lakshmi e cea care îmi răspunde.
— Poate mâine. Poate peste încă o zi. Nu ştim dacă va încerca să te contacteze imediat ce ajunge acolo. Noi nu avem cum să-l contactăm. Nu vrea s-o facem.
Ah, *Bhagivan!* Să-I sun pe Pierre acum? Şi ce să-i spun? Că am avut un copil la treisprezece ani? Că eram o fată proastă pe care atât a dus-o mintea? Că fiul meu nelegitim e mare acum şi vrea să mă cunoască? E drept că i-am dăruit lui Pierre două fiice, dar celui care a fost prima mea iubire i-am dăruit un fiu. Va considera Pierre acest lucru un eşec? în Franţa, naşterea

unui

băiat merită felicitări mai călduroase decât cea a unei fete. încerc să-mi imaginez efectele colaterale ale sosirii lui Niki. Nu ştiu dacă Pierre a presupus că eram virgină înainte de a ne căsători; nu am vorbit niciodată despre asta. Poate că va crede pur şi simplu că Niki face parte din familia mea pe care nu a cunoscut-o încă. Sau va accepta un copil vitreg la fel de uşor ca... Nu, asta e la fel de puţin probabil ca o petrecere organizată de Pierre în cinstea promovării mele ca ucenic parfumier.

Kanta dă să spună ceva, apoi se opreşte. Mă uit la faţa ei îngustă. Nu a fost niciodată o femeie frumoasă, dar energia ei neobosită şi bucuria de a trăi au compensat întotdeauna acest lucru. Acum recunosc văpaia din ochii ei, atât de familiară mie.

— Decizia de a-i spune lui Niki că eşti mama lui îţi aparţine. Dar va dori să ştie care e legătura dintre noi două. Orice ai hotărî să faci, Radha, te rog, încurajează-l pe Niki să se întoarcă acasă. Are doar şaptesprezece ani. Nu suntem pregătiţi să-l pierdem în favoarea unei facultăţi aflate atât de departe sau a unor oameni pe care îi cunoaştem prea puţin şi în care nu avem încredere.

A trecut foarte mult timp. Cum să-i vorbesc unui băiat pe care l-am cunoscut doar când

era mititel? Un băiat pe care l-am părăsit pentru totdeauna când avea doar patru luni. Nu pot şterge din trecutul meu faptul că am fost însărcinată, aşa cum nici Kanta nu poate şterge faptul că l-a îngrijit şi I-a hrănit pe Niki în ultimii şaptesprezece ani. Dar nu e corect din partea lor să-mi ceară mie ajutorul acum. Nu e drept. Din adâncul vintrelor simt o furie atât de adâncă, încât îmi vine să apuc narghileaua de alamă a lui Hâzi şi să o zdrobesc de podea până când crapă marmura sau se despică narghileaua în două.

— Tu şi Mânu sunteţi prea speriaţi să-i spuneţi adevărul despre adopţia lui, aşa că trebuie să fiu *eu* cea care să-i spună? După toţi aceşti ani, vrei să deschizi acele răni vechi? Ca să-mi amintesc că Ravi, cel pe care l-am iubit, m-a respins atât de categoric?

Mă întorc către Jiji.

— De ce nu tu, Jiji? De ce nu vorbeşti tu cu Niki? Tu eşti cea care m-a convins să-l dau. Eu voiam să-l

J

păstrez, îţi aminteşti? Am iubit copilul acela! Ai fi putut să mă ajuţi să-l păstrez, Jiji. Tu, care găseai mereu răspuns la toate, ai fi putut găsi o cale de a mă ajuta să-mi cresc băiatul. Dacă o făceai, l-aş fi putut creşte. Dar nu te-ai străduit suficient, nu-i aşa? M-ai

făcut doar să mă simt prost pentru că voiam să fiu în preajma lui chiar şi după ce Kanta l-a adoptat. Ce era atât de rău în faptul că voiam să stau în preajma celui care era carnedin carnea mea şi sânge din sângele meu? Lakshmi arată de parcă am lovit-o cu narghileaua lui Hâzi. Până la urmă, am spus-o pe faţă. Chiar nu ştia cum m-am simtit în toti aceşti ani? Nu ştia că acea

i > J >

parte din mine care o duşmănea se ascundea chiar la suprafaţă? E sora mea şi m-a primit când nu aveam pe nimeni, dar este şi cea pe care o consider răspunzătoare pentru că l-a smuls de lângă mine pe primul meu născut. Ea n-a fost niciodată mamă. De unde să ştie ce

înseamnă să vorbeşti cu bebeluşul tău vreme de nouă

luni, cât îl porţi în pântec, descriindu-i o gărgăriţă şi ce îl va face s-o îndrăgească, sau împărţind cu el parfumul proaspăt al unui molid albastru cu fiecare inspiraţie sau povestindu-i cum o să-l înveţi să joace Cinci-pietre? Jiji mi-a răpit toate astea. Mi-a spus că nu am cum să am grijă de un bebeluş. Mai aveam de terminat şcoala. Aveam toată viata înainte. Dar în adâncul

sufletului, am simţit întotdeauna că ar fi putut să mă ajute. Uite cum o ajută pe Nimmi să-i crească pe cei doi copii ai ei, cât

de mult îi iubeşte. De ce nu m-ar fi putut ajuta şi pe mine să-l cresc pe al meu? Mă răsucesc spre femeile adunate acolo, care se uită îngrozite la faţa mea udă de lacrimi, la nasul care-mi curge. îmi şterg ochii cu mâneca. Nu pot să mă mai opresc din plâns, în timp ce mă întorc spre Lakshmi. – M-a durut cumplit să-l părăsesc. Compresele tale m-au ajutat să-mi sece laptele, Jiji, dar nu şi lacrimile. Mi-a fost tare dor de el. Am plâns în fiecare noapte timp de un an. La internat, o aveam doar pe Mathilde să mă consoleze. Nu i-am spus pentru ce şi ea nu m-a întrebat niciodată. A avut decenţa să nu zgândăre rana. Dar voi două – zic eu arătând cu degetul spre Lakshmi şi Kanta –, voi vreţi să sfredeliţi crusta aceea cu un cuţit şi să o faceţi să sângereze din nou. Nu-mi puteţi cere să fac asta! M-am mutat la un milion de kilometri depărtare tocmai ca amintirea lui să nu mă sufoce. Am viata mea acum. Cu familia mea. Cu fiicele mele. Nu vreau să-l cunosc! Nu vreau să vorbesc cu el!
Sângele îmi zvâcneşte atât de furios, încât simt că inima dă să-mi iasă din piept. Respir de parcă aş fi alergat de la Jaipur la Agra. Sora mea şi Kanta mă privesc cu expresii rănite. E oare milă ce văd în ochii lor? Sau ruşine? Le pare rău pentru ce au făcut ori le e milă de mine? Se gândesc la sentimentele mele sau la ale lor? Trebuie să ies din

camera asta. Trebuie să plec. Mă ridic, puţin nesigură.
Sora mea îşi drege glasul.
— Of, *beţi,* îmi pare rău pentru toate astea. Nu ştiam că Niki se va întoarce în viaţa ta. Dar vine, indiferent dacă îti convine sau nu.
Hâzi ridică mâinile, de parcă s-ar pregăti să prindă o minge de cricket.
— *Aaraam se! Aaraam se!* Las-o, Lakshmi! Are nevoie de timp.
Stau întinsă pe somieră, cu spatele la uşă, când Lakshmi intră în cameră. E ultima fiinţă pe care vreau s-o văd; închid ochii, încercând să nu mă smiorcăi. La etajul de dedesubt, instructorul de dans strigă paşii, în timp ce acompaniatoarea încetineşte sau accelerează ritmul. Aud sunetele ritmice ale clopoţeilor de la gleznele curtezanelor.
Dar mirosul nu este al lui Lakshmi – acel amestec deosebit de henna, frangipani, ulei de cocos şi cardamom. Recunosc parfumul puternic de mosc şi tutun ca fiind al lui Hâzi, cu o notă de bază despre care acum ştiu că *este mitti attar.* Când se aşază, patul se clatină sub greutatea ei formidabilă. îi simt căldura corpului pe spate.
— Ştiai că grasele pot să-şi rotească şoldurile mai repede decât poate un bătrân să răsucească o *beedi?.* Mă irită că a dat buzna peste mine. Răspund cu gura lipită de somiera de iută.

— Eu nu obişnuiesc să-mi rotesc soldurile şi nici să
J J }
răsucesc ţigări.
Puteam la fel de bine să întreb grosolan: *Ce cauţi aicR*
— Mama mea era disperată de cât eram de grasă când eram mai mică. îşi facea griji că trupul meu nu-i va atrage pe nababii sau maharajahii care veneau la *kotha* noastră. Dar se înşela. Aveam eu un nu-stiu-ce... Mă
> i
plăceau bărbaţii. Primul meu client fidel mi-a dăruit doi băieţi – asta a fost înainte să o cunoaştem pe Lakshmi cu pliculeţele ei fermecate. Mama mi-a trimis copiii la spitalul local. Nu era loc pentru ei la *haveli.* întotdeauna m-am întrebat cine i-a crescut, unde sunt, ce s-a întâmplat cu ei. Tu ai avut noroc, *beţi.* Ai ştiut tot timpul unde e băiatul tău. Kanta-yz pare o fiinţă cumsecade. A fost hrănit, educat, iubit.
îşi pune degetele cu inele pe şoldul meu. în fereastra din fata mea, văd o reflexie strălucitoare a brăţărilor ei de aur şi sticlă.
— Nu este vorba despre tine, Radha. E vorba despre băiat. Pune-te în locul lui. Vrea să ştie ce se întâmplă în viaţa lui. Dacă ai avea vârsta lui, nu ai fi curioasă? Uşurează-i cugetul. Spune-i adevărul. O să-şi dea seama dacă te prefaci, spre deosebire de clienţii mei. Chicoteşte şi mă bate uşurel pe şold. îşi

ridică trupul masiv de pe somieră, dar înainte să se îndepărteze, o prind strâns de mână. îmi întind gâtul ca să mă uit la ea. Hâzi îşi întoarce ochii spre ai mei şi mă strânge de mână.

— *Khush raho, beţi.*

Să fiu fericită? O urmăresc cu privirea pe când iese din cameră şi închide usa.

Cineva mă zgâlţâie de braţ. Deschid ochii. îi simt lipicioşi. Jiji stă lângă mine pe pat cu o ceaşcă de ceai într-o mână şi o cârpă umedă în cealaltă. Pune ceaiul pe noptieră. îmi apasă gingaş cârpa pe ochi. E caldă. Miroase a lavandă şi muşeţel. O las să mă spele pe faţă; nu am energie să mă mişc.

— Hai încoace! mă îndeamnă ea.

Corpul meu parcă e o păpuşă de cârpă când mă ridică în şezut la marginea patului. îmi întinde ceaiul. Apoi se aşază în spatele meu pe somieră şi începe să-mi pieptene părul cu un pieptăn din lemn de santal. Amândouă am moştenit părul mamei noastre: des, ondulat. (încep să văd şi şuviţe argintii în al meu, mai nou.) Cu mişcări blânde, trage cu pieptănul şuviţele rebele la locul lor.

îi simt iubirea cu fiecare atingere. Degetele ei separă delicat nişte fire încâlcite. Mereu are această grijă să nu provoace niciodată durere, doar să îndrepte lucrurile. Ca suflarea ei dulce peste un desen cu pastă de henna. A ştiut întotdeauna să-mi arate ce

simte pentru mine mai mult decât poate exprima în cuvinte. Acum îmi spune că nu trebuie să-mi fac griji pentru izbucnirea mea de mai devreme. Că nu ne va afecta relaţia, sentimentele pe care le avem una pentru cealaltă.

— Cât timp am dormit?

— Câteva ore.

îşi vede de treabă, în timp ce eu îmi sorb ceaiul.

— Negustorii din Kashmir vin în sud în fiecare iarnă ca să-şi vândă articolele brodate. Vii cu mine să alegem o jachetă de lână pentru Shanti şi una pentru Asha? Dau din cap că da. Mă simt atât de secătuită, că nu ştiu dacă sunt încă supărată pe Jiji sau ruşinată că mi-am vărsat oful în gura mare. Nu ştiu ce să simt, nici ce să spun. Ar trebui să-i cer scuze sau să aştept să- mi ceară ea scuze? Şi chiar e nevoie de scuze? Parfumul liniştitor al *chai-\Avâ.* cu cardamom, cuişoare şi scorţişoară începe să mă reînsufleţească.

Când termină cu pieptănatul, Lakshmi îmi masează gâtul şi umerii cu degetele. Spune pe un ton degajat: – Kanta s-a întors la hotel. Mâine pleacă înapoi spre Jaipur.

Kanta! Am fost atât de aspră cu ea azi-dimineaţă! îmi face rău şi să-mi amintesc. Mi se înroşeşte gâtul de ruşine. Cea mai dragă prietenă a lui Jiji mi-a fost alături atunci

când sora mea era prea ocupată cu lucrul. Kanta m-a introdus în lumea cărţilor ei: *Bâlciul deşertăciunilor, Amantul doamnei Chatterley, Jane Eyre.* M-a dus să văd filme americane – *Unora le place jazzul* şi *Ultima oară când am văzut Parisul.* O admiram, era atât de şic în pantalonii ei pescăreşti şi cu tunsoarea bob. Spre deosebire de doamnele din înalta societate a Jaipurului, cărora Jiji le oferea serviciile ei, Kanta era modernă şi atât de amuzantă! Când eram cu ea, mă simţeam de parcă ea era sora pe care venisem s-o caut în Jaipur, nu cea cu care mă procopsisem. Uneori simţeam că sunt o povară pentru Lakshmi, care trebuia să mă hrănească, să mă îmbrace şi să-mi asigure un acoperiş deasupra capului, dar cu Kanta nu mă simţeam niciodată asa.

Jiji îmi cere să îmbrac *salwar kameez-cA* indian pe care mi La adus. Nu obiectez. Am dat dovadă de destulă lipsă de respect la *kotha* cu hainele mele occidentale. Mai ştiu şi că atunci când mergem la bazarul din Agra
nu trebuie să arăt ca o turistă, căci atunci vom fi asediate de vânzători ambulanţi. E linişte în *kotha* ■> J
când trecem pe lângă sala de banchete. Dansatoarele şi cântăreţele se odihnesc, probabil, înainte de reprezentaţia de seară. Modul de viaţă al curtezanelor presupune să lucrezi până târziu, să te trezeşti devreme,

să faci repetiţii şi să te odihneşti după-amiaza. Hâzi şi Nasreen nu se zăresc pe nicăieri. Afară e deja întuneric la ora 17:00. Şoferul ricşei noastre a pus muzică din filme la radio şi a dat sonorul tare, aşa că Jiji şi cu mine rămânem tăcute un sfert de oră, cât ţine drumul până la piaţa de noapte. E răcoare în aer şi amândouă purtăm pulovere peste *kurta.* De îndată ce văd luminile înşirate la întâmplare pe deasupra aleilor bazarului, simt că nerăbdarea mea sporeşte. De ani de zile n-am mai fost la o piaţă de noapte. Mă ţin aproape de Jiji, care merge înaintea mea printre tarabele înghesuite unde se vând cartofi, fasole şi *karala.* Şi aici produsele sunt puţine. Cotim pe o altă alee plină de cumpărători. Aici, vânzătorii sunt profilaţi pe cuţite, sufertaşe şi farfurii de metal, încerc să nu zăbovesc prea mult cu privirea asupra vreunui obiect, ca nu cumva un vânzător să-mi observe interesul şi să căşune pe mine. La Paris tocmeala se practică foarte puţin, aşa că mi-am cam pierdut antrenamentul când vine vorba să negociez un preţ.
Jiji pare să ştie exact încotro merge; îmi închipui că piaţa s-a extins din vremea când stătea ea în Agra, dar probabil că îşi păstrează planul general. în lipsa altor indicii, nasurile noastre ne pot spune spre ce parte a acesteia ne îndreptăm: detectez un

miros de pielărie când sosim la negustorii *dejuti.* Oare Asha şi Shanti ar purta pantofi maharani, cu broderii, dacă aş găsi mărimea lor? Apropiindu-ne de tarabele cu fructe, simt miros de *loquat* copt, aproape pe trecute. Un taur se preumblă de la o tarabă la alta, în căutare de bunătăţi. Vânzătorii îi aruncă dinainte câte o mică ofrandă şi el se opreşte s-o mănânce. Din senin apare lângă el şi o pisică, să-i ţină tovărăşie la masă. Mai departe, îi vedem pe vânzătorii de sariuri. Teanc peste teanc de culori delicioase, ca de nestemate, fiecare la fel de uluitoare ca cea dinainte. Cum poate India să producă nişte nuanţe atât de vibrante – şi atât de multe –, când în Franţa pare să fie un deficit de culoare? Vreau să mă opresc, să cumpăr un întreg teanc de mătăsuri şi să-mi decorez apartamentul cu ele, deşi ştiu că vor părea la fel de străine acolo cum sunt bejul pal şi cafeniurile şterse aici.

Jiji încetineşte pasul, căutând pe cineva. Se uită în dreapta şi în stânga, până când faţa îi înfloreşte într-un zâmbet. Ne apropiem de un vânzător de tămâie. Şi cine să stea oare în spatele tarabei înguste dacă nu Hari, fostul ei soţ?

Sunt atât de şocată să-l văd, că încremenesc în loc. E surprins şi el să ne vadă, dar îşi revine repede, cu un zâmbet larg şi un *namaste.* E proaspăt ras, cu mânecile

cămăşii albe şi apretate suflecate până la cot.
E înconjurat de cutii cu beţişoare şi conuri de tămâie stivuite ordonat în spatele lui şi în faţa tarabei. Mostre formate din cinci beţişoare parfumate îşi unduiesc parfumul în direcţia noastră. Pur şi simplu oftez de plăcere. Simt mirosul de mogra, trandafir, *chameli,* şofran şi – e oare posibil? – *mitti attaf'* Jiji râde văzând reacţia mea, ca şi când se aştepta la ea.
Sora mea pare absolut în largul ei în prezenţa lui Hari. – Hâzi mi-a spus că acum lucrezi cu femeile din Agra. Şi că ai o fabrică de tămâie, îl lămureşte ea. Iţi aduci aminte de Radha, nu-i aşa?
El face ochii mari. Mă salută cu un *namaste* ceremonios şi zâmbeşte.

Cât de ciudat să-l întâlnesc pe Hari după aproape douăzeci de ani! Acest om pe care abia dacă îl cunoşteam, dar care a călătorit cu mine cu atâta vreme în urmă de la Ajar la Jaipur în căutarea lui Lakshmi. Ea îl părăsise după ce începuse s-o bată; el îşi dorea copii, dar ea bea de multă vreme ceaiul din coajă de rădăcină de bumbac pe care învăţase să-l facă de la mama lui, tocmai ca să nu rămână însărcinată. Munchi-yz a fost cel care mi-a spus unde să-l caut pe Hari după ce Maa şi Pitaji au murit. Când l-am găsit pe soţul

părăsit al lui Lakshmi, l-am convins să mă însoţească la aproape o mie de kilometri de Ajar – până la gara din Jaipur (ce îndrăzneaţă eram înainte!). Mi-am amintit că văzusem numele acela – Jaipur – pe plicurile pe care poştaşul i le aducea lui Maa, aceleaşi pe care ea le arunca pe foc, nedeschise. La gară, Hari şi cu mine am început să-i întrebăm pe toţi cei care ne ieşeau în cale unde am putea s-o găsim pe sora mea. La început, Jiji nu a vrut să creadă că soţul ei s-a schimbat, dar era adevărat. Continua munca de binefacere pe care o făcuse răposata lui mamă: vindecarea femeilor rănite şi a copiilor care nu aveau bani să plătească un medic. Cu toate astea, sora mea nu a vrut să rămână căsătorită. O lege din 1955 i-a permis să divorţeze de el. Când ea, Malik şi cu mine am plecat la Shimla, era din nou o femeie liberă. Hari strigă către cineva din spatele tarabei. O femeie de douăzeci şi ceva de ani, îmbrăcată într-un sari verde pal şi o bluză tricotată verde-smarald, îşi face apariţia cu un bebeluş adormit în braţe. în urma ei vine şi un

băietei de patru sau cinci ani. Hari ia băiatul în braţe şi ne prezintă familia.

— Soţia mea este motivul pentru care am venit la Agra, explică el. Am cunoscut-o în Jaipur, dar ai ei sunt de aici şi a vrut să se

întoarcă.

Soţia lui ne zâmbeşte timid.

Hari se apleacă spre noi, făcându-ne parcă o confidentă:

— Nu vă lăsaţi păcălite. în timpul zilei, are în subordine patruzeci de femei care rulează pasta de tămâie şi fac beţişoare sau conuri, în timp ce eu mă ocup de copiii lor. Lakshmi, acum am mai mulţi copii decât mi-am dorit vreodată!

Hari râde, iar soţia lui şi sora mea i se alătură. Lakshmi întreabă de copii, iar femeia îi spune cu mândrie cum îi cheamă şi câţi ani au. Aflăm de la Hari că se aprovizionează cu *mitti attar* de la fabrica lui Hâzi şi Nasreen. Asa le-a cunoscut.

Fostul soţ al surorii mele pare fericit, la fel şi ea. A dispărut duşmănia de la prima lor întâlnire în Jaipur, circumspecţia din glasul lui Lakshmi când vorbea despre el şi amărăciunea din al lui până să-şi dea seama că ea nu avea să fie niciodată proprietatea lui. Hari ţine morţiş să ne dăruiască câteva cuţii cu tămâie.

Lakshmi îşi împreunează palmele şi leagănă din cap ca să arate că îi apreciem gestul, dar nu este nevoie. în schimb, scoate nişte rupii din punguţa cusută la betelia juponului (unde îşi ţine întotdeauna banii), le întinde

soţiei lui Hari şi alege o cutie cu tămâie de *mitti atta.r.* Nu ştiu cum se face, dar, când ne luăm rămas-bun, mă simt mai uşoară. Oboseala pe care o simţeam în mâini şi picioare a dispărut.

Când plecăm de la taraba lui Hari, Jiji îmi spune:

— îi povesteam lui Hâzi că m-am întrebat adesea ce sa ales de Hari după ce ne-am despărţit de el în Jaipur. Ea mi-a spus că este aici, în Agra, la piaţa de noapte, încă îi ajută pe cei săraci, vindecându-i cu cataplasmele pe care a învăţat să le facă lucrând cu mama lui. Dacă femeile sunt la ananghie, le oferă locuri de muncă la fabrica Iui de tămâie.

— Asa şi-a cunoscut şi soţia?

Sora mea ridică din umeri.

— Poate. Unele dintre femeile care lucrează la fabrica lor erau înainte prostituate. Unele erau fugite de acasă sau orfane. Nasreen zicea că toate femeile care lucrează acolo câştigă suficient pentru a-şi hrăni familiile.

Zâmbeşte larg.

— S-a descurcat bine. Sunt mândră de el.

Cu mult timp în urmă, îmi povestise de vremurile în care abia se putea ridica de pe podea după câte o bătaie primită de la el. Simt un ghimpe de revoltă în numele ei.

— Jiji, cum ai putut să-l ierţi după tot ce ţi-a

făcut?
— S-a terminat, Radha. Nu mi-a făcut rău multă vreme. Şi cred că plăteşte preţul pentru acele bătăi de fiecare dată când ajută o femeie aflată în circumstanţe nefericite.
Se întoarce să se uite la mine.
— Valoarea noastră umană nu stă în viata de zi cu zi.
Şi nici în trecutul sau viitorul nostru. Stă în schimbările fundamentale pe care le facem în noi înşine de-a lungul vieţii. *Samaj-jao?*
Ne uităm una la alta o clipă înainte ca sora mea să se întoarcă şi s-o ia înainte.
Când ajungem la taraba cu haine recomandată de Hari, Jiji şi cu mine examinăm măiestria articolelor din lână, detaliile broderiilor şi căptuşeala din poliester sau bumbac a fiecărei haine lucrate manual. Hari avea dreptate: acest vânzător aduce mărfuri din caşmir cu mult superioare celor ale concurenţilor săi. Aleg două haine. Pentru Shanti, aleg una din lână zmeurie, împodobită cu o broderie măruntă de culoare galbenă. Cealaltă – oliv cu cusături de culoare verde mai închis pe guler – va scoate în evidenţă ochii de chihlimbar ai Ashei.
— N-ar trebui să luăm ceva şi pentru Pierre? întreabă Jiji-
Mă gândesc la comanda făcută de Asha.
— Ba da! Elefanţi din lemn de santal

sculptaţi manual. Pentru biroul lui – şi or să le placă şi fetelor.
Jiji merge în faţa mea. După ce cumpărăm cadoul pentru Pierre, Lakshmi mă ia de braţ şi mă îndreaptă către aleea cu de-ale gurii. Bărbaţi, femei şi copii ronţăie *mungdal* prăjit, arahide picante, *sev, chakli,* nuci caju sărate.
— Hai să luăm ceva de mâncare, spune ea, plimbându-şi privirea peste rândurile de pungi pline cu gustări îmbietoare. Ne plimbăm ţinând în mână cornetele din hârtie de ziar pline cu crănţănele (din cele pe care Jiji nu mă lăsa niciodată să Ie mănânc când eram mai mică) şi admirând aleea cu brăţări colorate de lac şi de sticlă. Fiecare şir de brăţări sclipitoare este unic ca model, foarte diferit de orice alt rând. Lakshmi micşorează pasul şi se întoarce spre mine.
— Radha, nu vreau să pleci fără să ne înţelegem una pe cealaltă.
Rosteşte vorbele cu grijă, alegând fiecare cuvânt ca şi cum ar fi o perlă.
— Nu ştiu cum e să fii mamă, ai dreptate în privinţa asta. în anul care a urmat despărţirii tale de Niki, mă întristam mai mult decât îţi poţi imagina când mă gândeam la tine cum plângi şi cât te simţi de singură, îmi amintesc că am tot încercat să te fac să vorbeşti cu mine când veneai la noi în weekend, dar nu voiai. Iar eu nu ştiam

cum să te fac să-ţi deschizi inima. Regret tare mult lucrul ăsta. Oricât de mult încercam, tu refuzai să-mi răspunzi la întrebări. îţi aduci aminte? Jay te lua la călărie, sperând că te vei simţi în largul tău ca să vorbeşti cu el. Vedeam că îti înăbuşi sentimentele şi ştiam că trebuie să le exteriorizezi. Dar nu am reuşit să găsim o cale de a te ajuta.

Sora mea culege o arahidă cu ardei iute din cornetul meu şi o aruncă în gură. îmi dă timp să răspund. îmi amintesc că mă lua la plimbare duminică dimineaţa în Shimla înainte de masă, râzând de eşecurile ei cu Grădina Tămăduirii sau povestindu-mi despre încercările de a repara singură fereastra lăsată de la căsuţa ei. întotdeauna menţinea conversaţia într-un registru lejer, întrebându-mă despre colegii şi cursurile de la şcoală, despre cum mă simţeam. Abia acum realizez că nu rostea niciodată numele lui Niki, în speranţa că îl voi aduce eu în discuţie. Nu o făceam, iar ea îmi respecta tăcerea. Nici când ne-am plimbat de ziua lui nu am vorbit despre el. îi abăteam atenţia de la tristeţea mea, o tachinam în legătură cu pasiunea pe care doctorul Jay o făcuse pentru ea, sugerând să-i dea măcar un semn de încurajare. Ea râdea: „De ce m-aş lega la cap cu el când

sunt ocupată cu tine şi cu Malik?”
Odată, la Şcoala Auckland, am fost gata-gata să mă destăinuiesc lui Mathilde. Era miezul nopţii. Aveam un vis recurent, în care încercam să număr câţi dinţi avea Niki. O tot luam de la capăt şi nu mai terminam.
Pesemne că am strigat în somn, fiindcă Mathilde a trebuit să mă trezească. Plângeam. Şi-a plimbat degetele prin părul meu până când am adormit din nou. De dimineaţă, s-a uitat la mine plină de speranţă. Poate că aia avea să fie ziua în care îi voi mărturisi ce mă chinuie. Dar nu am facut-o niciodată.
Acum, inspir adânc.
— Am crezut că pot să-l fac să dispară. Dacă nu mă gândesc la el.
— Pe Niki?
— *Hahn.*
— N-aveai cum să nu te gândeşti la el! Pentru că exista. Exista, Radha, şi era fermecător. Şi e fermecător. Nu ai greşit cu nimic. Un băiat mai mare a profitat de tine. El ştia care vor fi consecinţele, dar nu ţi-a spus. Ştii asta acum, nu-i asa, *choti behen'.*
— Am fost o proastă că l-am lăsat pe Ravi să se apropie atât de mult. Mi-e ruşine când mă gândesc cât de neghioabă am fost, cât de naivă.
Pe când rostesc toate astea, simt cum încep să-mi dogorească obrajii. Ştiu că mă

înroşesc la faţă.
— Eram toanta de la ţară pe care atât o ducea capul. Aveam senzaţia că toată lumea îmi spune aşa pe la spate.
— Adică cine?
— Tu. Kanta. Malik. Mânu. Ravi. Soţii Singh...
— Niciunul dintre noi nu te credea toantă, Radha. Cel mult, ne simţeam vinovaţi. Eu nu mi-am făcut datoria de soră mai mare de a te învăţa despre sex. Kanta nu şi-a îndeplinit datoria de a te călăuzi spre cărţi şi filme mai potrivite vârstei tale. Malik se învinovăţea că nu venise la mine mai devreme să-mi spună că te-a văzut cu Ravi. Noi am dat greş, Radha, nu tu. Şi pentru asta, îmi pare nespus de rău. Noi am greşit faţă de tine. înţelegi?
Clatin din cap cu amărăciune.
— Chiar şi în cele din urmă, când l-am născut pe Niki, am vrut să vă dovedesc tuturor că nu sunt naivă. Eram sigură că Ravi va face ceea ce se cuvine şi îşi va asuma paternitatea copilului nostru. Că se va căsători cu mine. Că va da buzna în salonul de spital unde mă aflam şi mă va salva. Am crezut că va fi domnul
>
Rochester al meu, Jiji. Dar, ce-i drept, n-a fost. Şi cum el nu s-a arătat, m-am simţit mai tâmpită şi mai naivă ca oricând. Tot ce

gândeaţi deja despre mine era adevărat. Fusesem prea credulă. O neroadă de la ţară.
— Ah, *choti behen!*
Jiji scoate o batistă din geantă ca să-mi şteargă ochii. Nici nu mi-am dat seama că plâng.
— Nicio clipă nu te-am crezut o fată fără minte. Ai fost mereu atât de inteligentă! Nu mă gândeam atunci decât că societatea din Jaipur avea să vă evite, pe tine şi pe copilul tău. O fată însărcinată nu poate merge la şcoală. în 1956, nimeni nu voia mame necăsătorite în clasă. Mă enerva că o fată deşteaptă ca tine căzuse victimă avansurilor lui Ravi. îmi era ciudă pe tine pentru asta, recunosc. Ştiam că Parvati mă va face pe mine răspunzătoare pentru faptul că te-ai culcat cu fiul ei. Tocmai ea, care ştia ce fel de om e. Ştiam şi eu. Ar fi trebuit să am grijă să te protejez de băieţi ca el. Dar nu am facut-o. Şi pentru asta îmi pare nespus de rău. Neţinând seama de cumpărătorii care trebuie să ne ocolească, sora mea mă cuprinde în braţe şi mă ţine strâns. Eliberează ceva în mine de care m-am agăţat până acum, ca un balon care se dezumflă. De ce oare nu ne-am spus aceste lucruri cu ani în urmă? De ce nea luat atât de mult să ne mărturisim una alteia ce simţeam acum şaptesprezece ani? De ce am aşteptat atâta vreme ca ea să împartă vina cu mine?

Cu bărbia pe umărul meu, Lakshmi spune:

— Nu putem să ne întoarcem şi să schimbăm nimic, *beţi.* Nu te mai agăţa de trecut. Dar gândeşte-te la ce te-a învăţat. Ce îţi spune prezentul? I-ai oferit lui Niki cea mai bună viaţă posibilă. Ai luat decizia să-i laşi pe Kanta şi Mânu să-l crească. Ai făcut bine. E fericit, Radha. E un băiat fermecător.

îi dau drumul din îmbrăţişare şi îi cercetez fata.

— Vrei să spui că l-ai văzut? îmi şterge din nou ochii.

— După ce Jay şi cu mine ne-am căsătorit, am început să mergem la Jaipur iarna. îmi era dor de Kanta. Şi voiam să-I văd pe Niki, pe nepotul meu, Radha. Eu aşa îl consider. E o minunăţie de băiat. îi place să citească la fel de mult ca şi tie. Desenează cele mai frumoase schiţe. Toate astea sunt lucruri pe care ar trebui să le afli despre el. Şi atunci vei vedea cât de bine ai procedat.

Simt că inima îmi galopează.

— Dar, Jiji, cum îi explic lui Pierre că am avut un copil înainte să-l cunosc pe el? Un copil pe care apoi 1am abandonat? Pierre a fost crescut în spirit catolic. Nu ştie nimic despre asta. Dacă cere divorţul?

— Pentru că ai avut un copil la treisprezece ani? De parcă la francezi n-ar fi fete de

vârsta asta care fac copii, zice Jiji pe un ton ironic. Dacă Pierre va fi furios pe tine pentru că l-ai adus pe lume pe Niki, va avea de-a face cu mine. I-ai dăruit două fiice superbe. Ar fi un prost să renunţe la toate astea! Aşa cum ai spus chiar tu, suntem în 1974 acum, nu în 1955. Vremurile s-au schimbat.
Negustori şi cumpărători deopotrivă se opresc să se zgâiască la noi, două femei care se îmbrăţişează în mijlocul unei alei aglomerate, cu vaci, câini şi pisici care trec pe lângă ele. Ii simt puterea, darul ei de a mă face să mă simt în siguranţă întotdeauna, şi îmi doresc ca acea putere să devină şi parte din mine.
— Vrei să vin cu tine la Paris? mă întreabă ea. Sunt sigură că Nimmi ar fi de acord să-mi ţină locul la Shimla pentru câteva zile.
Oricât de tentată sunt să spun da şi s-o las pe Jiji să îndrepte lucrurile, dau din cap că nu.
Niki vine să mă vadă. De asta trebuie să mă ocup eu singură. Scot flaconul dintr-un buzunar al tunicii, îl desfac şi inhalez. l-l întind apoi surorii mele. Jiji se încruntă, cu o privire nesigură pe chip, dar îşi apropie cu prudenţă nasul de flacon şi adulmecă. Faţa i se limpezeşte.
— Ah! exclamă ea.
Mă strânge de bărbie.
— *Shabash!*

[1] „Vino, eu sunt iubirea ta”, în 1b. hindi, în original (n. red.).

- Băutură răcoritoare din India (n. red.).

[2] „Un bărbat dus de nas”, în 1b. franceză, în original (n. red.).

- „Lăcaşul iubirii” în 1b. hindi, în original (n. red.).

[2] Mâncare de bame (n. red.).

PARTEA AIII-A

Folosit de mii de ani în India pentru a linişti mintea şi a calma pielea iritată, uleiul din lemn de santal a fost introdus în Europa cu doar două sute de ani în urmă. *Paris Decembrie 1974*

În taxiul de la aeroportul de Gaulle către apartamentul nostru, îmi plimb mâna peste preţioasa cutie din lemn de palisandru din poală, în care se află uleiurile esenţiale de *mitti* şi *khus.* Jiji a vrut să mă întorc cu ea la Shimla şi să stau câteva zile cu Jay şi cu familia. Acum îi numeşte pe Malik, Nimmi şi copiii lor familia ei. Cât de ciudat e când mă gândesc că atunci când am ajuns prima dată în Jaipur, Lakshmi era toată familia pe care o aveam, iar acum am familia mea, la un milion de kilometri depărtare de a ei. Dar trebuia să mă întorc la Paris pentru Niki – şi pentru Pierre şi fete. Şi pentru munca mea. Cerul înnorat de decembrie al Parisului mă face să tânjesc după căldura de un alb strălucitor a Indiei. în cea mai rece zi din Agra, erau douăzeci şi unu de grade. Aici, la ora 18:00, sunt opt grade şi stau zgribulită, având doar un pulover să-mi ţină de cald. Regret că nu am păstrat şalul pe care mi La oferit Jiji. Am sunat o singură dată acasă la

Florence cât am fost plecată. Voiam să aud vocile fiicelor mele, sporovăială lor neîncetată, poveştile despre locurile în care le dusese bunica lor. Mi-au spus că au jucat *petanque* şi badminton şi că au mâncat ciocolată din calendarele lor de Advent (Crăciunul este ceva ce sărbătorim doar acasă la Florence).

Pe Pierre nu l-am sunat. Mi-a fost teamă să aflu dacă Niki a fost la noi acasă sau dacă el şi Niki s-au cunoscut deja. Dacă s-ar fi întâmplat, m-am gândit că Pierre m-ar fi sunat imediat. Mi-l imaginam pe Niki apărând în timpul zilei; Pierre ar fi fost atunci la serviciu. Mă îndoiesc că portăreasa l-ar fi lăsat să urce la etaj, dat fiind că nu-l mai văzuse niciodată. Şi chiar dacă ar fi urcat, nu ar fi răspuns nimeni când suna la soneria apartamentului. Seara, Pierre ar fi fost la Florence să ia cina cu fetele; dacă nu, ar fi ieşit cu prietenii. Mi-l închipuiam pe Niki pierzându-şi speranţa şi, în cele din urmă, hotărând să plece înapoi acasă. Poate voi fi scutită de stinghereala de a-l prezenta pe Niki soţului şi fiicelor mele.

Dar, chiar şi atunci, ştiam că e doar o iluzie. Şi când va veni momentul ca Pierre să-l cunoască pe Niki, ei bine... va trebui să găsesc eu ceva. în clipa asta sunt epuizată după călătorie şi n-am idee ce să le spun

niciunuia dintre ei.
Mă târăsc cu valiza şi cutia cu parfumuri până la etajul trei. înainte să răsucesc cheia în broască, aud voci, ceea ce e o uşurare: înseamnă că nu va trebui să fiu singură cu Pierre sau să mă pregătesc sufleteşte pentru marea discuţie. Cel puţin nu în seara asta.
îl aud pe Pierre spunând cu o voce cam prea veselă: „Ah, ea trebuie să fie”. Zâmbeşte când vine pe hol să mă sărute pe ambii obraji. în timp ce îmi ia valiza, îmi şopteşte:
— Nu mi-ai spus că aştepţi vizite.
Mi-a stat inima în loc.
Niki e deja aici.
Simt groaza strângându-mi pieptul ca o menghină. Pierre îmi duce valiza, străbătând holul, până în dormitorul nostru. îmi atârn haina în cuierul din perete. încet, foarte încet, îmi scot pantofii. Atunci observ o pereche de pantofi bărbăteşti Adidas, albi cu dungi roşii, plini de praf, aşezaţi lângă pantofii familiei mele. Ai zice că Niki a traversat deşertul Rajasthan ca să ajungă la mine. Mă sprijin cu o mână de perete. Ca o bătrână, mă îndrept târşâind picioarele spre sufrageria noastră de la capătul holului.
Văd ceafa unui bărbat. Stă aşezat pe canapea. Are gâtul subţire şi vulnerabil, ca al unui băietandru.
— Bună! zic eu intrând.
El se ridică şi se întoarce dintr-o singură

mişcare lină. Observ totul dintr-odată: ochii de păun, luminescenţi în centru, albaştri, apoi verzi şi cu contur cafeniu. Nasul lui este exact ca al lui Ravi: drept, fără cocoaşă ca al meu. Buzele le are de la mine: în formă de inimă în partea superioară, mai pline în partea de jos. Pomeţii mei, sprâncenele groase ale lui Ravi. Părul tot al lui: negru şi creţ. Era creţ şi când era mititel. L-as fi recunoscut pe stradă? Nu cred. Dar m-aş fi uitat îndelung, fiindcă e tare frumos, iar ochii lui sunt cu totul deosebiţi.

Niki nu s-a mişcat din loc. Nici eu. încă tin în mână

cutia cu parfumuri[3] de la Agra, atât[3] de strâns încât mi se albesc degetele.

Pierre intră în cameră ducând o tavă cu pahare cu suc de ananas.

— Asa!

Sunt conştientă că a pus tava jos, dându-i un pahar lui Niki. Deodată, auzim usa de la intrare deschizându-se şi vocile subţirele ale fetelor, şi pe Florence spunându- le să-şi agate paltoanele în cuier şi să-şi scoată ghetele. Pierre se scuză şi iese să-şi salute mama şi să le ajute pe fete. Niki stă cu paharul în mână, dar nu a luat nicio înghiţitură. Nici eu dintr-al meu.

O aud pe Florence spunând:

— M-am gândit că Radha va fi prea obosită

să pregătească cina. Aşa că am făcut nişte *coq au vin.* Putem lua cina împreună...

— *Maman!* Fetele năvălesc în cameră, cuprinzându- mă pe după mijloc. Vibrează de entuziasm, de energie, în vieţile lor tinere s-au întâmplat o groază de lucruri în cele patru zile de când nu ne-am văzut.

— Joséphine a primit un iepure. Putem să primim şi noi un iepure?

— *Maman,* azi am câştigat de trei ori la *Un, deux, trois soleil!*

— Grand-mère a jucat *barbichette* cu noi!

— Ne-ai adus ceva? Ce e în cutie?

Niki se uită în jur, simţindu-se deodată stânjenit. Obrajii îi sunt îmbujoraţi. la o înghiţitură din pahar, apoi îl pune pe tavă. îşi freacă palmele de pantalonii negri de trening.

Florence apare în dreapta mea.

— Ah, *bonjour*\

Simt ochii soacrei mele zăbovind asupra mea, asupra lui Niki. Nu pot să vorbesc. Nu pot nici să deschid gura, nici să mă mişc. în mintea mea e un singur lucru: *Niki e mai frumos decât mi l-am imaginat. Şi mai înalt. E adevărat ce se întâmplă? Visez? Sau e un coşmar?* Dar îmi simt picioarele pe duşumea, mâinile pe cutie. Am nevoie de flaconul meu. Dar parcă nu mă simt în stare să apuc flaconul.

Pierre e în cameră acum. îi spune mamei

sale că vărul meu a venit în vizită la noi. l-l prezintă pe Niki. Fetele îi zâmbesc timide. Asha face un pas în faţă să-l ia de mână. Vrea să-i arate calendarul ei de Advent. Shanti o ia la goană să ajungă înaintea ei în cameră. Niki se înroşeşte când trece pe lângă noi. Privirea lui Florence se plimbă iar de la mine la Niki. Acum Florence îmi smulge cutia din mâini şi o pune pe masă.

îmi dreg glasul.

— Când a sosit?

Pierre pune masa pentru cină.

— Acum câteva ore doar. Pare drăguţ. Vorbeşte engleză foarte bine. Mi-a admirat desenul cu clădirea din Chandigarh. Se pare că a fost acolo. A făcut franceză la scoală.

Continuă cu glas scăzut:

— Ştii, *Je mappele Pierre. Comment allez-vous?* Aşa cum vorbeai tu înainte să te întâlnesc, adaugă el şi îmi face cu ochiul.

E binedispus. Mă aşteptam să fie puţin supărat pe mine pentru că nu l-am sunat din India, pentru că am plecat la Agra, pentru că lucrez, pentru că s-a trezit cu un membru al familiei mele la uşă, pentru o mulţime de lucruri.

— Sper că nu stă la voi, nu? întreabă Florence, scrutând din priviri micul nostru apartament.

Se duce apoi la bucătărie să aducă pahare pentru apă şi o sticlă de apă minerală.

— Stă la un hostel. Cam departe de aici. în arondismentul douăzeci, cred.
Pierre saltă capacul de pe vasul cu *coq au vin* şi adulmecă.
— *Magnifique, maman.*
Florence zâmbeşte binevoitor, ieşind din bucătărie.
— Salată?
Pierre se duce la bucătărie s-o prepare.
Niki şi fetele ies din dormitorul lor. Asha aleargă spre mine.
— *Maman* Niki are ochii de aceeaşi culoare ca ai tăi! Eu am ochii lui *papa.*
îşi trage o pleoapă în jos pentru a-şi etala irisul auriu.
— Şi Shanti are ochii căprui. De unde i-a moştenit? Trag cu coada ochiului spre Florence, care ne urmăreşte cu atenţie. Are o expresie nedumerită. îi îndepărtez Ashei mâna de la ochi.
— Culoarea ochilor poate să reapară la distanţă de câteva generaţii. Ochii lui Shanti sunt ca ai tatălui meu. Florence, de la cine a moştenit Pierre ochii ăştia de o culoare atât de neobişnuită?
Florence, care are ochii albaştri, se uită la mine de parcă tocmai i-aş fi tras o palmă. Sunt atât de surprinsă de reacţia ei, că nu ştiu ce să spun. Spre surprinderea mea, îşi fereşte privirea şi i se adresează lui Niki:
— Ce-ar fi să iei masa cu noi, Niki? Arăţi de

parcă ţi- ar prii o masă franţuzească bună.
în mod normal, aş fi dat ochii peste cap. Ca şi cum mâncarea franţuzească ar fi alfa şi omega! Dar Niki mă priveşte cu un zâmbet strâmb. îmi dau seama că aşteaptă să traduc franceza turuită de Florence. îi vorbesc în hindi:
— Te invită la cină, dar eu aş prefera să nu rămâi. Părinţii tăi îşi fac griji pentru tine. Te vor înapoi acasă. Niki rămâne cu gura căscată. Nu se aştepta la lipsa asta de politeţe. Pierre intră în cameră cu o salată de creson. Zice în engleză:
— Radha, Niki ştie engleză. Nu e nevoie să vorbiţi în hindi.
Lui Niki îi oferă un zâmbet prietenos şi i se adresează în engleză:
— Ne-ar face plăcere să rămâi la cină.
Acum Niki pare încurcat. Căreia din invitaţii ar trebui să-i dea curs? Fetele decid pentru el. Asha îl ia de mână şi îl conduce la masă.
— O să stai lângă mine.
O spune în franceză, dar în engleză adaugă:
— Te rog.
E suficient de clar ce a vrut să spună. Şi, cerându-mi scuze din priviri, Niki ia loc. Shanti aleargă la bucătărie să pună un tacâm şi pentru Niki şi ocupă locul de lângă el înainte să se aşeze Asha. O chem pe Asha la mine ca să evit o ceartă. Curând după aceea, Pierre îi toarnă lui Niki un

pahar de vin (pe care el îl acceptă). Florence îi oferă o porţie de *coq au vin* (şi el o acceptă şi pe aceasta; ştie Kanta oare că mănâncă şi carne?). Fetele îşi folosesc engleza ca să-l întrebe în ce clasă e, unde locuieşte şi dacă are fraţi sau surori, înainte să răspundă, se uită adesea la mine ca şi cum mi-ar cere permisiunea. Refuz să comunic cu el. Să-l am în casa mea e ca şi cum aş avea pietricele în pantofi. Vreau să plece înainte să-şi dea seama că sunt mama lui naturală. înainte să afle familia mea. înainte ca vocile care mocnesc în adâncurile conştiinţei mele să ţipe: *Radha e rea! A făcut lucruri rele! Nu s-a putut abţine. S-a lăsat folosită şi aruncată, ca o batistă murdară.* Nu, nu pot permite să se întâmple asta. Dar familia mea este atât de amabilă şi primitoare, încât Niki nu prea are cum să refuze.
Luând o înghiţitură de vin, Pierre le spune fetelor în franceză:
— Niki e un văr îndepărtat al mamei voastre. Sunt sigur că putem afla ceva secrete despre ea dacă îl rugăm frumos să ni le împărtăşească.
Apoi traduce pentru Niki.
Niki clipeşte des, nu e sigur dacă e o glumă. Dar toţi cei de la masă râd. în afară de mine. Eu mă uit în jos, în farfurie. Cu cât pleacă mai repede, cu atât mai bine, în engleza ei greoaie, Florence spune:

— Poţi să stai la mine, Niki. Am loc.
Gesticulează cu mâinile ca un magician, de parcă ar reda ideea de spaţiu, ceea ce îi face pe Pierre şi pe fete să râdă. Ea li se alătură, la fel şi Niki.
Pierre exclamă:
— *C'est genial!* Mama stă într-o casă foarte mare. Ai putea dormi în două dormitoare în loc de unul singur! adaugă el, râzând pe înfundate.
Florence flutură din mână spre el, ca şi când ar alunga o muscă, dar zâmbeşte.
Sunt atât de surprinsă de oferta lui Florence, încât mă întorc să o cercetez din priviri. Ce ar fi putut s-o îndemne să-l invite? Zâmbeşte larg către Niki, făcând creţuri la coada ochiului. îl place. îl place pe fiul meu! Stai, l-am numit în gând fiul meu? Nu, el e Niki şi atât. *Nu trebuie să-i mai spun aşa. Nu am voie. Efiul altcuiva.* Deodată, camera începe să se încline. Mă apuc de marginea mesei ca să nu alunec de pe scaun.
— *Maman!* strigă Shanti şi dă să mă apuce de braţ.
O aud pe Florence zicând către Pierre:
— într-o săptămână a schimbat de două ori fusurile orare. De bună seamă că e afectată de decalaj, epuizată. Poate că a luat şi vreun virus cât a călătorit.
Aud zgomot de scaune împinse în spate.
Sunt condusă la culcare de Florence. Soacra

mea mă îndeamnă să respir adânc. îmi pune o pernă sub cap. îmi ridică şi picioarele pe perne. Este aceeaşi soacră de care tocmai mă plângeam lui Jiji? De ce se poartă atât de drăguţ cu mine?

— ÎI ducem mâine să viziteze oraşul. Tu odihneşte-

î 1

te...

Apoi sunt băgată sub pături. Aud şoapte în jur.

Maman trebuie să se odihnească. O să vorbiţi cu ea de

>

dimineaţă. A muncit foarte mult. V-ati mâncat toată salata?

Apoi totul se întunecă.

Când mă trezesc a doua zi dimineaţa, apartamentul e cufundat în tăcere. Ies pe hol, strig fetele, dar nu răspunde nimeni. Trebuie să-mi apăr ochii de soarele care se revarsă prin ferestrele sufrageriei; Pierre trebuie să fi tras draperiile.

Mă uit la ceas. E ora 11:00, sâmbătă dimineaţa. Fetele au şcoală până la amiază. Pe masa din sufragerie e un bilet scris de mâna lui Pierre.

Am dus fetele la şcoală. Nu am vrut să te trezesc. Apoi, mama, fetele şi cu mine mergem să-i arătăm lui Niki oraşul. Nu a mai fost niciodată la Paris! Ne întoarcem la cină. Odihneşte-te. Bisous.

Niki! Totul năvăleşte înapoi în mintea mea. El în apartamentul nostru. Le-am spus tuturor că e vărul meu din Jaipur. Florence i-a oferit un pat la ea acasă. Unde e el acum? Ar trebui să-l văd. Să-l conving să se întoarcă acasă. Asta va pune capăt întregii poveşti. Atunci viaţa mea va putea reveni la normal.

Sună telefonul. Mă uit la el de parcă ar fi viu. De parcă ar putea să-mi ardă mâna dacă ridic receptorul. îl ridic cu grijă şi răspund.

— Hai să luăm prânzul împreună!

E Mathilde.

— Astăzi am o asistentă care vede de *Maman.* Chiar am nevoie să te văd*, ma puce.*

E atâta disperare în glasul ei, încât fac un calcul rapid. Dacă Pierre e cu fetele şi îl ţine ocupat pe Niki toată ziua, îmi pot rezerva o oră pentru Mathilde.

De obicei iau o carte cu mine ca să-mi tină de urât când mă întâlnesc cu Mathilde la *Café L'Atlas* de pe Rue de Buci. Mathilde întârzie întotdeauna; uneori apare cu sacoşe de cumpărături pline cu haine sau pantofi sau cu o geantă pe care a văzut-o întâmplător în drum spre mine. Astăzi, gândul la Niki mă chinuie prea tare ca să mă opresc la anticarii de pe cheiul Senei şi să mai cumpăr o carte în engleză cu colţurile paginilor îndoite, abandonată de vreun turist.

Cu un gest ceremonios, un chelner vesel în cămaşă albă, cravată neagră şi şorţ negru îmi aşază paharul cu *menthe â l'eau* pe măsuţa rotundă. Băutura aceasta spumoasă cu aromă de mentă este cea pe care o comand întotdeauna, iar Thomas ştie asta. îşi pune tăviţa neagră sub braţ.
— Fără carte azi? mă întreabă el. Zâmbesc. Mă cunoaşte foarte bine.
— Poate că o să stau pur şi simplu să mă uit la oameni.
— Până când soseste *mademoiselle* Mathilde.
Cred că Thomas este îndrăgostit de Mathilde, pentru că se străduieşte să ne servească el de fiecare dată când ne întâlnim la prânz. Dar ştiu că are o soţie şi un fiu la *banlieu,* aşa că nu va merge mai departe de un flirt.
— Să sperăm că nu ne va lăsa să aşteptăm prea mult, că atunci o să comandăm cina, îi răspund eu.
Un cuplu de vârstă mijlocie se aşază la masa de lângă mine. Se uită pe o hartă şi se ceartă în engleză în legătură cu următorul obiectiv de vizitat. Dar nu vorbesc engleza britanică; sunt americani. Femeia îşi scoate călcâiul din pantofii cu toc jos şi îl masează. Bărbatul, cu chelie în creştet, împătureşte harta şi îşi face vânt cu ea, deşi afară e frig. Are gulerul cămăşii descheiat. în jurul

gâtului îi atârnă două aparate de fotografiat. Sunt sigură că cei doi au bifat deja trei obiective turistice de pe listă şi nici măcar nu e ora 14:00.

Ştiu că nu e cazul să-i spun lui Thomas că mai are nişte clienţi. Ştie şi el, dar o să-i lase să aştepte încă zece minute – sau chiar douăzeci. Poate din cauză că nu îl salută cu un *bonjour.* Sau din cauză că sunt prea gălăgioşi; vorbesc mai tare decât francezii. Sau nu-i place ţinuta lor nepotrivită. Oricare ar fi motivul, îi văd uitându-se pieziş în urma lui, aşteptând să le dea atentie.

— Să pun să vă pregătească deja prânzul? ma întreabă el acum.

Eu iau întotdeauna *moules frites* şi Mathilde o salată Niçoise.

Aprob dând din cap, iar el pleacă în grabă, părând să nu-l observe pe american, care ridică mâna ca să-l oprească. Ofer cuplului un zâmbet compătimitor. Mathilde şi cu mine stăm întotdeauna pe terasă, chiar şi în zilele reci şi înnorate de decembrie, ca cea de azi. E o senzaţie liniştitoare să-i priveşti pe cei care se plimbă, se relaxează, stau de vorbă sau flirtează aici, la Paris. Mă face să-mi uit gândurile sâcâitoare. Sorb din paharul cu *menthe* în timp ce mă uit la o doamnă mai în vârstă de peste drum, care vorbeşte cu pudelul ei alb. Câinele s-a oprit

să adulmece ceva interesant pe trotuar.

— *On avance?* îl îndeamnă femeia, dar câinele nu se clinteşte.

— *Désolée, désolée, désolée!*

E Mathilde, cu geanta ei mare de culoare caramel, aducând cu ea mirosul de tutun, lămâie, paciuli, piele şi chihlimbar. însă fără sacoşe de cumpărături. Mă sărută pe obraji. Azi poartă o rochie de caşmir albastru-ardezie, strânsă în talie cu o curea asortată sub haina bleumarin. Rochia se potriveşte cu culoarea ochilor ei. Ca de obicei, oamenii întorc capul după ea.

— Te-ai dat cu *Gentleman?*

E cel mai nou parfum pentru bărbaţi de la Givenchy. îmi aruncă unul din zâmbetele ei largi, arătându-şi strungăreaţă.

— îţi place?

Se aşază la masă, agăţându-şi geanta de spătarul scaunului, şi îşi adulmecă încheietura mâinii. Apoi o întinde spre mine ca să miros.

— în mod ciudat, ţi se potriveşte.

Mathilde scoate pachetul de ţigări Tigra din buzunarul hainei. îi tremură mâinile. Mă întind peste masă, îi iau cutia de chibrituri şi îi aprind ţigara. (Mathilde refuză să-şi cumpere brichetă; îi place fulg erarea bruscă a măciuliei de chibrit când e scăpărată pe banda de fosfor.)

După primul fum, îmi explică:

— Nu e parfumul meu. E a lui Jean-Luc. L-a lăsat când a plecat.

— Nădăjduind să urmeze o nouă vizită?

Sper să nu observe cu câtă disperare încerc să-mi păstrez tonul frivol. De fapt, pe mine mă frământă ce am să-i spun lui Niki când am să-l văd. *Hai Bhagwan,* dacă îi povesteşte ceva lui Pierre despre scrisorile alea? Să fie astăzi ziua în care să-i spun lui Mathilde despre Niki? O să mă facă mărturisirea să mă simt mai bine, la fel ca discuţia avută cu Jiji? Cum va reacţiona Mathilde când va afla că am păstrat secretul despre Niki în toti aceşti ani?

însă Mathilde nu zâmbeşte. îsi încreţeşte nasul şi scutură scrumul în micuţa scrumieră neagră de pe masa noastră.

— Nu m-ar fi deranjat. Dar... Trage cu sete din ţigară.

— Dar ce?

Clipeşte des; rimelul de pe genele ei e atât de gros că se văd cocoloaşe. La Şcoala Auckland, amândouă eram leşinate după machiajul lui Twiggy, care făcea ochii să pară mari şi genele lungi. Mathilde avea o verişoară în Germania, care îi trimitea cele mai noi produse cosmetice. Am petrecut multe ore fericite imitând machiajul iconic al

celebrului model în loc să învăţăm. Eu am lăsat-o mai moale cu creionul dermatograf şi rimelul negru când erau fetele mititele. Pur şi simplu nu aveam timp să mă prostesc. Dar Mathilde a rămas fidelă idolului ei, care onorează cu chipul ei coperta numărului de luna asta al revistei *British Vogue.* Mathilde scutură din nou gânditoare scrumul şi roteşte vârful ţigării pe marginea scrumierei.

— Jean-Luc m-a părăsit.

Se uită apoi la mine, iar ochii ei azurii îmi spun ce rană adâncă a lăsat. Pare istovită, fragilă. în sfârşit, apăruse un bărbat care se ridicase la înălţimea aşteptărilor ei, dar, din cine ştie ce motiv, nu se dovedise ea la înălţimea aşteptărilor lui. Mathilde nu e obişnuită să fie respinsă de un bărbat; este o experienţă nouă pentru ea. Cât de fragile sunt inimile noastre când le deschidem larg pentru a primi o iubire care nu mai vine niciodată!

Vreau ca Mathilde să aibă o viată fericită, în care ea să fie centrul universului pentru celălalt. Dumnezeu ştie cât de greu i-a fost cu o mamă mai preocupată de propria persoană decât de fiica ei.

— Of, îmi pare atât de rău, *chérie,* eu...

Mă întrerupe, dregându-şi brusc glasul şi îndreptându- se pe scaun.

— Să nu ne întristăm. Inveseleste-mă!

Povesteste-mi despre India. Ce ai mâncat? Cum erau curtezanele? A fost plăcută întoarcerea acasă?

Mathilde iubeşte India, mozaicul acela nebunesc alcătuit din forfota negustorilor, sărbătorile epice şi preparatele condimentate. Se dă în vânt după mâncarea indiană!

Chiar atunci Thomas ne aduce prânzul şi un pahar de chardonnay pentru Mathilde, aceeaşi băutură pe care o comandă de fiecare dată când venim la *L'Atlas.* Se înroşeşte când o salută.

În timp ce mâncăm, îi povestesc lui Mathilde totul, de la revederea cu Lakshmi (care o fascinează pe Mathilde; sora mea i-a pictat mâinile cu henna de mai multe ori), până la întâlnirea cu intimidanta Hâzi şi cu Nasreen cea sfioasă. O fac să râdă descriindu-l pe surprinzătorul domn Mehta şi pasiunea lui făţişă pentru Nasreen. Ii dau raportul despre aromele pe care le-am adus din India şi cum sper să le folosesc în proiectul Olympia.

Mathilde înfige furculiţa într-un anşoa.

— Şi care e treaba cu acel musafir misterios? Când aveai de gând să-mi spui despre el?

Deschid prima midie cu o furculiţă. Simt că

îmi încremeneşte mâna.

De unde ştia că Niki a venit la Paris? I-a spus Pierre? Nu am avut până acum curajul să-i spun despre cum am rămas însărcinată la treisprezece ani.

— Cine ţi-a spus că avem un musafir? o întreb prudent.

Deschide gura şi o închide la loc. Se reazemă de spătarul scaunului şi îşi mută privirea asupra paharului de vin.

— *La Reine,* desigur. Florence m-a sunat azi-dimineaţă să ne invite, pe Agnes şi pe mine, să facem cu ei un tur al obiectivelor turistice.

la o înghiţitură de vin.

— Părea surprinsă că nu mi-ai spus despre vizita lui. Pulsul meu o ia razna.

— E vărul meu. A sosit abia ieri, chiar înainte să mă întorc eu. Habar n-aveam că va veni. A apărut din senin la usa noastră.

îmi dau seama că o doare că nu i-am împărtăşit un lucru atât de important ca sosirea unui oaspete din India. La urma urmei, e cea mai bună prietenă a mea. Las furculiţa jos şi mă servesc cu o ţigară din pachetul ei de Tigra. Mathilde mă urmăreşte curioasă. Nu am mai fumat de când eram eleve la Auckland School.

Doza rapidă de nicotină ajunsă la creier mă ameţeşte, dar este o contrapondere

binevenită la greutatea din piept.
— A fugit de acasă. Părinţii lui m-au rugat să-l trimit înapoi.
îmi zic că nu mint, doar că nu spun tot adevărul. Mai trag un fum.
— O să plece la sfârşitul acestei săptămâni. Acum, spune-mi, ce mai face mama ta?
Ştiam că schimbarea subiectului mă va elibera de presiune. Dar Mathilde nu e uşor de păcălit. A observat nervozitatea care m-a cuprins subit. îşi împinge farfuria şi îşi încrucişează braţele, de parcă i-ar fi frig. Probabil că a decis să nu mai pună alte întrebări, fiindcă o aud spunând:
— Nu ştiu cât timp mai pot avea grijă de *Maman.* A trebuit să montez o încuietoare specială la uşă, ca să nu fugă în puterea nopţii, în timp ce eu dorm. Trebuie să fiu atentă la ce mănâncă. A luat douăzeci de kilograme în greutate de când a venit să locuiască cu mine. Nici măcar nu-şi dă seama când are stomacul plin.
Ochii ei albaştri sunt plini de suferinţă. Rimelul de pe genele inferioare i se dizolvă, curgând în pliurile de sub ochi.
— Radha, nici nu-mi amintesc când am mai fost atât de obosită.
— Bine, dar îngrijitoarele...
— Da, sunt de ajutor şi pot şi eu să lipsesc din casă câteva ore. Dar dacă le angajez pentru douăzeci şi patru de ore în fiecare zi,

banii se vor duce pe nesimţite. Agnes i-a tocat deja pe ai ei înainte de a se întoarce la Paris.
Antoine le lăsase lui Mathilde şi Agnes o situaţie materială bună. Fusese proprietarul clădirii înguste în care parfumeria lui ocupa parterul şi la moartea lui aceasta le adusese o sumă destul de mare. Ştiu că lui Mathilde îi era la fel de dor de bunicul ei ca şi mie. Dacă Antoine ar fi încă în viaţă, ar şti ce să facă, cum să-mi ajute prietena.
îmi pun mâna peste a ei şi o las acolo. Mai mult de- atât nu prea pot să fac.
O oră mai târziu, mă aflu din nou singură în faţa Olympiei lui Manet. Nu vreau să merg acasă, unde va trebui să dau ochii cu Niki şi familia mea laolaltă în

»

aceeaşi încăpere.
Nu există bănci în acest muzeu îngust, aşa că mă aşez turceşte pe pardoseala rece de piatră şi ridic privirea către Victorine. Cu coada ochiului, îl zăresc pe Gérard şchiopătând spre mine, trăgându-şi scaunul după el. Am trecut pe lângă el când am intrat în Jeu de Paume, prea preocupată ca să-l salut. Până acum nu mi-am dat seama că Olympia acţionează ca un sedativ, calmându- mă, liniştindu-mi nervii tociţi. La fel ca flaconul meu cu parfum. Prânzul cu Mathilde m-a amărât. Din pricina situaţiei

dificile a prietenei mele. Din pricina pierderilor de memorie ale lui Agnes. A viitorului lor incert. Şi încă nu am idee cum să fac fată întrebărilor pe care mi le va pune Niki. *Ce legătură ai cu mama mea? De ce i-ai returnat toate scrisorile nedeschise? Ce este în ele?*

Gérard îmi oferă scaunul lui. Dar eu îl refuz, clătinând din cap. Vreau să simt disconfortul pietrei tari. El pune scaunul lângă mine şi se aşază. îmi dă batista lui.

Când am început să plâng din nou? îmi şterg în grabă ochii, obrajii şi bărbia cu degetele.

— Victorine a avut copii cu Manet?

Pare surprins de întrebarea mea.

— N-am auzit niciodată de asa ceva. Doamna Manet era foarte posesivă. Nu cred că ar fi tolerat o legătură romantică între soţul ei şi unul dintre modelele lui.

Spre deosebire de mine, Victorine n-a fost atât de proastă încât să rămână însărcinată cu pictorul.

— Dar Victorine era modelul lui preferat, nu aşa ziceai?

— *C’est ça.* Era preferata multora. Dégas. Lautrec. Stevens. îi poţi vedea faţa în vreo treizeci de tablouri din întreaga lume.

Se opreşte cât îmi suflu eu nasul.

— Era micuţă. Şi cu părul roşu. Prietenii îi

ziceau *la crevette.*
Zâmbeşte afectuos.
— Provenea dintr-o familie de muncitori. A început să pozeze la vârsta de şaisprezece ani.
Rămânem tăcuţi o vreme. Apoi îl întreb:
— Crezi că a dezamăgit-o? Manet, vreau să spun.
— Hmm... cine ştie? răspunde Gérard, scărpinându-se în barbă. Poate că era dezamăgită de bărbaţi în general. Au refuzat s-o primească la Academia de Arte Frumoase, ştii. De altfel, nu primeau nicio femeie – şi asa a rămas foarte multă vreme. Pictorii nu o luau în serios. Manet i-a spus că nu-i place stilul ei de a picta.
Victorine/Olympia mă studiază. îmi cobor privirea în podea, stânjenită. Cuvintele care s-au adunat în mine ies acum la suprafaţă.
— Am făcut un copil când aveam treisprezece ani. Gérard întoarce capul să se uite la mine. îl privesc în ochi.
Nu pot să-i citesc expresia. îi ofer un zâmbet.
— Credeam că sunt îndrăgostită de tatăl lui. Ne întâlneam pe terenurile de polo pe iarbă din Jaipur. La magazia unde se ţineau uneltele de potcovit caii. Repetam împreună replicile pentru piesele lui Shakespeare pe care le studia la cursul de teatru. Fusese foarte uşor să trecem de la studierea

replicilor la punerea lor în scenă. De la Romeo care o vrăjeşte pe Julieta la Romeo care face dragoste cu Julieta. Au fost zile pline de dulceaţă. încă îmi amintesc cât de ameţitor era fiecare sărut, fiecare mângâiere, fiecare suspin; cât de ameţitor era să mă las pătrunsă, strivită, linsă, muşcată. Nu era nimeni să-mi spună ce să fac sau ce să zic sau cum să mă port. Existam pur şi simplu. Făceam. Simţeam. Oare aşa e prima oară pentru toată lumea? Nu se uită niciodată? Poate vreodată să se repete?

Rămânem tăcu ti o vreme.

>

— Şi tatăl copilului? întreabă Gérard. Ce s-a întâmplat cu el?

Ridic din umeri.

— Părinţii lui l-au trimis la o şcoală în Anglia. Eu nici nu ştiam. Şi n-am idee dacă ştia de copil. Ca o proastă, mă duceam la el acasă şi lăsam bilete la portar.

Mă îmbujorez numai gândindu-mă cum trebuie să fi râs soţii Singh de mine. Nu suport să mă uit la Gérard. Probabil că mă consideră slabă de minte.

— Trebuie să fi fost groaznic, zice el în cele din urmă. Glasul îi sună trist, de parcă simte ce am simţit eu în toti acei ani.

3

Mă uit la Victorine. Mă întreb dacă expresia de pe chipul ei e cea pe care aş fi avut-o eu

dacă m-aş fi întâlnit fată în fată cu Ravi. *De ce mă trădezi? Nu vezi cât de rău doare?*

— Dar copilul, madame Radha? L-ai păstrat?

Clatin din cap.

— L-am scos din viata mea.

— Aha.

Doar atât zice, lăsând impresia că înţelege. Habar nare ce am simţit eu. Cum ar putea să înţeleagă? Niki a ieşit din trupul meu – eu l-am născut! Despărţirea de el a fost ca şi cum mi-as fi retezat o mână sau un picior. Cum îndrăzneşte Gérard să pretindă că-mi împărtăşeşte sentimentele? Simt cum îmi pulsează sângele în vene. Ştiu că mi se înroşesc obrajii. îmi spun să mă calmez. Nu e vina lui Gérard. El e amabil şi atât.

Nu am vorbit niciodată cu nimeni din Paris despre copilul pe care l-am născut acum şaptesprezece ani – n-am vorbit până acum. Gérard m-a ascultat. Şi nu ma judecat.

— Vezi mâna asta? zice Gérard, ridicând gheara în care e prefăcută mâna lui dreaptă.

— Pe vremuri eram dreptaci. Acum această mână e inutilă. Aşa că am învăţat să pictez cu stânga. Când o să progreseze boala, şi mâna stângă va deveni inutilă. îmi zâmbeşte, şi abia atunci observ cât de electrici sunt ochii lui albaştri.

— Dar în vise încă mă văd pictând cu mâna dreaptă, în vise, totul e ca înainte. Nu am uitat.
Se uită la mine stăruitor cu acei ochi azurii izbitori, până când sunt nevoită să-mi feresc privirea. îmi dau seama că nici eu nu am uitat.
închid uşa de la intrare cât pot de încet şi mă opresc în holul apartamentului. îi aud pe fete şi pe Pierre vorbind, dar nu şi pe Florence şi Niki. Mă simt străbătută de un fior. E uşurare sau frică? Lipăi pe hol în sosete.
—[?] *Maman! J'adore mon manteau!* strigă Asha de îndată ce mă vede intrând în sufragerie. Face o piruetă, cu braţele întinse, ca o balerină. Amândouă fetele poartă hainele brodate pe care le-am întins pe paturile lor înainte să plec la prânzul cu Mathilde. Acum e aproape ora 18:00.
Shanti zâmbeşte timid şi se apropie de mine pentru o îmbrăţişare.
— *Merci, Maman. Tu mas manqué.*
O strâng tare la piept. Cât de dor mi-a fost de iubirea trupurilor lor mici! De coastele delicate, care se simt prin hăinuţe. De părul lor mătăsos.
Ca să nu rămână mai prejos, Asha aleargă şi ea să capete o îmbrăţişare.
Pierre, care stătea pe canapea, se ridică, cu

faţa plină de îngrijorare.

— Radha, unde ai fost? Am crezut că o să te odihneşti

* > astăzi. N-ai lăsat niciun bilet. Nu ştiam unde ai plecat. Dau drumul fetelor şi merg spre canapea să-l sărut.

— A sunat Mathilde. Avea nevoie să vorbească cu mine.

Pierre clipeşte des.

— E vorba de mama ei?

Oftez.

— De asta şi nu numai. Cred că...

Asha mă apucă de mână.

— Ce mirosuri ai adus din India?

— Nu se cheamă mirosuri, ci arome, o corectează Shanti.

Apoi se întoarce spre mine.

— Ce-ai adus pentru *papa**

— *Papa* nu v-a arătat?

Ridic sprâncenele către Pierre.

— I-am adus cinci elefanţi din India.

Bineînţeles că vorbesc despre sculpturile din lemn de santal, dar Asha face ochii mari de mirare.

— Unde sunt, *maman**

Pierre râde.

— îi aduc acum.

Când trece pe lângă mine în drum spre dormitorul nostru, îmi şopteşte la ureche:

— Miros mai bine decât elefanţii adevărati.

— *Mes choux,* povestiţi-mi cum a fost azi.

Mă aşez pe canapea şi fetele se ghemuiesc lângă mine, de o parte şi de cealaltă.
— Ştiai că Niki se pricepe să deseneze? începe Shanti. Am fost la Luvru şi a făcut schite ale lucrărilor care iau plăcut. A făcut şi schiţe cu mine şi Asha, fără ca noi să ştim.

Se uită la mine cu un aer solemn.
— Are cu el caietul de schiţe tot timpul. *Maman,* aş vrea să umblu şi eu cu un caietel la mine.

Ah, cât de mult îmi plac expresiile astea serioase ale ei!
— Şi ce să notezi în el?
îi îndrept gulerul hăinuţei roşii. îi vine perfect. Răspunde imediat, lăsând să se înţeleagă că s-a gândit la asta de ceva vreme.
— Ce am făcut cu Niki astăzi. Cum am mers la Luvru. Ne-am plimbat şi cu un *bateau-mouche* pe Sena. Eu şi Asha am hrănit pescăruşii.
Pierre se întoarce cu elefanţii din lemn de santal pe care i-am adus pentru el. Fetele vor să-i miroasă. Asha întreabă dacă poate să ducă *les éléphants* la şcoală ca săi arate învăţătoarei. Mă uit la Pierre şi el aprobă, dând din cap.
— Dar ai grijă să nu-i rupi colţul, da? Acela e dintele elefantului şi nu-i mai creste niciodată la loc.

Asha se uită grav la animalul sculptat pe care îl ţine în mână.

Pierre se oferă să facă omletă pentru cină. Spune că vrea să afle despre călătoria mea, despre Agra, ce am văzut, ce am mâncat.

— Ştiu că nu se compară cu omleta, dar am şi eu dreptul să visez, nu-i aşa?

îi zâmbesc. E bine să fii acasă.

Mai ales că am scăpat de discuţia cu Niki pentru încă o zi.

A doua zi e duminică. Am dormit fără vise şi m-am

trezit devreme, hotărâtă să-l aşez pe Niki în ungherul în care a fost în toţi aceşti ani. Dar e deosebit de greu, întrucât familia mea crede că e vărul meu şi îl tratează ca atare. Am sunat-o pe Florence de dimineaţă, în timp ce Pierre era la duş. I-am spus că am vorbit la telefon cu părinţii lui Niki, care ziceau că avusese loc o neînţelegere între ei cu privire la locul în care să meargă Niki la facultate. El se supărase şi alergase la singura rudă de care ştia: la mine.

— Părinţii lui mi-au cerut să-l trimit înapoi acasă.

— Şi trebuie să plece imediat?

Pare dezamăgită.

— Plănuiam să-l luăm cu noi în dimineaţa asta. Vreau să vadă frumoasa noastră *église.* De două ori pe lună, accept s-o las pe

Florence să ducă fetele la slujba de dimineaţă la Eglise de Saint- Germain-des-Prés – după colţul blocului nostru – şi apoi la cafeneaua Les Deux Magots. Uneori le însoteste şi Pierre.

JJ J

Sunt surprinsă că Niki a fost de acord să meargă şi el.

— E un tânăr cât se poate de îndatoritor, continuă Florence. Aseară m-a ajutat să fac franzelele acasă. Vă trimit câteva prin fete. Şi Asha vrea ca el să vadă garguii de pe Notre-Dame. O să mergem pe jos până acolo după slujbă, apoi o să luăm prânzul la cafenea. Mi se pare mie sau Florence e... fericită? încerc să-mi amintesc când i-am auzit ultima oară acest ton în glas. Pentru prima dată îmi trece prin minte – de ce mi-o fi luat atât de mult timp să-mi dau seama? – că Florence se simte singură. E cea mai fericită când fetele petrec noaptea la ea acasă şi poate să le arate cum să facă *financiers,* să planteze bulbi de lalele în curte sau să citească împreună cu ele ultimul *Astérix.* Se pare că Niki ar putea să-i satisfacă aceeaşi nevoie ca şi fetele: copii care să-i ia locul lui Pierre, de care lui Florence trebuie să-i fi fost cumplit de dor când s-a dus să stea la internat. Nu-mi amintesc ca Pierre să-mi fi împărtăşit vreodată amintiri frumoase cu el şi Florence făcând ceva din toate astea împreună. Sau

poate a uitat pur şi simplu?
— Trebuie neapărat să vorbesc cu el azi, Florence. Părinţii lui sunt nerăbdători să capete veşti despre el. Poate după Notre-Dame?
în pauza care urmează, simt că Florence vrea să spună ceva, dar alege să nu o facă.
— Poţi să-i spui să mă aştepte în Grădinile Luxembourg la ora 15:00?
Am nevoie de un Ioc neutru. Fără familie.
— între *palais* şi iaz, de exemplu? adaug eu.
— *D'accord.*
Florence nu-mi pune nicio întrebare, ceea ce e derutant. întotdeauna mi s-a părut că la ea iscoditul e un lucru la fel de firesc ca respiraţia.
Mă silesc s-o spun, pentru că de data asta merită:
— Florence, mulţumesc pentru aseară!
Rămâne tăcută preţ de o clipă, dar îi aud zâmbetul din glas când răspunde:
— *Bien sur.*
Pierre trebuie să meargă pentru câteva ore la serviciu astăzi, şi eu la fel. Sunt nerăbdătoare să încerc *mitti attar* în formula mea pentru Olympia şi ştiu că mâine, luni, Delphine va aştepta să afle ce progrese am făcut. Cum biserica e în drumul lui spre birou, Pierre s-a oferit să le însoţească pe Shanti şi pe Asha până acolo şi să le predea lui Florence.

Parisul e liniştit în dimineţile de duminică. Cafenelele nu sunt încă pline. Metroul e relativ gol. Pe locul din faţa mea, o negresă în uniformă albastră de lucru se apleacă într-o parte, adormită; de bună seamă că tocmai a ieşit de la serviciu. Un cuplu de străini, probabil turişti, se înghesuie unul în celălalt, temându- se să lase din mână bagajele. Mă întreb ce poveşti au auzit despre hoţii de buzunare. Cobor înainte de staţia mea obişnuită, la Pont d’Alma, şi fac pe jos cele douăzeci de minute, respirând aerul înviorător, până la Place Victor Hugo. în văzduh e un amestec de mirosuri – coji de banană, urină, o pată de motorină, cafea fierbinte, somn.

Este o ironie faptul că biroul meu, casa lui Florence din Neuilly şi Şcoala Internaţională la care merg fetele sunt la doi sau trei kilometri una de cealaltă.

Apartamentul nostru din arondismentul şase e singura abatere, aflându-se la cinci kilometri distantă de acest perimetru. într-adevăr, îmi argumentează partea practică a creierului, ar fi mult mai convenabil să ia Florence fetele după şcoală şi să le ţină la ea până când plec eu de la serviciu şi le pot duce acasă. N-aş mai avea grija de a angaja din nou o bonă. Apoi teama mea de a fi dată deoparte, de a o lăsa pe Florence să se

ocupe de fiicele mele, mi se strecoară înapoi în suflet ca un şarpe, şoptindu-mi cât de ridicol sună acea idee, în laborator, minunatul parfum de ploaie, *mitti attar,* umple aerul pe când îl adaug, picătură cu picătură, în esantioanele mele. Formula creată de mine conţine amestecul pătrunzător de hibiscus, gălbenele şi mango, uleiuri calmante de cardamom şi cuisoare cărora li se adaugă farmecul dogoritor, erotic dat de mosc şi tămâie. Dar am variat cantităţile fiecărui ingredient în ultimele săptămâni. Acum lucrez pe o bază constantă, care pare a fi cea potrivită, şi variez doar cantitatea de aromă de ploaie. După vreo zece încercări, cred că s-ar putea să fi găsit formula cea bună. închid ochii în timp ce flutur blotterul pe sub nas ca să inhalez rezultatul, în sfârşit, pot s-o văd şi s-o simt pe Olympia! Nu-mi vine să cred. După o sută de încercări, am găsit-o. O îndemn să reacţioneze. E mulţumită? Oare parfumul îi curbează buzele într-un zâmbet tainic? Ii face ochii să clipească în semn de recunoaştere? Parfumul acesta este *al ei?.* Este *ea* parfumul?

Sunt atât de încântată, că mă las pe spate în scaun şi îmi cercetez din priviri orga de parfumuri. Aveam o statuie micuţă de alamă

a Iui Ganesh, cel care înlătură piedicile, ascunsă printre sticlele cu arome. Lakshmi mi-a trimis-o când am început să lucrez pentru Delphine. Dar îmi era jenă să n-o vadă Celeste când făcea inventarul lunar. O scot acum din sertarul de jos. Zeul Ganesh mă priveşte calm, căţărat pe spinarea unui şobolan. în cele patru mâini ale sale ţine obiecte care pentru mine au un înţeles şi fiecăruia i-am atribuit semnificaţia lui: o floare de lotus, care simbolizează cunoştinţele ce m-au condus către acest loc în timp; *laddus* pentru dulceaţa pe care o au rezultatele eforturilor mele; o secure ca să îndepărteze tot ce îmi stă în cale; şi binecuvântarea mâinii lui, de care am nevoie pentru fiecare proiect. Nu toată lumea ar fi de acord cu interpretarea mea, pentru că există multe imagini ale zeului-elefant şi toate sunt cumva diferite. Nu pot să fac *aarti* pentru el aici la serviciu, dar cu această ocazie, îi culeg oricum binecuvântarea în palme şi mi-o duc spre faţă. Ceea ce fac eu nu este diferit de ce face Florence în această dimineaţă la

3

liturghie, primind binecuvântările Dumnezeului ei. Mă uit la ceas. 14:30. Dacă plec acum spre metrou, ajung la Grădinile Luxembourg la timp ca să mă întâlnesc cu Niki.

Stau în faţa lacului din parc. în spatele meu sunt palatul şi muzeul. în stânga mea, *Fontaine Medicis.* în ciuda frigului, parcul e plin. Văd două femei în paltoane, mănuşi şi cizme, cu genţile în poală, vorbind încet între ele. Un grup de oameni de afaceri japonezi şi soţiile lor sunt conduşi de un ghid către celălalt capăt al lacului. Doi tineri îndrăgostiţi se lipesc unul de celălalt în timp ce se opresc să admire statuia Măriei de Medici, regina care a făcut posibil acest parc extraordinar. Familiile hoinăresc prin el făcând conversaţie, iar copiii în pelerine de ploaie galbene şi cizme de cauciuc de aceeaşi culoare, sau îmbrăcaţi în paltoane, cu obrajii îmbujoraţi, debordează de energie. Văd raţele plutind pe lac. Briza rece din această zi de decembrie le zburleşte penele. îmi strâng haina mai tare pe lângă mine, în timp ce privesc un copilaş punându-şi bărcuţa pe lac. Se întoarce ca să se asigure că bunicul lui se uită de pe scaunul aflat la câţiva metri distanţă. Oare Niki a avut vreodată parte de o astfel de plimbare? L-aş fi adus aici dacă aş fi locuit la Paris când a venit el pe lume? Mi-I puteam imagina manevrând barca aia de jucărie. Dar ce culoare ar fi avut barca aleasă de el? Nici măcar nu ştiu dacă îi plac bărcile sau iazurile sau pescuitul sau care este culoarea lui preferată. Ştiu atât de puţine despre el.

Ce bine era să fi citit scrisorile de la Kanta! Deodată, vederea către băieţelul care cârmeşte bărcuta cu o vâslă cu mâner lung e blocată de cineva care poartă pantaloni negri de jogging. îi observ pantofii – adidaşi albi cu dungi roşii, cu botul acoperit de praf. Bătăile inimii îmi bubuie în urechi. Vreau să mă uit la faţa lui, dar nu găsesc puterea să-mi ridic privirea. Pur şi simplu nu sunt în stare!

— Nu te uiţi la mine?

E glasul unui tânăr, o rugăminte. Miroase a sentimente rănite, singurătate şi încă ceva. Frică? Dezgust?

— Te rog.

Refuz, scuturând din cap. *Fâ să înceteze. Fă să dispară. Asta nu se întâmplă cu adevărat.* îmi acopăr ochii cu palmele, încep să mă legăn înainte şi înapoi.

Mă tulbură zgomotul pietrişului sub tălpi. S-a apropiat, atât de mult încât simt căldura care îi iese din corp. Şi miros de bergamotă şi floare de portocal. Niki nu mai miroase la fel ca ultima dată când l-am văzut, pe când avea patru luni.

— Vreau doar să ştiu de ce ti-a scris mama în toti

aceşti ani.

Ce îi spun acum? De ce mi se întâmplă asta? Simt pala de aer, aud foşnetul hainelor,

scrâşnetul pietrişului sub paşi. Se ghemuieşte în faţa mea? *De ce nu vrea să plece?*

Acum respiraţia lui caldă e pe degetele mele. Miroase a miere şi seminţe de susan. A mâncat *til ki laddu*[5] înainte sau miroase mereu asa? Că doar nu i-a dat Florence să mănânce un desert indian? Ea nu găteşte mâncare indiană.

Nişte degete uşor transpirate îmi îndepărtează mâinile de pe faţă. O amintire iute ca argintul-viu: mă joc Dea v-aţi ascunselea cu bebeluşul Niki, degetele lui mititele apucându-le pe ale mele. îmi dau seama că am încă ochii închişi. îi deschid încet.

Am senzaţia că îl privesc pe Ravi, aşa cum arăta pe vremuri. Avea tot şaptesprezece ani când l-am cunoscut.

Deodată, mi se învârte capul. încerc să iau o gură de aer.

— Pune-ţi capul între genunchi, zice el, şi vocea e la fel de poruncitoare ca a lui Delphine când m-a cuprins ameţeala în biroul ei.

— Respiră adânc.

Fac aşa cum spune. îi simt mâna pe spinarea mea încovoiată.

— Asta ne spune antrenorul nostru să facem

când ni se blochează diafragma.
îi aud zâmbetul în voce. Simt mireasmă de narcise, cu note de vanilie.
Vârtejul se domoleşte, se opreşte. Respiraţia devine mai regulată. însă acum mă ia tremuratul.
— Mulţumesc, murmur eu.
Se aşază pe pietrişul aleii, cu picioarele încrucişate, lângă scaunul meu. Acum îl pot cuprinde cu privirea. Puloverul verde închis, o jachetă neagră făcută dintrun material strălucitor. Cu totul nepotrivit pentru Franţa. Scoate ceva din buzunarul jachetei.
— Asta s-ar putea să ajute.
Niki îmi oferă un *til ki laddu.* Ei, unde o fi găsit aşa ceva la Paris?
Iau o muşcătură şi închid ochii. Zahărul îmi ajunge direct în creier, îmi trece fulgerător prin nervi. Am iar treisprezece ani şi, în locuinţa închiriată a Iui Lakshmi, pregătesc acest răsfăţ dulce pentru una dintre doamnele din Jaipur ale lui Lakshmi. Seminţele de susan încălzesc corpul, de aceea desertul e consumat mai ales iarna, dar acea clientă a lui Jiji suferea de mâini şi picioare reci tot anul.
Mestec şi arunc o privire către Niki, uluită de frumuseţea lui. Gene lungi. Aceiaşi obraji trandafirii pe care mi-i amintesc de la Ravi. Şi ochii ăia! Ochii mei. Ochii lui Jiji. Ochii lui Maa.

— Baju face cel mai bun *laddu,* zice el zâmbind. L-ai cunoscut?
Scot un sunet vag. Mi-I amintesc pe bătrânul servitor al Kantei. în *dhoti-\A* lui alb impecabil. Soacra ei îl certa mereu dintr-un motiv sau altul, dar cred că el se bucura că i se dădea atenţie, oricât de morocănoase erau comentariile.
— Mama a fost întotdeauna o catastrofa în bucătărie, spune Niki vesel.
Mama. O spune atât de dezinvolt. Bineînţeles că se referă la Kanta. Dar cum ar fi să-mi spună *mie* aşa, măcar o dată?
— De ce ai venit, Niki?
Nu intenţionasem s-o trântesc aşa, fără pic de tact.
Dar sunt atât de multe voci înăuntrul meu! *Vorbeşte cu*

> el!
Spune-i totul. Nu spune nimic! Dar merită să ştie. Ce
se va întâmpla dacă o fac' Mă va uri pentru că l-am abandonat. Va dori să facă parte din familia mea. Ce ar spune Pierre despre asta?
— Părinţii mei...
Se opreşte din nou.
— Am primit această scrisoare. Zice aici că pot merge la facultate...
Ameţelile revin. închid ochii şi îmi las din nou capul în jos.
— E de la un avocat. Nu reuşesc să explic

bine.
O ia de la început. Scrisoarea sponsorului, refuzul lui Mânu şi Kanta de a-l lăsa să plece în America.
— Am căutat răspunsuri prin hârtiile de pe biroul mamei mele. Am găsit toate aceste scrisori pe care i le- ai returnat – nedeschise. Nu vrea să-mi spună de ce ţi le-a trimis sau de ce le-ai expediat înapoi.
— De ce e atât de important să ştii?
îşi trage capul înapoi, cu o expresie de neîncredere.
— Pentru că ţi-a trimis atâtea fotografii *cu mine.* De ce voia să ştii despre mine? Cine eşti tu pentru ea? Nici măcar nu am auzit de tine. Nu eşti una dintre mătusile mele, sora sau cumnatele ei. Şi clar că nu-i eşti nici prietenă, din moment ce îi tot returnezi scrisorile. Mam gândit că... cine ştie?., poate tu eşti binefăcătorul meu anonim.
Lasă capul în jos, părând ruşinat, stânjenit.
— Ei bine, nu sunt eu, îi răspund privind în altă parte.
Glasul îmi sună aspru, de parcă l-aş mustra că s-a gândit la aşa ceva.
— Aa...
îşi frământă cu dinţii buza de jos.
— Aşa deci...
— *Hahn.* Chiar asa.
Observ că băieţelul şi bunicul lui nu mai sunt la lac. îi văd urcând scările largi către o

altă parte a parcului.
— Şi de ce toată secretosenia asta?
— Eu i-am rugat pe Kanta şi Mânu să nu-ţi vorbească niciodată despre mine.
— Poftim? De ce?
— Pentru că nu voiam să ştiu despre tine. Sau ca tu să ştii despre mine. Voiam ca mama ta să înceteze să-mi mai trimită scrisori. Am crezut că va înţelege ideea dacă i le trimit înapoi fără să deschid vreuna. Am rugat-o pe Lakshmi – sora mea – să-i spună Kantei să se oprească.
De ce a păstrat scrisorile aleat Dacă nu le păstra, poate că Niki nu ar fi venit niciodată la Paris. Mă întorc să mă uit la el. Se încruntă, se concentrează. E înfăşurat în mirosul consternării – rece şi întunecat.
— Mătuşa Lakshmi? Care locuieşte în Shimla? Sunteti

surori?
Fac semn din cap că da.
— Dar de ce să faci asta? E clar că eşti supărată pe mama. De ce? De ce ar fi cineva supărat pe ea? Nimic din toate astea nu are sens! Ea nu vrea să-mi spună. Am ajuns până aici şi nici tu nu-mi spui?
Am o văpaie în străfundul ochilor. îmi simt faţa fierbinte. *Nu mai pot să îndur. Şi nu pot să-l mint. El nu merită asa ceva.*

— Pentru că eu...

Rostesc doar atât şi mă opresc.
— Pentru că sunt...
O să leşin! Strâng pumnii, îmi înfig unghiile în palme. Respir adânc.
— Ah, Niki! Pentru că eu te-am adus pe lume.
Arată şi mai uluit.
— Tu ai fost asistenta? Sau doctorul? Erai acolo când m-am născut?
Lacrimile îmi umplu ochii şi se rostogolesc pe obraji. Dau din cap că da.
— Şi ce căutai —
— Niki, părinţii tăi vor să te întorci acasă. Şi eu vreau să te duci acasă. De ce nu te duci acasă şi gata?
Ochii aceia minunaţi, verzi-albăstrui, se fac şi mai mari.
— Nu plec nicăieri până nu-mi spuneţi cu toţii ce ascunderi.
— Eu... Niki... eu te-am născut. Iar părinţii tăi, Kanta şi Mânu, te-au adoptat imediat după naştere. Dar eu sunt cea care ti-a dat viată.
Corpul îi tresare de parcă aş fi aruncat spre el un chibrit aprins.
— Nu! Nu!
Se ridică, împiedicându-se.
— Mama mea e Kanta.
Dar acum pare mai puţin sigur.
îmi şterg faţa. Dacă îmi ridic privirea la cer, or să mi se întoarcă lacrimile la izvorul lor?

Mă întrebam asta când eram copil.
— Da, asa e. Dar ai vrut adevărul. Iată-l deci. Mama şi tatăl tău te-au adoptat.
Printre lacrimi mă uit la iaz, pe care raţele plutesc încetişor. Acolo, totul pare atât de liniştit. înăuntru însă, trupul meu parcă se despică, întocmai ca atunci când l-am născut pe băiatul aflat înaintea mea. îşi dă pe spate părul de pe frunte şi se plimbă într-un mic cerc; apoi se opreşte, se uită la mine.
— Sunt adoptat? De ce nu mi-au spus niciodată?
Asta nu e responsabilitatea mea,
— Ar fi bine să-i întrebi pe ei. Te-au înfiat când aveai doar o zi. Pentru ei, tu eşti fiul lor. Ce mare bine ti-ar fi făcut spunându-ţi? Cu ce te-ar fi ajutat?
îşi umflă obrajii şi suflă afară aerul. Se plimbă de colo- colo prin faţa scaunului meu preţ de câteva minute. Se opreşte apoi în loc.
— Tu n-ai vrut să mă păstrezi?
Nu-mi doream nimic mai mult pe lumea asta.
— Aveam treisprezece ani! zic eu ridicând vocea. Cum aş fi putut să te păstrez?
De ce am tonul ăsta atât de defensiv?
— Bine, dar... ai trimis înapoi toate scrisorile alea. Ca şi când nu voiai să ştii nimic despre mine.
încruntă din sprâncene.

— M-ai... mă urăşti? De asta m-ai dat altora? De asta vrei acum să plec?

Să-l urăsc? Iubesc fiecare fir de păr de pe capul lui mai mult decât şi-ar imagina el vreodată! Cum să justific o viaţă întreagă trăită negând că îmi pasă? Cum să-i spun că nu aş fi putut merge mai departe dacă mi-ar fi păsat prea mult?

A fost o greşeală.

Mă ridic de pe scaun prea repede şi trebuie să mă ţin de spătar ca să-mi recapăt echilibrul. Trebuie să mă duc acasă, la fete. Deodată mă cuprinde o dorinţă copleşitoare să le strâng tare în braţe, să simt că sunt o mamă bună, indiferent de ce s-a întâmplat cu Niki.

— Ce faci, pleci? întreabă el, nevenindu-i să creadă. Eu am venit până aici să te văd şi tu o iei din loc? Ce e atât de important de trebuie să pleci chiar acum? Spune toate astea pe un ton răstit. Oamenii întorc capul să privească. Cele două femei care stau de vorbă pe banca din apropiere se opresc să se uite la noi.

— Du-te acasă, Niki! strig la rândul meu.

Bag mâna în buzunarul hainei şi simt înăuntru lanţul, ating flaconul. îl scot afară. îl prind pe Niki de mână, îi descleştez degetele şi îi îndes colierul în palmă. Se uită

la mine descumpănit, cu ochi rătăciţi.

— Ce-i ăsta?

— Tu, Niki. Asta eşti tu.

Ulei de cocos. Mandarină. Maranta. Lychee. Apă saratâ. Palisandru. Smirnă. Toate mirosurile care îmi amintesc de tine.

Mă răsucesc pe călcâie şi mă îndepărtez iute, temându- mă că n-or să mă ţină picioarele să merg cincisprezece minute până acasă.

Tot drumul până la apartament mă învinovăţesc că am gestionat atât de prost întâlnirea cu Niki. Doar îi datoram o explicaţie amănunţită! Sau măcar o cale mai blândă de a-i provoca o dezamăgire. De ce am fost atât de nepăsătoare faţă de sentimentele lui?

Pierre se pune cu gura pe mine de cum intru pe uşă, fără să mai aştepte. De obicei se abţinea până când plecau fetele în camera lor.

— Unde ai fost până acum? Mai întâi ai plecat la Agra, unde ai stat aproape toată săptămâna, după care ieri te- ai odihnit. Speram să putem petrece după-amiaza în familie. Am sunat la Mathilde. Am sunat-o pe mama. N-am dat de tine. Eu îţi las un bilet ca să te anunţ unde sunt. Tu nu poţi nici măcar să-mi întorci acest favor? Ce e cu tine?

Sunt atât de stoarsă după întâlnirea cu Niki, încât nu ştiu ce să-i răspund soţului meu. Mă holbez la el buimăcită. N-are cum să nu observe că am ochii umflaţi şi nasul înfundat. Nu-şi dă seama că am plâns? Dacă îi spun că am fost cu Niki, nu va înţelege şi va întreba ce s-a întâmplat. Nu sunt pregătită pentru o astfel de conversaţie. Nu încă.

în spatele lui sunt fetele. Shanti stă cu o coală mare de hârtie în mână. Să fie un desen? Asha e chiar în spatele ei, cu o foaie de hârtie asemănătoare. Amândouă sunt în dresuri şi cu fustele în carouri pe care le-au purtat la biserică azi-dimineaţă. Par încurcate; nu sunt obişnuite ca tatăl lor să strige la mama.

îmi aştern un zâmbet pe buze.

— *Mes poussins,* mi-aţi desenat ceva?

îmi agăţ haina în cuier şi trec pe lângă Pierre să le îmbrăţişez. Le strâng în braţe mai mult ca de obicei. Trupurile lor subţiratice se relaxează sub puterea îmbrăţişării mele. Şi, încă o dată, radiază acea energie a copiliţelor care au făcut o descoperire şi abia aşteaptă să mi-o împărtăşească.

— *Maman,* Niki ne-a desenat gargui. Uite!

Ridică desenele în cărbune ca să le pot privi pe îndelete, subliniind că gurile animalelor sunt de fapt jgheaburi de apă. Desenele sunt

bune. Se simte viaţă în ele. Vibraţie. Cum a reuşit Niki să facă statuile tăcute să prindă viaţă pe pagină?
— Evacuează apa de pe biserică! îmi explică Asha. Shanti îşi pune o mână pe şold, luând o atitudine atât de matură, încât mă face să zâmbesc.
— Asha, garguii nu *evacuează* apă. Apa de ploaie le iese pe gură ca să nu ude zidurile, explică ea cu răbdare.
Mă întorc către Pierre, care stă încă pe hol, şi zâmbesc. *Uită-te la fiicele noastre,* zic eu în gând. *Dacă pot fi atât de entuziasmate de gargui, ce mai urmează?* Mă gândesc la Binu, stând în bucătăria din *kotha* lui Hâzi şi Nasreen, şi povestindu-mi că vrea să se facă astronaut. Dar Pierre nu e impresionat. Are buzele subţiate de iritare. Clatină din cap, de parcă ar zice că n-are rost să vorbească. Se duce în bucătărie să pregătească cina. Cina e o scenă desfăşurată în tăcere, în care Pierre şi cu mine abia dacă schimbăm o vorbă. Le-am adormit pe fete în noaptea aceea citindu-le din seria *Madeline.* E puţin cam copilărească pentru Shanti, dar a fost rândul ei să aleagă şi ştie că e preferata surorii ei. Asha adoarme înainte să întorc a doua pagină. Stau lângă Shanti pe patul ei, sprijinită de perne, dar îmi dau seama că nu o prea interesează, aşa că închid cartea.
— A fost drăguţ din partea ta să alegi o

carte care îi place surorii tale, *chérie,* zic eu în şoaptă.

Sincer, era o noutate, fiindcă Shanti de obicei nu se omoară cu firea ca s-o ajute pe Asha. Dar cel puţin nu au mai existat incidente la şcoală care s-o implice pe fiica mea cea mare.

Shanti plescăie din buze, un obicei nou căpătat.

— Trebuie să fiu o soră mai bună, încă o noutate.

— Ce te face să spui asta?

Shanti îsi duce o şuviţă de păr în gură şi o ronţăie. I-o

scot cu blândeţe şi îi dau părul după ureche.

— Ne-am dus să vedem garguii de la Notre-Dame pentru că a vrut Asha.

— Şi tu nu voiai?

Ridică un umăr şi îl lasă în jos.

— Nu m-a deranjat. Asha a fost cu propunerea, aşa că ne-am dus acolo. De obicei facem ce vrea Asha pentru că ea are toate ideile. Dar apoi m-am dus la celălalt capăt al terasei, de unde se vede Montmartre.

Nu ştiu sigur unde bate, aşa că iau peria de păr de pe noptiera ei şi i-o trec prin păr. Are părul des, ca al meu. Castaniu, ca al lui Pierre. îi fac cărare pe mijloc, împărţindu-l în două. încep să împletesc prima jumătate.

— Mă uitam aşa, în jur, şi Niki a venit lângă mine. Părea că venise anume ca să stea cu mine.
Pare mulţumită... şi mândră. Zâmbesc.
— M-a întrebat dacă îmi place că am o soră. I-am spus că e în regulă. Doar că mi-ar plăcea să fiu eu sora mai mică. Atunci totul ar fi mai uşor. Toată lumea vrea s-o ajute pe Asha.
Degetele mele încetinesc împletitul. Parcă ar vedea, ieşită la iveală, urâţenia şuvoiului ascuns al vinovăţiei mele: am sentimentul că Asha e mult mai uşor de gestionat, mai puţin complicată decât fiica mea mai mare. Oare Shanti crede că pe ea o iubesc mai puţin? Las din mâini coada împletită, o prind de umeri şi o răsucesc cu fata la mine.
— *Oh, cherie|* Ce-ţi veni să spui asta? Noi te iubim la fel de mult ca pe Asha. Tatăl tău te iubeşte. Bunica ta —
— Nu, *maman.* Nu despre asta e vorba. Doar că eu trebuie să fiu cea care să aibă grijă de ea. Aşa fac surorile mai mari.
— Adică simţi că trebuie să o protejezi?
— Asta fac de fapt. Când o fată încearcă să se ia de Asha la şcoală, eu intervin. Şi ea ştie lucrul ăsta. Ochii ei căprui sunt solemni; aşa au fost mereu. Shanti nu prea zâmbea când

era mititică, facându-mă să mă întreb dacă va fi asa toată viata. Mi-a semănat mie şi îmi seamănă şi acum, cu sprâncenele încruntate, concentrată pe sarcina pe care o aveam de îndeplinit – fie că scoteam apă din fântână, fie că luam faină de la moara lui Prem, fie că predam doi plus doi copiilor de la şcoala lui Pitaji. Mă uit la ochii femeii care va fi cândva Shanti, o fiinţă care cugetă adânc şi nu poate găsi întotdeauna cuvintele pentru a-şi exprima sentimentele.

— *Beţi,* ce s-a întâmplat atunci la şcoală cu fata aceea? Când te-au trimis acasă?

Rămâne tăcută un moment şi mă întreb dacă mi-a auzit întrebarea. Pe urmă îşi întoarce capul spre mine şi îmi şopteşte la ureche:

— Asha nici măcar nu ştia că fata aia era pe cale să-i toarne apă în cap. Şi afară era frig! A trebuit să o opresc. Nu cred că o place pe Asha.

Ştiu că nu ar trebui să aprob ceea ce a făcut Shanti, lovindu-şi colega de clasă, dar nu mă pot abţine. Aş fi făcut şi eu exact acelaşi lucru la vârsta ei. îmi amintesc când, la treisprezece ani, eram gata-gata să arunc cu pietre în drăgălaşa şi răsfăţata Sheela Sharma, la ea în curte, fiindcă mă enervasem că se purta urât cu Malik. Chiar dacă Sheela o merita, mă bucur că Lakshmi

m-a împiedicat să mă răzbun astfel pe ea. Sora mea m-a învăţat că, în cele din urmă, fiecare primeşte ce i se cuvine într-un fel sau altul; răzbunarea fizică, deşi la

>

momentul respectiv pare îndreptăţită, nu e niciodată o idee bună.

Mă apuc din nou să împletesc părul frumos al fiicei mele, simţind şuviţele lucioase lunecându-mi între degete.

— Ştii ce mi-a spus Niki? continuă ea.

Mi se opreşte respiraţia. Oare le-a spus fetelor că sunt mama lui? Nu, a fost cu fetele *înainte* să ne întâlnim la lac şi să-i povestesc, aşa că e imposibil. Respir din nou în voie.

— A spus că sunt norocoasă că am o soră. El nu are niciuna. Nici măcar nu are un frate. Zice că şi-ar dori să aibă o soră.

îmi pune o mână pe genunchi şi se întoarce din nou cu fata la mine.

— Pot să fiu eu sora lui? L-aş lăsa să aleagă cartea din care să ne citească noaptea.

Momentele ca acestea mă fac să-mi preţuiesc rolul de mamă. O cuprind pe fiica mea mai mare cu braţele şi o sărut pe obraz de o mie de ori. Aplecată peste ea, mă las să alunec de-a lungul tăbliei patului, trăgând-o odată cu mine. Trag şi învelitoarea peste noi şi adormim împreună.

Când vine ziua de luni, călătoria mea la Agra pare deja o amintire îndepărtată. Gândurile

îmi sunt încă la Niki şi la conversaţia noastră din parc. Probabil că s-a întors la Florence cu mai multe întrebări decât răspunsuri.

Odată ajunsă la Casa Yves, mă opresc la biroul lui Celeste ca să-i ofer eşarfa vopsită după metoda tie-dye în nuanţe de ruginiu, lila şi azuriu pe care i-am adus-o de la Agra. O probează imediat. Culorile ţesăturii delicate de muselină îi fac ochii să scânteieze de plăcere. Zâmbeşte larg şi sare de pe scaun să mă sărute pe obraji.

— Trebuie să i-o arăt Iui Ferdie! exclamă ea şi pleacă de la birou, dând fuga în laborator.

Pentru Michel şi Ferdie am adus stilouri din lemn de

i

santal în care sunt sculptate minaretele de la Taj Mahal. Delphine nu pune preţ pe flecuşteţe, iar obsesia ei pentru obiectele de la mijlocul secolului al XX-lea o împiedică să adauge în mediul ei ceva ce nu se potriveşte. Presupun că uleiurile esenţiale de *khus* şi *mitti attar* pe care le-am adus vor fi un dar suficient de preţios. Celeste mi-a spus că Delphine e astăzi toată ziua la o întâlnire cu clientii în afara Parisului, asa că o vom vedea abia mâine.

îmi descui biroul şi scot mostrele la care am lucrat ieri. Faptul că am adus ceva atât de exotic pentru Delphine – şi, bineînţeles,

pentru Olympia – mă face să mai uit o vreme de Niki. Blotterele uscate din acest weekend miros minunat! Exact asa cum le ţineam minte, cu cantităţi variate de mireasmă a ploii indiene. Fac o ultimă verificare: introduc în flacoane blottere noi şi adulmec. Dar... ceva este în neregulă. Simt un damf... să fie benzen? încerc din nou. Benzen, fără îndoială.
De unde vine mirosul ăla? îmi miros mâinile. Nu se simte benzen. Fără benzen pe ele. Ar fi posibil ca din combinaţia chimică de ingrediente din probele mele să rezulte ceva care să miroasă asemănător cu benzenul? Dar blotterele de ieri nu miros a benzen. Să fi adăugat careva un ingredient la probele mele de ieri? Am avut mare grijă să încui totul; cum ar fi putut avea cineva acces la flacoanele mele? Şi cine? Delphine vine prima la birou dimineaţa. Oare să fie ea? îmi înscenează ceva ca să dau greş fiindcă vrea în secret să mă îndepărteze? Dar atunci de ce m-ar mai fi trimis în India? Şi ce rost ar avea să-mi spună că fac treabă bună şi să-mi ofere această oportunitate? Ar putea să mă concedieze pur şi simplu în loc să creeze un scenariu atât de elaborat. Michel e de multă vreme persoana de care m-am simţit cel mai puţin apropiată. N-a făcut niciodată vreun efort să ne cunoaştem mai bine – deşi eu m-am străduit când am început să lucrez aici.

M-am întrebat adesea dacă ar putea fi supărat că Delphine mi-a dat proiectul Olympia. Lucrează în tăcere, nu schimbă mai mult de cinci sau zece cuvinte pe zi cu nimeni, în afară de Celeste, cu care ia prânzul uneori. L-am văzut uitându-se în direcţia mea din când în când, privindu- mă cu ochii lui albaştri. E oare invidios?

Ferdie n-are cum să fie. Când am fost angajată la laborator, el a fost primul care mi-a urat bun-venit şi m-a invitat la prânz. Mie şi lui Celeste ne povesteşte despre escapadele lui şi ne aduce bunătăţi de la cafeneaua de alături, adăugând un strop de lejeritate zilei de muncă.

Atunci nu rămâne decât Celeste. Urăsc să cred asta, dar s-ar putea să vrea să eşuez pentru ca Ferdie să aibă şansa de a lucra la proiectul Olympia. Chiar dacă ştie că se întâlneşte cu bărbaţi şi că sansele ei sunt mici, nu şi-a pierdut speranţa. Visează doar la el. Dar cine sunt eu să o judec? Nu mi-am pus şi eu odată toate speranţele în Ravi, un băiat în faţa căruia aveam prea puţine şanse?

E o prostie simplul fapt de a-mi suspecta colegii. Ar fi posibil oare ca mirosul de benzen să provină din nota de pepene galben din formula mea? Uneori, pepenele copt poate să miroasă a benzină. Sau să fie

acea cantitate infimă de fenicul pe care am adăugat-o? Sau poate combinaţia dintre pepene galben şi fenicul creează acea aromă dulce de benzen? Nu e prima oară când îmi reproşez că nu am terminat cel de-al doilea an de chimie. Cui ar trebui să-i cer ajutor? Dacă îl întreb pe Michel, o să-i spună lui Delphine că nu ştiu ce fac.
Deci mai rămâne Ferdie.
Când se duce să-şi ia cafea de la recepţie, mă iau după el. În timp ce îşi toarnă în ceaşcă, îmi prepar şi eu ceaiul şi vorbim despre Agra. Are o mulţime de amintiri frumoase din călătoriile lui în India. Vrea să ştie dacă Taj Mahal e la fel de spectaculos pe cât şi-l aminteşte. Glumim despre şoferii de taxi, care trebuie să se strecoare printre pietoni şi animale, mai-mai să-i lovească ori pe unii, ori pe ceilalţi.
în sfârşit îmi fac curaj şi întreb:
— Ferdie, te superi dacă verifici ceva pentru mine? Probabil că e doar o părere, dar fie îmi pierd simţul mirosului, fie e ceva total greşit în mostrele mele. Zâmbeşte binedispus. Ce uşurare!
— După tine, mă invită el.
Când trecem pe lângă biroul lui Celeste, mi se pare că văd o sclipire de invidie – sau e doar gelozie? îi zâmbesc, dându-i de înţeles că nu reprezint o ameninţare.
Ajunşi la masa mea de lucru, îl lămuresc:

— E în legătură cu proiectul Olympia.

Ferdie aprobă dând din cap. Când adulmecă blotterul proaspăt, trage capul înapoi şi chicoteşte.

— Ce faci, creezi esenţa benzinei?

Deci nu nasul meu e problema. Este benzen. Ştiu că nu mirosea asa ieri când m-am dus să mă întâlnesc cu

Niki. îi mulţumesc lui Ferdie cu o mişcare a capului. El îmi aruncă un zâmbet înţelegător şi porneşte încet către masa lui. în tot acest timp, Michel ne-a urmărit dialogul. Stă cu sprâncenele ridicate, de parcă ar fi dispus să-şi ofere serviciile, dar eu îi zâmbesc politicos şi mă aşez pe scaunul meu. Oftez. Oare n-ar trebui să-i spun lui Delphine ce se întâmplă? Nu, nu vreau să creadă că nu mă descurc.

îmi scot caietul şi o iau de la capăt. Amestec din nou fiecare mostră. Acum mintea îmi fuge întruna către discuţia cu Niki. îi aud vocea. *De ce nu m-am ostenit să*

citesc scrisorile sau să mă uit la fotografiile trimise de Kanta? Nu văd decât expresia năucită de pe chipul lui, tulburarea de a descoperi că cei doi oameni pe care i-a numit toată viaţa *Mummi* şi *Papa* nu au nicio legătură de sânge cu el. încerc să-mi şterg imaginile din minte. Dar cu cât mă străduiesc mai mult, cu atât ele revin ca

nişte bumeranguri. Şi mă întreb: cum m-as simţi eu aflând că Maa şi Pitaji nu sunt părinţii mei naturali? Mi-ar da lumea peste cap, m-ar face să pun la îndoială tot ce am considerat a fi de la sine înţeles. Probabil cam aşa se simte Niki. Cum am putut să-l las aşa în parc? Singur. Confuz. Ar fi trebuit să fiu mai bună, mai blândă, mai înţelegătoare – aşa cum s-ar fi purtat o mamă adevărată. Nu mai pot lucra. Plec mai devreme să iau fetele de la şcoală. Dar în loc să le duc acasă, mergem la Florence, unde bănuiesc că-l voi găsi pe Niki. Nu prea am idee cum o să vorbesc cu el în timp ce fetele şi Florence sunt în aceeaşi cameră, dar trag aer în piept şi mă gândesc la cuvintele Iui Jiji. *Nu putem să ne întoarcem în timp şi să schimbăm lucrurile-,* beţi. *Dar gândeşte-te la ce te-a învăţat trecutul.* Pe mine m-a învăţat că plăteşti scump dacă ţii secrete faţă de ceilalţi.

Casa lui Florence se află pe Bulevardul Victor Hugo, în zona numită Neuilly-sur-Seine. Nu vin prea des aici – de obicei vine Florence la noi acasă – dar când vin, sunt mereu surprinsă de cât de mare e casa în care a crescut Pierre. în cea mai mare parte a vieţii lui, au fost doar el şi maică-sa. îşi petreceau oare majoritatea timpului în camere separate? în aripi separate? La etaje separate? Fiecare dintre cele trei etaje are

ferestre mari cu vedere la bulevard, dar gardul de fier forjat înalt de trei metri şi ornamentat cu flori de crin, precum şi gardul viu de rododendron îi ascund vederii pe trecători.
Florence răspunde la sonerie. Fetele o sărută pe obraji şi intră ca la ele acasă. La drept vorbind, mai mult asta a fost casa lor în ultimele câteva luni: Florence le lua de la şcoală atunci când eu nu puteam. Shanti şi Asha încep să-şi scoată paltoanele şi pantofii înainte să apuc să le spun că stăm doar puţin. S-au obişnuit să-şi petreacă timpul aici şi se fac comode. Florence e îmbrăcată într-o fustă de lână de cămilă, o bluză cu mâneci lungi în dungi şi o vestă de lână crem. Poartă un şorţ pe deasupra şi ţine în mână o lingură mare de lemn. E încântată să vadă fetele, dar pare abătută. Până să deschid eu gura, fetele întreabă:
— *Grand-mère,* Niki e aici?
Trebuia să-mi dau seama că vor fi încântate să-l revadă. La micul-dejun am auzit doar Niki în sus şi Niki în jos şi ce ar vrea să-i mai arate lui Niki. Pe drum până aici, întrebau dacă îl pot duce pe Niki să se dea în carusele. E ceva ce fetelor le place să facă în decembrie. Au caruselele lor preferate. Cel de la Place du Trocadero, nu departe de şcoala lor, este o alegere bună pentru că iarna sunt mai puţini turişti. Mai e şi cel mic

de la Saint Sulpice, apoi caruselul italian bogat ornamentat de la Place Willette. La Tuileries, caruselul e chiar acolo unde fetele pot vizita menajeria.

— E înainte de Crăciun şi putem să ne dăm gratis! exclamă Asha.

— Hai să luăm clătite cu zahăr! sugerează Shanti. Cred că Niki n-a mai gustat aşa ceva până acum.

O urmăm pe Florence în bucătărie.

— Clătite cu zahăr mai târziu, zice ea. Acum mâncaţi iaurt. Niki se odihneşte, aşa că vorbiţi încet, împarte nişte iaurt gros în două castronele şi le dă fetelor. Ele îşi duc gustarea la masa din sufragerie, unde şi-au trântit deja ghiozdanele. Din camera de zi se aude vocea lui Jacques Brel, cântând *Ne me quitte pas.*

Faţa lui Florence pare încordată. Nu e în toane bune, îmi dau seama că vrea să-mi spună ceva, dar în clipa următoare trece pe lângă mine şi se îndreaptă spre aragaz, unde domină aromele de şofran şi boia.

— Fac paella. Mama adora mâncarea asta, aşa că am învăţat cum să i-o pregătesc.

Scoate capacul de pe oala de fontă de pe aragaz şi amestecă în ea cu lingura.

— Asta nu a facut-o însă să mă placă mai mult, întoarce spre mine un zâmbet crispat, care îi face pomeţii mai plini.

— Crezi că lui Niki îi place paella? mă

întreabă ea.

— Păi ştii că Niki e indian, nu spaniol, da?

Nările lui Florence freamătă. *Nu sunt proastă,* pare să spună expresia eî.

— Nu ştiu să gătesc mâncare indiană şi nici nu vreau să simt mirosul ăla în casa mea.

S-a terminat cu Florence cea din ultimele două zile. Probabil era prea frumos ca să dureze.

Odată, la începutul căsătoriei mele cu Pierre, a venit la cină la noi acasă. îmi petrecusem toată ziua gătind patru sau cinci feluri de mâncare indiană pentru ea. Pierre mă avertizase că, spre deosebire de bunica lui, Florence refuza să călătorească în afara tării şi detesta tot ce era *étrange.* „E franţuzoaică până în vârful unghiilor”, mi-a explicat el. Dar cum se putea ca femeia asta ieşită din pântecele bunicii boeme a lui Pierre să fie atât de lipsită de spirit de aventură, mi-am zis eu. Seara, Florence s-a uitat în farfurie şi a întrebat dacă nu am nişte salată. M-am simtit strivită.

? ?

Sunt pe cale să întreb dacă pot să merg sus să-l văd pe Niki, când o aud zicând:

— Era foarte supărat când a venit acasă după ce s-a întâlnit cu tine ieri.

Sună ca o acuzaţie. în timpul ăsta răstoarnă cârnaţi feliati în amestecul de orez şi amestecă.

? ?
Şi ce treabă are ea cu asta?
>
— L-ai întrebat de ce?
îmi e frică de răspunsul ei. Dacă i-a spus totul?
— N-am putut. A urcat scările în fugă şi a trântit uşa dormitorului.
Pune la loc capacul peste oală şi reduce focul. Se întoarce spre mine cu o mână în şold.
— Câţi ani aveai când l-ai născut?
?
Parcă ar fi întrebat la ce film mă uit în seara asta.
Adică ştie? Dar cum? I-a spus Niki? încerc să mă prefac surprinsă, dar Florence îşi îngustează ochii şi lasă capul într-o parte, aşteptând. Cum eu nu zic nimic, continuă ea:
— N-am mai pomenit niciodată doi veri care să semene atât de mult între ei. Trebuie să fi fost foarte tânără.
E o afirmaţie, nu o presupunere. Ştie deci. îmi amintesc cât de atent se uita la noi în prima seară în care l-a cunoscut pe Niki. Sunt prea obosită ca să mint, prea copleşită ca să mai ascund cel mai mare secret al vieţii mele. De ce să neg?
— Aproape paisprezece.
Mă întreb dacă aşa sună ceva mai puţin scandalos decât când spui treisprezece.
— Pierre nu ştie, deci? întreabă ea,

încrucisându-şi

braţele la piept.
Clatin din cap în semn că nu. De ce am oare încredere în ea? Femeia asta nu a făcut altceva decât să mă critice – cum gătesc, cum îmi cresc copiii, ţara din care vin. Va folosi asta împotriva mea. Va fi încă o cale de a băga zâzanie între mine şi Pierre.
Florence mă cântăreşte gânditoare din priviri.
— Uite încă ceva ce nu ştie Pierre: că nu e fiul soţului meu.
Ridică un pahar cu vin de pe blatul de lângă aragaz. îl leagănă spre mine ca să mă întrebe dacă vreau şi eu un pahar.
Sunt atât de surprinsă de dezvăluirea ei, încât nu-i răspund.
Florence ia o înghiţitură din vin şi se sprijină de blatul din melamină. Vorbeşte încet, ca să nu audă fetele.
— Nu aveam prea multă experienţă cu bărbaţii. Aveam douăzeci şi cinci de ani când l-am cunoscut pe tatăl lui, pe Vincent. Ah, eram îndrăgostită lulea de el.
Era prima dată când simţeam asta. Ochii de chihlimbar ai lui Pierre? Sunt de la Vincent. Când i- am spus lui Vincent că îi port copilul în pântece, a negat că e al lui.
Nările îi freamătă.
— De parcă îmi desfăceam picioarele pentru

toţi bărbaţii pe care îi întâlneam! *Connard!* De-atuncî nu 1am mai văzut.
îsi mai toarnă nişte vin.

— Sigur nu vrei şi tu? E vinul tău roşu preferat.
Nu ştiam că îmi cunoaşte preferinţa pentru vinul roşu faţă de cel alb. Dau din cap că nu.
— Philippe Fontaine era un vechi prieten de familie, întotdeauna m-a plăcut. I-am spus că sunt însărcinată, pe jumătate cu speranţa că se va căsători cu mine. Şi a facut-o... pentru că a simţit că era de datoria lui sau ca să mă scutească de situaţia jenantă sau poate pentru că familia mea avea bani – cine ştie? Poate că i-a fost milă

de mine.
la o înghiţitură din pahar, ştergându-i marginea cu degetul mare.
— Ştii ce a zîs mama când i-am spus că sunt însărcinată?
Mâna îi tremură uşor. Atunci observ că are ochii injectaţi. Prea puţin somn? Mă uit la sticla deschisă. E aproape goală. *Florence e beată?* Zâmbetul îi e plin de ironie.
— A spus: „în fine, să sperăm că nu e fată.” Ura spiţa femeiască. A încercat chiar să mă convingă să scap de el. Dar am refuzat. Dacă nu l-am putut avea pe Vincent, voiam măcar ceea ce concepuserăm împreună. Aşa că l-am născut pe Pierre. Şi în viaţa mea n-a mai

fost decât el. Nu era loc şi pentru Philippe. în cele din urmă, a plecat. Şi apoi, pentru că îl sufocam pe Pierre, obsesia mea pentru el l-a împins către mama, care mi l-a răpit, plecând cu el în jurul lumii. În cele din urmă i-am pierdut pe toţi. Pe Vincent. Pe Philippe. Pe Pierre.
Florence scurge tot din pahar. Saltă capacul de pe oală şi mai amestecă în paella.
— Tu, Radha, ai făcut un copil şi l-ai dat spre adopţie. Şi uite cât de diferită a fost viata ta. Cât mai bine pentru tine şi pentru el. Ai un soţ care te adoră, împreună aţi întemeiat o nouă familie. Ai două fiice minunate. Ai o carieră. Faci ce îţi place. Din ce mi-a povestit Niki, el are nişte părinţi iubitori. A avut tot ce îşi putea dori.
Vrea să spună că am făcut bine că am renunţat la fiul meu? Ştie că l-am avut pe Niki în afara căsătoriei şi 1am dat spre adopţie după care m-am măritat cu fiul ei fără să-i povestesc trecutul meu şi nu e şocată?
Şi tocmai a recunoscut şi ea că muncesc pentru că îmi place? Adică nu mă duc la muncă doar ca să-i chinui pe Pierre şi pe fete? Am fost tot timpul ăsta într-atât de vulnerabilă la remarcile ei încât le-am răstălmăcit ca să însemne un lucru când ele însemnau altceva? Am fost atât de îngrijorată că mă judecă – şi încă aspru –

când de fapt mă judecam singură? Acum că stau să mă gândesc, Florence nu a spus niciodată că nu ar trebui să am o slujbă, ci doar că ar putea avea grijă de fete în timpul ăsta. Când vorbesc despre munca mea, nu pune întrebări, dar de ascultat, ascultă.
Are un aer vexat.
— Hai, nu te mai uita aşa la mine. Ştiu mai bine ca Pierre cât de mult îţi place să stai în acel laborator şi să creezi toate aromele alea. Ce femeie vrea să stea acasă toată ziua? Asta e o fantezie născocită de bărbaţi. Te invidiez. Pentru această pasiune pe care o ai. Şi pentru talent. Sunt lucruri care te fac să simţi că trăieşti. Răsuflu uşurată, dând aerul afară cu obrajii umflaţi. Dar dacă Florence mă vede astfel, de ce spune şi face mereu lucruri ca să mă provoace? Stai aşa... poate exact asta urmăreşte. Vrea să reacţionez, să mă exprim. Bănuieşte acele numeroase faţete pe care le ţin ascunse.
— E greu să fii femeie, continuă ea. îmi dau seama de ce mamei mele nu-i plăcea tagma femeiască. Putem face atât de multe, dăruim atât de mult, dar nu toti îsi doresc ceea ce oferim. Şi până la urmă, rămânem cu... bucăţi dintr-un întreg. Cioburi. Aşchii. Fărâme. Dacă le culegem, ne taie mâinile. Dacă le lăsăm pe jos, ne rănesc tălpile. Ne e greu să întoarcem spatele şi să plecăm.
îşi flutură paharul gol, descriind un cerc ca

să-şi sublinieze ideea, dar acesta se agaţă de mânerul oalei şi piciorul se sparge. Degetul ei începe să sângereze şi sângele picură pe blat. Iau un şervet de vase şi i-l înfăşor în jurul degetului, în timp ce îi iau uşurel din mână ce a mai rămas din paharul de vin. Are gura parcă încremenită într-un „O” şi clipeşte des. Pare a fi în stare de şoc, aşa că o ajut să ajungă la chiuvetă, îndepărtez şervetul şi îi trec un jet de apă rece peste mână. Fetele vin în bucătărie, întrebându-se ce a fost cu zgomotul acela.

— *Grand-mère* s-a tăiat la mână. Nu vă apropiaţi, sunt cioburi.

Mă întorc spre Florence:

— Unde ţii pansamentele?

Ea arată cu mâna teafară spre baie.

Le spun fetelor să le aducă. O zbughesc într-acolo, bucuroase că sunt de folos.

După ce mă asigur că nu a mai rămas sticlă în tăietură, o tamponez. Fetele se întorc cu bandaje, cleme şi tifon. Le zâmbesc, mândră că au învăţat bine ce le-au predat la şcoală. Le spun să se întoarcă în salon.

înfăşor o faşă de tifon în jurul degetului lui Florence şi fixez capătul cu o clemă. Ea se uită descurajată la plita aragazului, care acum e plină de cioburi. Le strâng cu şervetul distrus şi arunc totul la gunoi. Capacul greu de pe oala de fontă probabil că n-a lăsat să pice nimic înăuntru.

Florence încă nu a scos o vorbă. O conduc în salon şi o ajut să se aşeze pe un scaun din cele aflate în jurul mesei. Fetele sunt deja aşezate şi urmăresc toate mişcările noastre în tăcere. Florence a băut prea mult vin; o să se deshidrateze dacă nu bea ceva. Dau fuga la bucătărie şi mă întorc cu un pahar cu apă pentru ea. Apoi îmi amintesc de ce am venit aici înainte de toate. Pornesc pe hol în căutarea lui Niki. Nu se află în niciunul dintre dormitoarele de la parter. Urc scările, dar nu e nici acolo. Paturile sunt neatinse. Mă uit în curtea din spate. Nimeni. Mă întorc în salon. Florence stă liniştită, privind fără ţintă în depărtare.
— Florence! Care e camera?
încruntă sprâncenele, ca şi când tocmai şi-a dat seama că nu a auzit niciun zgomot venind de sus.
— Ultimul etaj. Pe dreapta.
Clatin din cap că nu.
— Nu e nicăieri.
Se uită într-o parte, gândindu-se.
— Am ieşit să iau ingrediente pentru paella. S-o fi sters atunci?
Vorbeşte cam nedesluşit.
— Avea vreun bagaj?
— Nu. Avea doar un rucsac. Un singur rând de haine. A făcut baie aseară şi i-am dat o pereche veche de pijamale de-ale lui Pierre

în care să doarmă.
— Le-am văzut întinse pe unul dintre paturi.
— Şi rucsacul?
— Nu l-am văzut.
Fug înapoi sus şi mai dau o tură prin camere.
Nimic. Mă întorc iute în salon.
Florence şi cu mine ne uităm una la alta.
Ea vorbeşte prima.
— Unde s-ar fi putut duce? La voi acasă?
întind mâna spre telefonul galben de perete din bucătărie, cu firul lung şi spiralat, şi formez numărul nostru de acasă. îl aud pe Pierre.
— Pierre? Niki e acolo?
— Ăă... nu. Nu e la mama?
— Nu. Te rog sună la mama ta dacă apare la noi acasă.
— *Maman!* A păţit ceva Niki?
Mă întorc auzind vocea lui Shanti, care e acum lângă mine.
Mă uit la fiica mea, dar mă gândesc la Niki. De ce nu i-am spus minunatului meu băiat că nu am încetat să mă gândesc la el? De ce nu i-am spus că nu am vrut să renunţ la el? Acum e undeva în oraşul ăsta sau în drum spre cine ştie unde, întrebându-se dacă îi pasă cuiva de el. Dar trebuie să ştie cât de mult îl iubesc Kanta şi Mânu, nu? Prietenii lui Jiji l-au vrut din prima clipă în care l-au văzut la creşa Spitalului Lady Reading din

Shimla. Ar trebui s-o sun pe Lakshmi! Nici măcar nu-i cer voie lui Florence să-i folosesc telefonul. Formez numărul pentru convorbiri internaţionale, uitându-mă la ceasul din bucătărie. Acolo e seară, aşa că sora mea ar trebui să fie acasă.

— Alo?

EJay.

— *Bhaiya*$_y$ Jiji este acolo?

în mod normal, am purta o conversaţie plăcută, el mar întreba de fete. Şi Asha ar sta lângă mine, ţopăind întruna, moartă de nerăbdare să vorbească cu unchiul ei preferat. Dar de bună seamă că simte din tonul meu cât e de urgent, fiindcă răspunde:

— O chem imediat.

Şi acum Jiji este la celălalt capăt al firului şi întreabă ce s-a întâmplat.

Când îi spun că nu-l găsim pe Niki, îmi pune o mie de întrebări. Când l-am văzut ultima dată? Mă consult cu Florence. Acum vreo două ore. Ce avea la el? Doar un rucsac. Avea destui bani să ia un avion spre casă? Sau un tren? Nu ştiu, aşa că o întreb pe Florence. Nici ea nu ştie. Jiji tace. Ştiu că sora mea se întreabă ceva ce nu a întrebat încă. Ce alte indicii ne-ar putea ajuta să descoperim unde se află Niki. în cele din urmă, spune: – Stai s-o sun pe Kanta, zice ea în cele din urmă. Revin după aceea.

Agăţ receptorul în furcă, dar mâna îmi

zăboveşte pe el. Parcă nu pot să-i dau drumul. Mintea mi-e plină de locuri în care ar putea fi Niki şi cum trebuie să se simtă el acum şi de ce n-am făcut asta şi de ce n-am
> i
putut aia şi ce ar fi trebuit să-i spun în loc de ceea ce am spus. Nu asta încerca să-mi spună Florence? Dacă Pierre ar fi ştiut adevărul despre naşterea lui – cât de mult a luptat ca să-l păstreze în viaţa ei – poate că nu s-ar fi încrâncenat împotriva ei.

Pe drum spre casă suntem toate tăcute. în metrou, fetele se cuibăresc lângă mine, iar eu îmi pun braţele în jurul lor. Nu mă pot gândi decât la ce mi-a spus Florence. Că Pierre s-a născut şi el în afara căsătoriei. Că a ales-o pe bunica lui în locul mamei pentru că Florence îl sufoca. Asta mi-a spus Pierre cu o seară înainte să plec la Agra. în fiecare vară, bunica lui îl ducea într-o altă parte a lumii. Au poze cu ei doi urcând pe Machu Picchu, uitându-se la statuile uriaşe de piatră din Insula Paştelui, prinzând *bacalau* în largul coastei Portugaliei, minunându-se de Altarul Yasaka din Kyoto. După facultate, a fugit în India ca să lucreze la proiectele lui Le Corbusier din Chandigarh. în tot acest timp, am crezut că Pierre călătoreşte pentru că îi place să descopere necunoscutul. Credeam că s-a căsătorit cu mine, o femeie dintr-o altă cultură, din altă lume, pentru că

pentru el reprezentam misteriosul, necunoscutul. Dar dacă în tot acest timp nu a făcut decât să fugă de Florence?
Le strâng mai tare pe fete pe lângă mine. Ce căutam când m-am căsătorit cu Pierre? Da, îl iubeam. Dar voiam şi să scap de India, de amintirile mele despre Ravi şi Niki, de întâlniri cu oameni care mi-ar cunoaşte trecutul, care ar şti ce greşeli am făcut. A fost o greşeală să rămân însărcinată. A fost o greşeală să mă îndrăgostesc de un băiat care nu putea fi al meu. A fost o greşeală să cred că, la cei treisprezece ani ai mei, cunoşteam tainele iubirii. Ce proastă am fost! Clatin din cap fără să vreau.
în metrou, o tânără aşezată în fata noastră, de cealaltă parte a culoarului, se uită surprinsă, de parcă aş fi vorbit cu ea. Privesc în altă parte. Florence nu regretă că l-a avut pe Pierre. Nici eu nu regret că l-am avut pe Niki. Asemenea fetelor mele, e un parfum pur, cu intensitatea ienupărului, astringenţa mandarinei şi dulceaţa smochinelor. Dar ce regretă Florence e secretul pe care l-a păstrat şi l-a pus şi pe Philippe să-l păstreze. A creat nişte ziduri invizibile, pe care chiar şi un copil mic le poate detecta – aşa cum ştiu că fetele mele simt tensiunea dintre mine şi Pierre chiar şi atunci când nu asistă la certurile noastre. Niki probabil a simtit acele ziduri invizibile

toată viata. Nu merită aşa ceva. îmi promit că voi vorbi cu el (dacă voi mai avea o şansă!) şi îi voi spune lucrurile la care m-am gândit.

închid ochii. încerc să-mi imaginez o viaţă în care să încapă şi Niki alături de fiicele mele, de Pierre şi chiar de Florence. De ce n-ar putea veni în mod regulat să ne viziteze aici, la Paris? Poate chiar să meargă la universitate aici, dacă vrea? De ce să nu facem o excursie de familie la Shimla, să stăm cu totii în casa lui Lakshmi şi a doctorului Jay? Astfel, fetele ar putea să fie din nou cu verii lor, Rekha şi Chullu. Aproape că mi le închipui pe fete cerând sfaturi fratelui lor mai mare despre facultate şi excursii în străinătate. Am putea vizita mai des India, lucru binevenit din punctul meu de vedere. Vreau ca fiicele mele să aibă oportunităţi în ambele ţări, nu doar întruna. Au uitat deja mult din limba hindi de când au început să meargă la şcoală. Era mai uşor să le vorbesc în hindi toată ziua când erau mici şi eram împreună – chiar şi pe vremea când lucram la Antoine.

Urmează statia noastră de metrou şi fetele îmi fac semn să mă ridic, trăgându-mă de haină. Le iau mâinile mici în ale mele şi urcăm scările, ieşind în stradă. îmi dau seama că nimic din ceea ce îmi imaginam nu

va fi posibil până nu îi spun lui Pierre adevărul despre Niki.

Ştiu acum că mi-a plăcut Pierre pentru că avea tot ce nu avea Ravi. La optsprezece ani, încă sufeream crunt după ce Ravi mă abandonase cu totul. Fără scrisori. Fără vreun mesaj transmis prin prieteni sau servitori. De îndată ce mi-am dat seama că sunt însărcinată, am încercat chiar să-i trimit câteva rânduri prin *chowkidar,* portarul familiei Singh, care dădea din cap şi mă făcea să cred că îi va strecura plicul de la mine, dar mă îndoiam că o face. Poate că Parvati Singh îşi instruise servitorii să nu accepte mesaje de la mine şi să nu mă lase să intru în casa lor. Mă crispez de ruşine acum când mă gândesc la stiloul pe care mi-l dăruise Jiji şi pe care l-am trimis printr-un curier acasă la Ravi, ca să-I fac să vorbească din nou cu mine. Ce nu ştiam eu la

>

acea vreme era că Ravi nici măcar nu era în ţară.

Fusese trimis în Anglia de îndată ce părinţii lui aflaseră despre sarcină.

Pierre era tăcut şi amabil, pe când Ravi era gălăgios şi impulsiv. Părul lui era de culoarea nucilor pecan, în timp ce al lui Ravi era negru ca smoala. Ochii Iui Pierre erau de culoarea mierii; ai lui Ravi erau ca ciocolata neagră şi plini de mister. Pierre

era cu câţiva centimetri mai scund decât Ravi şi mai subţire. În noaptea în care l-am întâlnit prima oară, la petrecerea de sărbătorile de iarnă organizată de mama lui, Ravi era fără cămaşă, muşchii pieptului îi luceau sub grima albastră pe care i-o aplicaseră pentru rolul regelui maur al lui Shakespeare. Ce mult a trecut de atunci!

Când ajung acasă cu fetele, Pierre găteşte cina. Sună telefonul şi răspund eu. Florence mă anunţă că s-a întors Niki. Câtă uşurare! Se pare că ieşise să trimită o telegramă părinţilor lui. Mi-ar plăcea să ştiu ce le-a transmis lui Kanta şi lui Mânu, dar Florence nu l-a întrebat şi nici el nu i-a spus.

Florence aruncă replica de final înainte de a închide:

— Apropo, lui Niki îi place paella.

Precis se simte mai bine acum.

Fac baie şi mă spăl pe cap, gândindu-mă în vremea asta cum să-i spun lui Pierre. Luăm cina şi fetele îi povestesc despre cum s-a tăiat Florence la deget.

— Era sânge peste tot, spune Asha.

Ea e întotdeauna naratorul plin de dramatism. Shanti trebuie doar să se uite la sora ei într-un anumit fel, iar Asha retrage exagerarea. Pierre râde.

Odată ce fetele sunt în patul lor, el se oferă să facă *chai.* De obicei nu face ceai indian. Dar înţeleg de ce: vrea să facă pace.

Vin în spatele lui în timp ce e la aragaz. A încălzit deja laptele şi apa în crăticioară. Acum adaugă frunzele de ceai. Şi presară seminţele de cardamom, cuişoarele şi boabele de piper în amestecul de lapte. L-am învăţat cum îl pregătesc eu când am fost prima oară împreună. Acum cred că face *chai* mai bun decât al meu.

îmi lipesc obrazul de spatele lui. La început opune rezistenţă: trunchiul i se încordează. Apoi îl simt relaxându-se în îmbrăţişarea mea.

> ?

Sunt în pijamale. Am vârfurile părului încă umede de la baie. Ca întotdeauna, Pierre radiază căldură. Mereu mi-a plăcut asta la el. Oftez şi murmur cu faţa îngropată în cămaşa lui:

— Trebuie să-ţi spun ceva.

Simt că muşchii spatelui i se tensionează din nou. Se lasă tăcerea.

Fac un pas înapoi.

Se întinde spre dulapul de deasupra capului ca să pună la loc ingredientele.

— Ceaiul e aproape gata. Apoi putem vorbi.

Mă îndrept spre dormitorul fetelor şi stau să mă uit ce fac. Asha citeşte. Shanti desenează. Ridică amândouă privirea.

— *Ca va mieux, mamarii*

Shanti pare îngrijorată. Ce spuneam? Radarul cu care sunt înzestrate de la

naştere fetele mele sesizează ce simt.

— *Oui, chérie.*

îmi aştern un zâmbet pe buze ca s-o fac să se simtă mai bine. Apoi bat de două ori în tocul uşii, aşa cum făceam înainte să sting lumina când erau ele mai mici. Pe atunci o făceam ca să alung orice fantomă care ar fi locuit în clădire.

Astăzi, alung propriile mele fantome.

Apoi mă duc în dormitorul nostru şi mă aşez cu picioarele încrucişate pe pat. Pierre vine cu două căni aburinde de *ci) ai.* închide uşa cu piciorul.

— Ce drăguţ! şoptesc eu.

Rareori mai facem asta. Când fetele erau mici şi se strecurau la noi în pat duminică dimineaţa, Pierre aducea uneori *chai* în pat. Shanti încerca să-mi împletească părul. Asha îşi aducea cartea de poveşti *Babar* ca să-i citească Pierre din ea.

Pierre îşi sprijină perna de tăblie şi se aşază cu spatele pe ea, cu picioarele întinse.

— Vrei să-mi spui ceva?

îşi apleacă fruntea şi soarbe din ceaşcă. Simt miros de amoniac: mirosul fricii. Crede că urmează să-i spun că am o aventură?

îmi frec palma de *rajai,* învelitoarea pe care

Lakshmi ne-a trimis-o ca dar de nuntă. E din catifea rosie matlasată, moale ca untul după ce a fost folosită şi spălată vreme de treisprezece ani.

— Cu mult timp în urmă, am făcut un lucru pentru care m-am simţit vinovată de atunci şi până în ziua de azi.

îi arunc pe furiş o privire. Sprâncenele ridicate îi dau o expresie serioasă. Ascultă atent.

— înainte să te cunosc pe tine. Când aveam treisprezece ani.

Mi se agaţă degetul de cuvertura matlasată, într-un tighel care s-a descusut. Am vrut să-l repar acum câţiva ani, dar n-am reuşit să mă ocup de asta.

— Am avut un copil. Şi l-am dat spre adopţie.

Pierre îşi pune ceaşca în poală. Nu ştiu sigur cum îmi doresc să reacţioneze şi poate că nici el nu prea ştie ce reacţie să aibă. Nu e ca şi cum ar exista o carte cu reguli pentru astfel de lucruri.

— Ai avut un copil la treisprezece ani?

— Aproape paisprezece. El avea şaptesprezece ani. Eram prea tineri.

Se încruntă acum.

— Vă iubeaţi? Nu te-a fortat?

Nu pot să-l privesc în ochi vorbind despre asta. îmi dogoresc obrajii de ruşine.

— Eu asa credeam. Dar el nu mă iubea.
— Unde e acum?
întreabă despre copil sau despre Ravi? De bună seamă că par nedumerită, fiindcă precizează:
— Băiatul. Cel de care erai îndrăgostită.
Clatin din cap.
— Am aflat mult mai târziu că familia lui îl trimisese în Anglia, cel mai probabil înainte să afle că sunt gravidă. Acum cinci ani, Malik mi-a spus că familia lui s-a mutat în Statele Unite. Asta e tot ce ştiu.
Se uită la ceaiul din ceaşcă de parcă ar conţine toate răspunsurile.
— Ce s-a întâmplat cu copilul?
Buzele îmi tremură şi cred că s-ar putea să mă podidească plânsul.
— E aici.
— Unde aici?
— în Paris.
— în Paris?
îl privesc drept în ochi. încerc să-i spun fără cuvinte. Nu mă simt în stare să rostesc numele.
Ochii lui îi răscolesc pe ai mei. Clipeşte o dată, de două, de trei ori. Buzele i s-au întredeschis într-un icnet surd:
— Niki?
Pierre se uită la mâna mea care alunecă peste *rajah* la dungile pijamalei mele de bumbac. Ochii lui călătoresc mai apoi spre

faţa mea. îmi cercetează trăsăturile. Aproape că îi aud gândurile. *Acum îmi dau seama. Degetele lungi şi subţiri. Ochii asemănători şi zona gurii. Bărbia rotunjită. Felul în care râde.*

Ochii aurii ai soţului meu mă privesc curat.

— Nu ştiam. Am zis eu că... dar...

Tace apoi preţ de o clipă.

— Am alungat gândul...

Se opreşte din nou.

— Cine l-a adoptat?

Ii povestesc lui Pierre despre Kanta şi Manu. Cum se ocupa, practic, Kanta de mine când Lakshmi era prea ocupată cu afacerea ei cu henna. Cum mă ducea să văd filme americane la cinematograful din Jaipur şi îmi comanda rochii frumoase. îi spun ce s-a întâmplat cu copilul Kantei în Shimla. Cum a venit Niki pe lume cu o lună mai devreme. Şi pe urmă, cum am avut grijă de micuţul Niki timp de patru luni în Jaipur ca *ayah,* doica lui înainte de a pleca la Shimla.

— Şi de ce a venit aici? De ce tocmai acum?

îmi pun ceaşca pe noptieră şi îmi cuprind genunchii cu braţele. îi spun tot ce am aflat de la Lakshmi şi Kanta în Agra.

— Ai aflat când erai în Agra? întreabă el iritat. Dar te- ai întors de-atâtea zile! Nu te- ai gândit să-mi spui şi mie până acum?

— Abia mă obişnuiam şi eu cu gândul. în

plus, *chérie, ce* contează când ţi-am spus? Ar fi fost un şoc oricum. A fost un şoc şi pentru mine.

Stă şi reflectează la spusele mele.

— Ti-ai dat seama imediat că e fiul tău?

— Nu l-aş fi recunoscut dacă l-aş fi întâlnit pe stradă. Dar, când eram în Agra, Kanta mi-a spus că venise la Paris să afle cine sunt. Aşa că, atunci când am ajuns şi l-am văzut...

Mă întind după *chai.* Acum e doar un pic călduţ. Nici măcar nu-l încerc cu buzele. Mai iau o înghiţitură. Beau toată ceaşca. Mestec seminţele de cardamom care

? ?

îmi ajung în gură odată cu ultima sorbitură.

Pierre mă bate uşurel pe antebraţ cu degetul. îmi trimite un fior în sus pe braţ şi de acolo pe şira spinării.

— Radha, ce te face să-mi spui acum? Ai avut treisprezece ani la dispoziţie pentru asta.

Ochii lui sunt încărcaţi de speranţă, de parcă aş putea să-i alin durerea cu ceea ce urmează să-i răspund.

— *Mon coeur...* Speram să nu-ţi destăinui secretul niciodată. Voiam să-l ascund de tine la fel de adânc cum l-am tinut ascuns de mine însămi. Credeam că, părăsind India, voi putea să las totul în urmă. Şi ne-am făcut o viaţă minunată aici, la Paris. Avem fetele. Avem munca noastră. De ce să vreau să te împovărez cu lucruri care nu au nicio

legătură cu tine?
Ochii i se îngustează.
— Radha, dar asta are foarte mare legătură cu mine. Fetele...
îşi aşază ceaşca pe noptieră înainte, ca să nu verse ceaiul din ea. Când se întoarce spre mine, glasul îi coboară cu o octavă mai jos.
— Au un frate. Trebuie să afle de el. Şi *maman.*[5]
Trebuie să i se spună.
— Ea ştie, zic eu oftând.
Face o faţă de parcă tocmai i-aş fi spus că sunt Moş Crăciun.
— Ce? Cum asa?
Ridic din umeri.
— Instinctul matern, poate?
Mă uit la bărbatul lângă care am dormit vreme de treisprezece ani. Gura care se rotunjeşte delicios în jurul cuvintelor precum *chou-chou* şi *bonne nuit* şi *toujours.* Părul care se ondulează doar la frunte şi în jurul urechilor. Pielea care se acoperă de pistrui la soare. Pare derutat, parcă nu înţelege lumea în care s-a trezit deodată. Vreau să-i şterg de pe chip umbra de nelinişte, de frământare. Şi îmi fac griji. încotro ne îndreptăm? Va vrea oare Pierre să mă părăsească? Va pleca? Ar putea s-o facă? Mă urăşte? Dar acum a ieşit la suprafaţă secretul pe care nu-l pot lua

înapoi. Şi simt că aerul se ridică în jurul meu. Aşa cum simt dimineaţa când trag draperiile de la ferestrele sufrageriei ca să las să intre lumina.

După un răstimp, Pierre îşi spune încet năduful.

— Ce vrea de la noi? Vrea să locuiască aici?

Apoi, ca şi când ar fi avut o revelaţie, continuă:

— Vrea bani?

— *Pas du tout,* îl liniştesc eu, clătinând din cap. Părinţii lui îl vor înapoi acasă. Cred că a vrut doar să ştie cine sunt. Kanta mi-a trimis scrisori şi fotografii cu el de-a lungul anilor. Pe toate le-am trimis nedeschise înapoi. A găsit plicurile neatinse.

în tăcerea dintre noi, auzim apa trăgându-se la toaletă în apartamentul de deasupra noastră.

— Şi acum ştie? întreabă Pierre.

5 >

închid strâns ochii şi încuviinţez. îmi amintesc socul

> ? > din ochii lui Niki când i-am spus. Mă crispez amintindu-mi. Cu câtă asprime i-am îndesat pandantivul în mână!

Pierre dă din cap.

— Mai e... şi altceva ce ar trebui să ştiu?

) >

— Ce anume ?

Alţi copii? Alte căsătorii?

Mi se răcesc mâinile.

— Nu, Pierre! Cum poţi să întrebi una ca

asta?

— Cum pot să ştiu dacă nu întreb?

— Dar tu? Nu te-am întrebat niciodată cu cine ai fost înaintea mea. Ăsta a fost trecutul tău. îţi aparţine doar ţie, nu mie. Tot ce contează pentru mine e viaţa noastră acum.

Pierre îşi priveşte mâinile şi le freacă încet una de alta.

— E un băiat drăguţ. Niki. A fost crescut bine. Fetele îl iubesc.

îl urmăresc din priviri în timp ce coboară din pat şi strânge ceştile.

Cu mâna pe clanţă, se întoarce spre mine şi zâmbeşte:

— Ştii, nu mi-a plăcut niciodată ceaiul indian. îl beau doar ca să-ţi ţin companie.

îi întorc zâmbetul.

— Ăsta e şi sentimentul meu fată de vin.

— Aha.

Clatină din cap şi iese din dormitor. Când se întoarce, e îmbrăcat cu haina.

Simt că îmi stă inima în loc.

— Unde te duci la ora asta?

— Să fac o plimbare. Simt nevoia să ies.

Mă ridic în picioare. *Are de gând să mă părăsească?* Ies după el în hol. îşi pune pantofii.

— Pierre, tu nu mi-ai ascuns niciodată nimic?

Rămâne o clipă cu mâinile în aer înainte să-şi lege mai departe şireturile pantofilor.

Simt un junghi în coaste. De ce nu spune nimic?
— Pierre! Eram atât de tânără!
Vocea mea e o şoaptă, jalnică şi rugătoare. *Te rog, nu mă face să mă simt din nou Piaza-Rea.*
Stă cu spatele la mine. Pune o mână pe clanţă. Stă aşa câteva secunde, apoi deschide uşa şi o închide uşor în urma lui.
Mă simt pustie. Nu ştiu sigur dacă sunt tristă sau furioasă, rănită sau confuză. Trebuie să-mi cer scuze? Pentru ce? Pentru că eram îndrăgostită? Pentru că am făcut lucrul pe care carnea mea îl dorea cu atâta disperare? Pentru că m-am lăsat păcălită de farmecele unui băiat mai mare? Pentru că eram credulă şi uşor de amăgit?
Sau e datoria mea să-l fac pe Pierre să se simtă bine şi în privinţa asta? Să-i alin mândria rănită, să atenuez şocul pe care trebuie să-l simtă? Poate că s-ar cuveni să îndrept lucrurile şi pentru Niki? Să-l asigur că a făcut bine că a venit să mă caute? Ori să-i spun că sunt încântată că m-a găsit, că a apărut să ne facă o surpriză, mie şi familiei mele, şi să-mi distrugă căsnicia? De ce să mi se tragă nenorocirea de la ceva ce am făcut cu atâta vreme în urmă în numele dragostei?
Mă târăsc înapoi în pat. Sunt încă trează când se întoarce Pierre. îl aud mişcându-se încet prin casă, spălându-se pe dinţi,

scoţându-şi hainele şi atârnându- le în şifonier. Se lungeşte pe partea lui de pat, cât mai departe de mine. Vreau să mă întind după el, să-i cuprind pieptul cu braţele, dar nu îndrăznesc. Parcă a înălţat un gard în jurul său, cu o pancartă de avertizare pe care scrie *Defense d'entrer.* Accesul interzis.
Sărim din somn în puterea nopţii când sună telefonul. Mă trezesc imediat. Poate că sună Jiji sau Kanta sau
Florence să-mi spună că Niki a fugit din nou. II aud pe Pierre foindu-se în aşternut. îi spun că răspund eu. Dau fuga la telefonul de lângă masa din sufragerie şi ridic receptorul înainte ca târâitul să le trezească pe fete.
— îmi pare rău că te deranjez la ora asta, *beţi.*
E Hâzi.
— Dar Nasreen a fost de părere că ar trebui să sun.
— E totul în regulă, /z? o întreb cu voce răguşită. Mă aşez pe cel mai apropiat scaun.
— *Hahn. Theek hai.* Am primit un telefon azi. Cineva s-a interesat de *mitti attar.*
— Cine anume?
— O companie care doreşte să-l folosească în produsul lor de înfrumuseţare.
>
Simţurile mele s-au trezit pe loc. Dacă o altă companie vrea marfa oferită de Hâzi, va trebui să facem o propunere imediat pentru

a ne asigura că obţinem cantitatea de care avem nevoie. Asta înseamnă că trebuie să ne grăbim cu prezentarea către client. îmi sprijin fruntea în palmă. Dar cum pot să fac asta când toate mostrele mele parcă s-au oţetit?

— Hazi-jz, te rog, mai dă-mi puţin timp ca să plasez un ordin de cumpărare. Aroma funcţionează de minune în formula mea.

Chiar în timp ce rostesc cuvintele astea, începe să mă ia stomacul la gândul că vizita mea la Agra s-ar putea dovedi o risipă. Dacă nu-mi iese formula?

— *Aaraam se, beţi.*

Vocea ei mă linişteşte.

— Aminteşte-ţi ce ţi-am spus. Noi facem afaceri doar cu cei în care avem încredere. Am vrut doar să ştii. Chiar înainte să închid, mă gândesc la încă o întrebare:

— Cel care a sunat a lăsat un nume?

— Stai puţin.

Aud zgomotul receptorului aşezat pe o suprafaţă de piatră. Vocea lui Hâzi revine, împreună cu zgomotul brăţărilor şi foşnetul unei bucăţi de hârtie. Pronunţă rar numele franţuzesc, în engleza ei cu accent puternic, dar ştiu la cine se referă. Michel LeGrand.

Bine, dar de ce să fi sunat Michel după parfumul pe care l-am descoperit eu în

Agra? Oare e posibil – aşa cum mă întrebam înainte – să fi fost el acela care mi-a stricat mostrele? Care mi-a luat caietul de notite? Numai asa ar fi ştiut cum să dea de Hâzi. Sau a sunat în numele lui Delphine? Dacă e aşa, de ce nu mi-a cerut ea să-mi sun persoana de contact? Nu are încredere în mine? Sau doar verifică să se asigure că am fost într-adevăr la Agra ca să fac ce am spus că am făcut? Simt că îmi alunecă printre degete proiectul Olympia. Cel mai mare proiect al meu de până acum, cel care ar duce la promovarea mea ca ucenic parfumier, ar putea deveni calea către cel mai mare eşec al meu.

— Mai eşti acolo, *beţii*

— *Hahn-ji.*

— Ştii cine a întrebat de tine?

Sper că nu domnul Mehta!

— Cine?

— Binu, fata noastră de la bucătărie. Ne tot spune cât de deşteaptă era doamna de la Paris. Aşa îţi spune ea.

Doar gândindu-mă la Binu îmi vine să zâmbesc. Ce fire vioaie, ce atitudine energică!

— Spune-i că m-am gândit la ea când am citit că sonda spaţială Helios s-a apropiat cel mai mult de soare dintre toţi sateliţii de până acum.

Hâzi chicoteşte.

— E la curent. Mi-a povestit şi mie. Fratele ei îi citeşte ziarul în fiecare zi.

Când închid, blestematele de gânduri despre Michel şi Delphine dau iar năvală şi mă copleşesc. Ştiu că n-am să pot să mai dorm cele două ore rămase până se luminează de ziuă. Mi-ar plăcea să-mi ofere mângâiere trupul lui Pierre, dar nu sunt şanse în noaptea asta. Atunci mă îndrept spre camera fetelor şi mă ghemuiesc lângă Asha. Doarme zgomotos, fiindcă respiră cu gura deschisă. Chiar şi aşa, îmi lipesc obrazul de al ei şi îi folosesc ritmul răsuflării ca să adorm.

De dimineaţă, lipit de crăticioara pe care o folosesc pentru *chai,* găsesc un bilet de la Pierre. „Probleme cu unul dintre furnizori. Rămân peste noapte la Nisa.” Centrul Pompidou la care lucrează nu e tocmai preferatul tuturor. Spre deosebire de clădirile istorice din Paris, iubite de vizitatorii din întreaga lume, aceasta va avea un design complet modern. Măruntaiele structurii – ţevi de apă, lift, conducte de aer, tuburi electrice – vor fi expuse la exterior, ca şi cum clădirea ar fi întoarsă pe dos. Şi e o clădire mare. Se întinde pe două străzi. Nu toţi antreprenorii sunt dornici să lucreze la ceva atât de *brut* pentru ochiul parizianului obişnuit. În plus, e ceva necunoscut, riscant; un astfel de design nu a mai fost încercat

până acum. La proiect lucrează o echipă mare de arhitecţi şi ingineri, printre care şi soţul meu. Pierre e ocupat până peste cap. Totuşi, respir ceva mai uşor. Cred că e mai bine să petrecem două-trei zile despărţiri decât să fim excesiv de politicoşi unul cu celălalt până când trece peste socul dezvăluirii mele legate de Niki.

Florence sună în timp ce eu şi fetele luăm micul- dejun. Niki nu cunoaşte niciun număr de telefon, aşa că Florence i-a dat atât numărul nostru, cât şi pe al ei în cazul în care simte nevoia să dispară fără să mai spună nimănui. *Bien.* Mă tot preocupă gândul să nu i se întâmple ceva cât timp e în grija mea. Simt că e răspunderea mea să-l trimit teafăr înapoi la Jaipur. Părinţilor lui.

— Astăzi îi arăt caruselele Parisului, spune Florence. Să le iau şi pe fete? Mai au doar o zi până la vacanţa de iarnă. Şi ştii că le place să se dea în carusele de Crăciun. De bună seamă că pot să lipsească astăzi de la şcoală, nu?

Nu ştiu ce e mai surprinzător: că Florence le sugerează fetelor să chiulească o zi de la scoală sau că s-a ataşat

asa de tare de Niki.

— Dar de ce nu mergeţi mâine, când sunt libere pentru următoarele două săptămâni?

La spusele mele, fetele îşi ridică privirea de

la micul- dejun, simţind că vorbesc despre ele.
Aproape că o văd pe Florence ridicându-şi sprâncenele până la linia părului.
— Niki nu a mai fost niciodată aici. Până acum, a văzut două biserici şi Luvrul. Asta nu e tot ce are
Parisul de oferit. L-am întrebat dacă ar dori să vadă mai multe înainte să se întoarcă acasă şi a spus da. Am avut o discuţie foarte plăcută la cină aseară. E un tânăr curios. Şi ştii că fetelor le place să călătorească în Peugeot în loc să umble cu metroul. O să ne distrăm de minune! Ne întâlnim cu Mathilde şi Agnes acolo. Când am auzit-o ultima oară pe Florence atât de entuziasmată de ceva? îmi dau acordul.
Apoi îmi vine o altă idee legată de noaptea dinainte.
— Florence, ai putea, te rog, să ţii fetele la tine la noapte? Pierre e plecat la Nisa şi s-ar putea să vin târziu acasă.
— Cu mare bucurie, răspunde ea şi, ca întotdeauna, spune adevărul.
Când ajung la muncă, în aer e o nelinişte palpabilă. Miroase a aşteptare. Celeste nu e la locul ei la birou, dar maşina ei de scris e descoperită, iar haina îi e agăţată în cuierul de lângă birou. Delphine e şi ea aici. Ferdie nu e la masa lui de lucru. Arunc o privire spre staţia lui Michel. Nu e acolo, dar aud pe

cineva mişcându-se pe lângă unitatea de refrigerare. Convorbirea de aseară cu Hâzi mi se derulează în minte. Clipa în care a pronunţat cu grijă *Michel LeGrand.* încet, îmi scot haina şi o atârn în cuier. Cu groază în suflet, îmi descui sertarele şi verific mostrele. Nu mai simt miros de benzen. Dar simt altceva. Parcă o aromă slabă de pelin? Deodată, păcănitul rapid al tocurilor lui Delphine răsună pe hol. Ceva anume în ţinuta ei îmi spune că e agitată. Aruncă prin fereastră o privire spre laborator, dar se îndreaptă spre biroul ei. Celeste merge la un pas în urma ei, cu un bloc notes în mână. Vin dinspre lift. Celeste deschide uşa laboratorului. Schimbă priviri cu Michel, aflat în celălalt colţ al încăperii. Apoi se apropie de staţia mea.

— Şedinţă cu Yves în zece minute. în legătură cu

î î o

Olympia.

O şedinţă cu Yves înseamnă un singur lucru: îi prezentăm probele selectate de Delphine în vederea aprobării finale înainte de a avea loc întâlnirea cu clientii.

Inima îmi galopează în piept.

— Dar nu sunt pregătită. Delphine nu mi-a aprobat setul de mostre.

Celeste îsi muscă buza. îmi dau seama că se gândeşte la

7 7 D 7

nişte cuvinte de consolare, dar spune doar atât:

— *Désolée,*

Am subsuorile ude. Nu suntem pregătiţi. De ce nu poate Delphine să contramandeze şedinţa? De ce grăbim procesul? Mai am nevoie de o zi ca să dreg eşantioanele. Poate că de fapt n-a umblat nimeni la ele. Poate că Hâzi mi-a dat un lot prost de *mitti attar.* Sau poate are bacterii în el? Dar cum e posibil când l-am mirosit ieri şi era exact ce am mirosit în fabrica ei?

Poate că parfumul se schimbă în timp? De aceea parfumierii francezi nu au folosit acest *attar* în trecut?

Poate că ştiau că nu e fiabil şi au preferat să nu-l folosească?

Durerea de cap îmi strânge tâmplele ca într-o menghină şi îmi vine să le masez, dar nu vreau să vadă Delphine cât sunt de tensionată.

Când ajungem la biroul lui Yves, secretara lui ne face semn să intrăm. Delphine deschide uşa biroului, dar se opreşte brusc. Mai-mai să mă ciocnesc de ea, cum înaintez cu tava cu esantioanele distruse în braţe.

— *Pardon!* se scuză Delphine către cineva din cameră.

Aud vocea binevoitoare a lui Yves.

— *Entrez, entrez!*

De cum păşesc înăuntru înţeleg de ce a ezitat Delphine. Faţă în faţă cu Yves stă Ferdie.
Delphine pare încurcată.
— Poate că e cazul să revenim când terminaţi discuţia? Yves zâmbeşte larg.
— Asta este discuţia la care v-am convocat. Aseară, nepotul meu m-a sunat să-mi spună că are ceva de prezentat – o idee inspirată pe care a avut-o cu privire la proiectul Olympia.
îi zâmbeşte cu drag nepotului său, care ne salută înclinând din cap. Obrajii lui Ferdie sunt rumeni de emoţie sau de jenă – poate amândouă la un loc.
— întotdeauna am ştiut că Ferdinand e un tip deosebit. O să vezi acum. încearcă numai ăsta, Delphine. Cred că o să-ţi placă.
Ridică un blotter dintr-o tavă aflată în fata lui. Acum realizez că Ferdie şi-a adus cu el propria tavă cu mostre.
Delphine nu se aşază. O cunosc suficient de bine ca să ştiu că e furioasă. După faptul că stă complet nemişcată. Ea e maestru parfumier. Ferdie e un asistent de laborator care lucrează pentru ea. Nici măcar nu e ucenic parfümier. Totuşi, iată-l că stă lângă ea şi faţă în faţă cu patronul companiei, ca şi cum ar fi de acelaşi rang. Pare mulţumit de el însusi. Sunt şocată de îndrăzneala lui: a trecut pur şi simplu peste autoritatea lui

Delphine. Dacă avea o idee pentru proiect, de ce nu a mers mai întâi la Delphine cu ea? Acesta ar fi fost protocolul corect.

— Ia loc, ia loc, o invită Yves, arătând către celălalt scaun din fata biroului său.

Delphine îşi trage scaunul mai departe de Ferdie şi se aşază pe marginea lui, cu spatele drept. Mă uit în jur, căutând un loc unde să-mi aşez tăviţa. Mă îndrept spre colţul biroului, unde este o masă rotundă cu trei scaune. Mă aşez, simţindu-mă ca o caraghioasă că stau atât de departe la această întâlnire la care se presupune că particip.

Yves îi întinde blotterul lui Delphine. îşi pune mâinile sub bărbie, privind radios spre ea. Delphine se uită de la Ferdie la Yves, încercând parcă să-şi dea seama ce se întâmplă aici. E o farsă? E ziua ei de naştere? Vreo aniversare? Aruncă o privire spre mine. Nu-i pot oferi nicio îmbărbătare, pentru că sunt la fel de perplexă ca şi ea.

Delphine agită blotterul pe sub nas. Repetă procesul. Se întoarce spre mine cu o privire alarmată. Sprâncenele i s-au ridicat aproape până la rădăcina părului.

— Ei, ce zici? întreabă Yves. Nu e minunat? Cred că clientul nostru va fi foarte mulţumit.

Delphine îşi lipeşte pe faţă un zâmbet care nu i se regăseşte şi în ochi. Se uită la Ferdie.

— Ce e în formulă?

Tonul ei e calm, doar uşor curios.
Ferdie îi înfruntă privirea şi recită fără să clipească exact formula la care am lucrat eu – cu *mitti attar* cu tot.
Mă uit la el cu gura căscată. *Deci el e sabotorul? Cel care a tras cu ochiul în caietul meu? Ferdie? Dulceaţa de Ferdie care dansează cu mine după o noapte petrecută cu prietenii lui?* Durerea de cap ia forma unor pulsaţii de indignare, de furie, de spaimă. Cum a putut să-mi facă una ca asta mie? Şi lui Delphine? Şi de ce? Dar atunci de ce s-a interesat Michel de *mitti attar?* Hâzi i-a citit clar numele la telefon aseară. Sau a fost doar închipuirea mea? Poate că ea a rostit numele lui Ferdie şi mintea mea l-a înlocuit cu cel al lui Michel pentru că voiam să cred că era el? Dintr-odată, nimic nu mai pare aşa cum ar trebui să fie. Mă silesc să mă concentrez asupra conversaţiei care se desfăşoară fără mine.
îl aud pe Yves zicând:
— Ei, Delphine, steaua mea în devenire, poţi să vii cu ceva mai bun de atât?
Ea lasă capul într-o parte şi îl întreabă pe Ferdie:
— De unde îţi procuri esenţa de… ăăă… *petrichor?*
— Din India. Din Agra, mai exact.
Se răsuceşte în scaun şi zâmbeşte prietenos către mine.

— De unde tocmai te-ai întors tu, Radha.

Fără să aştepte un răspuns, se întoarce iar spre Yves:

— Oraşul în care se află Taj Mahal.

Acum ştiu că a văzut adresa fabricii lui Hâzi şi numărul de telefon de la *haveli* în caietul meu. Oare el şi Michel sunt în cârdăşie? Mă sabotează amândoi pe la spate? închid ochii. Viitorul strălucit pe care mi-l imaginasem se întunecă brusc. Am pus-o pe şefa mea, pe cea care îmi este mentor, într-o situaţie ridicolă. Nu există nicio cale de reabilitare după un astfel de eşec colosal. Asa cum nu există nicio modalitate de a restabili adevărul. Dacă Delphine l-ar acuza chiar acum pe Ferdie că mi-a furat munca, ar trece drept meschină, geloasă. Ce-ar zice dacă i-aş spune despre suspiciunile mele legate de Michel? Delphine se întorce iar spre Ferdie.

— Nu ştiam că ai fost la Agra, Ferdie. Nu mi-ai împărtăşit acest mic secret.

Ferdie zâmbeşte cu bunăvoinţă şi flutură din mână către Yves.

— Mătuşa şi unchiul m-au dus acolo de aniversarea mea de şaisprezece ani. Nu că a fost frumos, *onclei*

— *Magnifique.* Ferdinand mi-a spus că a

vrut mereu să se întoarcă acolo. Se pare că acum va avea ocazia. Delphine nu bagă în seamă remarca lui Yves. în schimb, îşi concentrează privirea asupra lui Ferdie.
— Ce cantitate din acest nou ingredient putem obţine imediat? Clientul e nerăbdător să înceapă producţia de îndată ce aprobă parfumul.
Ferdie îşi roteşte privirea prin cameră. E pe un teren mai alunecos acum.
— N-ar trebui să fie nicio problemă cu asta.
Acum şefa mea se întoarce spre Yves.
— De asemenea, ar trebui să pregătim cel puţin trei sau patru flacoane ca să poată clientul să le ducă oamenilor săi. Cred că tot ce ne mai lipseşte acum e să programăm o întâlnire cu clientul. O pun pe Celeste să fixeze asta mâine.
Se ridică de pe scaun.
Yves arată spre mine, observatorul tăcut din colţ cu o tăvită de mostre în fată.
— Aveai ceva ce voiai să-mi arăţi?
— *Bahy* astea sunt pentru proiectul Alsacia, minte Delphine cu seninătate. Radha şi cu mine suntem aşteptate la o altă întâlnire. Vă las să continuaţi. Dă din cap spre Yves, îl ignoră făţiş pe Ferdie şi îmi face semn cu bărbia să vin cu ea.
Pornesc pe urmele lui Delphine spre biroul ei, străduindu-mă să ţin pasul cu marşul ei alert. De îndată ce închide uşa biroului,

Delphine izbucneşte:
— Cum dracu a obtinut formula?
îşi aprinde o ţigară şi rămâne în picioare, cu o mână în sold.
— N-am idee, dar...
îmi dau seama că nu am împărtăşit nimănui suspiciunile mele. O fac acum, începând de la parfumul de vetiver la care lucram acum câteva luni. Mostrele care nu mai miroseau la fel ca în ziua precedentă. Caietul care a dispărut timp de o oră. Faptul că îmi încuiam mostrele în sertare înainte de a pleca de la serviciu.
— Dar de unde ştia Ferdie despre fabrica din Agra? Eu nici măcar nu ştiu numele furnizorului tău, Radha.
— Pentru asta ar fi fost nevoie să se uite în caietul meu.
închid ochii, încercând să-mi amintesc dacă aseară am încuiat sertarul. Sunt aproape sigură că da.
Delphine fumează furioasă. Observă că stau tot în picioare, cu tava în mână, şi se răsteşte la mine s-o las jos undeva. Mă uit în jur şi o pun pe singura suprafaţă disponibilă: biroul ei. Ea arată spre mine cu ţigara, iar scrumul cade acum pe tavă.
— De ce nu ai spus nimic până acum?
— Mult timp am crezut că îmi imaginez.
Apoi mi-am zis că greşesc undeva.
Şovăi înainte să continui.

— După care m-am gândit că făptaşul ar putea fi Michel şi nu am vrut să spun nimic împotriva lui. îmi dogoreşte fata de ruşine.
O j > j
— Pentru că se bucură de încrederea ta.
Mă priveşte neîncrezătoare.
— Michel? Michel LeGrande? îti cântă mereu osanale. El crede, ca şi mine, că ai tot ce trebuie ca să devii maestru parfumier. Nu, nu e Michel.
Sunt atât de surprinsă de această dezvăluire încât nu ştiu ce să spun. Michel nici măcar nu m-a întrebat vreodată unde locuiesc sau câţi copii am.
— Mai e ceva, spun eu, frecându-mi palmele de haină. Ochii ei îmi urmăresc mâinile, aşa că le ascund în buzunare. Fără tragere de inimă, îi spun despre convorbirea cu Hâzi şi despre Michel, care comandase *mitti attar.*
— Prostii! se repede ea. Michel n-ar face niciodată aşa ceva. Şi, înainte să-ţi treacă prin cap ideea, nu l-am pus eu.
Ca întotdeauna, e cu trei paşi înaintea mea. Face iar semn cu ţigara spre mine. Scrumul cade jos, pe covor.
— E posibil să fi fost Ferdie. Poate că s-a folosit de numele lui Michel ca să alunge bănuielile.
Suflă fumul spre fereastră.
— Zici că descoperi modificări la eşantioane dimineaţa, la prima oră, şi nu în timpul

orelor de lucru?
Dau din cap că da.
Bate darabana cu degetele pe muchia biroului. Ridică receptorul şi îi spune lui Celeste că are nevoie de ea. Celeste intră în birou. Astăzi poartă o rochie tricotată de culoare lila, cu un cordon în talie. Cum însă nu are nici sâni şi nici şolduri, Celeste arată ca umeraşul de pe care trebuie să fi scos rochia. Părul spălăcit îi ascunde jumătate din faţă.
— Unde e inelul cu cheile de la toate birourile? întreabă Delphine.
— La mine în birou.
— Şi când tu nu eşti la biroul tău, cheile sunt acolo, într-un sertar încuiat?
Celeste se fâstâceşte. îşi mută greutatea de pe un picior pe altul.
— Păi, descui biroul dimineaţa când vin la muncă.
— Şi sertarul rămâne descuiat toată ziua?
Celeste îmi aruncă o privire pe furiş, de parcă ar vrea să mă întrebe despre ce e vorba. încerc să schiţez un zâmbet plin de empatie.
— Da, îi răspunde ea lui Delphine. Mai puţin în pauza de prânz, când îl încui.
— Şi iei cheile cu tine, nu?
— Nu întotdeauna.
— Cum adică?
Lui Celeste i se urcă sângele în obraz.

— De obicei le iau cu mine. Dar uneori...
— Aşa...
— Când vreunul îşi uită cheile, îl las să folosească setul de chei ca să-şi descuie biroul. Dacă mă grăbesc, se întâmplă să uit să-l cer înapoi până la sfârşitul zilei, când încui.
Delphine îşi stinge gânditoare ţigara în scrumieră.
— înţeleg.
O observ pe Celeste cum se uită la scrumieră, zicându- şi probabil că trebuie s-o golească.
— Când s-a întâmplat ultima oară?
— F-Ferdie se pare că şi-a pierdut cheile. Tot împrumută setul meu de chei. L-am întrebat dacă vrea să-i fac un rând de chei, dar a zis că ştie sigur că ale lui sunt acasă undeva. Numai că n-a avut cum să le caute.
Se uită de la Delphine la mine.
— Adevărul e că Ferdie are multe pe cap acum. Părinţii lui nu-l mai finanţează...
— Nu-l mai finanţează? repetă Delphine cu glas tăios.
— Nu pot să nu aud când vorbeşte cu ei la telefon, explică Celeste frângându-şi mâinile. Cheltuielile lui. Hainele. Discotecile. Au încetat să-i mai plătească apartamentul.
I s-au înroşit obrajii şi nasul.
— Vă rog, nu-i spuneţi că v-am povestit.

Acum îmi amintesc când l-am văzut pe Ferdie la telefon la biroul lui Celeste şi cât de agitat era. Delphine flutură din mână, descotorosindu-se parcă de rugămintea lui Celeste.
— Ai acum la tine setul de chei?
— Le aduc imediat.
Celeste iese din încăpere şi se întoarce într-o jumătate de minut. Pare că e gata să plângă.
— Nu sunt acolo.
Delphine închide ochii, strângându-i cu ciudă.
— Ce Iudă!
Când îi deschide la loc, o ţintuieşte pe Celeste cu o privire aspră.
— Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba. *Il revient au galop.* îţi dai seama, *chérie^* că, în ochii lui Ferdie, nai să-i înlocuieşti în veci pe Maurice sau Noel sau Sergio?
Celeste rămâne ca fulgerată. Obrajii şi gâtul i s-au făcut purpurii, de parcă Delphine i-ar fi tras o palmă, îmi cobor privirea în poală. Ştim cu toţii de dragostea neîmpărtăşită a lui Celeste pentru Ferdie, dar nimeni n-ar fi îndrăznit să pomenească deschis despre asta, aşa cum a facut-o Delphine. Aş vrea să nu fi fost de faţă la acest moment umilitor pentru Celeste.
— Spune-i lui Michel că avem nevoie de el.
Celeste dispare iute, înainte să înceapă să-i

şiroiască lacrimile pe obraji.
Delphine se uită pe fereastră, bătând cu unghia în birou. Eu stau mută, incapabilă să mă mişc; ultimul lucru pe care mi-l doresc e să fiu o ţintă convenabilă pentru mânia ei.
Michel soseste cinci minute mai târziu, urmat de Celeste. Se uită prin încăpere, la mine, la Delphine şi în cele din urmă la Celeste, a cărei faţă e acum de un trandafiriu pestriţ. Trage de poala rochiei ca să nu-i mai stea lipită de ciorapi.
— Michel, i se adresează Dephine, ai observat recent ceva îngrijorător în comportamentul lui Ferdinand?
E greu să-i vezi ochii lui Michel, din cauză că ochelarii lui cu ramă de sârmă reflectă lumina venită dinspre fereastră. îşi potriveşte ochelarii înainte de a vorbi.
— Nimic mai mult decât de obicei. Delphine ridică întrebător din sprâncene.
Michel îşi umflă obrajii şi pufăie aerul afară.
— Vorbeşte despre petreceri, iubiţi, discotecă, din astea. Parcă e mai încordat decât îi e firea. Petrece mai mult timp ca de obicei la telefon.
Delphine se ridică şi se duce la fereastră, cuprinzându- şi oraşul cu privirea. Turnul Eiffel sclipeşte în depărtare în ziua asta însorită, asa cum rar se vede în decembrie. După un minut, timp în care ştiu că mintea ei lucrează cu furie, se întoarce spre noi. Le

relatează lui Michel şi lui Celeste scena la care am fost martore în biroul lui Yves.
— Agenda mea a fost întotdeauna clară – să creez cel mai bun parfum din Paris. Formulele pe care le creăm trebuie să aibă succes în faţa criticilor de specialitate, dar şi să fie viabile din punct de vedere comercial. Nu putem permite altora să ne submineze eforturile. Ferdie asta a făcut. A furat munca Radhei. Munca *noastră.* Nu-i putem permite să reuşească, *nest-cepas* La auzul numelui lui Ferdie, Michel se întoarce spre Celeste, cu sprâncenele ridicate. Ea lasă capul în jos. Un văl de păr fin îi cade pe faţa îmbujorată. Michel se uită apoi la mine. îmi feresc privirea, stânjenită că l-am bănuit, că am avut toate acele gânduri îngrozitoare despre el.
Delphine vorbeşte mai departe:
— El crede că va câştiga. Pentru că până acum toţi i- am arătat mereu încredere.
Se răsuceşte şi vine înapoi la biroul ei, aprinzându-şi o ţigară.
— Dar o să avem grijă să nu scape nepedepsit.
Se uită de la Michel la Celeste şi înapoi. Un fel de înţelegere trece printre ei.
— *Comprenez'*
Sunt ultimele ei cuvinte înainte de a ne face semn să plecăm. Celeste iese prima, închizând uşa după ea. Michel nu se

clinteşte din loc. Eu şovăi. Oare ce anume trebuie să facem?
Telefonul lui Delphine începe să sune. Ea ridică receptorul, ascultă, apoi închide. Dă din cap către Michel.
— Drumul e liber.
S-au înţeles din priviri. Mă întreb dacă o voi cunoaşte vreodată îndeajuns de bine încât s-o citesc şi eu la fel de intuitiv ca Michel.
El se îndreaptă spre uşă, o deschide şi se uită înapoi către mine. îmi dau seama că trebuie să-l urmez. Ridic tava de pe biroul lui Delphine şi ies odată cu el. Arunc o ultimă privire spre Delphine înainte de a pleca. Ea ridică receptorul şi apasă un buton pentru una dintre liniile exterioare.
îl urmez pe Michel înapoi în laborator, dar aştept să- mi explice ce a vrut să spună Delphine când a zis că Ferdie nu trebuie lăsat să scape. Cum o să facem asta? Dar el nu-mi spune nimic. Stă la biroul lui, cufundat în gânduri. Deodată, se ridică de pe scaun, iese din laborator şi se duce direct la biroul lui Celeste să vorbească cu ea.
încet, mă aşez la masa mea şi iau un teanc de briefuri. Nu-mi vine să mă apuc de un proiect nou. în loc de asta, scot flaconul cu aromă de ploaie. în el a rămas mai puţin de un sfert din uleiul esenţial. E ciudat. Până acum am folosit o cantitate infimă din el în încercările pentru formula mea. Mă uit către

staţia de lucru a lui Ferdie. Probabil că a luat restul ca să-mi recompună formula, la fel cum a furat şi formula din caietul meu.

Acum mi se limpezesc o mulţime de lucruri. Ziua în care mi-a înapoiat caietul, susţinând că l-a găsit într- un colţ al laboratorului. Felul în care a zâmbit la proba mea care mirosea a benzen. Umblase la formula mea! Ce oarbă am fost! Era întotdeauna atât de prietenos, de vesel, de degajat! De ce ar fi bănuit vreunul dintre noi că se va întoarce împotriva noastră, aşa cum a facut-o? Ce proastă am fost să zâmbesc şi să râd cu el în timp ce făcea planuri cum să se folosească de mine – de noi toţi – pentru a obţine ce îşi dorea! Poate că doar mi-am închipuit că suntem prieteni? Poate că râdea tot timpul pe seama noastră că suntem aşa de uşor de păcălit? Simt că îmi dogoreşte faţa de indignare, dar şi de ruşine în egală măsură.

În laborator îşi face apariţia Ferdie. în vine să-l plesnesc văzându-i rânjetul de pe faţă. Nu e câtuşi de puţin jenat sau ruşinat că şi-a însuşit meritele pentru munca depusă *de mine* în ultimele două luni. Ah, când mă gândesc că am furat din timpul pe care trebuia să-l dedic fiicelor mele! Şi că asta a dus la atâtea

neînţelegeri între mine şi Pierre! Pun flaconul de *mitti attar* înapoi în sertar, în

cutia din lemn de palisandru pe care mi-a dat-o domnul Mehta. Când închid cu zgomot sertarul, Ferdie se uită la mine din celălalt capăt al încăperii, zâmbeşte şi ridică din umeri. începe să fluiere o melodie disco la care recurge adesea atunci când strică câte ceva în laborator. „Bad Luck”, cântată de Harold Melvin şi Blue Notes.

Ca şi cum totul a fost un joc pentru el. *Fără supărare!* Fără supărare? *Behenchod.* Trebuie să-l învăţ minte pe acest *connard.* Să-l anunţ că nu e în regulă să-mi fure ideea! Mă ridic de pe scaun, dar buzunarul hainei mi se agaţă de mânerul sertarului care este încă deschis. Parcă însăşi munca mea mă opreşte.

Michel intervine ca să-mi taie calea. Fata lui e la câţiva centimetri de a mea. Nu i-am văzut niciodată ochii atât de aproape. în centru, culoarea lor e mai mult ca albăstreaua, decolorându-se într-un turcoaz pal pe margine. Văd compasiune în ei. Şi un avertisment: *Nu face asta! Ai să înrăutăţeşti situaţia.*

După o clipă, trag aer în piept şi mă întorc la locul meu. Când Michel se îndepărtează, o văd pe Celeste în faţa staţiei de lucru a lui Ferdie, cu o sticlă de Moët et Chandon în mână. I-o oferă lui Ferdie, felicitându-1. Cum e posibil? în urmă cu zece minute, se

tânguia în biroul lui Delphine, cerându-şi scuze că i-a dat lui Ferdie cheile regatului! Acum li se alătură şi Michel, ţinând în mână trei cupe de şampanie şi zâmbindu-i lui Ferdie.

— *Félicitations,* Ferdinand!

Nici nu ştiu cum să reacţionez sau ce să spun. Oare parfumul e doar domeniul celor care arată ca Ferdie şi Delphine şi Michel? Există loc şi pentru o indiancă, aşa ca mine? Cum ea e maestrul parfümier, Delphine Silberman va fi recunoscută de industrie, indiferent dacă pe formulă apare numele lui Ferdie sau al meu. M-am înşelat crezând că am sansa să devin maestru

parfümier într-o zi. Acum pare imposibil. Rămân pe loc, cu confuzia şi frustrarea scrise cu litere mari pe fată.

Celeste îi dă lui Ferdie cupa cu şampanie, zicând:

— Abia aştept să-ţi încerc parfùmul! Michel ciocneşte paharul cu Ferdie.

— întotdeauna i-am spus lui Delphine că eşti următorul nostru mare parfümier.

Ce mincinos! Şi eu care credeam că Michel a spus asta despre *mine*| Nu aşa zisese Delphine?

Ferdie acceptă complimentul cu graţie. Se dă modest. *A fost pur şi simplu chestie de noroc. Şi de intuiţie. M-am simţit foarte*

inspirat. Ştiu că era proiectul Radhei; el m-a făcut să mă gândesc la India. Şi la mireasma ploii după musoni.

Nu pot să cred ce văd. Ferdie descrie efectiv *mitti attar* de parcă fusese descoperirea lui! Şi la urma urmei de ce nu? E una dintre cele mai măiestrite înşelăciuni pe care le-am întâlnit vreodată. Minciunile se rostogolesc de pe limba lui ca mărgelele de apă care alunecă de pe o frunză de *peepal.* Fără niciun efort. Cum de nu m-am aşteptat la asta?

Celeste e toată numai zâmbet.

— încercam să ghicim, Michel şi cu mine, care a fost inspiraţia ta. Ceva legat de un ulei esenţial de pământ? Acum e rândul lui Michel să surâdă larg.

— De atâţia ani de când lucrez aici, n-am mai mirosit niciodată asa ceva.

Ferdie nu poate rezista. întinde mâna spre sertar, îl descuie şi scoate un flacon mititel. îi desface capacul şi îmbibă în el un blotter, îl flutură în aer şi i-l întinde lui Michel.

— Nu e un parfum remarcabil în sine. Dar în combinaţie cu alte ingrediente, e *extraordinaire.* Se numeşte *petrichor.* Mi-am amintit de el din vremea când mătuşa şi unchiul m-au dus în India. Asta a fost acum zece ani, dar mirosul mi-a lăsat o impresie de neuitat.

Celeste se întinde peste biroul lui Ferdie ca

să mai toarne şampanie în cupa lui şi a lui Michel. Braţul ei loveşte gâtul flaconului de parfum, facându-l să se încline în direcţia lui Ferdie, în timp ce cu sticla îl împroaşcă cu şampanie. El sare de pe scaun şi se îndepărtează de staţia de lucru. Michel încearcă să salveze flaconul cu ulei esenţial, care e pe cale să se răstoarne, şi reuşeşte. Deodată, Celeste şi Michel îsi cer amândoi scuze în acelaşi timp. Ferdie le cere să se dea la o parte, ca să-şi poată şterge de şampanie cămaşa nou-nouţă de catifea reiată. Celeste se oferă să-i cureţe masa de lucru. îl sfătuieşte să dea cu apă rece pe cămaşă, până n-o distruge alcoolul.
— Cu asta te îmbraci la club diseară, nu-i asa? îl

întreabă ea.
Ferdie pare enervat. O dă laoparte brutal, ca să iasă mai repede şi să se ducă la baie. Celeste dă fuga la dulapul cu materiale de rezervă după nişte prosopele absorbante şi se apucă de lucru, ştergând mizeria de pe masa de lucru a lui Ferdie.
Festivitatea eşuată n-a durat mai mult de cinci sau sase minute. îmi e silă de toţi – auzi, să ridici în slăvi fapta unui hoţ! împing scaunul şi mă ridic încruntată de la masa mea de lucru. Scot de pe mine halatul, îmi înşfac paltonul şi poşeta şi ies din laborator,

hotărâtă să plec după doar o jumătate de zi de muncă.

Străbat holul şi, spumegând de nervi, trec glonţ pe lângă biroul lui Delphine. Ea strigă după mine. Mă întorc şi rămân în prag, cu buzele subţiate de furie.

— Vino aici şi închide usa.

Pentru prima oară îi ignor ordinul.

— Plec acasă, Delphine.

De obicei mă adresez politicos şefei mele, cu apelativul „doamnă”; nu însă şi de data asta. Ea se ridică de pe scaun, mă ia de braţ, închide uşa în urma mea şi mă conduce către unul dintre scaunele pentru oaspeţi.

— *Attend!*

Ce să aştept? Habar n-am. Mirosul ţigării ei, care de obicei nu mă deranjează, îmi întoarce stomacul pe dos. Ce caut eu aici, la Casa Yves? Ce caut la Paris? Nu mam simţit de o sută de ori mai fericită în Agra, unde mă aflam pe pământul meu, cu oameni care vorbeau limba mea, unde mă hrăneam cu mâncăruri pe care le iubeam şi mi se spunea *beţi* şi *beherd.* Mă încearcă o dorinţă nebună să-mi iau fetele de la Florence şi să le

duc chiar astăzi în India! Nu e vreun zbor în seara asta? Oare-mi ajung banii din bancă să scriu un cec pentru bilete? Piciorul meu începe să bată ritmic pe covor până când o

văd pe Delphine ridicând din sprâncene.
Piciorul mi se opreşte. De ce sunt încă sub vraja ei?

— Yves şi cu mine avem întâlnire mâine cu clientul. Am convenit să dăm echipei lor trei sticluţe din fiecare parfum. Al tău şi al Iui Ferdie.

— Dar nu e parfumul lui Ferdie! Doar ai fost acolo. Ferdie mi-a furat...

Fără să bată la uşă, Michel intră în birou.
Delphine îl priveşte şi aşteaptă.

— Gata, s-a făcut, raportează el.

— Ce ai folosit?

— O zecime de gram de scorţişoară.

Michel îmi caută privirea. Zâmbeşte apoi.
Michel mi-a zâmbit! îi arunc lui Delphine o privire nedumerită.

— *Merci!* zice ea către Michel.

Ieşind din birou, acesta îmi pune încurajator o mână pe braţ.

— Nu-ţi face griji. *A bon chat, bon rat!,* îmi şopteşte, apoi închide uşa în urma lui.

— Radha, ce s-a întâmplat cu formula ta e regretabil. Dar Ferdie ne-a forţat mâna. îl vom învinge cu propriile lui arme.

Mă lămureşte că i-au „doctoricit” formula lui Ferdie, asa cum a făcut el cu a mea. Mă uit la ea buimacă.

J

Delphine îşi striveşte ţigara şi aprinde alta.

— Michel lucrează cu mine de multă vreme.

Iubeşte munca de laborator. îi place să aibă program fix şi nu- şi doreşte câtuşi de puţin să devină parfumier. Dar e un mare chimist. Bate uşurel ţigara pe marginea scrumierei deja pline.
— în după-amiaza asta, când Ferdie îşi va reconstitui capodopera, parfumul obţinut nu va mirosi la fel ca al tău. Apropo, unde ţi-e sticluţa cu *mitti attari*
Caut în poşetă şi scot sticluţa.
— N-a mai rămas mare lucru. A tot trebuit să repet încercările. Şi acum ştiu ce s-a ales de restul.
Ea încuviinţează, dând din cap.
— Ţine sticluţa la tine tot timpul. Nu am cum să pun pe cineva să schimbe încuietorile pe aici până mâine, întinde mâna către mine. Ultima oară când mi-a strâns mâna a fost când am acceptat postul de asistent de laborator. Mă uit la mâinile noastre împreunate. A mea, netedă şi cafenie. A ei palidă, cu vene albastre, cu un inel cu sigiliu, împodobit cu piatră de rubin, pe degetul mic. îmi ridic ochii spre ai ei. Fiind atât de aproape, văd ridurile adunate sub pleoapa de jos, o dovadă a anilor puşi în slujba muncii, ani în care a creat din pasiune.
— Se mai întâmplă, Radha. Treci peste asta, mă sfătuieşte ea cu voce blândă.
Mă întorc năucită în laborator. Ce s-a

întâmplat? Nu ştiu sigur. Acea festivitate din laborator a fost o cale de a-l ţine pe Ferdie afară din încăpere îndejuns de mult timp pentru ca Michel să toarne ceva în flaconul cu *mitti attar* al lui Ferdie. Acum, chiar dacă Ferdie a memorat formula, nu-i va mai ieşi la fel ca parfumul meu. Dar cum l-a convins Delphine pe Yves să prezentăm ambele formule? Ferdie e nepotul lui; pe mine abia dacă mă cunoaşte. Apoi îmi dau seama: Delphine trebuie să-i fi spus că are un parfum-surpriză la care a lucrat; Yves ar face o astfel de excepţie pentru maestrul lui parfümier preferat.

Toate acestea înseamnă că s-ar putea să nu capăt nicio recunoaştere a muncii mele. Dar Delphine va şti. Va sti şi Michel. Iar Celeste... în fine, trebuie să ştie acum dacă înainte nu ştia. Arunc o privire prin ferestrele laboratorului spre biroul lui Celeste. Maşina ei de scris e acoperită. A plecat acasă mai devreme. Trebuie să se simtă groaznic. O să-i cumpăr mâine flori şi croasante. Ea nu e vinovată cu nimic; era la fel de fermecată de Ferdie ca noi toti.

Şi Ferdie pare să fi plecat acasă mai devreme. Jacheta şi geanta lui au dispărut. Mă simt uşurată. în clipa asta nu vreau să fiu în aceeaşi încăpere cu Ferdie.

Amestec din nou formula pentru Olympia.

Miros blotterul. Ea e. Nimeni alta decât zeiţa divanului.

Mândră. Rănită. Dar nu înfrântă.

Cu ceva întârziere, îmi dau seama că – nu-i aşa? – Olympia sunt şi eu. Am dat tot ce am avut mai bun, dar am fost folosită. Delphine m-a îndemnat să trec peste asta. Lakshmi a trecut peste trădările de care a avut parte. La fel şi Victorine. Nu asta spune privirea ei din tabloul lui Manet? întotdeauna vor exista nişte Ferdie în vieţile noastre. Trebuie să facem tot ce putem, în ciuda lor.

Combin cantitatea mai mare pentru cele trei fiole destinate clientului. Pe urmă scot cutia din lemn de palisandru, înfăşor fiecare fiolă în vată şi le aşez frumuşel în cutie, împreună cu ce a mai rămas din preţiosul *mitti attar.* Duc cutia în biroul lui Delphine pentru prezentarea pe care o va face mâine. Ea testează fiecare dintre fiole pe câte un blotter. Mulţumită, îşi ridică privirea spre mine:

— *Bien fait!*

Este ce îmi doresc întotdeauna să aud de la ea. Aprobarea ei înseamnă pentru mine la fel de mult ca şi a lui Jiji.

Cu vocea ei groasă de fumător, adaugă:

— Să nu vii la muncă mâine până nu te sună Celeste. E cazul să te bucuri de o dimineaţă

în pat. O meriţi. Am sărit peste prânz ca să pot termina mostrele. E abia trecut de ora 16:00. Mă hotărăsc să plec. Mai trebuie să vorbesc cu Niki.

Mă duc acasă la Florence. Am o cheie a casei, pe care o folosesc doar când nu e nimeni acolo. Nu mă aşteptam

să se fi întors din excursie, dar sunt toţi acasă. *Cei trei copii ai mei.* îmi saltă inima de bucurie la gândul că de acum, când oamenii mă întreabă câţi copii am, pot să nu mai mint. întotdeauna şovăiam când răspundeam că doi. Am născut *trei* copii. Două fete şi un băiat. în loc să mă paralizeze de spaimă, gândul ăsta mă face să zâmbesc, eliberându-mă cumva, ridicându-mi o greutate de pe inimă.

Asha vine fuga şi mă ia de mână ca să mă conducă în sufrageria lui Florence. Arde de nerăbdare să-mi spună toată povestea. L-au dus pe Niki la toate caruselele lor preferate. în Grădinile Luxembourg, i-au arătat *jeu de bagues,* un joc al cavalerilor medievali, care se joacă în timp ce caruselul e în mişcare.

Acum văd că Niki stă întins pe canapeaua din sufragerie, cu ochii închişi. Are un bandaj pe frunte şi unul pe degetul arătător al mâinii stângi. Lângă el pe canapea stă Shanti, care îşi duce degetul la buze.

— Pe Niki îl doare capul dacă vorbiţi prea tare. Asha coboară glasul până la nivelul

unui şoptit mai puternic şi mă trage de mână spre bucătărie. întind gâtul să mă uit înapoi la Niki, alarmată. Dacă nu e la spital, ci acasă, înseamnă că trebuie să se simtă destul de bine.

— Am lăsat la sfârşit cel mai tare carusel, ca să-i putem arăta jocul. L-am pus să stea pe unul dintre caii din exterior, explică Asha. Florence scoate pâinea ţărănească din cuptor.

— S-a întins puţin prea mult ca să agaţe ultimul inel şi a căzut din carusel.

— S-a lovit rău? o întreb pe soacra mea.

— Un mic cucui la cap. O să fie bine. Dacă vrei să ştii părerea mea, tipul ăla care ţinea inelele l-a tras în mod deliberat mai departe când a venit rândul lui Niki. *Connard*

Pentru a doua oară în trei zile, Florence înjură în prezenţa mea. Bagă de seamă că Asha e încă în cameră, făcând ochii mari la bunica ei, şi se scuză:

— *Désolé, chérie.* Te rog să nu foloseşti cuvinte din astea, cum a făcut bunica adineauri.

— Ce s-a întâmplat cu Mathilde şi Agnes? o întreb eu. Asha înţeapă pâinea cu unghia. Florence îi îndepărtează uşor mâna de pâinile fierbinţi.

— Au plecat acasă. întregul incident a speriat-o pe Agnes. Cred că e timpul să fie ţinută permanent sub observaţie. Sincer,

cred că va fi o uşurare pentru Mathilde.
Am mustrări de conştiinţă că nu vorbesc cu Mathilde

atât de des pe cât ar trebui. Ar fi cazul s-o sun mai târziu în seara asta.

— Crezi că Niki e suficient de bine ca să mă însoţească undeva? Trebuie să vorbesc cu el.

Asha protestează:

— Dar abia ai ajuns, mamă.

— Şi se întoarce mai târziu, o linişteşte Florence.

Duceţi-vă, Radha!

Intru uşurel în sufragerie şi o sărut pe Shanti pe obraji. Niki deschide ochii. Expresia lui e neutră; nu e nici bucuros, nici deranjat că mă vede. însă privirea lui e circumspectă. Nu are încredere în mine.

Vreau să-ţi arăt ceva, îi spun.

Când ajungem la Jeu de Paume, îl salut pe Gérard şi îi fac cunoştinţă cu Niki. El dă din cap, de parcă ne-ar fi aşteptat. Nu face nicio remarcă în legătură cu bandajele lui. îmi aduce scăunaşul său de lemn şi îl aşază în faţa Olympiei. E un mic gest amabil, dar mă înduioşează până la lacrimi.

O să te imortalizăm, îi spun în gând Victorinei când mă aşez. Expresia ei nu se schimbă. Dar simt un val de curaj când vorbesc cu ea astfel.

Niki rămâne locului câteva clipe, uitându-se

la tabloul lui Manet, apoi se aşază cu picioarele încrucişate pe podea, lângă scaunul meu.
— O să-ţi spun o poveste, încep eu.
Cu coada ochiului, îl văd aşezându-şi pe genunchi un caiet pentru schiţe. îl deschide la una din pagini, îndrăznesc să arunc o privire. Sunt schiţe în creion reprezentând oameni care stau pe o bancă din parc. Statuia *Victoriei înaripate* din muzeul Luvru. Recunosc şi chipul lui Shanti, adâncit în gânduri.
Niki începe acum o schiţă nouă. O desenează pe Olympia. Are degete lungi, cu unghiile roase. îmi îndrept din nou atenţia asupra tabloului.
— Când aveam treisprezece ani, am întâlnit un băiat frumos şi şarmant. Juca polo la clubul din Jaipur cu prietenii lui. îl urmăream jucând când mă duceam spre casă plecând de la Kanta – de la mama ta. Băiatul era de-a dreptul fermecător. M-a observat într-o zi şi m-a invitat să intru. M-a întrebat dacă vreau să-l ajut să-şi înveţe rolul din piesa de Shakespeare pe care urmau să o monteze la el la scoală. Probabil că ar fi trebuit să spun nu. O fată la locul ei aşa ar fi făcut.
Acum se uită atent la mine.
— Numai că eu crescusem într-un sat unde eram cunoscută drept Piaza-Rea. M-am

născut în anul în care Lakshmi şi-a părăsit soţul. Toată lumea mă învinuia pe mine pentru asta. Nu ştiu de ce. Cred că aveau nevoie de un motiv. După aceea, toate lucrurile rele care s-au petrecut... totul era din vina mea. Dar acum apăruse un băiat care nu cunoştea istoria familiei mele. El mă credea inteligentă, amuzantă, atrăgătoare. Aşa că... ne-am... Lakshmi a fost cea care mi-a spus că sunt însărcinată. Eu nici nu ştiam. Am încercat să-i spun băiatului, dar părinţii lui nu m-au lăsat. Mama ta m-a dus la Shimla să nasc copilul. Era şi ea însărcinată atunci. A fost foarte bună cu mine.
Mă trezesc zâmbind, amintindu-mi de drumurile pe care le făceam împreună cu Kanta până la biblioteca din Shimla, de unde căram cărţi pe care să i le citesc cu voce tare (ea avea greţuri de la sarcină). Uneori, ne întâlneam cu doctorul Kumar (cu care am născut amândouă), pe când se ducea la poştă să expedieze câte o scrisoare (probabil către Lakshmi, îmi dau seama abia acum).
Dar copilaşul mamei tale nu... A murit înainte să vină pe lume. Kanta a fost distrusă.
Simt din nou în piept acea greutate, ca ancora unei corăbii.
Mâna lui a încetat să se mai mişte peste coala de desen.

— Eram prea tânără ca să cresc un copil. Ar fi însemnat să renunţ la scoală şi la copilărie. Asa că te-au adoptat Kanta şi Mânu. Şi te-au crescut ca pe copilul lor.
îmi amintesc cum am implorat-o pe Jiji să-i picteze ochii şi picioarele lui Niki cu *kajal,* ca să fie mereu apărat de *burri nazar.* Pe atunci credeam în superstiţii ca asta, cum că deochiul putea să-i facă rău bebeluşului.
>
— Te-ai născut cu o lună mai devreme, dar erai perfect. Degeţelele de la mâini şi picioare erau perfecte. Nasul perfect. Aveai atât de mult păr încât ziceam în glumă că te-ai născut cu perucă pe cap. Nu mă pot stăpâni şi râd pe înfundate şi, luată de val, mă uit la el. Lakshmi şi Kanta m-au rugat să nu-i spun despre acea plănuită adopţie de către familia regală din Jaipur, temându-se de reacţia lui, aşa că nu pomenesc despre ea. Nu vreau să-l supăr mai mult.
Niki a rămas cu ochii la caietul lui de schite. Acum văd că nu pe *Olympia* o desena, ci pe mine. Pe coala de desen e profilul meu, cu acea cocoaşă pe nas, ca a lui Maa. Pungile de sub ochi. Bărbia rotunjită, nu ascuţită ca a Iui Lakshmi. Colţurile gurii sunt uşor lăsate. Am o figură tristă. Aşa mă vede el oare?
Vorbesc mai departe, fără să mă opresc.
— Te-am purtat în pântece timp de opt luni,

dar tu ai vrut să vii mai devreme pe lume. îţi citeam *Poveştile despre Krishna-,* cartea pe care am adus-o cu mine din satul Ajar. îţi cântam melodii din filmele văzute împreună cu Kanta la cinematograful Ritz. De fiecare dată când cântam *Merajoota hai japani,* începeai să dai din picioruşe de parcă dansai odată cu Raj Kapoor. Mi te închipuiam zâmbind de fiecare dată când beam lapte de trandafiri şi încruntându-te când mâneam *pakora.* Te iubeam nespus de mult, adaug cu un suspin.

— Am luat doar patru lucruri de-ale tale când te-am părăsit. O plăpumioară pe care ţi-o făcuse Lakshmi. încă o păstrez. Şi botoşeii tăi galbeni. Zornăitoarea ta de argint – ce-ţi mai plăcea s-o duci la gură! Ah, ziua aceea când ai descoperit că poţi s-o faci singur să sune! încă îmi amintesc surpriza de pe faţa ta! Şi am luat şi *Poveştile despre Krishna.* Şi pe fete le-am crescut citindu-le din ea.

Tac pentru câteva clipe, apoi adaug:

— Cât despre flaconul pe care ţi l-am dat, aşa miroseai tu când erai mititel. Am creat parfumul pornind de la acele patru lucruri. Când mă simt tulburată, mirosul tău de când erai bebeluş mă linişteşte.

Niki încă n-a scos niciun cuvânt. îi iau caietul cu schiţe din poală şi mă uit cu luare-

aminte.
— Te pricepi. Ai mâna lui Lakshmi. Mi-a spus ea că desenezi bine.
El ridică fruntea.
— îmi place de ea. De mătuşica Lakshmi. O vedem când vine cu doctorul Kumar la Jaipur.
îi înapoiez caietul.
— Iar mie îmi plac garguii pe care i-ai desenat pentru fete. Au lipit desenele pe pereţi.
— în tot acest timp..., începe el.
Mă uit în ochii lui şi nu-mi clintesc privirea.
— în tot acest timp, Niki, ai fost dorit de toată lumea. De mine. Nu am vrut niciodată să renunţ la tine. Dar aveam doar treisprezece ani, mergeam pe paisprezece. Cu patru ani mai puţin decât ai tu acum, Niki. Ai fost dorit de Kanta. Şi de Mânu. Şi de mama lui Mânu, bunica cu care ai crescut. L-ai fermecat până şi pe Baju, bătrânul vostru servitor. Toată lumea te iubea. Erai o flintă cu totul deosebită.
— Aşadar îl cunoşti pe Baju? Şi pe *Nanii* se miră Niki.
— *Hahn.* Şi ai dreptate. Baju e un bucătar incredibil. Aproape că-i văd gândurile, amintirile, perindându-se în adâncul ochilor lui de păun. Şi ştiu ce e pe cale să întrebe, asa că îl scutesc de osteneală.
— Nu pot vorbi în numele... tatălui tău

natural. Mi-a luat mult timp să-l uit. El a fost prima mea dragoste.
Aş vrea să cred că nu a aflat niciodată despre existenţa ta. As vrea să cred că de aceea nu m-a căutat niciodată.
>
Dar nu ştiu.
Mă gândesc la scrisoarea avocatului britanic despre bursă.
— De la un punct, nu mi-a mai păsat. Asta nu înseamnă că nu a durut sau a continuat să doară. Doar că am încetat să mă mai gândesc la el.
Când Niki înghite, îi văd mărul lui Adam mişcându-se în sus şi în jos. Observ zona mai întunecată de pe bărbie unde se rade. Ce minune! Copilul pe care l-am părăsit când avea patru luni este acum destul de mare ca să aibă el însuşi copii!
— El – tatăl meu – unde e acum? întreabă Niki.
Tot ce ştiu e că întreaga lui familie s-a mutat în Statele Unite, dar chiar şi această mică informaţie ar putea fi periculoasă pentru el. Prefer să-i spun că nu ştiu.
Un grup de studenţi gălăgioşi care vorbesc în italiană intră în muzeu. Ne uităm la ei, apoi ne întoarcem iar spre *Olympia.*
îi explic lui Niki:
— Vin aici s-o privesc fiindcă am sarcina să dezvolt un parfum pentru ea.

— Pentru o femeie dintr-un tablou?
— Ai fi surprins de briefurile de creaţie pe care lucrăm. A fost unul în care şefei mele i s-a cerut să creeze un parfum pentru un cal care a câştigat cursele de la Ascot.
— Pentru un cal?
— *Hahn.* Parfumul se numea Gelding—.
Zâmbeşte larg, iar tensiunea dintre noi se atenuează puţin.
— N-ar fi fost Stallion— un nume mai bun pentru un parfum?
Acum e rândul meu să râd.
— Era deja luat.
îi împărtăşesc ce am cules din cercetările mele şi din orele petrecute privind-o pe *Olympia.* Că numele ei adevărat era Victorine. Că e o femeie trădată. Nu vrea răzbunare. Vrea doar să ne facă martori la suferinţa ei, s-o luăm în seamă.
— Cum vrei să numeşti acest parfum?
— Clientul cred că-l va numi *Olympia.* Nu va fi decizia mea. De ce? Ai vreo idee?
— Victorine. Ar trebui să-i daţi numele ei adevărat, nu pe cel dat de pictor. Voi nu exploraţi fantezia lui Manet. Căutaţi femeia adevărată care a pozat pentru
Mă gândesc la ce a spus. Are dreptate. Am să vorbesc cu Delphine. Şi am să precizez că *fiul meu* a venit cu ideea. Zâmbesc la gândul ăsta.
Niki rostogoleşte creionul între degetele lui

lungi.
— Iţi place munca ta?
Am putea fi doi străini care s-au întâlnit într-o staţie de metrou sau la coadă la brutărie. Ăsta e lucrul cu care nu mă împac. Am în faţa mea o fiinţă pe care am plămădit-o în propriul trup, dar care e străină de mine. El are o viaţă întreagă în care eu nu am loc, la fel cum şi eu am o viaţă întreagă din care el nu face parte. Dar dacă suntem doi străini care se întâlnesc şi ajung cu timpul să se îndrăgească? Ii ofer în gând recunoştinţa mea lui Florence pentru că mi-a împărtăşit secretul ei.
îi povestesc cum am început la parfumeria Iui Antoine şi cum am ajuns să lucrez pentru Delphine. Niki pune întrebări, spre deosebire de alţi tineri pe care i-am cunoscut. Şi ascultă. îmi place asta la el. Kanta şi Mânu au crescut un băiat cu mult bun-simţ. Şi apoi, uite cum a călătorit de la Jaipur la Paris şi m-a găsit! N-a mai călătorit niciodată în afara Indiei până acum. Ştie cine este, ceea ce e mai mult decât aş putea spune despre mine la vârsta lui. Crescut de mine, ar fi acum la fel de încrezător în propriile forţe? La fel de sigur de statutul lui? Kanta şi Mânu au fost întotdeauna integraţi în societate, aşa cum Lakshmi şi cu mine nu am fost vreodată. Eu şi sora mea ne-am aflat mereu pe dinafară, doar privind

înăuntru. Mă străfulgera deodată gândul: atunci, cu mulţi ani în urmă, am făcut alegerea corectă, aşa cum afirma Lakshmi. La fel şi Jiji – şi doctorul Jay – când n-au lăsat ca Niki să fie adoptat de Palat. Nu există niciun motiv să-i învinovăţesc şi am toate motivele din lume să le

J >

mulţumesc pentru riscul pe care şi l-au asumat.

— De ce ai returnat nedesfacute toate scrisorile lui Mummi?

Schimbarea bruscă de subiect mă ia prin surprindere. Eram mândră de cât de stăpână pe mine am fost în ultima oră. Dar acum lacrimile vin înainte să le pot opri.

— Ca să pot trăi mai departe, a trebuit să te scot din viaţa mea. Fără poze. Fără scrisori. Nimic care să facă din tine o fiinţă reală, aşa cum eşti acum.

Mă ridic de pe scaun, săltând geanta pe umăr.

— îmi pare rău dacă a fost o decizie greşită, dar nu am văzut altă cale.

Se ridică şi el brusc, scăpând caietul cu schiţe, şi îmi taie calea.

— N-am vrut să spun nimic cu asta.

Când îmi atinge umărul, sar ca arsă şi fac un pas înapoi.

Din buzunarul jachetei (să fie oare o haină veche a lui Pierre?), scoate lanţul cu fiola de

parfum. Gâfâind, i-l smulg din mână. Frec pandantivul în palmă. îmi place contrastul dintre metalul rece al lanţului şi sticla netedă a fiolei.

— Când am început să lucrez cu parfumurile, primul pe care am vrut să-l creez a fost mirosul tău. Perioada cât te-am purtat în pântece a fost cea mai fericită din viaţa mea, Niki. Mergeam la pas peste tot prin Shimla cu tine înăuntrul meu, arătându-ţi lucruri care îmi

plăceau. Biblioteca de unde împrumutam toate cărţile. Felul în care stăteau brânduşele ascunse în pământ pentru a se deschide în ziua imediat următoare... Mă opresc, stânjenită. Timpul petrecut împreună cu Niki e ceva intim, sunt amintiri pe care nu le-am mai împărtăşit nimănui. Ridică din sprâncene şi ochii îi strălucesc. Emană miros de narcise, de fericire. Poate că aceste amintiri merită împărtăşite cu el, la urma urmei.

Deschid palma şi mă uit la micul flacon cu parfum.

— L-ai mirosit?

— *Hahn.* Pudră de talc şi scutece ude? zice el cu un zâmbet strâmb.

Surâd la rândul meu.

— Şi orez basmati şi ulei de *neem* şi lapte de trandafiri, vată şi pini din Shimla. Acolo te-ai născut, în Shimla. La Spitalul Lady Reading. Doctorul Kumar te-a adus pe lume.

— Doctorul Jay?

Niki pare încântat.

— Aşa îi spui şi tu? întreb râzând. Malik şi cu mine i- am zis mereu tot asa! Noi ne-am dat seama că era îndrăgostit de Lakshmi cu mult înaintea ei.

Rămânem tăcuţi o vreme. Grupul de studenţi se amuză la spusele unuia dintre ei

când ies din muzeu.

— Shanti şi Asha sunt fete tare bune.

— Pierre vrea ca ele să afle că au un frate.

— Adică el ştie despre mine? Confirm, dând din cap.

— Mi-ai fortat mâna oarecum.

Când mă întorc spre el, îi văd aerul de vinovăţie, aşa că îl liniştesc:
— Am ţinut acest secret tare mult timp, Niki. Mă simt nespus de uşurată să scap de povara lui. Sunt recunoscătoare pentru asta. Iată, ai două surori, pe care le-ai cunoscut deja. Până la urmă, nu eşti tocmai singur la părinţi.
încerc să-i transmit prin zâmbetul meu că vreau să accepte asta cu inima uşoară. Ochii lui nu ascund nimic. Nici înfiorarea pe care o simte, poate, găsindu-şi o nouă familie. Nici surpriza de a descoperi două surori. Nici emoţia de a fi acceptat de ele şi de mine. îmi dau seama că vrea să fiu şi eu împăcată cu prezenţa lui în lumea mea. în clipa asta mă gândesc la distanţa dintre mine şi Pierre.
— Toate astea vor lua timp. Nu pot să promit că va fi uşor pentru toată lumea. înţelegi, nu?
— înţeleg, răspunde el gânditor. Radha, tu mi-ai ales numele?
Tresar auzind că îmi spune pe numele mic. La ce mă aşteptam? Să-mi zică Mummi? Acest apelativ îi aparţine pe bună dreptate Kantei.
— Nu, l-a ales tatăl tău. Manu. Cred că Lakshmi se gândea la numele Neal. Din pricina culorii ochilor tăi. Nu observasem că

Gérard se apropie de noi.

— *Vous permettez?* întreabă el, arătând spre scaun. Mă uit în jur şi observ întunericul serii dincolo de uşile de sticlă. Mă uit la ceas. Muzeul s-a închis de o oră, dar Gérard a aşteptat să ne terminăm conversaţia.

— *Merci!*

îl sărut pe bătrân pe obraji. Apoi mă întorc spre Niki:

— Gérard e pictor.

Niki ridică din sprâncene a mirare.

— Adevărat? De cât timp sunteţi pictor? Unde aţi studiat?

Aceasta ar putea fi o conversaţie lungă, aşa că îl întreb pe Gérard în franceză dacă doreşte să ni se alăture la un pahar.

Gérard pare bucuros. Acceptă, dând din cap. îl întreb în hindi pe Niki dacă ar vrea să afle mai multe de la Gérard la un pahar. Eu voi servi drept interpret. Pot să fac atâta lucru pentru el. Văd cum se însufleţeşte când desenează. Arta nu e o profesie respectabilă pentru un băiat indian din clasa de mijloc ca el, aşa cum sunt matematica sau ştiinţele. E de presupus că Manu, a cărui pregătire este în inginerie, îl îndreaptă în această direcţie. Dar oare Niki vrea să meargă într- acolo? Lumina din ochii lui Niki – ochii aceia ai lui albaştri-

J verzi-cenuşii – îmi spune tot ce trebuie să ştiu.

Pierre va lipsi peste noapte, fiindcă e într-o călătorie de afaceri, aşa că decid să petrec noaptea la Florence, în camera fetelor. E plăcut să te trezeşti dimineaţa cu o omletă, iar cafeaua lui Florence nu este deloc rea ca înlocuitor pentru *chai.* E începutul sărbătorilor de iarnă, iar fetele vor să rămână la Florence, unde vor coace *madeleines* şi *financiers.* Pe lângă asta, vor să petreacă mai mult timp cu Niki, întrebându-l câte-n lună şi în stele.

Rămasă singură, pornesc spre apartamentul din Saint- Germain să fac un dus şi să mă schimb. Azi e ziua cea mare: Delphine şi Ferdie se întâlnesc cu clientul care a comandat parfumul Olympia. Pe tot parcursul proiectului, Delphine a refuzat să-i dezvăluie identitatea, conform dorinţelor acestuia. Clientul trebuie să aibă un motiv întemeiat pentru care să-şi dorească anonimatul. Dacă e o celebritate, poate va dori să prezinte parfumul în cadrul unui eveniment spectaculos. Mă întreb cine e norocoasa vedetă de data asta.

Uşa din faţă a blocului nostru e larg deschisă. Portăreasa a măturat trotuarul. O salut când trec pe lângă fereastra ei. Mă strigă pe nume. Mă întorc:

— *Oui, madame!*

Jeanne poartă un capot şi un pulover care stă strâns peste sânii şi şoldurile ei late. în mână ţine corespondenţa pe care o sortează pentru toţi ocupanţii clădirii. Presupun că vrea să-mi dea scrisorile noastre şi mă îndrept spre ghişeul ei.
Ea trage mâna în ultimul moment, împiedicându-mă să le iau.
— Ziceai că fiicele dumitale sunt acasă la bunica lor?
— *Cest ga,* răspund eu şi întăresc afirmaţia dând din cap.
— Dar a fost pe aici prietena dumitale.
Jeanne lasă scrisorile pe birou, chiar în spatele uşii de la ghişeu, pe care de obicei o ţine deschisă. E frig la intrarea în bloc; holul nu e încălzit, iar aerul rece se strecoară prin uşa deschisă din faţă. Jeanne poartă doar o jachetă albastră peste rochie, dar nu pare să-i fie frig.
Mă trece un fior. La cine s-o referi? N-am vorbit cu Mathilde ieri. Chiar ar fi fost cazul să o sun, dar cu toate cele întâmplate... în plus, nu eram acasă nici eu, nici Pierre.
— Poate că a fost una dintre nepoatele doamnei Reynard. Ştii că vin mereu în vizită.
Ochii lui Jeanne au pleoapele de sus căzute, ceea ce face ca privirea ei să pară veşnic mâhnită.
— Nu, sunt sigură că era prietena dumitale. Aceea frumuşică. Cea care seamănă cu

Catherine Deneuve.
y
Îşi trece degetul peste frunte ca să sugereze bretonul vizitatoarei.
Oftez în sinea mea. Vorbeşte despre Mathilde, dar sunt sigură că se înşală. Portăresele din Paris îmi amintesc de clevetitoarele din Ajar. Ele ştiu cine intră şi iese, câţi vizitatori are fiecare locatar şi cât de des. Ştiu de unde

j y

primim scrisori şi dacă rămânem în urmă cu plata impozitelor. E datoria lor să supravegheze clădirea, din motive de siguranţă. Dar eu am surprins-o pe Jeanne lăsând spălatul scărilor ca să tragă cu urechea la uşa doamnei Blanchet sau zăbovind prea mult pe lângă ghiveciul cu plante aflat chiar lângă apartamentul ei atunci când locatarii de la parter se ceartă. Totuşi, e o femeie în vârstă, văduvă şi fără copii şi locuieşte şi ea aici.
— *Pas grave!,* spun eu zâmbind înainte de a mă îndrepta spre casa scării.
Acolo persistă un miros familiar. Usturoi. Cartofi fierţi. Dar nu, de data asta e parfum. Să fie cel cu care se dă Madame Reynard? Scutur din cap, ca şi cum aş alunga mirosul. Poate că nasul meu e doar obosit după toate testele pe care le-am făcut în ultimele zile. Când fac ocolul ca să urc scările la etajul

trei, văd mai sus nişte cizme maro cu toc înalt. Când ridic privirea, o văd pe Mathilde. Pentru o clipă sunt fericită s-o văd, dar imediat mă încearcă un sentiment de vinovăţie pentru că am ignorat-o.
— Mathilde! Mă căutai? îmi pare tare rău că nu te-am sunat, *cherie*
Dar înfăţişarea ei îmi spune că nu e la fel de încântată să mă vadă. E trasă la faţă şi palidă, fără pic de culoare în obrajii cu pomeţi înalţi. Pungile moi de sub ochi arată că nu a dormit bine.
— Când aveai de gând să-mi spui, Radha?
Sunt şocată de tonul vocii ei. Se află cu cinci trepte mai sus, umplând casa scării cu furia şi... parfumul ei. Prin urmare, ăsta e mirosul pe care l-am simţit mai devreme!
— Ce să-ţi spun?
— Că ai un fiu. L-ai născut cu un an înainte să ne cunoaştem. Ai fi putut să-mi spui atunci. Ai avut de multe ori ocazia să-mi spui în toţi aceşti ani. Eu îţi povestesc totul ţie. De ce ai vrut să-mi ascunzi asta? Cobor vocea, dar tot răsună pe palier.
— De unde ştii despre... Niki? Am luat-o prin surprindere. Ezită.
— De la Pierre.
— De la Pierre? Când ţi-a spus? Şi de ce?
— Va trebui să-l întrebi pe el.
începe să coboare din nou scările, ştergându-se în treacăt de umărul meu.

— Şi mulţumesc că ai întrebat de mama. Am internat'

o ieri într-un sanatoriu. Definitiv.

Rosteşte printre lacrimi ultimul cuvânt şi coboară în grabă până să apuc să procesez cele auzite.

Aud uşa apartamentului nostru deschizându-se şi ridic privirea. E Pierre, care îşi trage haina pe umeri, cu geanta diplomat într-o mână. încetineşte când mă vede.

— Unde ai fost până acum?

— La mama ta. Cu fetele. Ai spus că eşti la Nisa. Scoate un oftat.

— Am terminat mai devreme, asa că am venit acasă.

M-am trezit cu Mathilde. Era în pragul isteriei. A trecut prin multe, Radha.

Chestia asta mă înfurie.

— Nu e singura.

— E prietena ta. De ce trebuie s-o consolez eu? îmi dau seama cât de ridicol e să purtăm această conversaţie pe palier, unde ne poate auzi toată lumea. Urc cele cinci trepte ca să ajung la Pierre.

— Putem să discutăm înăuntru?

îsi verifică ceasul.

— Şi-asa am întârziat.

Se încruntă.

— De ce nu eşti la serviciu?

— Delphine i-a spus lui Celeste să mă sune

acasă când termină cu prezentarea făcută clientului. Mi-a dat dimineaţa liberă. M-am gândit să pun nişte rufe la spălat.

Pierre trece grăbit pe lângă mine.

— Păi, eu trebuie să plec. Mă duce Mathilde cu motoreta.

Intru agale în apartament. Pierre nu s-a mai referit niciodată până acum la Mathilde numind-o „prietena ta”. Petrece atât de mult timp la noi acasă încât eu am considerat-o mereu prietena *noastră.* Aşa va fi oare de acum înainte? Zilele trecute subiectul a fost *chai* contra vin – cui ce îi place şi cine bea doar ca să-i ţină celuilalt companie. De acum o să împărţim între noi prietenii, mâncarea şi chiar pe fetele noastre după preferinţe?

Calmează-te, Radha, aud în minte glasul surorii mele. *Aaraam se,* o aud şi pe Hâzi. Lucrul ăsta mă ajută, îmi dau jos haina şi mă uit în jur. Cât fac curăţenie prin apartament n-o să mă mai gândesc la întâlnirea lui Delphine cu clientul. Culeg şosetele lui Pierre şi ciorapii fetelor şi le pun în maşina de spălat. Strâng aşternuturile de pe paturile lor şi le înlocuiesc cu cearşafuri şi feţe de pernă curate. Adun lenjeria de pat murdară şi intru în dormitorul nostru. Pierre a scos deja cearşafurile de pe pat şi le-a lăsat grămadă peste saltea. E o noutate. Până acum nu m-a mai ajutat niciodată să adun rufele care trebuie duse la spălătorie.

Serviciul de spălătorie e un lux pentru care sunt recunoscătoare. în India, îi aveam pe acei *dhobis* care veneau acasă, ridicau rufele murdare şi le predau a doua zi, spălate, călcate şi împăturite. Aici, cei de la spălătorii nu ridică rufele de la domiciliu, dar cel puţin spală, calcă şi împăturesc toată lenjeria de pat pe care o duci la ei. Pun lenjeria de pat folosită de fete într-un morman pe podea peste aşternuturile noastre. Pun cearşafuri proaspete peste saltele, îmbrac pernele cu feţe de pernă curate. Adun prosoapele folosite de pe suporturile de baie, cârpa de bucătărie de pe mânerul frigiderului şi sortul care atârnă într-un cuier şi le duc la maşina de spălat. Apoi sortez hainele din coşul cu rufe murdare, separându-le pe cele colorate de cele albe, şi bag în maşină o primă serie de rufe, după care o pornesc.
Mă uit la ceas. Nu se ştie când o să sune Celeste, prin urmare s-ar putea să nu am timp să întind rufele la uscat în curtea interioară a blocului.
Şi, ca şi când aş fi facut-o să se manifeste printr-o vrajă, sună telefonul. E Celeste. Pot să mă întâlnesc cu Delphine la Hotel Bristol într-o jumătate de oră? Delphine îmi zâmbeşte larg, acea recompensă pe care o acordă cu atâta parcimonie.
— Ai câştigat, Radha.

— Ce am câştigat? întreb eu, uitându-mă agitată în jur. Hotelul Bristol, cu faţada sa Art Deco şi mobilierul din secolul al XVIII-lea, mă intimidează. Stăm într-un colţ mai retras din recepţia hotelului, pe o canapea complet tapiţată cu catifea într-o nuanţă intensă de ciclamen. Deasupra canapelei atârnă un tablou înfaţişând-o pe Maria Antoaneta purtând o perucă şi o rochie înfoiate şi sofisticate (din perioada de dinainte de revoluţie, când încă era nevinovată şi

mulţumită de sine). Măsuţa joasă de cafea aflată în faţa noastră e flancată de mai multe fotolii în stil francez, tapiţate, cu spătar rotunjit. Pe un perete din apropiere e agăţată o tapiserie veche de câteva secole, reprezentând o scenă de vânătoare. Un candelabru de cristal suspendat de tavan deasupra noastră scânteiază în lumina după-amiezii. Covorul persan de pe podea mă îndeamnă să-mi scot pantofii şi să-mi plimb tălpile pe ţesătura groasă de mătase şi lână. Personalul, extrem de politicos şi arătând impecabil, se mişcă fără zgomot. Acesta e genul de loc care lui Florence i-ar plăcea enorm. Mă întreb dacă a fost vreodată aici. Şi, la fel de repede, îmi dau seama că până acum nu m-am gândit niciodată la ce i-ar plăcea sau nu lui Florence. Scrumul din

ţigara lui Delphine e gata-gata să se scuture pe covor. Chiar înainte să cadă, un domn îmbrăcat în uniforma hotelului se iveşte de nicăieri, aşezând o scrumieră în faţa ei, pe măsuţa de cafea. Ea îşi arată recunoştinţa pentru gestul atent cu un *merci* grăbit.
— Clientul a fost încântat de formula ta. Să fi văzut ce faţă a făcut Ferdie! Crease flacoanele alea de parfum pentru client folosind ceea ce el credea că e uleiul esenţial pe care l-ai adus tu din Agra. Clientul a mirosit o singură dată blotterul, după care s-a întors spre mine cu o grimasă. A fost memorabil!
îmi pot imagina scena. Michel turnase în ulei scorţişoară, care ar fi fost total nepotrivită pentru Olympia. în ea nu e nimic dulce; sub învelişul molatic de carne, femeia asta şi-a făurit un miez de otel, care o apără de răutăţile lumii. Ah, cât de mult mi-ar fi plăcut să fiu prezentă la întâlnire, să văd faţa pe care a

facut-o Ferdie! Era cât pe-aci să iasă basma curată! Ca să nu sar s-o îmbrăţişez pe Delphine (sunt sigură că nu ar aprecia gestul), îmi încrucişez mâinile în poală.
— Cum a primit Ferdie decizia?
Şefa mea scutură ţigara. Zâmbeşte ironic.
— Deloc bine. Cu toatea astea, va fi promovat.
— Cum? exclam eu, neputând să-mi ascund surprinderea.
— Yves crede în nepotul lui. A fost la fel de uluit de rezultat ca şi Ferdie. îl va trimite pe Ferdie în Spania ca să deschidă o nouă filială a Casei Yves. Ca premiu de consolare.
Când vede expresia de neîncredere de pe chipul meu, mă lămureşte:
— A fost ideea mea. Trebuie să-l îndepărtez pe Ferdie din laboratorul meu – nu pot lucra cu oameni în care nu am încredere – dar nu-mi permit să-l fac pe Yves să pice prost. Ferdie o să adore Spania. Deja îi adoră pe bărbaţii de acolo.
Mă gândesc la Machiavelli, pe care a trebuit să-l citim în ultimul an la Auckland. Delphine fie îi stăpâneşte cu măiestrie principiile, fie are instincte extraordinare. Iar faptul că e la curent cu viaţa personală a lui Ferdie e o surpriză pentru mine.
Delphine fumează, îngăduindu-mi să stau câteva momente cu gândurile mele şi să

diger toate cele auzite.
— Deci acum ce urmează?
Delphine verifică ora pe ceasul de aur, marca Longines, de la încheietura mâinii.
— Urmează să te întâlneşti cu clientul.
Nu pot să cred că sunt în sfârşit invitată la o întâlnire cu clientii.
— Când?
— Acum.
— Chiar acum?
— Da.
Delphine se ridică, îşi ia poşeta şi mănuşile. Acum observ că nu şi-a scos haina cât timp am stat aici.
— Unde pleci?
— Vă las să vorbiţi între patru ochi. Nu mai face figura asta îngrijorată. Ai să te descurci bine. Şi bucură-te de restul zilei asa cum vrei.
Adică mă lasă singură aici cu un client? O urmăresc îndepărtându-se, încercând în acelaşi timp să-mi stăpânesc panica crescândă. N-am mai fost niciodată la o astfel de întâlnire. N-ar trebui să aibă loc la Casa Yves, în sala de conferinţe a lui Delphine, ca toate celelalte şedinţe pe care le are cu clienţii?
îi simt parfumul înainte s-o văd. Bergamotă. Ambră. Garoafa. Lavandă. Cedru. Rădăcină de iris. Mosc. Intră în raza mea vizuală, apoi iat-o stând în faţa mea. La fel ca Delphine, e

rafinată. Părul negru lucios e pieptănat pe spate, cu cărare pe mijloc, şi prins într-o coadă de cal elegantă. Ochelari de soare mari, marca Chanel. Pielea ei are o uşoară nuanţă măslinie. Poartă

un blazer alb de caşmir, fără revere, asortat cu o pereche de pantaloni albi cu pense. Pantofii din piele întoarsă şi cu talpă tip platformă se potrivesc cu ansamblul. Singurele ei accesorii sunt o centură de aur în talie, o brăţară lată de aur la încheietura mâinii şi

cercei mari cu diamante. Nu poartă geantă, nici poşetă stil plic. Pune pe măsuţa de cafea o cheie cu breloc; stă aici, în hotel. Se aşază în locul în care a stat Delphine puţin mai înainte. Imediat apare un chelner, care o întreabă dacă doreşte ceva. Ea răspunde într-o franceză perfectă, dar cu accent puternic:

— Două pahare de gin martini foarte sec, fără cuburi de gheaţă. Ai grijă să fie paharul răcit, te rog.

Se uită spre mine.

— E în regulă cu măsline?

Absentă, dau din cap că da. E ora prânzului şi nu am băut niciodată un gin martini, dar nu cred că se cade să refuz un client. Sunt atentă la franceza aceea cu accent deosebit. Sunt sigură că am mai auzit-o. Şi de ce îmi e mirosul ei atât de familiar?

Ea termină discuţia cu chelnerul, care înclină din cap şi dispare în stânga mea. Acum se întoarce şi mă cercetează din priviri. Ţine mâinile strânse în poală şi îi observ manichiura impecabilă. Nu poartă inele. Oja e transparentă, cu un luciu sidefat. întreaga ei înfăţişare e a unei persoane obişnuite să comande. Numai mâinile încleştate îi trădează nervozitatea.

— Noi ne-am cunoscut, Radha. Când lucrai

la Antoine.
îsi scoate ochelarii de soare.
Bineînţeles! E femeia pe care a adus-o Delphine la magazinul lui Antoine înainte să încep să lucrez la Casa Yves. Cât despre parfum, este cel pe care i l-am recomandat eu. Una dintre creaţiile lui Delphine de la Casa Yves. îmi amintesc că, judecând după accent şi după culoarea pielii, mă întrebam dacă ar putea fi turcoaică sau din Orientul Mijlociu.
— Nu cred că v-am retinut numele, nici atunci, nici acum.
Ca şi când nu m-ar fi auzit, vorbeşte mai departe:
— Să ciocnim mai întâi. îţi spun după aceea.
Aşteaptă ca ospătarul să ne pună cocktailurile pe masă. Ciocnim paharele. Iau o înghiţitură din primul meu gin martini. Paharul e atât de rece, încât pare glazurat. Lichidul alunecă lin, ca un pârâiaş rece de-a lungul gâtlejului. Simt cum îmi căptuşeşte stomacul. Arde puţin, dar în rest îmi place. Poate că am găsit ceva care să înlocuiască vinul tolerat cu greu. Nu prea ştiu cum să înclin paharul fără să-mi alunece măslinele în gură, aşa că iau înghiţituri mici.
Mă urmăreşte din priviri în tot acest timp.
— E prima oară?
Zâmbesc, şi ea la fel. Ce dinţi frumoşi! Şi

ochii aceia negri, conturaţi cu *kohl,* sunt uluitori.

— Trebuie să am mare grijă când vin la Paris, să precizez ce vreau în pahar. Prima dată când am comandat un martini, mi s-a dat un vermut dulce. Aici, la hotelul Bristol, oamenii mă cunosc.

— Veniti des aici?

— Pe cât posibil.

Alcoolul mi-a dat puţin curaj.

— Parfumul cumpărat de la magazinul lui Antoine şi- a făcut datoria?

Işi plimbă un deget pe buza paharului şi zâmbeşte privind în el.

— O vreme, da.

Mai ia o înghiţitură şi mă priveşte pe deasupra paharului.

— Ne-am întâlnit şi cu alte prilejuri. O data, a fost la o petrecere de sărbători. în Jaipur. în casa lui Parvati Singh. Tu şi Lakshmi ne pictaţi cu henna. Cred că era în anul – strânge din ochi, gândindu-se – 1955. 1955? *Asta înseamnă acum aproape douăzeci de ani. Cine e femeia asta'* Imaginile îmi trec rapid prin creier, de parcă aş privi nişte diapozitive tridimensionale. Petrecerea de sărbători a lui Parvati Singh. Jiji, Malik şi cu mine sosind la casa familiei Singh într-o *tonga.* Un grup de adolescente, cu câţiva ani mai mari decât mine, în cele mai noi rochii, dansând pe muzica lui Elvis Presley care se

auzea la gramofon. Câteva din ele stând pe canapele şi aşteptându-şi rândul să le masez mâinile cu ulei înainte să le tatueze Lakshmi cu henna. Fetele abia dacă ne băgau în seamă, atât erau de concentrate pe evenimentul principal: Ravi Singh jucând rolul maurului gelos al lui Shakespeare. Era acolo o fată într-o rochie de sifon de culoarea şampaniei, din cauza căreia era mai-mai să vărs ulei de cuişoare pe mine. Mă uit mai atent la femeia care stă lângă mine – ea este!

E doar cu doi ani mai în vârstă decât mine, deci trebuie să aibă treizeci şi patru de ani. Nu mai e deloc plinuţă cum era atunci, abia ieşită din copilărie; e aproape uscăţivă. Linia maxilarului îi e oarecum lipsită de fermitate şi o parte din rotunjimea obrajilor ei, odinioară trandafirii, a dispărut. Acum are nevoie de fard ca să creeze iluzia de rumeneală. I s-a imprimat o expresie de lehamite în jurul gurii, ale cărei colţuri coboară când nu vorbeşte. Avea părul buclat pe vremuri – sau avea o servitoare care i-l ondula? Femeia din faţa mea are părul drept precum trestia cu care făcea Jiji desenele cu henna.

Nu e de mirare că îmi părea cunoscută după voce şi înfăţişare. Stau la masă cu Sheela Sharma, o femeie pe care nu am văzut-o – sau cel puţin nu am recunoscut- o – de

douăzeci de ani! Femeia care s-a măritat cu Ravi Singh, tatăl lui Niki. Ea mi-a făcut viaţa un iad la şcoala Maharani din Jaipur în cele câteva luni în care am urmat acea şcoală privată. Şi asta numai pentru că eram mai săracă decât ea, mai puţin sofisticată. Zicea că sunt tuciurie ca o vânătă şi îmi punea piedică la orele de dans. A fost nepoliticoasă cu Malik, care atunci era doar un băietei, şi i-a cerut lui Lakshmi să-l trimită acasă în loc să-l pună să lucreze la mandala familiei ei. Era singura şi nepreţuita fiică a bogatei familii Sharma şi era hotărâtă să se mărite cu cel mai râvnit burlac. înainte să plec la Shimla ca să nasc copilul, am aflat de logodna ei cu Ravi al meu. A devenit în cele din urmă Sheela Singh.
— Ai grijă, mă previne ea, arătând spre cocktailul meu.
Nu mai ţineam destul de strâns paharul, care e acum înclinat, iar băutura din el picură încet pe fusta mea de lână. îl aşez pe măsuţă şi încerc să şterg lichidul vărsat cu palma. Acum am palma umedă. Mă şterg pe fustă.
În tot acest timp, mă gândesc: ea e, deci, clienta? Sheela Singh e femeia care a vrut să creeze un parfum pentru Olympia?
Mă urmăreşte cu o privire intensă, de parcă ar încerca să-mi citească gândurile. la o înghiţitură mare din martini.

— îţi aminteşti de mine acum, nu-i aşa?
Scoate măslina din pahar cu unghiile alea îngrijite şi o bagă în gură. Trece de la franceză la hindi.
— Am vrut să creez un parfum pentru tabloul meu preferat. Şi am vrut să-l faci tu.
— Eu? Şi de ce eu?
încerc să mă comport normal. Mă străduiesc să-mi păstrez vocea neutră, ca şi când aş sta efectiv la discuţii cu un client obişnuit. în urmă cu şase ani, la parfüméria lui Antoine, era doar o clientă pe care o serveam. Acum e o fantomă a trecutului meu nefericit. Oare ştie că am avut un copil cu soţul ei?
îşi duce paharul la buze, îşi dă seama că e gol şi se uită în jur după cineva care să-i aducă altul. De parcă ar fi apăsat un buton, apare ca prin farmec un ospătar.
Sheela îşi recită comanda. Ospătarul se uită şi la paharul meu şi, văzând că este încă pe jumătate plin, se îndepărtează.
Nu prea ştiu cât timp mai pot să suport această sporovăială politicoasă.
— De ce ai venit? Ce caut eu aici cu tine?
— Eram o fiinţă îngrozitoare pe atunci. Nu te condamn că eşti supărată. Aşa că dă-mi voie să-ţi explic.
Se apleacă spre mine.
— Acum cinci ani, am aflat că soţul meu are un fiu. Cu tine. Dinainte de căsătoria mea cu

el. Am fost distrusă. Părinţii lui ştiau şi nu mi-au spus nimic înainte să ne căsătorim. Ştie, carevasăzică.

Se îndreaptă de spate, apoi se sprijină de spătarul canapelei.

— Nici nu pot să-mi imaginez cum trebuie să te fi simtit.

Mă încrunt. *Adică mă compătimeşte?*

— Am venit la Paris să mă liniştesc. Mi-am adus şi

J >

cele două fete cu mine.

Ni se întâlnesc privirile.

— înţeleg că ai şi tu două fiice?

Ce mai înseamnă şi asta? A angajat pe cineva să-mi cerceteze viaţa personală sau i-a spus Delphine totul despre mine? Mă simt expusă, dar parcă nu pot să mă dezlipesc de ea, de această conversaţie. Ne e totuşi client iar eu sunt totuşi un angajat al Casei Yves. Şi, ca să fiu cinstită, sunt ciudat de curioasă să aflu motivaţia ei pentru proiectul Olympia. Recunosc că sunt şi măgulită că ea – egocentrica şi diabolica Sheela Sharma din trecutul meu – vrea ca eu să-i creez un parfum. Nu e ăsta un mod de a se disculpa?

îşi pl eacă ochii, privindu-şi mâinile.

— în fine, ştiam de Delphine – doar e celebră – aşa că am luat legătura cu ea. Gândul la acest fiu al lui Ravi – şi al tău – mă scotea din minţi. îmi doream un parfum care

să-l facă pe soţul meu să uite de toate, în afară de mine. Suntem căsătoriţi de multă vreme. îl cunosc bine. Minte, bea, înşală.
îmi aruncă o privire fugară.
— Dar asta ştii şi tu foarte bine.
îi soseşte al doilea pahar de gin martini. Sheela aşteaptă să se îndepărteze ospătarul înainte de a continua. Mă uit în jur la acest hotel minunat, la candelabrele sclipitoare, la tapiseriile străvechi de la Luvru, şi mă întreb ce caut eu aici, ce vrea această femeie de la mine.
— Când am venit în ziua aceea la parfumeria lui Antoine, mi-a luat ceva timp, dar te-am recunoscut, pentru că relaţia ta cu Ravi mă preocupa cel mai mult. Tu însă nu m-ai recunoscut. Arăt altfel decât fata pe care o ştiai.
Oftează şi continuă:
— Parfumul pe care mi l-ai recomandat a fost perfect. Dar cu Ravi... a funcţionar doar o bucată de vreme. Eram încă îndrăgostită de el pe atunci, adaugă ea cu un aer nostalgic.
Ridică paharul şi soarbe din el.
— Apoi am aflat că socrii mei se gândeau să-l coopteze pe... fiul lui în afacerea lor de familie. Nikhil îl cheamă, parcă.
O spune ca şi când ar presupune, dar îmi dau seama că a făcut cercetări.
— Nu sunt convinşi că Ravi e succesorul

potrivit pentru afacerea lor imobiliară. S-a dovedit a fi o mare dezamăgire – din motive evidente.
Chipul i se întunecă.
— Am înaintat acţiunea de divorţ, dar soţii Singh încă nu ştiu. Plănuiesc să mă mut aici, la Paris, într-un final.
îşi ridică privirea de la pahar ca să se uite în ochii mei.
— Au încercat să-i ofere o bursă lui Nikhil prin intermediul părinţilor săi adoptivi, dar nu au primit niciun răspuns. Sincer, m-am simţit uşurată.
Ştie deci şi de scrisoarea către Kanta şi Mânu trimisă de firma de avocatură din Marea Britanic? Bineînţeles

> că

nu şi-ar dori ca fiul ilegitim al lui Ravi să devină parte din familia ei, şi îi împărtăşesc presupunerea mea.
— Nu, nu de asta, ci pentru că soţii Singh sunt periculoşi. Uite ce au făcut cu viaţa ta! Şi cu a lui Ravi. El nu şi-a dorit deloc să intre în afacerea familiei, care l-a făcut foarte nefericit. Pe Govind l-au renegat pentru că lucrează în cinematografie. Şi trăieşte cu o americancă.
încruntă din sprâncene.
— Cu cât Nikhil stă mai departe de familia Singh, cu atât mai bine pentru el.
Mă surprinde s-o aud spunând asta. Mă

răsucesc puţin, ca să stăm faţă în faţă.

— Dacă tot plănuieşti să ieşi din familia Singh, ce contează pentru tine dacă Niki se duce sau nu în America?

— Ravi nu e... un om bun. Poate da dovadă de multă cruzime.

Trăsăturile i se surpă şi văd ceea ce machiajul nu poate ascunde: pleoapele lăsate, cutele săpate de griji în jurul ochilor, acel şanţ de la nas până la gură care trebuie să se fi adâncit odată cu trecerea anilor.

— îi va face viata un iad lui Niki. Ăsta e unul dintre motivele pentru care mi-am dat fiicele la şcoli-internat din Geneva. Asa sunt ferite de... familia aia. M-am

gândit că ai vrea, ca mamă a lui Nikhil, să ştii toate astea.

Dă peste cap al doilea pahar, ca şi când băutura ar fi un întăritor.

Nu ştiu dacă mă bucur că i-a mers prost în căsnicie sau dacă îmi pare rău pentru femeia aceasta al cărei soţ o neglijează. în mintea mea e un vălmăşag de gânduri confuze. Sunt furioasă când mă gândesc la Sheela cea din trecutul meu, derutată de conversaţia pe care o avem acum şi curioasă să văd unde duc toate astea, îmi dreg glasul.

— Eu nu-i mai sunt mamă lui Nikhil de şaptesprezece ani. Mânu şi Kanta Agarwal l-au adoptat când era mititel. N-ar fi mai bine

să vorbeşti cu ei?

— Am încercat. Am sunat de mai multe ori, dar nu vor să stea de vorbă cu mine. Ei mă cred părtaşă la conspiraţia soţilor Singh. Crede-mă, Radha, nu sunt. La fel ca tine, sunt mamă. Ştiu cât de nemiloasă este Parvati. M-am luptat cu ea ani de zile. A câştigat de fiecare dată.

îi revine în privire acea scânteiere de oţel.

— De data asta, o să am grijă să piardă, înfăţişarea îi seamănă acum cu a lui Delphine când a aflat despre trădarea lui Ferdie.

E greu să ai încredere într-un om pe care îl ştiai cu totul altfel în trecut. Lakshmi a avut această problemă cu Hari, fostul ei soţ. Dar Hari s-a schimbat. Şi Jij i îl acceptă aşa cum e acum. Femeia din faţa mea pare să se căiască cu adevărat. încerc să mă gândesc la tot ce mi-a spus, să-i descopăr adevăratele intenţii. A fost înfrântă, dar există o dârzenie în ea care îmi spune că nu are intenţia de a renunţa la planurile ei. Crede, de bună seamă, că linia de parfumuri va fi lucrul care o va elibera.

— Ce te face să crezi că Niki va asculta de mine? E supărat pe părinţii lui de când cu scrisoarea pe care au ascuns-o de el.

Gâtul i se face purpuriu. întinde mâna după pahar şi îl goleşte. Dă peste cap

cocktailurile de parcă ar fi apă.

— Am angajat un detectiv. Ştiu că Nikhil e aici, la Paris. Ştiu ca aţi stat de vorbă. Detectivul mi-a spus că s-a creat o legătură între voi.

Adică m-a *spionat?* Ne-a spionat? Cum pot avea încredere într-o astfel de persoană?

— Ce ai de câştigat din asta? Mă sfredeleşte cu privirea.

— Răzbunare. Nu vreau ca soţii Singh să obţină ceea ce vor. Ei cred că doar un bărbat le poate conduce afacerea. îmi ignoră total fiicele şi pe mine mă dispreţuiesc pentru că nu le-am dăruit un nepot. Când am ajuns în America, am decis să-mi consult propriii avocaţi şi să pun deoparte bani pentru mine şi fetele mele. înfiinţez o companie din care sper să se întreţină într-o bună zi. Se numeşte *Remember Me.* O linie de parfumuri pentru femeile din tablourile clasice, cele pe care istoria le-a uitat sau le ignoră. Ştiai că am studiat istoria artei în State? Am petrecut mult timp cu picturile aici, în Paris. Când mă uit la balerinele lui Degas sau la dansatoarele lui Lautrec sau la fata cu etolă de blană a lui Tiţian, îmi pun întrebări despre modelele personajelor feminine. Ele au fost la fel de hotărâtoare pentru reuşita artistului ca şi talentul lui. Au pozat ore întregi, ignorându-şi setea sau foamea, durerile musculare.

Cine erau ele pentru pictor? La ce se gândeau în timp ce pozau? De ce au acceptat să pozeze pentru el? Pe cine susţineau cu banii pe care trebuie să-i fi câştigat? îmi răsar în minte o mulţime de întrebări. Dar găsesc puţine răspunsuri. De ce nu vorbeşte nimeni despre aceste femei? Atenţia e îndreptată întotdeauna asupra bărbaţilor, a pictorilor. Am început să mă întreb: când voi muri, cine îşi va aminti de mine? Am crescut două fete incredibile. Cu toate acestea, familia Singh le plasează în urma băieţilor. Cine îsi va aminti de fiicele mele? Sunt bărbaţii singurele figuri pe care istoria le face nemuritoare?
Sheela întinde mâinile spre ale mele. Când degetele ei reci Ie ating pe ale mele, instinctul meu este să mi le trag înapoi. în loc de asta, mă uit la unghiile ei îngrijite.
— Când m-ai ajutat la parfumeria lui Antoine, nu ştiam că Delphine mă aducea la tine, Radha. Ştiam doar că persoana care mă poate ajuta e cineva care ştia ce înseamnă să fii dat uitării. Apoi, când te-am întâlnit şi am auzit numele tău, am ştiut imediat cine eşti. Ştiam că tu o vei înţelege pe Olympia, că le vei înţelege pe femeile uitate. Că poate mă vei înţelege şi pe mine. Nu voiam să mă las impresionată de priceperea ta, dar am fost. Nu se poate nega talentul tău.

Uitată? Presupun că pentru Ravi şi pentru soţii Singh sunt femeia uitată. Şi bănuiesc că şi Niki m-a uitat.

îmi retrag mâinile şi apuc paharul cu gin martini, care acum nu mai e rece. înghit repede ce a mai rămas. Mă simt ca prinsă intr-un vis din care nu mă pot trezi. Sheela vorbeste în continuare.

— Casa Yves va dezvolta linia de produse *Remember Me.* Cu tine ca parfümier principal, lucrând sub îndrumarea lui Delphine. încredinţez prin contract firmei voastre dezvoltarea parfumului. Eu voi asigura marketingul, finanţarea, distribuţia şi publicitatea. Mia luat cinci ani să pun laolaltă toate detaliile şi documentele. I-am spus lui Delphine că vreau cu orice preţ să reuşim. Ea crede în mine. La fel şi în tine. Iar acum că ţi-am văzut munca, cred şi eu în tine, Radha. Tace o clipă, apoi mă întreabă rugător:

— Vrei să ajuţi omenirea să şi le amintească pe aceste femei?

E atât de şocant ca poruncitoarea Sheela Sharma să ajungă să mă roage într-o zi să-i ofer serviciile mele, încât rămân Iară glas. Oare Iui Antoine i-a trecut prin minte aşa ceva în ziua în care m-a trimis să iau prânzul cu Delphine? Pe undeva, înclin să cred că da. Pentru că el îmi ştia valoarea. Mi-o

cunosc şi eu acum. Am
adus o comandă mare în Casa Yves. Odată cu lansarea parfumului Olympia, numele meu va fi cunoscut în industrie, iar talentul îşi creează propria traiectorie. M- aş putea muta chiar la o altă casă de parfumuri, dar ştiu că nu o voi face. Mai am multe de învătat de la
Delphine.
îmi încrucişez braţele la piept.
— Taxele de şcolarizare plătite pe patru ani la o universitate din Statele Unite reprezintă o ofertă greu de refuzat. Cum propui să-l conving pe Niki să n-o accepte?
Acum négociez în numele lui Niki, aşa cum aş face-o pentru fiicele mele dacă ar fi în locul lui.
îi ia un minut să se gândească, timp în care se uită fix la mine să vadă dacă bat în retragere. Dar n-o fac. Nu glumesc câtuşi de puţin. Am stat de vorbă cu Niki şi ştiu cât de hotărât e. Uite că se află încă la Paris, după ce i s-a spus doar că nu e dorit aici. Nu va renunţa uşor la bursa aceea.
Sheela ronţăie la măslina din cocktail.
— Ai vreo sugestie?
Mă gândesc la conversaţia de aseară dintre Niki şi Gérard de la braseria L’Atlas. La felul cum sorbea Niki fiecare cuvânt al bătrânului paznic de muzeu. Cum nu-şi putea lua ochii

de la vopseaua de sub unghiile lui. Voia să afle cum înveţi să fii pictor adevărat, cum stârneşti imaginaţia unui om care priveşte o operă de artă statică. Gérard i-a spus atunci: „Nu există desene sau picturi statice”. La cerut lui Niki blocul de desen şi creionul şi, cu mâna cea sănătoasă, mi-a schitat la repezeală portretul în timp ce vorbea despre linii, mişcare şi compoziţie.

Niki l-a urmărit tăcut, iar chipul lui era o întruchipare a uimirii şi reverenţei. Când Gérard a întors caietul ca să ne arate schiţa terminată, chiar şi eu am simţit că personajul (adică eu!) era gata să ridice privirea sau să se răsucească sau să ridice paharul. Atât de multă viaţă era în acel desen.

Ştiu răspunsul la întrebarea Sheelei.

— Ecole des Beaux-Arts, aici, la Paris. Acolo e locul lui Niki. Plata celor cinci ani de şcolarizare. Cu asta va trebui să fii de acord dacă vrei să continui să lucrez la proiectul tău.

În acel moment, simt cea mai mare putere pe care am simţit-o vreodată în viaţa mea. Ştiu dinainte să spună „da” că va accepta. Trebuie să-mi adun toată voinţa ca să-mi păstrez sentimentul de triumf doar pentru mine. Sheela ridică din sprâncene. Nu se aşteptase să negociez atât de dur.

— Niki a fost acceptat acolo?

— Asta nu va fi o problemă.

Acum ştiu de ce calea mea s-a unit cu cea a lui Florence. Ea face parte din consiliul de conducere al scolii.

J

Sheela studiază concentrată covorul de la picioarele ei. După câteva minute, întinde o mână spre mine. La început nu ştiu ce vrea, dar apoi fac şi eu la fel şi ne strângem mâinile. De data asta nu mă mai feresc, ci pun în această strânsoare puterea mea abia descoperită. Sunt încă la Hotel Bristol, stând pe aceeaşi canapea de catifea, o oră mai târziu, trecând în revistă discuţia mea cu Sheela Singh, fata care avea mereu ceva rău de spus despre culoarea pielii mele şi

despre hainele pe care le purtam şi zicea că n-am ce căuta la Şcoala Maharani. Nu-mi vine să cred că tocmai am avut cu ea o conversaţie atât de civilizată. Nu ne puteam suferi acum optsprezece ani! Chiar am stat de vorbă cu femeia cu al cărei sot ne-am culcat amândouă?

îmi ciupesc încheietura mâinii. Doare. Asta înseamnă că nu visez.

Aroma de mirodenii şi sosuri delicate pluteşte dinspre restaurant până în colţul unde s-a desfăşurat conversaţia şi îmi dau seama că mi-e foame. E ora prânzului aici, la Bristol.

întreb un angajat al hotelului care trece pe acolo dacă pot să dau un telefon. Mă invită curtenitor cu o mişcare a braţului să-l urmez către recepţie. Domnul de acolo pune un telefon alb pe blatul de marmură şi apasă pe unul din butoane pentru acces la o linie exterioară.

O sun pe Mathilde şi o rog să vină să luăm prânzul împreună. Va fi o cheltuială serioasă, dar mă simt datoare fată de ea.

— Cu ce ocazie prânzim aici? întreabă Mathilde în timp ce îşi aranjează şervetul pe genunchi.

Nu pare impresionată. E obişnuită să frecventeze locuri ca acesta. Se simte ca acasă; eu însă nu.

— E ditamai trataţia din partea ta. *Trop cher.* îmi încrucişez mâinile în poală şi respir adânc.

— îţi datorez scuze, *chérie.* Ai trecut prin atât de multe încercări, iar eu nu am fost disponibilă. Ai dreptate, ar fi trebuit să-ţi spun despre Niki cu ani în urmă. Am crezut

că, dacă nu pomenesc de el, va înceta să mai existe. Dar, bineînţeles, nu s-a întâmplat aşa. Chelnerul soseşte cu apă cu lămâie pentru mine (cocktailul pe care l-am băut cu Sheela m-a cam ameţit) şi un pahar de chardonnay pentru Mathilde. Revine imediat cu felul întâi: carpaccio de vită pentru Mathilde, flan de brânză pentru mine. Ştie bine că nu trebuie să ne deranjeze şi pleacă la fel de uşurel cum a sosit.

Mathilde nu şi-a dat cu rimei pe gene astăzi. Fără el, pare mai tânără, mai vulnerabilă. Parcă ai zice că machiajul e un scut între ea şi restul lumii. A trebuit să se întărească în faţa unor părinţi care nu s-au ostenit să-i spună cât de mult o iubesc sau că le e dor de ea. Banii au ajutat, dar n-au fost şi ei doar un alt fel de scut? Suferinţa e mereu acolo, strat peste strat, aproape de suprafaţă.

Prietena mea se uită la mine cu capul plecat într-o parte, sceptică. Am să-i spun tot ce vrea să ştie? Sau voi ţine mai departe ceva ascuns, aşa cum am făcut întotdeauna? O cunosc pe Mathilde de o veşnicie. Dacă există cineva capabil să înţeleagă ce m-a făcut să mă culc cu Ravi Singh cu ani în urmă, ea este aceea. De ce nu i-am spus adevărul despre cum am ajuns la Auckland, atât de departe de Jaipur? De unde să încep?

— în primul rând, te rog, spune-mi despre Agnes.

O implor cu toată fiinţa să-mi împărtăşească chinul ei. Dacă Antoine ar fi fost încă în viaţă, ar fi făcut la fel. Iar fi rămas nestrămutat alături, ajutând-o să treacă prin toate încercările.

înfige furculiţa în carnea de vită şi mestecă apoi, cu ochii în farfurie.

— Nu sunt multe de spus. Când ne-am întors acasă după ieşirea cu Florence, fetele şi Niki, mama s-a aşezat pe podea în sufragerie şi şi-a făcut nevoia mare. Apoi s-a dus la bucătărie şi a întrebat dacă avem brânză.

Cest la comble!

Trânteşte cu zgomot furculiţa în farfurie.

— Există un motiv pentru care nu m-am căsătorit şi nu am făcut copii, Radha. Nu mi-am dorit niciodată să-mi asum răspunderea de a mă îngriji de cineva – nici de un soţ, nici de un copil, nici de o femeie de şaizeci şi cinci de ani care nu mai găseşte drumul până la baie.

Ridică ochii. Văd că sunt scăldati în lacrimi.

— Ştii că le iubesc pe fetele tale. Shanti şi Asha sunt ca nepoatele pe care nu le voi avea niciodată. Dar, la sfârşitul zilei, pot să ţi le încredinţez şi să rămân mătuşa lor preferată.

Se foloseşte de şervetul din poală ca să-şi şteargă ochii.

— Agnes nu a fost întotdeauna lipsită de

inimă. A avut şi momente bune. Câteodată îmi cânta să adorm dacă era drogată. Mathilde dă să râdă, dar îi iese un fel de sughiţ.

— Ea mi-a oferit experienţa Indiei şi mi-a prilejuit întâlnirea cu tine, lucruri pe care nu le-aş schimba pentru nimic în lume. Zâmbeşte, dezvăluindu-şi strungăreaţă.

— Dar nu m-am putut baza niciodată pe ea să fie acolo unde a spus că va fi. După un timp, am renunţat să mai încerc. M-am resemnat pur şi simplu cu gândul că mă va dezamăgi mereu.

îşi trece şervetul pe sub nas.

— Bănuiesc că am încetat să mai am aşteptări de la ea. Tace o clipă, apoi continuă:

— Tu şi Antoine sunteţi singurii oameni pe care puteam să contez. Şi apoi Antoine a murit... Glasul îi devine mai slab.

— Chestia este, Radha, că nu-mi iubesc mama. Ştiu că sună oribil, dar e adevărat. Ştiu că ea m-a adus pe lume – am auzit de destule ori povestea despre cum mânca porţii zdravene de melasă cu *ghee* ca să fie sigură că voi fi sănătoasă – dar nu simt o legătură cu ea. înţelegi ce spun? Şi asta înseamnă că sunt o fiică îngrozitoare?

Las furculiţa jos. Mă gândesc la Maa. Ea îşi arăta iubirea certându-mă, trăgându-mă de urechi pentru a mă dojeni, pălmuindu-mă

dacă vărsăm mâncarea. Dar îi simţeam dragostea, întotdeauna. Ştiu că şi Jiji a simţit-o, chiar şi după ce Maa a refuzat să mai aibă vreun contact cu ea. Mama urma doar ceea ce o învăţase tradiţia veche de secole: datoria unei femei este să se supună soţului ei; el devine stăpânul şi protectorul ei, cel care îi asigură traiul. Când Lakshmi a încălcat acel jurământ sacrosant, mama mea nu a mai putut ţine capul sus în sat. A simţit că Lakshmi i-a furat demnitatea şi mândria. Nu era drept, dar asta credea ea.

Iau mâna lui Mathilde într-a mea.

— Ştiai că există o credinţă hindusă conform căreia oamenii pe care îi cunoşti în această viaţă sunt aceiaşi pe care i-ai cunoscut şi în viaţa anterioară, dar în roluri diferite? Şi că încercăm mereu să învăţăm cum să convieţuim mai bine cu aceştia? Agnes a fost mama ta în viaţa asta, dar poate că tu ai fost mama ei în viaţa anterioară sau cea mai bună prietenă a ei.

Mathilde râde printre lacrimi.

— *SacrA* Asta înseamnă că Agnes ar putea fi bunicul sau soţul meu în viata următoare! Nu sunt sigură că as putea suporta aşa ceva!

E plăcut să fac haz cu cea mai veche prietenă a mea.

— Nu ne alegem noi familiile, Mathilde. Ce simţi la un moment dat e rezultatul experienţei tale personale. Nu trebuie să

crezi că e greşit sau că eşti o persoană rea pentru că simţi asta.
Mathilde închide ochii şi oftează. Când îi deschide la

i

loc, citesc în ei recunoştinţă, iertare şi încă ceva – regret? Prietena mea nu are de ce să aibă regrete. Face tot ce poate, la fel ca noi toţi. încerc s-o încurajez cu un zâmbet. îmi iau furculiţa şi gust din flanul de brânză. E delicios.
— Unde e Agnes acum?
Mathilde mai ia o felie de carpaccio în furculiţă. îmi spune numele unui azil aflat la nord de Paris, la o oră distantă.
— Documentele le completasem de câteva săptămâni, dar am tot amânat. Până ieri. Va fi bine hrănită, bine îngrijită. Se vor ocupa de tot ce are nevoie. Chelnerul, care cred că aştepta momentul potrivit ca să ne întrerupă, strânge farfuriile pentru antreuri şi le lasă pe cele în care se află felul principal, *confit de canard* şi *somon en papillote.* Umple paharul lui Mathilde şi, urându-ne în grabă poftă bună, se face nevăzut.
Vechea mea prietenă ridică privirea spre mine.
— *Ma petite puce*
Mă bucur s-o văd zâmbind.
— Hai, spune-mi despre tine! mă îndeamnă

ea în timp ce mestecă o bucată de raţă.
Deşi am invitat-o azi la prânz ca să-i vorbesc despre Niki, acum ezit. îmi amintesc că am citit la cursul de istorie despre un anumit tip de tortură din epoca medievală, numită sfârtecate. Omului îi erau legate braţele şi picioarele separat, de câte un cal. Caii trăgeau în direcţii opuse până când fiecare membru era efectiv smuls de pe trunchiul omului. Atât de dureroasă fusese şi despărţirea mea de micuţul Niki. Mathilde nu a avut niciodată copii. Ar putea oare să înţeleagă ce am simtit când am renunţat la el sau de ce am vrut să-l ţin separat de restul vieţii mele?
Las tacâmurile pe farfurie şi îmi pun mâinile în poală. Mă gândesc că faptul de a fi păstrat acest secret faţă de ea m-a împiedicat să-i împărtăşesc o parte importantă – cea mai tandră parte – a fiinţei mele. Când îmi povestea despre suferinţele ei din dragoste, eu mă prefăceam că Pierre e singurul băiat cu care am fost vreodată. Dar dacă aş fi putut să fiu sinceră şi să-i spun despre Ravi? Poate că Mathilde şi-ar fi dat seama că înţelegeam cât de tare suferea. Poate chiar m-ar fi ajutat să mă împac mai uşor cu ideea că mă părăsise. Am ratat o mulţime de prilejuri de a-i dezvălui şinele meu adevărat, în timp ce ea a fost întotdeauna foarte deschisă fată de mine.

în sfârşit, încep destăinuirea.
— Am cunoscut un băiat pe nume Ravi Singh când aveam treisprezece ani, iar el şaptesprezece.
Până la urmă, îi spun tot. Toate detaliile pe care le-am păstrat numai pentru mine în tot acest timp. Mă face destăinuirea să mă simt mai bine? Sincer, nu. Mă simt de parcă întreaga poveste sordidă este înşirată la vedere, ca rufele lăsate prea multă vreme pe frânghie la uscat.
Mathilde ia ultima îmbucătură din porţia de raţă.
— Deci Niki ştie că eşti mama lui?
— Acum da.
Ea dă din cap, zâmbind cu tristeţe.
— întotdeauna erai ca o carte închisă, *ma puce.* Mă întrebam ce se întâmplase cu tine de ajunseseşi astfel. De parcă păstrai secrete pe care le credeai prea preţioase pentru a le împărtăşi cuiva.
încerc să-i explic.
— Nu preţioase. Doar ruşinoase. Ca şi cum as fi făcut ceva reprobabil. Ca şi cum aş fi fost o fată rea – depravată, imorală – şi toată lumea avea să afle.
— Deci Pierre ştie. Ştie şi Florence?
— Da. Ea chiar mi-a spus...
Mă opresc brusc. Florence mi-a împărtăşit un secret, unul de care Pierre nici măcar nu

are habar şi nu ştiu

dacă am libertatea să-l divulg. Pentru prima dată de când o cunosc, Florence mi-a arătat încredere, facându-mi o destăinuire. Ce drept am eu să trădez această încredere? Mă întreb dacă Pierre însusi şi-a dat seama că Philippe nu a fost tatăl său natural. Dacă află, cum va reacţiona? Cum ar fi să-i povestesc lui Mathilde înainte să-i spun lui Pierre ce mi-a destăinuit propria lui mamă?
Cum eu nu mai zic nimic, Mathilde se trage înapoi şi îşi cuprinde cu un braţ pântecul. Soarbe din vin. Ştie că mai am un secret. Şi are dreptate. Nu poţi conta pe mine că îmi voi deschide sufletul cu sinceritate. Parcă veşnic ţin ceva din mine deoparte. îmi dau seama, cuprinsă brusc de remuşcare, că fac la fel cu Pierre de treisprezece ani; trebuie să fi simţit şi el reticenţa mea, la fel de dureros ca Mathilde.
Ochii albaştri ai lui Mathilde, cu genele nemachiate, zăbovesc încă o clipă asupra mea. Citesc în ei o tristeţe adâncă. îşi împinge farfuria deoparte şi se apleacă spre mine.
— Am făcut ceva de-a dreptul îngrozitor, *ma puce,* şi o să mă urăşti pentru asta.
Trădarea are un miros al ei. Miroase a cauciuc ars, ghimbir, frunze de păpădie. îl recunosc acum când mă întorc în

apartament. Fără să-mi dau jos haina, răvăşesc mormanul de lenjerie de pat din dormitorul nostru pe care îl adunasem pentru spălătorie.
Uite-i: de culoarea piersicii, una pe care eu n-aş purtao niciodată. Cu dantelărie complicată, care trebuie să arate frumos pe pielea roz a Mathildei. La fel ca rimelul care îi acoperă genele, Mathilde preferă ornamentele şi pe lenjerie. Eu urăsc asprimea dantelei pe piele, preferând în loc chiloţii din bumbac. Inima îmi bubuie în piept pe când mă las să alunec în jos sprijinită de peretele dormitorului, ca o marionetă căreia îi tai sforile.
Mi-a povestit tot. Cum fusese cuprinsă de isterie cu o seară înainte, extrem de răvăşită după ce îşi lăsase mama la căminul de bătrâni. Mă căutase, aşteptase în pragul uşii să vin acasă. Dar eu eram atunci în oraş cu Niki şi Gérard.
Apoi Pierre a sosit acasă mai devreme de la Nisa. A dus-o pe Mathilde înăuntru. Ea i-a spus că e supărată că am neglijat-o. Pierre i-a povestit la rândul lui că e supărat că i-am ascuns adevărul despre Niki, că a simţit întotdeauna că ţineam ascunsă o mare parte din mine faţă de el, de familie. Oare această dezamăgire pe care le-am produs-o amândurora să fi fost cea care a dus la primul lor sărut? Sau tachinările lor frivole

fuseseră întotdeauna un paravan pentru o atracţie latentă? Florence se prefăcea uneori că Mathilde e nora ei, fără a ascunde măcar faptul că o credea pe Mathilde o soţie franţuzoaică perfectă pentru Pierre. Se gândise şi Pierre vreodată astfel la Mathilde?
Poate. Dar nu m-am gândit niciodată că e o posibilitate reală. E rezonabil să presupunem că, dacă eu o plac pe Mathilde şi Pierre mă place pe mine, va considera că şi calităţile lui Mathilde sunt atrăgătoare. Un cuplu pe care îl cunoaştem – soţul lucrează la firma lui Pierre – chiar făcea schimb de parteneri cu prieteni de-ai lor, atât de mult semănau în privinţa preferinţelor şi antipatiilor. Dar să cred că cei doi oameni în care am cea mai mare încredere aici, la Paris, m-ar trăda ca să se răzbune, e un lucru greu de acceptat. Atracţia e una, răzbunarea e alta. A simţit nevoia să mă pedepsească pentru taina mea culcându- se cu prietena mea cea mai bună? I-a plăcut? Dar lui Mathilde?
Imagini cu picioarele şi cu trunchiurile lor goale tăvălindu-se pe cearşafurile mele îmi fulgeră prin minte chiar şi când încerc să le alung. Aş vrea să simt furie, dar tot ce simt e o amorţeală totală. Nu sunt nici furioasă, nici indiferentă. Nu mă simt nici ţintuită de podeaua apartamentului meu, nici în această

căsnicie, îmi înfig unghiile în podea. Vreau să scobesc lemnul, să simt aşchiile străpungându-mi pielea. Când încetez să mai apăs, degetele îmi sunt roşii de parcă ar fi în flăcări, dar nu simt nicio durere. Şi în podeaua de stejar nu se vede nici cea mai mică scrijelitură. Am fost oare întotdeauna în stare să-mi stăvilesc sentimentele atât de uşor? Cum am învătat s-o fac? Şi când? Aveam parcă doar cinci sau şase ani când mi-am dat seama că nu puteam avea încredere că Maa şi Pitaji vor avea grijă de mine, cufundaţi cum erau în propria lor suferinţă. Nu mă puteau apăra când eram stigmatizată ca Piază-Rea. Aşa că, în loc să le cer să mă ferească de batjocurile sătenilor, am construit un zid în jurul sentimentelor mele, spunându-mi că nu contează ce spun ei şi că n-am să-i las să mă rănească. Ce binecuvântare a fost când Ravi a intrat în viata mea! El mă făcea să simt că merit cu adevărat timpul, atenţia şi dragostea cuiva. Eram atât de flămândă de toate acestea, încât am dărâmat acel zid şi am spus: *Da! la-mă cu totul! Sunt gata!*
Şi când vorbele dulci ale lui Ravi s-au dovedit a fi doar minciuni, m-am dăruit în întregime copilului meu. Dar apoi am fost obligată să mă despart de Niki! Inima mea era atât de sfâşiată, încât am ridicat din nou

acel zid. Nu suficient de puternic ca să mă apere de patima arzătoare pentru Pierre sau să mă împiedice să-mi iubesc fiicele. Dar destul cât să ascundă o mică parte pe care am păstrat-o doar pentru mine. N-aş mai lăsa pe nimeni să-mi răpească şi acest puţin care mi-a mai rămas.

Tocmai grăuntele acesta mărunt de aur pe care l-am ascuns şi apărat mi-a îngăduit să-mi urmez lucrarea vieţii. Acea parte primitivă, animalică a mea se îndreaptă spre parfumuri, întocmai cum albinele se călăuzesc către polen şi păsările colibri către nectarul florilor. Dacă nu mi-aş fi urmat pasiunea cu îndârjire – în ciuda obiecţiilor lui Pierre, în ciuda timpului răpit fiicelor mele –, poate că nu mi-aş fi descoperit niciodată talentul natural şi nici dragostea pentru parfumerie. N-aş fi ajuns, poate, niciodată să-mi preţuiesc talentul aşa cum şi-l preţuieşte Pierre pe al lui. El a ştiut mereu că îşi va putea concentra energia pe clădirea propriei cariere, asta se aştepta de la el şi tot asta aştepta şi el însuşi.

De ce pare atunci că ar trebui să-mi cer scuze că mă concentrez pe ceea ce îmi place să fac? Tocmai lucrul acesta e de neiertat pentru Pierre, nu-i aşa? Că sunt egoistă. Că păstrez acea parte din fiinţa mea doar pentru mine în loc s-o pun pe toată la picioarele lui. Dar sunt obligată s-o fac?

Delphine nu e. Nici Mathilde. Florence n-a facut-o nici ea. Deci devin altruistă şi îmi dedic întreaga viaţă soţului şi copiilor mei sau mă împart în două: o parte cedată familiei şi cealaltă dedicată dezvoltării personale, fără a mă sacrifica complet niciuneia?

Acum chiar simt ceva: o presiune puternică în zona tâmplelor, o înţepătură la baza craniului. Trebuie să iau o decizie. Una care nu are legătură cu noţiunile de

bine şi de rău.

Lakshmi va înţelege. Ea mereu a înţeles totul. Munca

pe care o fac cu drag, ceva ce fac doar pentru mine – asta a încercat să-mi spună. Cu mulţi ani în urmă, când ea era maestra tatuajelor cu henna din Jaipur, şi m-a îndemnat să-mi croiesc un viitor mai luminos. Ea a vrut să-mi găsesc locul în această lume, nu doar ca soţie şi mamă, ci ca fiinţă independentă.

Mă ridic de pe podea. Pot şi vreau să fac asta. Dar va trebui ca lucrurile să se schimbe.

Mă îndrept spre patul nostru şi aşez chiloţii lui Mathilde, netezindu-i frumuşel, chiar în centrul cuverturii.

Aud cheia lui Pierre în broască. Aproape că-l văd agăţându'şi haina în cuier, scoţându-şi

pantofii, străbătând holul.
Intră în dormitorul nostru.
— Radha, eşti acasă...
Ochii i se îndreaptă spre singura pată de culoare de pe cuvertura albă.
Rămâne cu gura căscată. Face ochii mari.
Se întoarce încet spre mine.
— E prima dată când...
îşi trece mâna peste gură.
— A fost doar sex. N-a însemnat nimic.
Mă aşez pe marginea patului şi îmi frec tâmplele.
— Dar dacă pentru ea a însemnat ceva? Te-ai gândit vreo clipă la asta, Pierre?
Mă surprinde cât de calmă sunt. Inima îmi bate normal. Mâinile nu-mi tremură. În trupul meu nu există furie, dezamăgire, panică sau disperare.
Pierre stă în picioare, şovăielnic. Soţul meu. Un bărbat pe care îl cunosc de treisprezece ani.
— Sau ăsta a fost – zic eu mai departe, netezind bordura chilotilor lui Mathilde – ăsta a fost modul tău de a-mi spune că eşti nemulţumit de mine? Ştiu deja că eşti nemulţumit. În legătură cu slujba mea. Cu programul de lucru. Cu nevoia mea de a avea ceva separat de familie. Dar nu era nevoie să-i faci asta lui Mathilde.
Se încruntă şi gesticulează larg cu un braţ în lateral.

— Lui Mathilde? strigă el cu faţa aprinsă de frustrare. Mathilde a fost mai mult decât fericită să-mi sară în aşternut. Are exerciţiu, Dumnezeu mi-e martor! E femeie în toată firea. A hotărât singură.

Simt deodată miros de scorţişoară – e considerat un parfum dulce, dar are o notă amară. Pierre e furios că vreau să-mi apăr cea mai bună prietenă. Face un pas spre mine.

— Ce e mai grav, faptul că m-am culcat cu Mathilde sau că tu ai tinut ascunsă de mine existenta lui Niki în toţi aceşti ani? Aveai un fiu, Radha, şi nu mi-ai spus! Cum crezi că se simte un bărbat pus în situaţia asta?

— Nu mai rău decât m-am simtit eu fiindcă mi-am părăsit fiul meu şi am păstrat secretul faţă de toată lumea. Dacă ţi-aş fi spus de existenţa el, te-ai fi căsătorit cu mine? Am fi avut o viaţă împreună? Am avea acum două fiice minunate? Nu am vrut să risc o viaţă fără tine, Pierre. N-aş schimba ultimii treisprezece ani pentru nimic în lume.

Cutele de pe frunte i se netezesc. Maxilarul i se relaxează.

— Nu pot să schimb ce am făcut şi ce n-am făcut cu ani în urmă. Trebuie să merg înainte, *chérie.* La fel şi tu. Am tot încercat să-ţi spun de ce munca mea cu parfumurile e

importantă pentru mine. Mă transportă. Mă entuziasmează. Mă poartă în locuri în care n-am fost niciodată. Am *nevoie* de ea. Şi mă face să mă simt necesară în lumea asta.
Pierre ridică fruntea, ca şi când ar da să spună ceva. Ridic mâna ca să-l opresc.
— Da, ştiu că fetele au nevoie de mine, dar nu e acelaşi lucru. Ele vor pleca într-o zi, îşi vor începe propria viaţă. Dar eu voi avea mai departe asta. Acest lucru care îmi stârneşte curiozitatea şi îmi dă de

> >

gândit. Ce-i va dărui acest parfum celui care îl poartă? Cum va schimba felul în care evoluează în viată? Ce

}

amintiri îi va trezi? Vor fi amintiri fericite sau triste? îi va deschide parfumul noi oportunităţi pentru viitor? Aceste lucruri contează pentru mine, Pierre. Ele sunt la fel de importante pentru mine ca o clădire pe care o proiectezi tu pentru ca oamenii să lucreze sau să locuiască în ea. Fie accepţi asta, fie nu. întind rugător mâna spre el.
— Poţi să accepţi?
Pierre cântăreşte oferta, cu privirea ţintă la mâna mea întinsă.
Umerii i se prăbuşesc, iar ochii i se umplu de lacrimi.
— Nu pot.
Seara, Pierre mă anunţă că trebuie să iasă

să se plimbe şi să reflecteze.
Dau două telefoane. Mai întâi o sun pe Florence.
— Poţi, te rog, să le aduci pe fete acasă?
— Ce? Acum?
Le aud în fundal pe fete jucând un fel de joc cu Niki. Râd şi se ceartă în acelaşi timp, tachinându-se între ei. Mă gândesc cât de greu va fi pentru fete să afle că mama şi tatăl lor nu vor mai locui împreună sub acelaşi acoperiş. Mai întâi va fi o separare, apoi un divorţ. Două case între care vor trebui să se împartă. Inima îmi trepidează.
— S z7 *te plait—,* Florence.
Ceva în tonul meu o pune în cumpănă. O aud închizând o uşă. Nu-mi mai aud copiii. *Copiii mei. Toţi trei.* Cât de ciudat, cât de minunat şi de înfricoşător sună asta! în curând va trebui să Ie spun lui Shanti şi Asha despre Niki. Dar când? Şi cum? Ce vor zice fetele mele când le voi destăinui că am avut un copil când nu eram cu mult mai mare decât Shanti? Florence oftează.
— îl părăseşti pe Pierre.
O rosteşte ca pe o afirmaţie, nu ca pe o întrebare.
Oare soacra mea a ştiut întotdeauna să mă citească asa de bine? Mai întâi şi-a dat seama că Niki e fiul meu. Acum a ghicit că pun capăt căsătoriei cu fiul ei. Am o ezitare. N-ar trebui să fac asta la telefon. Vocea îmi

e aproape o şoaptă când răspund.
— *Oui.*
— Of, Radha! M-a sunat Mathilde. Fată fără minte. Regretă profund tot ce s-a întâmplat.
— Nu ăsta e motivul pentru care o fac. înţelegi, nu? Florence tace. Ne ascultăm una celeilalte respiraţia. în cele din urmă răspunde:
— Acum două zile, i-am spus lui Pierre că, de când te- ai întors din Agra, parcă eşti alta. Nu cred că e doar fiindcă a apărut Niki. E mai mult de atât. Dai senzaţia că ţi-ai găsit centrul de greutate. E ca şi cum, în India, ai regăsit o bucată din tine pe care o pierduseşi.
Iată, din nou! Aceeaşi idee, că noi, femeile, ne pierdem pe noi însene. Lakshmi spunea întotdeauna că henna e o modalitate prin care o femeie îşi regăseşte o parte din ea pe care poate o rătăcise. Iar Sheela spunea că vrea să le readucă la viaţă pe femeile uitate pentru că, în timp ce imaginile lor pictate erau celebre, ele însele erau invizibile; fuseseră aruncate ca pe nişte ambalaje de bomboane. E această obliterare a noastră opera altora sau ne-o provocăm chiar noi, femeile?
Mă silesc să revin în prezent. Florence vorbeşte în continuare:
— Pierre n-a vrut să audă. L-am răsfatat, Radha. Şi am

lăsat-o şi pe bunica lui să-l răsfeţe. întotdeauna a avut tot ce şi-a dorit. Nu îşi poate imagina o viaţă în care nu totul merge aşa cum îşi doreşte. îmi pare rău. Nu ştiu ce să răspund. Cu o lună înainte de despărţirea mea de Pierre, m-aş fi aşteptat ca Florence să sară în sus de bucurie auzind că fiul ei are o relaţie cu Mathilde. în mod surprinzător, reacţia ei de acum e mai îndurerată, mai domolită.

— Le spui fetelor în seara asta?

— Da, o să le spunem împreună. Pierre se întoarce de la plimbare până atunci.

Am vorbit despre multe lucruri în seara asta, inclusiv despre cum să le dăm fetelor vestea. El a plâns. Am plâns şi eu. Ne-a fost bine împreună atâţia ani. Până când, într-o bună zi, nu ne-a mai fost. Până când mam îndrăgostit de munca mea. încă nu a înţeles, poate că nu va înţelege niciodată. Dar şi Pierre merită să fie fericit şi sper să găsească pe cineva care îşi doreşte aceleaşi lucruri ca şi el. Nu va fi uşor pentru mine când se va întâmpla asta. Ştiu că voi fi geloasă – nu mă voi putea abţine. în momentele mele cele mai egoiste, vreau ca Pierre să mă iubească doar pe mine pentru tot restul vieţii. Asta mi-am dorit la vârsta de paisprezece ani, când l-am lăsat pe Niki în grija Kantei şi a lui Mânu. Voiam ca Niki să

mă iubească doar pe mine. Dar n-ar fi fost drept. Şi n-am fi fost fericiţi niciunul dintre noi: nici Niki, nici Kanta, nici Mânu şi nici eu.

— Pierre va avea nevoie de tine, Florence.

— Nu cred că Pierre a avut vreodată nevoie de mine, pufneşte ea zeflemisitor.

Poate că are dreptate. Acel Pierre pe care îl cunosc nu i-a spus niciodată mamei sale că o iubeşte, cel puţin nu în prezenţa mea.

— *Eu* am nevoie de tine, Florence, spun eu molcom, şi îmi dau seama că e adevărat.

Florence tace preţ de câteva clipe. Când vorbeşte din nou, glasul îi e greu, tremurat, iar înecat în lacrimi, îmi amintesc celălalt motiv pentru care am sunat-o.

— A spus Niki când se întoarce acasă?

— La sfârşitul săptămânii. Are de dat nişte examene în Jaipur.

— Crezi că ai putea interveni să-l primească la École?

— Care École?

— Acea Ecole. L’Ecole des Beaux-Arts, desigur. Acolo e locul lui.

— Aha!

Aproape că îi văd zâmbetul.

După conversaţia cu Florence, sun la Shimla.

Lakshmi râde când ridică receptorul. în fundal îl aud pe papagal cârâind: „Pushpa, urăsc lacrimile!”. Jiji îmi spune că Malik şi

Nimmi tocmai s-au întors de la filmul *Amar Prem.* Malik interpreta în faţa lor o scenă în care personajul spune: *Pushpa, urăsc lacrimile.* Acum Madho Singh a preluat-o şi o repetă fără oprire. Aud un foşnet şi îmi dau seama că Malik a luat receptorul de la Jiji.

— *Choti behen,* în această familie va curge un potop de lacrimi dacă nu vii să ne vezi curând. Şi, Radha, eu urăsc lacrimile! adaugă el râzând.

Madho Singh cârâie:

— Radha, eu urăsc lacrimile!

Asta îi face pe ceilalţi locatari ai casei lui Jiji să râdă. Oricât de tristă mă simt în seara asta, mă trezesc zâmbind. îi aud pe Chullu şi Rekha întrebându-l pe doctorul Jay dacă îi duce şi pe ei să vadă filmul. Ah, ce dor îmi e de ei! Şi cât de mult mi-as dori să fiu cu ei la Shimla – chiar acum – împreună cu cei trei copii ai mei!

Jiji revine la telefon.

— Niki a sunat-o pe Kanta. Vine acasă. Mai are de susţinut examenele finale înainte de a absolvi liceul. Apoi poate merge la universitate.

Face o pauză, apoi zice:

— Ai reuşit, Radha.

— A fost mai greu decât tot ce am făcut până acum.

— Să-i spui lui Niki că tu i-ai dat viaţă?
— *Hahn,* îi răspund oftând. Mă simt... uşurată. Acum ştiu toţi despre Niki. Pierre, Florence, Mathilde -
Mă opresc. Nu ştiu de ce, dar ezit să-i spun despre Mathilde şi Pierre.
Tonul ei se schimbă.
— Ce s-a întâmplat?
Sora mea a ştiut mereu să audă lucrurile pe care nu le spun.
— Nu ştiu încă, Jiji. încerc să-mi dau seama.
Ea aşteaptă. îi aud paşii, parcă încearcă să găsească un loc mai liniştit de unde să vorbească cu mine.
— Şi fetele? Le-ai spus că au un frate?
— Nu încă, Jiji. Trebuie să găsesc momentul potrivit. Lakshmi sigur îşi dă seama cât de multe se întâmplă dintr-odată în viata mea.
— *Theek hai.*
Apoi schimbă subiectul.
— Ce s-a întâmplat cu proiectul tău şi cu *mitti attaf' K* funcţionat?
J
Descriu calvarul cu Ferdie şi cum a răsturnat Delphine situaţia.
— O ţii minte pe Sheela Sharma?
Lakshmi nu răspunde imediat.
— Sheela Singh acum, cred, spune ea precaută.
— În curând o s-o cheme Sheela Sharma din nou. îi povestesc că Sheela a fost cea care a

comandat parfumul pentru *Olympia* lui Manet şi că plănuieşte să plece din casa soţilor Singh şi să pornească o linie de parfumuri. Cu mândrie, relatez înţelegerea pe care am facut-o în legătură cu Niki. Sheela va găsi o modalitate de a-i finanţa cei cinci ani de studii la Beaux-Arts în schimbul promisiunii mele de a lucra la linia ei de parfumuri.

Aud ezitarea din glasul surorii mele.

— Şi tu te bizui pe ce spune ea? încrederea mea începe să slăbească.

— Ce vrei să spui?

— Ceva nu pare în regulă, Radha. Acea familie găseşte căi de a-i corupe pe toţi cei care intră în cercul lor.

— La fel spunea şi Sheela.

îmi aud tonul defensiv din glas.

— Tocmai de aceea crede că e mai bine ca Niki să nu se alăture familiei Singh în America.

Sunt sigură că am făcut un târg bun. Vocea îmi sună mai ferm când adaug:

— Am încredere în ea, Jiji.

După câteva clipe, sora mea încuviinţează.

— *Accha.* Dar ai grijă, bine?

Apoi, după încă un moment de tăcere, întreabă:

— Şi altceva?

E acum sau niciodată, aşa că spun pe nerăsuflate:

— îl părăsesc pe Pierre.

Scoate un mic sunet dezaprobator.

— Ce s-a întâmplat?

S-au întâmplat multe. Dar îi spun doar atât:

— Nu-i place că sunt o mamă care lucrează. Şi pe măsură ce trece timpul, îl deranjează tot mai tare. Mi- am dat în sfârsit seama că va fi fericit doar dacă lucrez ca asistentă de laborator pentru tot restul vieţii sau dacă renunţ la slujbă. Aşa a spus când am vorbit. Şi ştii că eu nu mă voi mulţumi cu niciuna din variantele astea, Jiji.

Ea îmi lasă timp să continui.

— Regret că n-am ştiut atunci ce ştiu acum. Cum puteam să prevăd această pasiune a mea pentru chimie şi parfumuri? Şi ambiţia mea? Vreau să mă întorc şi să termin al doilea an de chimie ca să înţeleg mai bine. Până acum m-am bazat pe instinct. Sunt sigură că Delphine mă va sprijini.

— Eşti foarte muncitoare, *choti behen.* Asa ai fost mereu. Să nu crezi că am uitat cum mi-ai îmbunătăţit pasta de henna şi reţetele de gustări dulci şi sărate pe care le-am creat pentru clientele mele.

Lauda ei îmi încălzeşte sufletul.

— Şi mai e ceva.

Mă hotărăsc să-i spun despre Mathilde şi Pierre. Tonul meu nu transmite nicio emoţie atunci când îi povestesc.

— De-asta vrei să-l părăseşti pe Pierre?
— Nu, Jiji. Când Mathilde mi-a făcut mărturisirea, m-am simţit... dezamăgită. Dezamăgită că Pierre a ales să se culce cu cea mai bună prietenă a mea. Ştiam deja că e supărat. Voiam doar să facă şi el un pas spre împăcare.
— Mi-o amintesc pe Mathilde ca pe o făptură fragilă, intervine Lakshmi. Face pe dura, dar înăuntrul ei e multă slăbiciune. I-a lipsit prezenţa unei mame.
— Da, şi Pierre ar trebui să ştie asta. Doar o cunoaşte de treisprezece ani! îmi pare rău pentru *ea.* O aventură ca asta într-un moment în care se simte vinovată şi tristă că şi-a abandonat mama o va descuraja mai tare. Are vreo noimă ce spun?
Lakshmi nu-mi răspunde.
— Şi Florence? Ştie despre toate astea?
— *Hahn.* Va trebui să mă bazez mult mai mult pe soacra mea ca să le ajutăm pe fete să treacă prin momentele astea. Sincer, ea fost minunată cu ele – la fel şi cu Niki. Ţi-am spus că a ghicit că e fiul meu din clipa în care l-a văzut? în mod ciudat, asta ne-a adus la un fel de înţelegere reciprocă.
Cum sora mea e atât de departe, îmi e uşor să-i spun ce mi-a împărtăşit Florence despre naşterea lui Pierre.
— Asta chiar a fost o surpriză.
Prin telefon, îl aud pe Madho Singh

strigând:
— îmi place *rabril*
— Şi mie! zice şi micul Chullu.
> >
îmi lasă gura apă. Mă întreb dacă Nimmi face *rabri* acum. Desertul acela cremos şi bogat e unul dintre preferatele mele şi unul pe care nu l-am făcut niciodată pentru fete, pentru că durează tare mult să-l prepari.
— Ţi-e frică, Radha?
Stau să mă gândesc: asta să fie emoţia pe care o simt?
— Sunt îngrozită, Jiji. Pur şi simplu îngrozită.
— Bine aţi venit! *Namaste\ Bonjour* îl aud acum cârâind pe papagal.
Undeva în străfundul mintii îmi încolţeşte gândul că Florence ar putea să-l găsească amuzant pe Madho Singh. Apoi, un alt gând surprinzător: mă întreb dacă ar vrea vreodată să viziteze India cu mine şi fetele.
Când Lakshmi vorbeşte din nou, vocea îi e plină de blândeţe.
— Vrei să vin acolo? Sau vrei să vii tu la noi pentru un timp?
N-am plâns până acum, cât a ţinut convorbirea, dar simt că se acumulează în mine această nevoie. Ce minunat că o am pe Lakshmi în viaţa mea, că am o familie aici şi în India! Cât de norocoasă sunt!
— *Nahee-nahee.* O să fiu bine. *Sunt* bine.

— Sună-mă oricând. *Accha, Rundo Rând*
— *Hahn-ji.*
Pun uşurel receptorul în furcă. Acum vin şi lacrimile. Mă duc în dormitorul meu şi iau o pernă. îmi îngrop faţa în moliciunea ei pufoasă şi ţip cât de tare pot. în apartamentul de mai jos, Georges cântă melodia lui melancolică la pian şi mă face să plâng pentru căsnicia mea distrusă, pentru prietenia mea greu lovită. Ce se va întâmpla cu fetele? Cum le voi explica micuţelor mele ce se petrece? Plâng până când se udă perna şi mă usturâ în gât de atâta jelit.

— „Cal castrat” în 1b. engleză, în original (n. trad.).

„Armăsar”, în 1b. engleză, în original (n. trad.).

— „Te rog”, în 1b. franceză, în original (n. red.).

PARTEA AIV-A

Petalele florii de iasomie sunt atât de delicate, încât trebuie culese cu mâna dis-de-dimineaţă şi duse rapid la un centru de distilare, înainte ca parfumul lor să se estompeze.

Paris
Aprilie 1975

Un ciocănit la uşă îmi spune că a sosit Florence să mă ducă la aeroportul de Gaulle. Zbor la Agra să mă întâlnesc cu Hâzi. în ultimele patru luni, Delphine, Michel şi cu mine am identificat şase dintre „femeile

uitate” ale Sheelei din diferite tablouri devenite clasice. Le-am studiat pe fiecare dintre ele – Gérard a fost de mare ajutor – ca să dezvoltăm idei despre arome care le-ar putea defini. Mai întâi e *La Berceuse* a lui Van Gogh, un portret reprezentând-o pe Augustine Roulin, soţia poştaşului din Arles, care s-a împrietenit cu artistul. Nu priveşte spre pictor, de parcă nu se simte confortabil în prezenţa lui; există acolo multe sensuri ascunse de adus la suprafaţă. Mai e şi *Leagănul* lui Berthe Morisot, în care o femeie veghează asupra unui copil adormit, pierdută în gânduri. E mama sau guvernanta? La ce se gândeşte oare? Luăm în considerare şi *Femeia la măsuţa de toaletă* a lui Morisot, datorită frumuseţii acelui torso acoperit doar pe jumătate al subiectului. Se îmbracă sau se dezbracă? Se citeşte o resemnare în acel spate răsucit, şi ne gândim să explorăm trăsătura aceasta. Am vrut să includem, desigur, şi un artist indian de excepţie, iar

Amrita Sher-Gil, cu lucrarea ei intitulată *Sumair,* pare o alegere perfectă. Şi, deşi nu prea apreciez modul în care Gauguin abordează reprezentarea femeilor tahitiene, cred că trebuie să-i onorăm soţia şi muza adolescentă, tahitiană şi ea, zugrăvită în *Tehamana are mulţi părinţi.*

Delphine mi-a dat *carte blanche* să lucrez

exclusiv la proiectul *Remember Me.* Crede că ar putea fi una dintre cele mai de succes lansări de parfumumuri ale deceniului pentru Casa Yves. Cu siguranţă cel mai de succes din cariera mea de până acum.

În decembrie, când i-am spus lui Delphine despre despărţirea mea de Pierre – trebuia să-i spun, întrucât mă gândeam atunci unde aveau să locuiască fetele şi cum puteam să petrecem timp cu ele şi eu şi Pierre – ea n-a făcut niciun comentariu legat de căsnicie, cum că ar fi un dat permanent, sau despre necesitatea de a încerca să rezolvăm lucrurile. După o jumătate de minut, a ridicat din sprânceană şi a întrebat:

— E altcineva la mijloc?

— Nu, am răspuns.

A fost fermă:

— *Bon.* Vei sta într-unul din apartamentele mele. *Unul* din apartamentele ei? Nu ştiam că are mai multe. După cum s-a dovedit, Delphine investeşte în imobiliare. Şi în mine.

— Aş vrea să te concentrezi pe munca ta, Radha. Ea va dura mai mult decât suferinţa. Poţi să faci asta?

Am dat din cap că da. A pus-o pe Celeste să se ocupe de instalarea mea. Era o garsonieră minusculă lângă Les Invalides, la jumătatea drumului între serviciu şi apartamentul din Saint-Germain. În câteva zile, Celeste a adus acolo un pat, un birou,

un scaun şi suficiente ustensile de bucătărie cât să facă din ea o locuinţă temporară. Florence a fost cea care a sugerat ca fetele să rămână în apartamentul din Saint-Germain, iar eu şi Pierre să stăm cu ele pe rând, câte o săptămână. în acest fel, îşi puteau păstra rutina. Şi aveau la apartament hainele, cărţile, rechizitele, tot ce aveau nevoie. A promis şi că îşi va face timp să ne ajute, în funcţie de programul nostru de lucru. Pierre locuia cu mama lui în săptămânile când nu stătea la apartament.
în noaptea în care le-am spus fetelor despre despărţirea noastră, ele veniseră acasă de la Florence cu nişte

- > desene la care lucraseră cu Niki.
Le-am rugat să ni se alăture în sufragerie. Asha era pe podea, în faţa măsuţei de cafea. Voia să-şi termine desenul.

y *y*

L-am lăsat pe Pierre să conducă discuţia. Când a terminat de explicat fetelor că nu vom mai locui cu toţii în aceeaşi casă împreună, Asha, copila cea lipsită de griji, care lua întotdeauna lucrurile cu calm, a părut alarmată.
— Cum o să-mi fac temele la matematică fără tata? Cine ne va face cina? Cum o să avem haine spălate? Cine o să-mi dea cu ulei de cocos în păr, *mamaril* Adică Shanti şi cu mine vom locui singure în apartament? Nu

ne puteţi face una ca asta!
Când a isprăvit era în culmea agitaţiei, cu fruntea şi obrajii aprinşi.
M-am aşezat pe podea lângă ea şi i-am luat mâinile între-ale mele.
— Totul va fi ca şi până acum. Ori tata, ori bunica, ori eu vom fi mereu aici să avem grijă de voi.
Asha mi-a respins mâinile şi s-a ridicat de jos.
— De ce nu mai putem trăi toţi împreună? Tu şi tata nu trebuie să vorbiţi unul cu celălalt dacă nu vreţi. M-am uitat la mezina mea, apoi m-am întors către Pierre. El s-a lăsat pe vine în faţa ei.
— *Chérie,* ştim că e greu. Va fi greu pentru noi toţi. Crezi că lui *maman* şi mie n-o să ne fie dor de voi în săptămânile în care nu vom fi aici?
Ochii de chihlimbar ai fiicei mele, la fel ca ai lui Pierre, erau plini de spaimă. Nu-i plăcuse niciodată schimbarea. Trăise mereu în aceeaşi casă, avusese mereu o soră mai mare, o bunică, doi părinţi.
— Tocmai de-aia trebuie să stati aici. Amândoi. Atunci nu vă va fi dor de noi. Te rog!
Pierre a încercat atunci o abordare diferită.
— Şi *grand-mère* trăieşte într-o altă casă. Dar vine des aici să fie cu noi. Va fi tot asa —
— La mine în clasă nimeni nu are părinţi

care locuiesc în locuri diferite! l-a întrerupt Asha.

Apoi a plecat suspinând în camera ei.

Pierre s-a ridicat şi s-a uitat în ochii mei. Am schimbat o privire. *Ştiam că va fi greu pentru copiii noştri. Dar îi rănim oare pe viaţă despărţindu-ne? Facem ceea ce trebuie? Suntem siguri că vrem să punem capăt acestei căsnicii?* Mi-am dorit în acel moment ca zeul Vishnu să apară printr-o minune şi să ne ofere tuturor ceea ce ne lipseşte. Să-l facă pe Pierre să accepte nevoia mea de a face munca pe care o iubesc. Să mă facă pe mine să accept nevoia lui Pierre de a fi stăpânul casei. Atunci Pierre şi cu mine ne-am uni într-un singur suflet, o singură minte, un singur decidem. Nu ar mai exista niciodată vreo altă ceartă în toată viata noastră împreună.

Dar Stăpânul Vishnu nu a apărut.

Din camera fetelor, auzeam plânsul înăbuşit al Ashei. După o clipă de ezitare, Pierre a ieşit şi s-a dus să vorbească cu ea.

Shanti, care nu scosese niciun cuvânt de când le dăduserăm vestea, s-a ridicat de pe canapea şi m-a luat de mână. S-a uitat la mine cu ochii ei seriosi şi a zis:

— Vorbesc eu cu ea, *maman.* Are să înţeleagă. Dacă ar fi să trăiesc alături de

fata aia din clasă care mă necăjeşte în legătură cu culoarea pielii mele, nici mie nu mi-ar plăcea. Tu şi *papa* nu trebuie să trăiţi împreună dacă nu vă mai place unul de altul.
Mi s-au umplut ochii de lacrimi.
— Nu plânge, *maman,* a zis Shanti, bătându-mă uşurel pe mână. Am zece ani acum. Tu ne-ai învăţat să gătim. Pot să gătesc eu pentru Asha şi pentru mine. Am luat-o în braţe şi am strâns-o tare de tot.
— Nu va fi nevoie, *ma chou-chou.* Numai dacă chiar ai chef să găteşti. îţi promit că eu şi *papa* vom încerca să facem să fie totul ca înainte atât cât se va putea. *D'accord?.*
I-am dat drumul din strânsoare şi mi-am sters ochii cu mâna. Părea atât de mică! Şi atât de înţeleaptă. Ochii ei căprui erau ai unui suflet trecut prin viaţă.
— Ti-e teamă?
A rămas tăcută o clipă. Apoi a dat din cap că da.
— Şi mie, am recunoscut eu.
M-am uitat la desenul de pe măsuţa de cafea, cel la care lucra Asha. Era familia noastră. Stăteam pe o bancă sub un copac. în fundal era un iaz. Trebuie să fie fost Grădinile Luxembourg, parcul preferat al Ashei. L-am recunoscut pe Pierre; avea capul cel mai mare şi părul cel mai scurt. Apoi venea Shanti, pe care am recunoscut-o după rochia roşie pe care îi place s-o poarte.

Lângă ea stătea Asha, cel mai scund personaj dintre cele patru. Ultima siluetă eram eu, dar desenul era terminat doar pe jumătate. Capul şi trunchiul erau colorate, dar picioarele nu le desenase încă. Parcă jumătatea de jos a mea îşi luase deja zborul.

Când deschid uşa garsonierei în care locuiesc acum, Florence e acolo, îmbrăcată într-o rochie cu curea, în palton şi cu poşeta în mână. Se apleacă înainte, să mă sărute pe obraji. îi întorc gestul.

Am fost aproape nedespărţite în ultimele cinci luni, asigurându-ne că programul fetelor e acelaşi ca înainte de despărţire. Apoi a venit vestea că dosarul lui Niki a fost acceptat de cei de la Ecole şi că va începe cursurile în toamna asta. Florence a cerut câteva favoruri, dar munca lui Niki şi-a spus cuvântul. Am constatat ce impact au avut sfaturile lui Gérard asupra desenelor lui Niki. Era bun înainte, dar acum era şi mai bun. Florence s-a oferit să-l găzduiască pe Niki pe durata studiilor, un aranjament care părea să-i mulţumească pe amândoi. Niki a zis în glumă că o s-o înveţe să gătească mâncare indiană şi, pentru prima oară, Florence n-a mai sărit ca arsă la auzul cuvântului curry. Acum Florence îmi zâmbeşte, un zâmbet care îi ajunge până în priviri.

— *Qa va?*

— *Qa va bien.* îi zâmbesc şi eu.

— Am făcut cafea. Vrei şi tu o ceaşcă?

Violetele, cu mirosul lor delicat, erau folosite în poţiunile de dragoste pentru a aduce fertilitatea în Grecia Antică, dar practicanţii medicinei ayurvedice foloseau violete pentru a vindeca durerile de cap şi afecţiunile pielii.

Agra Mai 1975

Sunt din nou în Agra şi căldura e apăsătoare. E ca şi cum soarele ne pedepseşte pentru o ofensă numai de el ştiută. Suferim în tăcere, aşteptând să se îndure de noi. Aerul condiţionat din maşina mea închiriată nu funcţionează. Deşi am coborât geamurile, aerul care îmi adie pe lângă obraz e ca o briză de o sută de grade. De cum ajung la *kotha,* proprietarul atelierului de reparat biciclete se grăbeşte să-mi ia valiza de la şofer şi mă conduce la etaj în sala de banchete, unde e mult mai răcoare. Ferestrele înalte sunt acoperite cu rogojini enorme de *khus.* O bătrână le stropeşte cu apă. Vântul care se strecoară prin rogojinile de iarbă eliberează acel parfum minunat de vetiver şi răcoreşte camera. Când femeia termină cu o parte a camerei, se mută în cealaltă şi începe să ude din nou împletitura de *khus.* încă o dată, îmi amintesc de copilăria mea, când eram prea săraci ca să ne permitem rogojini de *khus*

mari ca acestea; trebuia să ne descurcăm cu un evantai făcut din iarbă de vetiver pe care îl cufundam la răstimpuri în apă.

Hâzi şi Nasreen par să se simtă destul de bine cu toată arşiţa de afară. Din când în când, îşi şterg buza de sus cu capătul sariului. Mă întâmpină cu entuziasm, implorându-mă să mai stau cu ele. Şi cine alta ar putea să-mi aducă paharul cu *sharbat* Rooh Afza dacă nu Binu, fata de la bucătărie! îmi zâmbeşte larg când intră în încăpere, ducând cu mândrie băutura răcoritoare. Nu cred că are de obicei acces acolo unde se adună oaspeţii.

Hâzi se uită la mine, ridică din sprânceană şi îşi leagănă capul dintr-o parte în alta.

— Binu a insistat – ba nu, s-a rugat, a implorat – s-o servească ea pe doamna de la Paris.

Râd şi iau băutura din tava lui Binu.

— *Shukriya,* Binu. Care sunt noutăţile despre misiunea spaţială?

Binu stă în poziţie de drepţi, de parcă aş fi profesoara care pune o întrebare în clasă.

— Luna trecută, India a lansat primul său satelit. Acum patru zile, *Amreeka* a lansat cu succes un satelit astronomic care să se rotească în jurul ecuatorului. în două săptămâni, Uniunea Sovietică va trimite doi cosmonauti la o statie spaţială ca să efectueze experimente şi să repare

porţiunile avariate ale staţiei Salyut 4.
îmi zâmbeşte de parcă ar întreba: *Cum m-am descurcat?*
Dau din cap uimită. Niciuna dintre fiicele mele nu e interesată de nave spaţiale. Din nou mă întreb: de ce ar fi în stare fata asta dacă i s-ar oferi o sansă?
Hâzi se întoarce spre mine.
— Vrei să mănânci ceva, da?
Ar fi nepoliticos să spun că nu mi-e foame când ştiu că gazdele mele trebuie să fi pregătit nişte adevărate specialităţi, aşa că încuviinţez cu o înclinare a capului. De cum primeşte porunca de la Hâzi, Binu o ia la goană, străbate încăperea şi apoi coboară scările, strigând către bucătarul aflat cu un etaj mai jos. Nasreen întreabă de sănătatea tuturor, de fiecare persoană din casa lui Lakshmi şi din a mea. Le asigur că toată lumea e bine. îmi spune că fiica ei, Sophia, s-a întors la facultate, fiindcă altfel ar fi dorit să mă revadă.
De data aceasta am venit la Agra din două motive: să vorbesc cu Hâzi şi Nasreen despre alte uleiuri esenţiale cum e *mitti attar,* pe care ar putea să le producă la fabrica lor şi pe care aş dori să le folosesc pentru linia de parfumuri a Sheelei. La urma urmei, avem mult mai multe femei uitate pe care să le aducem la viaţă cu ajutorul parfumului. în al doilea rând, vreau să

explorez ideea de a instrui nişte fete ca Binu în arta producerii uleiurilor, ceea ce ar implica chimie, matematică şi instincte bune.

Dar mai întâi aştept să mi se alăture alte două persoane. Ar trebui să ajungă aici în curând.

De data aceasta, curtezanele casei sunt invitate să ia prânzul împreună cu noi. Se aşază în semicerc în jurul nostru.

Zâmbind, Nasreen spune:

— Vor să te întrebe despre Paris. Te consideră fascinantă.

încep să râd, fiindcă eu n-aş folosi cuvântul „fascinantă” pentru a mă descrie.

— Şi mai vor să ştie şi cum ai căpătat ochii ăştia verzi, adaugă ea. Curtezanele dau din cap cu entuziasm.

Le povestesc despre ochii lui Maa, care erau mai mult de un albastru tulbure, şi despre ochii lui Lakshmi, care au ieşit albastri-verzui, fată de ai mei, în care e mai mult verde decât albastru. Familiile părinţilor noştri au trăit dintotdeauna în nordul Indiei, ceea ce înseamnă că şi-ar fi putut amesteca sângele cu al unor perşi, afgani sau chiar al unor comercianţi europeni, sau poate că aşa s-au născut, cu ochi deschişi la culoare. Mai multe femei dau din cap.

Tocmai atunci soseşte prima serie de antreuri: *pakoras* mititele – legume şi bucăţi

de carne învelite în aluat şi

apoi prăjite – servite cu chutney de tamarind şi coriandru. Apoi vin platouri cu *a lo o tikka* şi *papadam.* Apoi, aceste doamne elegante, toate în veşminte fine de mătase şi bijuterii de aur, vor să ştie ce fac eu toată ziua. Le explic în ce constă profesia mea. Par nedumerite. Una dintre ele întreabă:

— Adică, la Paris, stai toată ziua la masa de lucru într- un laborator? Şi cum rămâne cu franţujii, cu romantismul şi vinul şi mâncarea rafinată?

Asta face tot grupul să izbucnească în râsete maliţioase. Mă gândesc la Pierre. La faptul că s-ar putea ca până la sfârşitul acestui an să nu mai fiu căsătorită cu acel franţuz. Simt în piept un junghi ascuţit.

— Văd că am venit la tanc!

E Malik, aşa că sar să-l întâmpin. Sunt atât de fericită să-l văd, încât îmi dau lacrimile. Vărul meu, asa cum îmi place să-l consider, vine să salute mai întâi gazdele cu un *salaam,* apoi mă ia în braţe. Nu-mi vine să mă mai desprind de el! Chiar în spatele lui se află Jiji. O strâng şi pe ea într-o îmbrăţişare.

Curtezanele sunt entuziasmate la vederea nou- venitilor, exclamând şi schimbând observaţii. Malik e puţin mai înalt decât mine şi tot subţire ca o trestie de henna. L-

am văzut nu o dată devorând atâta mâncare cât să sature trei oameni, dar nu pune un gram pe el. Părul lui des e tuns în scări, asa că arată mai mult a american decât a indian. Poartă o cămaşă albă imaculată, cu mânecile ridicate şi pantaloni de un cafeniu-deschis. Lakshmi, ca de obicei, are o înfăţişare distinsă; e îmbrăcată într-un sari de bumbac albastru apretat, cu bordură argintie, şi o bluză albă. Părul îi e prins la ceafa, iar în jurul cocului poartă o *gajra,* o mică ghirlandă de iasomie. Miroase divin. A adus mai multe astfel de *gajra,* pentru gazde şi pentru mine, ca să ni le lege la încheietura mâinii. îşi împreunează palmele într-un *namaste* adresat tuturor celor prezenţi.
Malik îsi duce o mână la inimă.
— *MemSahibs,* văd că sunt depăşit numeric. îşi scoate batista şi o flutură spre întreaga adunare.
— Mă declar învins. Sunt al dumneavoastră cu totul. Curtezanele îl tachinează la rândul lor – unele discret, altele mai cu neruşinare – şi izbucnesc în râs.
Se mai aduce mâncare, în timp ce Malik şi sora mea se aşază lângă mine.
Mă simt ocrotită şi iubită. Mă simt întreagă.
La lăsarea serii, când căldura se domoleşte şi înainte ca oaspeţii casei să sosească pentru distracţie în sala mare,
Hâzi ne însoţeşte la fabrica de *attar.* Vreau

ca Jiji şi Malik să vadă ce se întâmplă aici, cum măsoară bărbaţii temperatura apei, cum se desfăşoară procesul de distilare şi logistica. Vreau să-şi dea seama după miros de calitatea acestui *mitti attar* şi să vină cu idei pentru alte arome pe care ar putea dori să Ie folosească în loţiunile pe bază de plante pe care le creează. Ştiu că Jiji preferă mirosurile naturale, dar unele dintre remediile pe care le face ar putea mirosi mai atrăgător adăugând o picătură de *attar.* Ea a căzut de acord cu Malik că e o idee splendidă pentru afacerea lor, aşa că l-a adus şi pe el la Agra.

Ca şi înainte, bărbaţii de la fabrica de *attar* îşi văd de treburi în tăcere. Aruncă o privire spre noi şi ne salută dând din cap, apoi se întorc la munca lor. Vorbesc numai atunci când trebuie să pună o întrebare sau să dea un ordin direct. Transpiraţia le curge de pe frunte în ochi în timp ce mai îndeasă bălegar de vacă pe foc sau măsoară temperatura, punându-şi palmele pe cuvele de cupru, sau mai adaugă *mitti* în vase.

— Folosim doar două din cele patru cuptoare, pentru că atât avem nevoie să producem acum, ne lămureşte Hâzi calm.

Malik îi urmăreşte din priviri pe bărbaţi. Se

uită la Hâzi şi întreabă cu un gest dacă poate vorbi cu ei. Ea încuviinţează. Eu rămân la umbra streşinii şi încerc să mă răcoresc cu un evantai de mână din *khus* pe care mi l-a dat Hâzi. Lakshmi, mai obişnuită cu căldura, şi-a acoperit capul cu *pallu* pentru a se feri de soare.
Agitaţia stârnită deodată la fabrică ne trezeşte interesul, încep să sosească fetele. Sunt îmbrăcate în fuste purtate sau tocite până la urzeală şi în *salwar kameez.* Sunt în picioarele goale sau încălţate în *chappals* de cauciuc. Au vârste diferite: cea mai mică trebuie să aibă zece ani, cea mai în vârstă are, poate, optsprezece. Stau grămadă în faţa lui Hâzi.
Hâzi bate din palme şi îi cheamă pe bărbaţi. Aceştia nu se grăbesc să dea curs invitaţiei. Nu prea înţeleg ce se întâmplă. Cei care se ocupă de foc nu se îndură să plece, de teamă că lichidul din oalele de cupru o să se supraîncălzească.
— Haideţi, haideţi, îi îndeamnă Hâzi, încurajându-i cu un zâmbet.
încet, bărbaţii formează un grup în faţa tinerelor. Sunt aduşi de spate fiindcă stau ghemuiţi, văd de cuptoare, cară saci cu pământ. Pe lângă asta sunt şi plini de praf şi desculţi.
— Voi munciţi din greu. Fetele astea sunt

aici să vă ajute. O să le învătati tot ce stiti.
Bărbaţii aruncă priviri suspicioase spre fete. Hâzi îşi flutură mâinile încărcate de bijuterii în sus şi în jos ca să le alunge temerile.
— Nu vă fură slujbele. Au să ajute la extinderea fabricii noastre, astfel încât să avem mai multe locuri de muncă decât înainte. *Aap samajh-jao?*
Câţiva încuviinţează dând din cap, dar cu ciudă. Unul dintre bărbaţii mai în vârstă, îmbrăcat într-un *dhoti*
murdar şi cămaşă cu buzunare la piept, obiectează:
— Ele nu pot să ridice saci grei cum facem noi. Nu pot să împingă roabele alea mari.
Sprâncenele lui albe şi stufoase se unesc deasupra nasului. îşi curăţă gâtlejul şi scuipă pe pământ în stânga lui.
Hâzi îl lămureşte calm:
— Trei fete pot să ridice sacul. Alte două pot ajuta cu câte o roabă. Una poate să adauge apă în vasele cele mari.
Bărbaţii se uită unul la altul.
— Fetele vă pot uşura treaba, continuă Hâzi. Hai să încercăm, bine? întoarceti-vă toti la locurile voastre.
Când aveţi nevoie de ceva, spuneţi fetelor celor mai apropiate de voi.
Bate din palme şi se adresează fetelor:

— Voi staţi câte două-trei la fiecare punct de lucru. Când domnul de acolo cere ceva, îi aduceţi.

Fetele dau din cap că au înţeles.

Bărbaţii dau fuga înapoi la locurile lor de muncă, verificând temperatura, apa, focul.

Fetele se despart în grupuri mai mici, aşteptând. Unul dintre bărbaţi comandă: „Bălegar de vacă!” Cel care transportă de obicei combustibilul începe să-şi încarce roaba cu bălegar de vacă. Două fete pun repede mâna să-l ajute. Omul se opreşte şi se holbează la ele. Fetele lucrează atât de repede, încât roaba e plină cât ai bate din palme. Apucă apoi de mânerele de lemn în locul lui, fiecare câte unul, şi o împing până la cel care întreţine focul; omul aşteaptă lângă cuptor. Roaba s-a clătinat mai mult decât dacă ar fi condus-o bărbatul care făcea în mod normal această treabă, dar nu se putea nega faptul că fetele au fost în stare să îndeplinească sarcina.

Un alt muncitor rulează lut amestecat cu lână, formând tuburi late de cinci centimetri. Două fete se uită la el cum aplatizează lutul, prefacându-l într-o panglică, şi cum îl roteşte apoi într-o spirală. Cea mai mică fată din grup ia următorul tub de lut de la el, îl apasă cu degetele ei subţirele şi îl înfăşoară exact aşa cum a făcut el. O altă fată îi urmează exemplul. Aceste panglici de lut vor

fi folosite pentru a sigila partea de sus a vaselor de cupru atunci când apa şi materiile prime au fost puse în interior. Lakshmi, Malik şi cu mine urmărim cum fiecare fată preia câte o sarcină ca să dea o mână de ajutor.

Ca un regizor de teatru, Hâzi bate din nou din palme. Toţi muncitorii, inclusiv fetele, se opresc din treabă ca să se uite la ea.

— începând de mâine, construim zece cuptoare noi. Oalele de cupru vor ajunge în cinci zile, când cuptoarele vor fi uscate. Până atunci, fiecare dintre aceste fete îşi va face ucenicia pe lângă fiecare dintre voi. Pentru că voi stăpâniţi perfect meşteşugul. Aveţi ani întregi de experienţă pe care o puteţi transmite mai departe. *Teek hav!*

Bărbaţii, acum mai mult nepăsători decât ostili, îşi pleacă aprobator capetele.

— *Shukriya,* zice Hâzi zâmbind larg.

Acum apare în mare grabă şi Binu, aducând cu ea acea energie fără astâmpăr pe care am admirat-o atât de mult când am întâlnit-o prima oară.

— îmi pare rău că am întârziat atât de mult, *Ji,* se scuză ea faţă de Hâzi. A trebuit să ajut cu mâncarea pentru diseară.

Nouă, celorlalţi, ne dăruieşte un zâmbet fermecător.

— Seara asta e numai a femeilor. Nu vor fi bărbaţi în

haveli.

Ochii ei poposesc surprinşi asupra lui Malik, iar apoi se îndreaptă încurcaţi către mine.

— Binu, acesta e vărul meu, Malik. Şi aceasta e Lakshmi, sora mea. Nu cred că ati făcut cunoştinţă data trecută. Malik va fi singurul bărbat prezent la cină în seara asta, dacă este îngăduit.

îşi leagănă capul dintr-o parte în alta, zâmbind. Cei doi dinţi din fată se dezvăluie a fi mai mari decât

ceilalţi[3]. De-a[3] drepul încântător! Binu se întoarce îndată către Hâzi.

— S-au descurcat bine, doamnă?

— Le-ai instruit cum trebuie, *shabash,* o laudă ea.

Apoi către noi:

— Binu le-a recrutat pe fete şi le-a spus la ce să se aştepte astăzi.

— *Hahn,* încuviinţează fata.

— Ce le-ai spus, Binu? întreabă Malik. Ne-au impresionat foarte tare.

— Le-am spus să se facă folositoare. Toate fetele ştiu să facă asta, răspunde fata, cu siguranţa unei femei mult mai trecute prin viaţă.

Pe când ne întoarcem la *kotha.* Hâzi ne spune că fetele vor primi lecţii de matematică şi chimie în fiecare după-amiază, în zilele când e prea cald ca să

muncească. Pentru început, li se va cere să lucreze doar şase ore pe zi şi li se va oferi mâncare. Odată ce pregătirea se încheie, vor lucra cu program întreg de opt ore.
Eu consider că ar trebui să meargă la şcoală. Mă uit la Lakshmi şi ştiu că şi ea gândeşte la fel. Mă întorc spre Malik, care, mergând în spatele nostru, le dă caramele fetelor dacă ghicesc răspunsul la întrebările pe care le pune.
— Cât face patru plus patru?
— Opt! strigă ele.
— Care este capitala Indiei?
— New Delhi!
— Sigur nu e Mumbai?
Se uită la el nesigure, până când îşi dau seama că le păcăleşte şi îi cer râzând:
— Dă-ne caramelele, te rugăm!
— Care este cea mai îndepărtată planetă?
— Pluto! strigă Binu, apoi întinde mâna după caramea.
Hâzi, cu mersul ei ca de raţă, merge cu câţiva paşi înaintea lui Lakshmi şi a mea. Fără să se întoarcă, spune cu glas liniştit:
— Ne vom îngriji de aceste fete la fel de bine ca de ale noastre. Dacă nu le-am angaja, s-ar putea să ajungă pe străzi sau să se mărite chiar înainte de a începe să aibă menstruaţie. Nu dorim soarta asta niciunei fete. Deci, având posibilitatea de a alege, nu aţi prefera să înveţe un meşteşug şi să facă

două ore de şcoală pe zi?

Parcă ne-ar fi citit gândurile.

Jiji întreabă:

— Hazi-yz, dar au să fie oare în siguranţă, cu toţi bărbaţii aceia de la fabrică?

Bătrâna curtezană chicoteşte.

— Am numit-o pe Binu şefa. Va avea ea grijă. Unul dintre motivele pentru care mama ei a trimis-o la noi e că propriul tată îi trăgea clopotele. Binu a sărit la el cu cuţitul. I-a spintecat mâna. Mama ei a spus că va fi mai în siguranţă la noi. Şi asa este.

Seara, sărbătorim cu carne de vânat, vinete în sos de unt, curry de ouă, orez cu cartofi, curry de linte roşie, pui tandoori, *bhaji* cu ceapă, *nan* la grătar, *kofta* de miel, *paneer* de nucă de cocos şi spanac. După cină, femeile dansează şi cântă la sitar şi la *tabla.* Fetele lui

Binu, aşa cum am început să le numesc în mintea mea, sunt fascinate de aceste făpturi exotice. Ochii lor rătăcesc necontenit împrejur, prin atâta opulenţă – covorul de mătase, pernele umplute cu fulgi, brăţările şi colierele de aur ale curtezanelor. Sunt sigură că nu vor uita niciodată această seară.

Savurez orele de după cină, când Malik vine în camera noastră şi suntem doar noi trei, ca odinioară. Malik stă pe podea, sprijinit de

perete. Jiji şi cu mine întoarcem somiera ca să fim cu faţa spre el şi ne aşezăm pe ea cu picioarele încrucişate sub noi. Malik mai are câteva caramele în buzunar şi le aruncă una câte una în aer, prinzându-le cu îndemânare. Vorbim despre fabrică şi despre fetele lui Binu. II întreb pe Malik ce-i mai fac copiii şi cum merg afacerile la Grădina Tămăduirii (da, aşa şi-au numit Lakshmi şi Malik compania).

— Mă bucur să văd că arăţi atât de bine, *choti behen.* M-am întristat aflând despre Pierre. întotdeauna mi-a plăcut de el, mărturiseşte Malik, aruncându-mi o caramea.

— Şi mie.

Zâmbesc şi desfac ambalajul caramelei, băgând-o apoi în gură.
— Cred că de mult stătea să se întâmple, dar nu mi- am dat seama. îmi tot ziceam că lucrurile se vor schimba. Sunt bine, îl asigur zâmbind. Pierre e bine, fetele sunt bine şi ele. Totul va fi bine.
— Le-ai spus fetelor despre Niki? mă întreabă apoi Malik.
Clatin din cap cu regret. E singurul lucru pe care l-am tot ocolit. Din clipa în care le voi spune lui Shanti şi Ashei că Niki e fratele lor, vor pune sau vor dori să pună un milion de întrebări, *doar treisprezece ani când ai avut un copil? Câţi ani avea tata atunci?* Parcă văd expresia de pe feţele lor în momentul în care le voi spune că Pierre nu este tatăl lui Niki. Asta va da naştere la şi mai multe întrebări. *De ce nu a stat Niki cu noi? L-ai părăsit pur şi simplu când s-a născut? Cine a avut grijă de el? De ce nu ne-ai spus despre el înainte? Niki ştie că suntem surorile lui?* Sunt oare destul de mari să înţeleagă viaţa pe care am dus-o ca fată în India? Şi, ştiind cât de impulsiv mi-am urmat eu inima, n-or să vrea să facă şi ele acelaşi lucru? Acum, că sunt mamă, mă înfior la gândul că s-ar putea îndrăgosti de un băiat care promite aur şi dăruieşte doar beteală. N-ar fi fost deloc plăcut să fiu în pielea lui Lakshmi cea de atunci, cu ani în

urmă, când a trebuit să-mi explice de ce Ravi nu avea de gând să recunoască niciodată că e tatăl copilului meu.

Cu coada ochiului, o văd pe Lakshmi ridicându-şi bărbia spre Malik. Ei comunică adesea în acest fel, fără cuvinte. El se ridică şi se îndreaptă spre patul nostru.

Se aşază lângă mine şi îmi întoarce uşor bărbia, astfel încât să-l privesc în ochi. Ochii lui, de un căprui închis, la fel ca adâncul fântânii din care scoteam apă în Ajar, sunt plini de compasiune. Se uită la mine o clipă înainte ca frunţile să ni se întâlnească. Parcă miar da o binecuvântare. Dragul, dragul de Malik!

— *Choti behen,* ai să găseşti tu o cale, mă îmbărbătează el.

După încă o clipă, se ridică şi se întoarce, aşezându-se din nou sprijinit de peretele din faţa noastră.

Lakshmi îşi scoate mica ghirlandă de iasomie din păr. Mi-o înfăşoară la încheietura mâinii. O apropii de nas şi inspir. Imediat, corpul mi se relaxează. Jiji îmi cuprinde mâinile în ale ei.

— Aceste flori miros cel mai puternic după apusul soarelui. Şi în viaţa ta apune o etapă, iar tu devii cea mai puternică versiune a ta.

Dar eu nu-i ascult cuvintele. Mă uit la brăţara de flori

pe care mi-a prins-o la mână. E ca la ceremonia *Raksha Bandan*[n] din India, unde surorile leagă o amuletă la mâna fraţilor lor. Asa cum îi legam şi eu lui Malik. E un mod de a recunoaşte că fratele acelei fete – sau cel

>
care întruchipează figura fratelui – va avea grijă de ea toată viata.

Mă îndrept de spate, mutându-mi privirea de la Malik la Lakshmi.

— Jiji, putem merge la bazarul de noapte în seara asta? Ea pare surprinsă.

— De ce?

— Să cumpăr *rakhi.*

Malik mijeşte ochii.

— Cred că le vând doar în august, când începe festivalul.

Acum, pe faţa lui Lakshmi se aşterne un zâmbet. Ştie la ce mă gândesc.

— *E* cineva care ar fi dispus să ne confecţioneze unele. Din cele dichisite, cu mărgele, beteală şi paiete, precizează ea, surâzând larg.

încă o dată, ne îndreptăm spre taraba lui Hari. Străveche tradiţie de relaţionare în India, masarea scalpului cu ulei de cocos activează chakra coroanei şi calmează mintea.

Paris

August 1975

Niki soseste mâine la Paris ca să se instaleze, înainte de a începe primul an de studii la École, peste două săptămâni. Florence ne va duce pe fete şi pe mine cu Peugeot-ul ei să-l luăm de la aeroport. Toată săptămâna, Shanti şi Asha au desenat momentele lor preferate cu Niki din timpul primei sale vizite la Paris. Au făcut teanc desenele amândurora şi le-au perforat pe o latură a colilor. Apoi au trecut o panglică verde aprins prin găuri ca să creeze o „carte” pentru el.

E rândul meu să stau săptămâna asta cu Shanti şi Asha în apartament. Miroase peste tot a ulei de cocos, cu care le-am uns pe păr azi-dimineaţă. Acum, seara, l-au dat jos spălându-se pe cap cu şampon, şi încă au părul puţin umed. Vor să li-l împletesc în cozi ca să doarmă cu el asa. Dimineaţa va fi ondulat, ca al actriţei Isabelle Adjani. Vezi lipite prin tot Parisul afişe cu cel mai recent film al ei, *Povestea lui Adele H.*

Mi-au transpirat palmele. Am amânat să le spun despre Niki cât mai mult timp posibil şi nu e corect nici fată de fete, nici fată de el. Niki ştie că sunt surorile lui; cu siguranţă merită să ştie şi ele că au un frate.

Stau pe patul lui Shanti şi-i împletesc părul. Am terminat cu Asha. Cu părul strâns în două cozi, Asha pare că nu are mai mult de cinci ani. Ne urmăreşte stând pe pat cu

picioarele încrucişate sub ea, îmbrăcată în pijamale.
Pulsul mi se accelerează. *Acum ori niciodată!* Nu suport să mă uit la fete, aşa că mă concentrez pe împletitură.
— Ar trebui să-l întrebaţi pe Niki despre toate sărbătorile indiene de la care va lipsi cât timp va fi aici.
— Ce sărbători? întreabă curioasă Asha.
— Ei, sunt o grămadă. Pe 15 august e Ziua Independenţei. Şi mai e Ziua Naşterii lui Krishna. Pe urmă e o sărbătoare doar pentru femei, numită Teej. E pentru a celebra începutul ploilor musonice. Mătuşa Lakshmi şi cu mine mergeam în ajunul acestei zile pe la casele femeilor ca să Ie pictăm mâinile cu henna.
— Mie nu-mi place când plouă. De ce ai vrea să sărbătoreşti sezonul ploilor? se miră Shanti.
— Musonii înseamnă că semănăturile vor avea apă din belşug, deci vor creşte şi vor hrăni mulţi oameni. Florile se deschid, totul înverzeşte şi aerul miroase a ploaie. Acesta este parfumul pe care l-am adus cu mine din Agra, mai ţineţi minte?
Fetele au avut ocazia să adulmece noul flacon de *mitti attar* pe care l-am adus din Agra în mai.
Asha dă din cap.
— Mie mi-a plăcut.

Ea ne-a iertat pe Pierre şi pe mine că i-am dat lumea peste cap. Mi-a spus acum câteva săptămâni că a constatat că, până la urmă, nu s-au schimbat foarte multe. „Numai că mi-e dor de tine când e rândul lui tata să fie cu noi şi mi-e dor de tata când nu e aici”, mi-a mărturisit ea atunci.

Acum le povestesc mai departe:

— Mai e o sărbătoare pe care mereu aşteptam cu nerăbdare s-o petrec împreună cu unchiul vostru Malik.

Shanti se repede să întrebe:

— Ce sărbătoare?

Malik e unul dintre oamenii care îi sunt cei mai drag din lume.

— Se numeşte *Raksha Bandhan.*

Fetele încearcă să pronunţe numele în hindi şi, cum nu reuşesc, zâmbetele se transformă în chicoteli.

— Sărbătoarea asta e doar pentru fraţi şi surori. Fiecare fată leagă la mâna fratelui ei o brăţară făcută din şnur.

Asha strâmbă din nas.

— Brăţară pentru băieţi?

— De fapt, se numeşte *rakhi.* Când o fată o leagă la mâna fratelui ei, înseamnă că acesta o va proteja pentru tot restul vieţii.

— Pe veci? murmură Shanti.

Pe veci.

Isprăvesc cu împletitul cozilor. Shanti se lasă pe spate până când ajunge cu capul în

poala mea.

— Vreţi să vedeţi cum arată o *rakhR* o întreb.

Shanti saltă iute capuh

— *Oui!*

Asha bate din palme.

Dau fuga în camera mea, cu fetele după mine. Scot din poşetă un pachet ambalat în hârtie în care se află amuletele făcute la fabrica lui Hari (acolo le confecţionează în iulie pentru sărbătoarea care urmează, dar el a dat comandă specială să facă două pentru mine în luna mai). Şnurul gros e împletit din fire verzi şi roşii. în centru e o stea mare şi rotundă din beteală aurie. Centrul stelei e împodobit cu mărgele de cristal.

Fetele examinează amuletele de parcă s-ar uita la nişte bijuterii de preţ.

— Oo! Sunt scumpe, *mamană*

— Nu. Dar sunt foarte importante.

Shanti se scarpină pe obraz.

— Dar dacă nu avem un frate căruia să i le oferim? Inima îmi bate cu putere. *Spune-le! De ce ţi-e atât de frică?*

— O legaţi la mâna unui văr sau a altcuiva care vă este ca un frate. Asa cum am făcut eu cu Malik.

Fetele reflectează la spusele mele. Se uită una la alta de parcă s-ar consulta în tăcere

cui dintre colegii lor ar trebui să-i ofere o *rakhL*

— Cum ar fi Niki, de exemplu? întreabă deodată Shanti.

— Da, cum ar fi Niki. Numai că...

Vorbeşte odată!

Acum fetele se întorc spre mine, cu sprâncenele ridicate, aşteptând.

Hai, spune-le! Simt că leşin. *Ah, nu te opri acum!* Mi s-a uscat gâtul de tot.

— Shanti, îţi aduci aminte că m-ai întrebat într-o zi dacă poţi să fii tu soră cu Niki, fiindcă el nu are surori? Shanti dă din cap că da.

— Ei bine, are. *Voi* sunteţi surorile lui. El e fratele vostru.

îmi bate inima atât de tare, încât mă întreb dacă nu cumva o aud şi fetele.

Asha mijeşte ochii, ca la o păcăleală.

— Ba nu, nu e adevărat.

îmi tremură picioarele. Mă aşez pe pat să nu cad.

— Veniţi aici. Staţi jos.

Fetele se uită una la alta. Se apropie încet de pat, privindu-mă de parcă mi-au crescut brusc două capete. Când s-au aşezat confortabil pe patul pe care îl împărţeam cu Pierre, le iau de câte o mână. Au mâinile calde şi moi. Pline de încredere. Mă simt mai liniştită

•} ? acum. încep să le vorbesc.

— Când aveam treisprezece ani, am născut un băieţel. Au pus, într-adevăr, o mulţime de întrebări. Au fost şi lucruri pe care n-am putut să le explic, pentru că nu sunt destul de mari. Dar au înţeles partea cea mai importantă. Ce le-a cucerit a fost faptul că Niki, un băiat pe care îl adorau deja, este într-adevăr fratele lor. Şi fratele lor va fi aici mâine.

La aeroport, Shanti şi Asha ţipă de încântare când Niki iese din terminal. Aleargă să-l îmbrăţişeze. El râde şi le lasă să-l cuprindă cu braţele. Ochii lui îi caută pe ai mei. Stau lângă Florence. Niki zâmbeşte. O sărută pe Florence pe amândoi obrajii, apoi face la fel şi cu mine.

îi şoptesc la ureche:

— întreabă-le pe fete ce ţi-au adus.

El face asa cum l-am îndemnat.

Shanti se face roşie la faţă. Se uită spre mine, iar eu dau din cap, în semn de încurajare. Asha nu ezită. îşi scoate amuleta din buzunarul hainei.

— Trebuie să-ţi punem astea la mână, *mon fiere,* zice ea şi apoi surâde larg.

Shanti ridică solemn privirea la Niki. îi leagă amuleta la încheietura mâinii stângi. Asha face la fel cu încheietura mâinii drepte. Şopteşte, dar suficient de tare:

— Mă bucur că, dacă e să am un frate, tu eşti acela. Gura lui formează un „o”. Se uită

la mine, întrebând parcă: *Au aflat?*
Clatin din cap dintr-o parte în alta, după obiceiul indian. Până în ziua aceea nu mai văzusem niciodată un tânăr plângând. Şi uite-aşa, Niki nu mai e un secret.
Deseori folosit ca notă de bază, uleiul de scorţişoară se adaugă unor ingrediente precum cafeaua şi grepfrut pentru a crea un parfum intens masculin.
Paris
Iunie 1980
Anii 70 s-au terminat. S-a zis cu părul lung şi neîngrijit. Tunsorile sunt acum puţin mai scurte în lateral şi mai bogate în creştet, atât la bărbaţi, cât şi la femei. Gecile sunt largi, iar umerii vătuiţi le fac şi mai intimidante. Cerceii femeilor sunt şi ei supradimensionaţi. Sunt în mare vogă pantalonii cu pense.
Astăzi Niki îsi încheie studiile la Ecole des Beaux-Arts.
J
Nimeni nu ştie încă, dar tot azi serbez şi eu absolvirea. Obligaţia mea de a rămâne la Paris şi de a finaliza linia de parfumuri a Sheelei ia sfârşit. Am terminat formulele şi produsele complementare – *eau de cologne, eau de parfum, eau fraîche,* loţiune de corp, pudră de corp – pentru al cincilea şi ultimul parfum.
Peste o lună plec la Shimla. Voi hotărî mai

târziu unde vreau să mă stabilesc. Iau fetele cu mine pe durata verii. Pierre e de acord. El şi noua lui iubită pleacă în vacanţă în Cipru în luna august, iar viaţa lui profesională e într-un adevărat tumult, aşa că va avea prea puţin timp de petrecut cu Shanti şi Asha în această lună şi în următoarea.
Nici nu-mi vine să cred că Shanti are aproape cincisprezece ani. Părul ei castaniu e mai închis decât atunci când era mică. E la fel de înaltă ca mine şi are aceeaşi constituţie gingaşă. Deşi la fel de serioasă ca în copilărie, e o prezenţă mai plăcută acum că e mai dezinvoltă. îi place să mă însoţească în călătoriile de afaceri şi mie îmi face plăcere compania ei. O grămadă de amintiri din copilărie reînvie atunci când sunt în India şi e plăcut să i le împărtăşesc lui Shanti, care iubeşte India la fel de mult ca mine. Când colindăm pieţele îi povestesc despre *behl,* numit şi mărul de zahăr, pe care îl ador, dar care nu se găseşte în Franţa. Căutăm un *rajai* matlasat frumos care să-l înlocuiască pe cel pe care mi l-a dăruit Lakshmi cu ani în urmă.
(Acela se destramă şi intră la apă la fiecare spălare; abia dacă mai acoperă patul.) îi arăt lui Shanti cum să verifice calitatea salurilor de lână brodate manual de muntenii din Himalaya. Nu există două modele la fel. în

timpul acestor vizite, ea pune o mulţime de întrebări despre istoria, politica şi oamenii Indiei. îşi exersează cunoştinţele rudimentare de hindi, încântându-le pe Hâzi şi Nasreen şi pe celelalte curtezane când mă însoţeşte la Agra. Atunci când vine cu noi în India, Asha preferă să stea la Shimla, unde poate să se joace cu verişoara ei, Rekha. Fiica mea mai mică îi iubeşte pe Madho Singh şi pe doctorul Jay, iubeşte oile de la munte şi calul lui Lakshmi. De obicei o trimit să petreacă acolo o parte din vară.

Astăzi însă ne-am adunat cu toţii la Paris, la Ecole des Beaux-Arts, pentru festivitatea de absolvire a lui Niki. Lakshmi, doctorul Jay, Malik, Nimmi, Rekha şi Chullu au plănuit un tur al Franţei cu acest prilej. Eu şi fetele îi vom însoţi.

Festivitatea se tine în mica curte interioară a scolii vechi de secole. Kanta şi Mânu sunt şi ei aici. La fel şi Florence şi Pierre.

Florence a comandat pentru Niki un costum nou, de culoare bleumarin, special pentru ziua cea mare, şi trebuie să spun că arată foarte elegant. Anul ăsta a împlinit douăzeci şi doi de ani. E la fel de înalt ca Ravi pe vremea când l-am cunoscut. Parisul i-a priit. Şi-a făcut prieteni francezi, prieteni

algerieni, prieteni nigerieni, iar mulţi dintre ei sunt fete. Şi, locuind cu Florence în ultimii cinci ani, a fost bine hrănit, prinzând gustul bucătăriei franţuzeşti mai mult decât mine în toti aceşti ani. Bineînţeles că Florence e şi ea aici; nu ar rata ceremonia lui de absolvire nici dacă i-ar lua foc casa. Acum le spune tuturor cu mândrie că are *trei* nepoţi.

Acum cinci ani, am sunat-o în sfârşit pe Kanta. Voiam să-i spun despre Sheela şi despre oportunitatea lui Niki de a merge la Ecole des Beaux-Arts. A fost stânjenitor pentru mine, dar nu şi pentru ea. Am vrut totodată săi spun cât de recunoscătoare sunt că ea şi Mânu şi-au asumat misiunea de a-l creşte pe Niki, fiindcă asta mia oferit şi mie oportunitatea de a studia şi de a avea un viitor mai plin de aventuri. Ea, pe de altă parte, îl vede pe Niki ca pe un dar preţios pe care îl împarte cu mine. Draga de Kanta!

A şovăit atunci când i-am povestit despre o posibilă carieră în domeniul artei pentru Niki.

— Dar cum îşi va câştiga existenţa? Cum îi vom găsi perechea potrivită? Ce familie îşi doreşte un ginere care nu-şi poate întreţine soţia?

— Mătuşă Kanta, orice familie îşi doreşte un ginere şcolit şi umblat prin lume. Iar Niki aşa este. Ce nevoie are să se supună vechilor mentalităţi când lumea de azi nu

mai tine cont de ele? Eu n-am facut-o. Şi nici Lakshmi. Şi ne merge bine. Cu toate contactele pe care le are acum, Niki va putea oricând să lucreze în galerii de artă sau să fie agentul altor artişti ori să facă altceva cu talentul lui. Şi dacă ajunge să aibă o soţie care să-l întreţină şi îl lasă să picteze toată ziua? am tachinat-o eu.

Kanta a oftat adânc. Ştiam la ce se gândeşte: *Bine, dar tu nu stai în India, Radha. Noi da. Şi lumea o să vorbească. O să ne judece.*

— Lasă-l să fie ce vrea el să fie, mătuşă, am insistat.

Cine poate şti dacă Niki se va întoarce sau nu în India? A produs nişte lucrări splendide aici, la Beaux-Arts, care sunt expuse şi pot fi văzute de toată lumea. Studenţii absolvenţi îşi prezintă cele mai bune creaţii, iar cei prezenţi la ceremonie pot licita pentru lucrările pe care le admiră. Cele mai multe tablouri vor fi achiziţionate de cei din familia studentului, care le vor atârna cu mândrie pe perete în salon, ca o dovadă a talentului descendentilor lor.

Dar am văzut în această după-amiază mai multe persoane oprindu-se să admire picturile lui Niki. Sunt în stilul regretatei pictoriţe indiano-maghiare Amrita Sher-Gil, fostă absolventă a acestei şcoli. Intr-un

semestru de iarnă, Niki a călătorit în India de Sud, unde eu nici măcar nu am fost vreodată, ca să vadă peisajele şi oamenii pe care i-a zugrăvit ea. S-a întors cu bateriile încărcate şi a finalizat zece pânze într-o lună. Vorbea despre culoare, lumină, compoziţie, ecouri ale acelei conversaţii dintre Niki şi Gérard pe care am auzit-o acum cinci ani. (Gérard este şi el prezent astăzi, vorbeşte cu unii dintre profesorii de aici care i-au fost colegi de clasă cu ani în urmă.) Lui Niki i se luminează faţa când vorbeşte despre artă, aşa cum se întâmplă cu Lakshmi când povesteşte despre plantele vindecătoare pe care le cultivă. Şi îmi imaginez că şi în ochii mei e aceeaşi lumină când le vorbesc despre parfumuri clienţilor. E o zi fierbinte de iunie, puţin umedă. Frunţile strălucesc de sudoare. Bărbaţii sunt îmbrăcati la costum şi îşi ajustează întruna cravatele. Soarele amiezii îi face pe mulţi să-şi facă vânt cu pliantele festivităţii de absolvire.

Asha mă bate pe umăr. E doar cu câţiva centimetri mai scundă decât mine. Ochii ei leonini strălucesc, puşi în evidenţă de pielea aurie. Are părul mai deschis la culoare decât al lui Shanti (Florence mi-a spus că părul lui Pierre avea o nuanţă mult mai deschisă când era

copil). Toate astea o fac să arate ca o leoaică blândă. Shanti e atrăgătoare, dar Asha are o înfăţişare exotică. Nu are decât treisprezece ani. Ori de câte ori e cu mine, îmi vine s-o feresc de privirile băieţilor mai mari, îndreptate spre ea.

— Ce este, *cheriei*

Ii dau pe spate bretonul, foarte asemănător cu al lui Mathilde.

— Oamenii aceia se uită la portretul pe care mi l-a făcut Niki.

Arată cu bărbia spre un mic grup adunat în jurul uneia dintre pânzele lui de dimensiuni mai mari. E portretul Ashei, dar în acelaşi timp parcă nu e ea. Tocmai împletirea dintre trăsăturile ei şi ceva din imaginaţia lui Niki îl face unic. în tablou, subiectul stă aproape de privitor, cu braţele sprijinite de balustrada de piatră a unui *pont* parizian, cu trunchiul răsucit în aşa fel încât să o vedem din profil. Are un aer gânditor. în spatele ei se vede apa cenuşiu-verzuie a Senei, un *bateau-mouche* şi câteva clădiri în stil Haussmann profilate vag în fundal. Niki se joacă cu culori pale şi aplicate uniform, dar reuşeşte să-şi facă subiectele să prindă viaţă chiar şi fără tuşele groase ale impresioniştilor. Este unul dintre tablourile mele preferate şi sper să-l cumpăr pentru ziua Ashei. Mă uit să văd cine mai e interesat de portretul Ashei, pictat de Niki.

O femeie zveltă într-o rochie lejeră de în fără mâneci. Ochelari mari de soare. Părul negru pieptănat pe spate şi prins la ceafă în coadă de cal. Este Sheela.
Cu ea sunt două fete. Cea mică pare să aibă în jur de zece ani. Fata mai mare are, probabil, aceeaşi vârstă cu Shanti. Amândouă au părul întunecat şi pielea de culoarea măsliniu deschis a mamei lor. Şi au şi ceva din tenul şi culoarea ochilor lui Ravi, presupun. Noi două nu am încheiat un contract propriu-zis privind sponsorizarea studiilor lui Niki, în genul celui pe care îl promitea firma de avocatură din Marea Britanie. Dar Sheela şi-a respectat angajamentul, plătindu-i taxele la timp în fiecare an.
Sheela ştia că, pentru a mă păstra ca maestru parfümier pentru linia ei de produse, nu poate să încalce înţelegerea pentru care bătuserăm palma. Primul parfum pe care l-am creat şi pe care l-am redenumit Victorine – după sugestia lui Niki – a avut mare succes, în special în rândul femeilor cu venituri medii şi peste medie. Al doilea, al treilea şi al patrulea parfum, în tot atâţia ani succesivi, au ajuns pe piaţa internaţională într-un moment în care excesul devenea o modă, iar femeile cumpărau întreaga linie la preţuri exorbitante. Al cincilea şi ultimul parfum va

fi lansat în această toamnă. Michel a dezvoltat extensiile pentru fiecare linie. Ne-am bucurat să lucrăm împreună. E mai puţin scorţos decât înainte şi am căpătat încredere în el. Mi-a fost de mare ajutor cu temele la chimie şi a petrecut multe ore meditându-mă pentru teste. Compania Sheelei*, Remember Me,* a inspirat o campanie publicitară rafinată şi memorabilă. Reclamele pentru fiecare „femeie uitată” înfăţişau câte o actriţă ieşind din faimosul tablou şi păşind în viata pe care o iubeau. Pentru fiecare reclamă de televiziune au fost folosite melodii foarte cunoscute ale unor cântăreţi de talie internaţională. Toate produsele din linia *Remember Me* au avut succes, lucru care pune Casa Yves într-o lumină foarte bună. Primim în fiecare an propuneri de afaceri mai numeroase şi mai profitabile. Yves a mărit personalul firmei cu încă un maestru parfümier.

Delphine se retrage anul acesta şi se mută în Spania cu Solange, partenera ei de mulţi ani (cine ştia că are o parteneră? Nici unul dintre noi, nici măcar Celeste). Ca dar de despărţire, Delphine mi-a lăsat vechea ei orgă de parfumuri. Am acceptat-o cu evlavie şi cu o îmbrăţişare înlăcrimată. Dacă îmi transmite chiar şi o fracţiune din flerul profesional pe care i l-a

oferit lui Delphine în toţi aceşti ani, am să fiu un parfümier norocos! în plus, i-a spus lui Yves să mă promoveze la gradul de maestru parfümier, lucru cu care el nu a fost de acord. Vrea să angajeze un bărbat în locul ei. Dar indiferent dacă primesc sau nu titulatura, am experienţa necesară. Şi acum sunt cunoscută în industrie. Pot merge oriunde cu abilităţile mele.

Acum mă apropii de Sheela. Ea îşi scoate ochelarii de soare şi îmi zâmbeşte, făcând încreţituri la colturile
> > > > ochilor.

— Ai venit, deci.

Sheela arată către portretul Ashei.

— E înzestrat. Tu ai văzut asta în el de mult.

Mă uit la femeia pe care odinioară o consideram adversara mea. în ultimii cinci ani, am fost partenere în a aduce lumii aminte de femeile care merită să nu fie lăsate să cadă pradă uitării şi în a sprijini studiile băiatului care ne-a adus împreună. Chiar dacă nu suntem tocmai prietene, suntem aliate împotriva soţilor Singh.

— îţi mulţumesc că l-ai ajutat să-şi cultive acest dar! îmi îndrept atenţia către cele două fete, dintre care una seamănă cu Sheela, în timp ce cealaltă trage în partea lui Ravi.

— Ai primit, deci, scrisoarea mea, adaug eu.

— Nu eram sigură, la început, dacă să le

aduc. Apoi, deodată, am realizat că e cel mai firesc lucru.

Se strecoară între fiicele ei.

— Fetelor, faceţi cunoştinţă cu Radha. Ea este cea care a creat parfumurile mele. Ea este Rita, iar ea este Leila. Fetele îmi zâmbesc timide şi murmură un salut. Sunt îmbrăcate în rochii de în asortate, de culoare crem, la fel de elegante ca a mamei lor.

— Arătaţi minunat, le complimentez eu.

Apoi respir adânc şi o întreb pe Sheela:

— Eşti gata?

Pare emoţionată. O iau de mână. Ea mi-o strânge într- a ei şi dă din cap că da.

Mă uit în jur după Niki. II zăresc într-un grup de prieteni şi îl strig.

Primul meu născut se apropie de noi cu un zâmbet radios. Sheela scoate un icnet de uimire. E prima dată când îl întâlneşte fată în fată. îmi imaginez că vede în el acelaşi lucru ca şi mine: pe tânărul Ravi Singh, un jucător de polo care visa cândva să devină actor, în mo vreme în care avea toată viata înainte.

Niki se uită la noi şi aşteaptă. Ochii, aidoma celor din penele de păun, îi strălucesc.

Băiatul meu frumos!

— Niki, aş vrea să te prezint binefăcătoarei tale, Sheela Sharma.

Nu îşi poate ascunde surprinderea şi nici încântarea de a afla cine i-a sponsorizat educaţia la École; mă întreabă de cinci ani. îi strânge mâna Sheelei din toată inima, mulţumindu-i pentru bursă.
Ştiu ce urmează şi vreau să-i las pe Sheela şi Niki să stea de vorbă netulburati.

?

Fac un pas înapoi şi încă unul, apoi mă îndepărtez, în timp ce mă îndrept încet spre cele trei femei care ne priveau – Lakshmi, Kanta şi Florence – o aud pe Sheela întrebând:
— Preferi să-ţi spun Niki sau Nikhil? îndată aud şi răspunsul lui:
— Niki, vă rog.
— Atunci, Niki, aş vrea să ţi le prezint pe surorile tale, Rita şi Leila.

J

M Festival indian tradiţional (n. red.).

EPILOG

Shimla

Mai 1981

Nu e uşor să justifici luarea unei vieţi. Cerbul moscat cu burtă albă din Himalaya e sacrificat pentru obţinerea moscului, aroma folosită în atât de multe parfumuri din întreaga lume. Uleiul de lemn de santal, o notă de bază populară pe care o foloseam la Casa Yves, e produs prin tăierea unor păduri întregi, a căror refacere durează până la şaizeci de ani. Iar reîmpăduriri nu se fac.

Până când am început să lucrez cu parfumurile, nu m-am gândit niciodată de unde provin beţişoarele de tămâie numite *agarbatti.* Arborele de agar este atacat de o ciupercă, fenomen natural care duce la formarea unei răşini aromatice folosite în parfumuri. în India, ori de câte ori treceam pe lângă un templu, o moschee sau un magazin unde exista o mică *puja,* mă liniştea mireasma de tămâie, fără să calculez vreodată costurile acelui lux. Arborii de agar sunt pe cale de dispariţie. La fel se întâmplă, din pricina exploatării iraţionale, şi cu iarba de vetiver din India. Din ea se extrage esenţa cu care m-am luptat ca să obţin formula cerută de Delphine cu ani în urmă şi care a condus la implicarea mea în proiectul Olympia. în primii cinci ani de lucru la Casa Yves, am fost preocupată doar de obţinerea formulelor potrivite. în ultimii cinci ani însă, de când Pietre şi cu mine am început să ne ocupăm pe rând de fete câte o săptămână, mi-am putut petrece serile terminându-mi licenţa în chimie. Atunci am avut revelaţia: companiile creau în laboratoare molecule care puteau imita mirosurile naturale de mosc, lemn de agar sau vetiver pentru producţia de masă, dar de ce trebuia să ne bazăm pe materiale sintetice pentru producţia la scară mică? N-aş putea eu să redau cu aproximaţie mireasma îmbătătoare

a moscului, folosind plante găsite în Himalaya? Sau să găsesc o metodă ecologică pentru a extrage ulei esenţial dintr-o materie primă pentru parfumuri? îmi plăcea să-i urmăresc pe muncitorii de la fabrica lui Hâzi când extrăgeau *mitti attar* făcând totul manual. Nu foloseau nicio maşinărie. Şi eu

J î

voiam să lucrez tot asa.

Afacerea deţinută de Jiji, Malik şi Nimmi mi-a permis să-mi împlinesc visul. Cu plantele pe care le creşteau în sera lor pentru a produce cremele de corp cu lavandă, parfum pentru corp cu vetiver şi ulei reparator pentru păr, toate după reţetele lui Lakshmi, aveam la dispoziţie un adevărat tezaur de ingrediente noi cu care să lucrez.

Asa că m-am întors în Shimla să trăiesc şi să muncesc

> *

aici. Oraşul s-a dezvoltat de când am locuit aici ultima

>

oară, dar pădurile maiestuoase de pini şi vârfurile înzăpezite din depărtare sunt neschimbate.

Am cumpărat o căsuţă nu departe de Lakshmi cu banii pe care mi i-a dat Pierre ca să răscumpere partea mea din apartamentul din Paris. Sunt trei dormitoare, unul pentru mine, unul pentru fete, când mă vizitează, şi un dormitor pentru oaspeţi – pentru Florence sau oricine altcineva vrea să vină

să stea aici o vreme. Shanti are acum şaisprezece ani. Ea a decis să facă ultimii ani de liceu la Aucldand House School din Shimla. îi povestisem de-a lungul anilor atâtea lucruri despre şcoala mea şi despre internat, încât şi-a dorit să aibă şi ea aceeaşi experienţă. Colega ei de cameră e din Dubai, iar Shanti o consideră fascinantă. Maman, *ştiai că cei din Dubaiplănuiesc să construiască cea mai mare grădină de flori din deşert?* Maman, *familia Kaylei arde tămâie folosind cărbuni în loc să aprindă agarbatti!* îmi face bine să ştiu că are o prietenă apropiată, are pe cineva cu care poate vorbi despre lucruri pe care nu e dispusă să i le împărtăşească mamei ei. Mathilde a fost o astfel de prietenă pentru mine. în ciuda trădării ei, îi duc dorul. Am un sentiment de gol când mă gândesc la ea, dar Mathilde nu a dat curs rugăminţilor mele de a ne împăca şi nu am mai insistat. Am ajuns să cred că unii oameni sunt meniţi să rămână în viaţa noastră doar o anumită perioadă de timp şi nicio clipă mai mult. Se poate ca Mathilde să fi fost unul dintre aceşti oameni.
Relaţia mea cu Pierre e tot aşa, dar din moment ce avem copii împreună, nu putem fi niciodată complet divorţaţi în sensul emoţional al cuvântului. De dragul fetelor, facem tot posibilul să ne înţelegem unul cu

altul. Dacă suntem cu toţii la Paris, luăm cina cu Pierre şi prietena lui.
Asha a hotărât să rămână la Paris pentru a-şi termina studiile. *Toţi prietenii mei sunt aici,* Maman. Mi-e dor de ea şi îi trimit pachete o dată pe săptămână, cu lucruri care ştiu că îi vor plăcea din India: un pieptene din lemn de santal, caramele cu unt, o bluză brodată manual din muselină fină. Ea locuieşte la Florence, acum că Pierre şi prietena lui s-au mutat în apartamentul Saint-Germain. Shanti şi cu mine le sunăm pe ea şi pe Florence în fiecare duminică după ce scad tarifele. Odată ce fetele termină de discutat, deseori rămân eu la telefon cu Florence. E ciudat că acum mă gândesc mai mult la ea ca soacră a mea decât atunci când eram căsătorită. E mereu curioasă să afle despre noul experiment pe care îl desfăşor şi pune întrebări inteligente, care mă fac să mă gândesc la noi direcţii de explorat.
Niki locuieşte acum la casa de vacantă a familiei

J 3

Kantei din Shimla. Dacă e la noi acasă pentru cina de duminică, doreşte şi el să vorbească cu Florence. Doar datorită ei şi celor cinci ani în care a locuit la ea cât timp a frecventat Ecole des Beaux-Arts a reuşit să-şi continue studiile în franceză. A fost o

profesoară excelentă – şi strictă – şi nu-l lăsa să deseneze sau să picteze până nu îşi terminau lecţiile de franceză. Nu numai că consiliul de conducere a şcolii a cumpărat portretul Ashei pictat de el (şi pe care Asha adoră să-l arate prietenilor ei din Paris!), dar a primit şi un premiu în bani, *Prix de Dessin,* care i-a oferit un răgaz de un an în care să decidă ce vrea să facă mai departe. Kanta şi Mânu vor ca decizia să-i aparţină întru totul. Ei vin cât de des pot la Shimla, ca să ne viziteze pe toti.

În vacanţa de vară, Florence o va aduce pe Asha la Shimla. Va fi prima oară când soacra mea vizitează India, o tară în care înainte nu şi-a dorit nicidecum să pună piciorul. Dar, aşa cum spune ea acum, *‚Am trei nepoţi indieni; ce să facă o bunică în situaţia astaP.* Mi se pune un nod în gât când aud că îl pune şi pe Niki la socoteală şi îi sunt recunoscătoare pentru asta. Cred că e încântată de perspectiva de a explora clădirile de aici, din Shimla, lăsate în urmă de britanici: Christ Church şi Viceregal Lodge, hotelul Oberoi Cecil, Biblioteca de Stat, Teatrul Gaiety. Am promis să le duc pe ea şi pe fete la un spectacol la Gaiety, numai dacă nu vor fi în desfăşurare lucrări de

restaurare, pe care primăria ameninţă să le înceapă la fiecare câţiva ani. De asemenea, le-am spus să fie pregătite să vadă o echipă de filmare în acţiune cât timp vor fi aici; o mulţime de filme indiene sunt filmate în Shimla şi pe dealurile dimprejur.

Un alt oaspete pe care îl aştept vara asta este Michel. Nu-mi vine să cred cât de greşit l-am judecat. A fost tare generos cu timpul lui şi un preparator extrem de răbdător cât m-a meditat pentru obţinerea licenţei în chimie. Câteodată venea cu fetele, cu Niki şi cu mine când făceam câte o ieşire în weekend. Se pare că e divorţat de ani de zile. Fără copii. Fetele mele îl plac. Spune că vine să-mi vadă laboratorul meu de parfumuri de aici, din Shimla, dar eu am senzaţia că ar putea fi vorba de mai mult. Nu sunt încă sigură că sunt pregătită, dar în acest moment sunt deschisă la tot felul de posibilităţi.

Bineînţeles că mă văd foarte des cu sora mea şi cu doctorul Jay. Şi cu Malik şi Nimmi. Când vine la noi, Ashei îi place să petreacă timp cu Rekha şi Chullu, verii ei (cum am ajuns să-i numim cu toţii). Toţi trei sunt înnebuniţi după calul lui Lakshmi şi îl călăresc pe rând.

împreună, Jiji şi Nimmi se ocupă de organizarea Grădinii Tămăduirii şi a serei, mai exact de selectarea plantelor, de

îngrijirea lor şi cultivarea solului. Malik e responsabil de partea de afaceri: vânzări, distribuţie, coordonarea programului studenţilor care doresc să înveţe din experienţa noastră la Grădina Tămăduirii. Eu sunt chimistul. Treaba mea e să experimentez. Mai ales pe hârtie, cu formule diferite. Odată ce aflu de o nouă aromă din Grădina Tămăduirii, nasul meu o reţine şi astfel o pot recrea în minte atunci când concep un parfum pentru produsele lui Jiji. Am aranjat să-mi fie expediată aici vechea orgă de parfumuri a lui Delphine. Dacă îmi apropii nasul de lemnul ei, încă simt mirosul ţigărilor Gitanes. în timp ce creez, îmi imaginez că-i aud ţăcănitul tocurilor, timbrul răguşit al vocii şi felul cum zicea *bienfaitşi* îmi vine să zâmbesc.
Luna trecută, Niki hoinărea prin Grădina Tămăduirii (devenită mult mai mare decât era înainte), făcând diverse schite, şi mi-a arătat un minunat desen în creion reprezentând o crizantemă. Eu i-am arătat-o lui Jiji, iar ea l-a întrebat dacă n-ar vrea să creeze etichete pentru produsele ei, cu plantele şi florile folosite pentru fiecare. Niki a fost atât de entuziasmat încât s-a apucat imediat de treabă. Cred că a creat nouă etichete de produse până acum.
Oricât de ocupată este, Lakshmi îşi face mereu timp pentru mine. Facem plimbări de

câteva ori pe săptămână, dimineaţa, când răsuflarea trimite norişori de abur în aer, iar copacii scutură rouă pe creştetele noastre. Mergem repede ca să ne încălzim, apoi încetinim ca să contemplăm orizontul vioriu, pe când fumul înălţat din vetrele unde a început gătitul adaugă cerului noi straturi de nuanţe pastelate.

Astăzi, în timp ce ne facem plimbarea obişnuită, Lakshmi îmi spune:

— Jay zicea aseară ceva despre încă un cal pentru copii.

— Sunt sigură că vor fi încântaţi. Dar nu e cam extravagantă ideea?

Ea flutură din mână în dreptul feţei, alungându-mi parcă îndoielile.

— *Koi baat nahee.* Jay a descoperit cauza unei infecţii cronice la unul dintre pacienţii săi, iar domnul este atât de mulţumit, încât vrea să-i dăruiască un cal. Desigur, Jay nu va accepta cadoul. îl va cumpăra şi îi va cere bărbatului să doneze banii Clinicii Comunitare.

— Ce-i al lui e-al lui! Când se implică doctorul Jay, toată lumea iese în câştig.

— Inclusiv calul! Pacientul lui Jay cântăreşte cam o sută treizeci de kilograme. îmi imaginez că bietul cal se va simţi uşurat.

Izbucnesc în râs, închipuindu-mi un bărbat peste măsură de gras pe un cal slăbănog.

— Hâzi m-a sunat zilele trecute, zic eu,

luând-o de braţ pe Jiji.
— *Accha**
— Zice că fabrica ei tocmai a semnat contracte cu încă doi clienţi. Firme mari din New York. Vor să cumpere *mitti* şi alte uleiuri esenţiale pe care le produce fabrica. Aparent, linia de parfumuri *Remember Me* i-a catapultat fabrica în categoria marilor afaceri. Şi ghici cine conduce operaţiunea extinsă?
Lakshmi se întoarce spre mine zâmbind.
— Binu?
Zâmbesc larg.
— *Hahn.*
Fata asta e chiar mai capabilă decât am crezut. într-o bună zi va ajunge să conducă întreaga fabrică.
— Binu îsi întreţine toată familia din ce câştigă şi chiar şi-a trimis fraţii şi surorile mai mici la scoală.
— *Shabash,* Radha. Ai făcut un lucru bun.
La început, bărbaţii de la fabrică au fost suspicioşi faţă de fete, de teamă că le vor fi luate locurile de muncă.
La urma urmei, aveau familii de hrănit, copii de trimis la şcoală. Când au început însă să vadă din ce în ce mai multe cuptoare adăugate în fabrică pentru a produce diferite tipuri de *attar,* şi-au dat seama că ei chiar au nevoie de această mână de lucru în plus. Fiind tinere şi pline de energie, fetele

şi-au asumat sarcinile suplimentare. Vrând-nevrând, bărbaţii au fost nevoiţi să recunoască valoarea muncii prestate de ele. Fetele erau pline de viaţă şi toată ziua glumeau şi se tachinau între ele şi pe bărbaţii din preajmă.

— Hâzi a mai zis că, dacă prinde vreodată pe unul dintre bărbaţi că le cere fetelor să-i facă *chai* sau să se

>

ducă la magazin după *beedis,* îi taie din leafa.

Lakshmi chicoteşte.

— Ţi-am spus vreodată porecla lui Hâzi?

— Ce poreclă?

— Când am ajuns eu prima dată la *kotha^* în faţă îi spuneau Begum Hâzi, dar pe la spate o numeau Begum *Hathi.*

— Doamna Elefant?

— Şi nu se refereau doar la dimensiuni, adaugă ea, ridicând din sprâncenă.

Zâmbesc şi clatin din cap.

— *Arre!*

îi dau drumul la braţ şi ne uităm în spatele nostru să vedem cine strigă. E Malik, care urcă dealul spre noi, făcând cu mâna. Are un pas lejer, atletic. Când ajunge la noi, respiră greoi. La această altitudine, chiar şi cel mai mic efort fizic îţi poate creşte ritmul cardiac.

— Vă caută Niki! reuşeşte să spună, cu respiraţia întretăiată. Veşti importante! A fost selectat pentru proiectul de restaurare

a lucrărilor de artă din Italia! Jiji şi cu mine ne uităm una la alta.
— Nu mi-a spus că o să concureze. Ţie ţi-a spus? o întreb eu pe Jiji.
— Nu, răspunde ea.
— Ce contează cui i-a spus? Vrea să înveţe cum să readucă frescele şi picturile la starea lor iniţială. După Italia, planul lui e să se întoarcă în India ca să facă restaurări ale lucrărilor de artă în şirurile istorice. Malik are o înfăţişare triumfătoare.
— Stiti ce înseamnă asta, nu?
Când îmi pică fisa, scot un chiot de bucurie.
— Că nu pleacă în America!
Şi uite asa, îmi dau seama că am făcut ce trebuia pentru primul meu copil. N-am putut să-l cresc din ziua în care l-am născut, dar am reuşit să-l călăuzesc către pasiunea lui. Mai întâi licenţa obţinută la Ecole, apoi faptul că am convins-o pe Kanta să-l lase să-şi urmeze vocaţia. Nu-l voi auzi niciodată pe Niki spunându-mi *Mummi* – Kanta şi-a câştigat acest drept – dar, în inima mea, voi fi mereu *cealaltă* mamă a lui. Mândria pe care o simt e imensă. *Eu am adus pe lume această fiinţă uimitoare. Eu şi nimeni alta.* îmi dau voie să-l iubesc la fel de mult ca pe fiicele mele. îi spun asta de fiecare dată când am ocazia.
Lakshmi bate din palme de bucurie.
— Să vezi când or să afle soţii Singh!

Malik ne ia de braţ pe mine şi pe Lakshmi. Pornim iar la plimbare.

— Dar *chup-chup.* Nu aţi auzit nimic de la mine. Lăsaţi-l pe Niki să vă spună diseară la cină. Nimmi pregăteşte un ospăţ. Madho Singh strigă întruna după *rabri,* asa că face şi *rabri* ca desert. Vin şi Kanta şi Mânu.

Malik îi aruncă un zâmbet viclean lui Jiji.

— Nu mai eşti singurul artist din familie, tanti şefa! Jiji ridică din sprânceană.

— Dar sunt singura tanti şefa.

— Şi vei fi tanti şefa pentru încă o persoană, completează Malik, cu faţa strălucind.

Lakshmi se opreşte din mers. Cum braţele noastre sunt încă împletite, ne opreşte brusc şi mine şi pe Malik. Chipul surorii mele e plin de uimire.

— De-aia face Nimmi *rabri* tot timpul? Are pofte? Malik râde.

— Sper că cel puţin unul dintre copiii mei va prelua afacerea Grădina Tămăduirii, dacă o să-mi dai vreodată voie să mă pensionez.

Mă uit de la sora mea la Malik. Deodată mă prind şi eu. Nimmi, care este subţire de la natură, a luat în greutate.

— Dacă e fată, Malik, sper să-i pui numele Radha.

— Deci acum am două tanti şefe?

Malik clatină din cap.

— *Cel care trece drept înţelept în lume e un nimeni la el acasă.*

— Tu auzi pe cineva vorbind, Radha? mă întreabă Lakshmi.

— Aud numai vântul, Jiji; numai vântul, răspund eu. Râsul lui Malik răsună în valea albastră pe când coborâm împreună următorul deal în drum spre casă.

GLOSAR DE TERMENI

A bon chat, bon rath După faptă şi răsplată!

A ton santé aussi!'. Şi în sănătatea ta!

Aap samajh-jao?: înţelegi?

Aaraam se!'. Uşurel!

Aarti: ceremonie în care un platou de metal care conţine un desert, o candelă cu ulei şi tămâie este oferit în semn de iubire imaginii unui zeu sau a unei persoane

Abhee: chiar acum

Acchw. bine

Agarbatti: tămâie

Ajwain: sămânţă folosită în bucătăria indiană, asemănătoare cu chimenul sau chimionul

Alo o paranthar. lipie din faină integrală de grâu, umplută cu piure de cartofi condimentat *Amreeka:* America

Angreji: englezi

Arrête!'. Stop!

Arrondissement, diviziune administrativă; Parisul are douăzeci şi unu de arondismente

Atta: aluat

Attar. ulei esenţial

Aur kuch?: Ce altceva?

Avec plaisir!: Cu plăcere!

Ayah: bonă

Bacalau: cod (peşte)

Badmaash: huligan

Baingan burta: curry din piure de vinete coapte, usturoi şi roşii

Bakhoor: aşchii de lemn înmuiate în ulei esenţial şi parfum

Bakwas: aiurea, prostii

Balayage à coton', vopsirea părului cu şuviţe de nuanţă diferită

Baniyas'. castă hindusă de negustori şi cămătari

Banlieu: suburbii

Barbichette: joc distractiv pentru copii, care se joacă ţinând cu mâna bărbia adversarului şi cântând un cântecel până când un jucător zâmbeşte sau râde *Bateau-mouche:* ambarcaţiune turistică pentru plimbări de-a lungul fluviului Sena

Beedi: trabuc subţire, rulat manual; ţigara săracului *Begum:* femeie musulmană înstărită

Behenchod: nemernic

Berimbau: instrument cu o singură coardă, originar din Africa

Besan laddu: desert preparat din năut

Beţi!beta: fiică/fiu (termen afectuos)

Bhai-Saab: domnule

Bhaiya: frate (termen afectuos)

Bhaji: pârjoală de legume picante

Bibliothèque: bibliotecă

Bienfait!: Bravo!

Bien sûr: bineînţeles

Bilkul: absolut

Biryani: orez picant cu legume, nuci, şofran şi uneori peşte sau carne

Bon voyage!: Drum bun!

Bonjour!'. Bună ziua!, Bună dimineaţa!

Bonne nuit!'. Noapte bună!

Bonsoir!'. Bună seara!

Boteh'. frunză în formă de mango

Bouquinistes', librari

Burfi: desert preparat din lapte şi aromat cu caju, cardamom sau nuci

Burri nazar. deochi

Brut: urât

C’est ça: aşa este

Ça m’est égal: îmi e indiferent; e în regulă

Ça va!: E în regulă?; E ok?

Café au laif. cafea cu lapte

C’est la comble!: Asta-i culmea!

Chai: ceai preparat cu condimente

Chai-walla: vânzător de ceai

Chameli: iasomie cu miros suav

Chappals: sandale

Chappati: lipie făcută din faină integrală de grâu *Charpoy:* somieră joasă din iută, împletită strâns şi cu picioare din lemn

Chef, şef; maestru bucătar

Cher: scump
Chérie: dragă (apelativ afectuos)
Chocolat chaud: ciocolată caldă
Chole: curry de năut
Choti behen: surioară, soră mai mică
Chou-chou: varză; apelativ afectuos
Chowkidar: portar; îngrijitor
Chunni: eşarfă uşoară şi transparentă, drapată lejer pe umeri sau peste cap
Chup-chup!: Linişte; şşt!
Comment allez-vous?'. Ce mai faceţi?
Comprenez?'. înţelegeţi?
Confit de canard', raţă gătită lent la cuptor
Connard', ticălos
Coq au vin', tocană de pui franţuzească, gătită în vin roşu, cu slănină şi ceapă
D'accord'. în regulă
Dai', curry de linte
Désolé(e)!'. îmi pare rău!
Dhoti: pânză albă, lungă de aproximativ şapte metri, purtată de indieni în jurul picioarelor
Diya: vas mic de lut cu *ghee* şi fitil de bumbac, folosit pentru sărbători şi rugăciune
Doodh-walla: vânzător de lapte
Doucemenf. încet
Dupatta: şal mare, transparent, purtat de femei peste cap şi în jurul umerilor
Ecole maternelle, grădiniţă franceză pentru copii de la trei până la şase ani

Ecoute!'. Ascultă!

Eglise, biserică

Entrez!'. Intrati!

J

Et bien: deci

Etrange'. străin

*Exactement^* întocmai

Fauxpas| remarcă nepotrivită sau jenantă în societate *Félicitations!'.* Felicitări!

Fessez fund

Filmiz film

Financiers', fursecuri franţuzeşti în formă de cupolă, cu textură asemănătoare unui tort

Gajra: ghirlandă de flori parfumate purtată de femei în păr

Gardien de musée, paznic de muzeu

Génial!: grozav!

Ghee: unt topit, folosit în bucătăria indiană

Godown: depozit

Goonda: bătăuş

Grand-mère: bunica

Grand-père: bunicul

Gunghroo: bandă textilă cu clopoţei purtată la gleznă, folosită adesea în dansul clasic *kathak*

Haathphool: bijuterie purtată pe mână, întinsă de la degete până la încheietura pumnului

Hahn: da

Hai Bhagwan/Ram!: Of, Doamne!

Haih-nah?: Nu-i asa?

J

Haveli: casă mare sau grup de clădiri în care locuieşte o familie extinsă
Herbes: ierburi aromatice
Hijra: eunuc
Ici: aici
înde: India
J'adore: iubesc, ador
Jalebi: desert prăjit umplut cu sirop
J'arrive!: Sosesc!
Jardin: grădină
Jasmine Sambac: floare albă, puternic parfumată, care se deschide doar noaptea
Je m'appelle: mă numesc...
Jeu de bagues\| joc cu inele jucat de pe un carusel *fharut* mătură cu fire lungi
/z: adăugarea particulei *„ji"* la numele unei persoane (de exemplu, Ganeshji, Gandhiji) arată respect şi reverenţă
Jiji\| soră
/uti\| pantofi
Kabaddi'. sport de echipă în care jucătorii încearcă să-i atingă pe membrii echipei adverse fără a fi atinşi la rândul lor
Kaisa hoh Ce mai faci?
Kajal\| kohl, contur negru pentru ochi
Karala\| castravete amar, momordică
Kathak\| o formă de dans clasic din nordul Indiei
Kheen s-a terminat, s-a sfârşit
Kheer. un desert asemănător cu budinca de orez

Khus\| o iarbă înaltă şi stufoasă *(„vetiver”* în engleză) *Khush raho!\|* Fii fericit!
Kojta\| aperitiv sub formă de bile din faină de năut sau din carne
Koi baat nahee\| nu e mare lucru; nicio problemă *Korma\|* fel de mâncare din carne sau legume fierte în iaurt
Kotha\| o casă în care curtezanele locuiesc şi îsi întreţin clientii
Kurta\| tunică lungă purtată peste colanţi sau pantaloni *La crevette\|* crevete
Le lol\| la-1!
Lehenga: fustă până la pământ, împodobită elaborat cu mărgele
Les Nez\| maeştri parfumieri
Magnifique', magnifie
Mais: dar
Makki ki roti: lipie făcută cu făină de porumb
Maman: mamă
Mari américain: sot american
Maşala dai: linte picantă
Mec: tip, individ
Mehndi: henna
MemSahib: apelativ respectuos pentru „doamnă”
Menace: ameninţare; răutate
Menthe, mentă
Merajoota haijapani'. Pantofii mei sunt japonezi.
Merci!'. Mulţumesc!

Mes poussins', puişorii mei (termen de alint)
Mitti: pământ, ţărână
Mogra: specie de iasomie indiană
Mon coeur, inima mea (termen de alint)
Manteaw. haină
Moules frites', preparat francez popular, constând din midii şi cartofi prăjiţi
Musée, muzeu
Mutki'. vas de lut în care apa este păstrată rece
Mutlub: sens
N'est-ce pas?'. Nu-i aşa?
Nahec. nu
Namastc. salut indian realizat prin aducerea ambelor palme împreună, puţin mai jos de gât
Nan', lipie făcută cu iaurt
Nani', bunica
Ne me quitte pas!'. Nu mă părăsi!
Nimbu pani', apă cu zahăr şi zeamă de limetă
On avanceh Mergem mai departe?
On se vend comme despainsl\| Se vinde ca pâinea caldă! *Oud\|* răşină a arborelui de agar, folosită în parfumuri, populară în Orientul Mijlociu
Paan\| pastă din tutun şi nuci de betel, învelită într-o frunză
Padukas'. pantofi care constau doar din talpă şi un buton între degetul mare şi al doilea deget de la picior *Pakora\|* aperitiv

prăjit, adesea umplut cu legume precum cartofi sau ceapă

Palais palat

Palak paneer mâncare de legume făcută cu spanac şi brânză indiană

Pallu capătul ornamentat al unui sari, purtat peste umăr

Pani-walla: vânzător de apă şi băuturi răcoritoare *Papadum* un aperitiv sărat şi crocant, făcut cu faină de năut şi prăjit la foc deschis

Parfuma parfum

Parfumerie un magazin care vinde parfumuri

Pas du tout deloc

Pas grave,* nu e o problemă

Peepab copac cu frunze mari, care sunt uscate şi folosite ca pânză pentru pictura în ulei

Petitepuce puricei (termen afectuos)

Pranama acţiunea de a te înclina reverential în fata

> j ?

celor vârstnici, atingerea picioarelor

Pressing curăţătorie pentru haine

Puja închinare ceremonială şi ofrandă adusă imaginii unui zeu

Pundit'. preot hindus

Puri', o pâine prăjită rotundă *Quest-ce quily ah* Ce este?

Rabri: un desert cremos făcut din lapte

Raga'. motiv muzical pentru improvizaţie, parte a unei piese muzicale mai lungi
Rajar. cuvertură matlasată pentru pat
Rajma maşala'. curry popular în India, preparat cu fasole uscată
Rakhi'. amuletă
Regarde!'. Uite!
Reine'. regină
Rogan josh'. curry de miel, popular în India
Roti', pâine făcută cu un amestec de faină albă şi integrală
Ruh gulab'. esenţă de trandafir *S'il vous plaît!'.* Te rog!
Saagpaneer. mâncare de legume făcută cu verdeţuri cu frunze şi brânză indiană
Saas: soacră (când i se adresează soacrei, nora îi spune *saasuji)*
Sacré!'. Fir-ar să fie! (versiunea prescurtată a *sacré bleu!) Salaam!'.* formulă de salut în arabă
Salată niçoise', salată populară preparată cu ton, ouă fierte şi ansoa
Somon en papillote', somon gătit şi servit în hârtie de copt
Salwar kameez\| set format din tunică şi pantaloni, purtat de femei
Shabash!'. Bravo!
Sharab'. băutură, alcool *Shukriya'.* Mulţumesc! (hindi)
Subji: legume indiene gătite, picante

Tabla: un instrument asemănător tobei, în care se bate cu degetele şi palma mâinii
Thali: o farfurie din alamă sau otel care conţine multe feluri de mâncare diferite; tavă
Theek hai?: bine, în regulă; eşti bine? (folosit ca întrebare)
Tikka: un semn pe frunte, făcut cu pastă parfumată precum cea din lemn de santal sau vermilion
Til ki laddu: desert preparat din seminţe de susan
Tonga: trăsură cu cai
Toor dai: varietate de linte galbenă
Toujours: întotdeauna
Trop cher. prea scump
Tu mas manque: mi-a fost dor de tine
Un, deux, trois soleil: joc franţuzesc popular în locurile de joacă pentru copii
Une amie foile: o prietenă nebună
Urdu: limbă strâns înrudită cu hindi, care conţine multe cuvinte persane şi arabe
Voleuse: hoaţă
Zurc)or absolut
Zut sau *Zut alorsk* La naiba!

MULŢUMIRI[i]

Le spun deseori cititorilor că e nevoie de un sat întreg pentru a aduce pe lume o carte. Din satul meu fermecat fac parte agentul meu, mereu amabila şi superinteligenta Margaret Sutherland Brown de la Folio Literary, agerii mei editori Kathy Sagan, Nicole Brebner şi April Osborn de la MIRA Books, împreună cu vicepreşedintele Margaret Marbury, editorii independenţi Ronit Wagman şi Sandra Scofield, apoi Mary Luna, designer talentat, cea care a creat copertele cărţii, şi directorul de creaţie Erin Craig de la Harlequin, ca şi harnica echipă de promovare de la Harper Collins: Heather Connor şi Laura Gianino, vicepreşedinte, respectiv manager, ai departamentului de publicitate, Shannon McCain, managerul departamentului de marketing internaţional, şi Christine Tsai de la Drepturi subsidiare.

Unul dintre obiectivele mele este să transpun cititorii în lumea pe care o populează personajele mele, ceea ce înseamnă că şi eu trebuie să mă transpun în ea. Educaţia mea în materie de parfumuri a început cu renumita dezvoltătoare de parfumuri Ann Gottlieb din New York, către care am fost îndrumată de extraordinarul producător executiv Michael Edelstein. Ann mi-a deschis cu generozitate nişte uşi la IFF, înlesnindu-mi întâlnirea cu

maeştrii parfumieri Carlos Benaim şi Luc Dong la New York, iar la Paris cu Celine Barei şi cu managerul de creaţie de parfumuri Orlane Duchesne. Ann mi-a făcut cunoştinţă şi cu minunata Linda Levy de la Fragrance Foundation. La Paris m-am întâlnit şi cu Sylvie Jourdet de la Creassence, Coralie Spicher, Berenice Watteau şi Marine Merce de la Firmenich (prin bunăvoinţa lui Jerry Vittoria) şi Thomas Fontaine de la Pallida. Parfumierul principal Sophie Labbe de la Firmenich m-a încântat cu povestea incredibilului său parcurs profesional în timp ce luam ceaiul la elegantul Hotel Bristol (care apare şi în acest roman!). Următoarea etapă a cercetării m-a purtat la Grasse, în sud- estul Franţei. Directorul de creaţie Florence Dussuyer m-a găzduit cu generozitate la Atelierul IFF, un loc incredibil de *chiCy* unde maeştrii parfumieri au deplină libertate de creaţie. Tot la Grasse, Olivier Maure şi Sylvie Armando de la Accords et Parfums mi-au arătat cum procesul de producţie al companiei lor permite parfumierilor independenţi să se dezvolte. Unul dintre aceştia este Jessica Buchanan de la @1000flowersperfumer, care şi-a făcut timp pentru mine la fermecătorul ei atelier din Grasse. La Lisabona, am avut plăcerea să petrec o zi cu fermecătorul Yves de Chiris, un francez reprezentând a şaptea generaţie de parfumieri a familiei sale. În cinstea lui, am numit firma de

parfumuri pentru care lucrează Radha Casa Yves – chiar dacă domnul de Chiris nu are nimic în comun cu credulul – şi fictivul – Yves du Bois.

>

Tot în Lisabona, parfumierul independent Jahnvi Dameron Nandan mi-a oferit informaţii valoroase despre experienţa ei în industria parfumurilor şi despre viitorul acesteia.
în Istanbul, m-am plimbat prin Marele Bazar, unde mi-au îmbătat simţurile mii de uleiuri esenţiale, flacoane cu oud şi tămâie parfumată.
Ii sunt enorm de îndatorată lui Paul Austin, care m-a pus în legătură cu Yves de Chiris şi cu Anita Lai, formator de gust de talie internaţională şi fondatoare a companiei LilaNur Parfums, primul brand internaţional de parfumuri de sorginte indiană. De asemenea, ţin să îi menţionez pe Chandler Burr, autorul cărţii *The Perfect Scent,* pe Sheba Grobstein, William Hunt şi Lynda Lieb pentru că mi-au împărtăşit cunoştinţele lor despre parfum, şi pe bunul meu prieten şi superfan Bhavini Ruparell, care m-a prezentat parfumierei Sonya de Castelbajac, care la rândul ei m-a pus în legătură cu Sylvie Jourdet la Paris. Dacă am omis să menţionez pe cineva care îşi petrece orele de veghe făcând această lume puţin mai înmiresmată şi care m-a însoţit în această călătorie, *mea culpa.*
Am consultat volume excelente precum *Perfumes: The A to Z Guide* al lui Turin şi Sanchez, am vizionat multe videoclipuri pe

YouTube despre fabricarea parfumului în Franţa şi Kannauj ca să înţeleg diferenţele dintre procesele de producţie şi am vizionat filme documentare despre parfum precum *Nose* (2021).
Pentru mine a fost important să mă arăt sensibilă la problemele legate de copiii adoptaţi, părinţii naturali şi părinţii adoptivi când am scris despre Radha şi Niki. în acest scop, nimeni nu mi-a fost de mai mare ajutor ca Cameron Lee Small, fondatorul organizaţiei Therapy Redeemed, o fiinţă cu o înaltă conştiinţă spirituală. Le sunt de asemenea recunoscătoare în acest sens lui Therese Allaire şi Teresa Dosselmeyer.
Mulţumirile nu ar fi complete fără cele adresate primilor mei recenzenţi: tatăl meu, Ramesh Chandra Joshi (întotdeauna primul meu cititor); fratele meu, Dr.
Madhup Joshi, unul dintre cei mai amabili oameni pe care îi cunosc; Sara Oliver, Gratia Plante Trout, Rita Goel, Ritika Kumar, Barb Boyer, Elyse Bragdon şi Jaspreet Dhillon. Şi mulţumiri şi lui Sandy Kaushal, Lisa Niver şi Amy Ulmer.
Mii de cititori din întreaga lume – bărbati şi femei de toate nationalitătile şi culturile – mi-au scris pentru a-mi vorbi despre puterea, inspiraţia şi informaţiile culturale pe care le-au adunat din romanele mele; vă sunt foarte recunoscătoare tuturor pentru timpul şi energia

pe care le- ati i nvesti t în a-mi scri e.
Nu în ultimul rând, soţul meu, cititorul meu, prietenul meu, Bradley Jay Owens, merită toată aprecierea pentru că m-a încurajat să scriu şi pentru că mi-a furnizat modelul pentru uimitorul Jay Kumar!

Curry de năut (Chole)

Indiferent dacă eşti vegan, vegetarian sau iubitor de carne, năutul, sau fasolea Garbanzo, constituie un aliment foarte agreat. Este săţios, gustos şi, atunci când e combinat cu condimente indiene, reprezintă o masă de sine stătătoare. Puteţi, desigur, să-l adăugaţi peste orez, aşa cum făcea mama mea, sau să serviri deliciosul curry înfăsurat într-o tortilla moale.
Mama mea lăsa năutul la înmuiat în apă peste noapte, dar eu folosesc metoda mai simplă: cumpăr năut la conservă de la magazin. Puteţi să folosiţi apă sau chiar supă de pui în loc de lapte de cocos, pentru a obţine un curry mai usor.

Ingrediente:

2 conserve de năut, din care scurgeţi zeama
1 cutie de roşii, zdrobite sau tăiate cubuleţe
1 ceapă galbenă sau albă, tocată mărunt
4 căţei de usturoi, mărunţiţi fin
3 linguri de ulei de rapiţă sau de cocos

2 linguriţe seminţe de chimen
2 linguri pudră de turmeric
2 linguriţe chimen măcinat
2 linguriţe garam maşala
1 linguriţă piper negru
1 linguriţă ghimbir, tocat mărunt
2 linguri seminţe de coriandru măcinate (în lipsa acestora, folosiţi mai multe frunze de coriandru)
1 linguriţă pudră de chili roşu sau fulgi de ardei iute roşu (sau după gust)
2-3 linguriţe sare (sau după gust)
1 cană şi jumătate de apă sau lapte de cocos sau supă de pui
1 cană frunze de coriandru, tocate

Mod de preparare:

încingeţi uleiul la foc mediu intr-o tigaie adâncă sau o cratiţă mare cu fundul greu. Adăugaţi seminţele de chimen şi prăjiţi până încep să sfârâie.

Adăugaţi ceapa, usturoiul, ghimbirul şi ardeiul roşu şi căliţi până când ceapa devine translucidă.

Adăugaţi chimenul măcinat, turmericul, garam maşala, coriandrul măcinat, piper negru şi sare şi amestecaţi până se formează o pastă de condimente. Dacă pasta este prea uscată, adăugaţi puţină apă.

Puneţi roşii peste pasta de condimente. Amestecaţi.

Adăugaţi laptele de cocos/apa/supa de pui şi

năutul, amestecaţi şi dati focul la minimum. Fierbeti aproximativ 15 minute, până când năutul este moale.
Presăraţi deasupra frunze de coriandru. Asta e tot!